วารสารบริหารการศึกษา บัวบัณฑิต

Buabundit Journal of Educational Administration
ISSN: 3027-7892 (Online)
ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569) Vol.26 No.1 (January-June 2026)

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Department of Educational Administration
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

วารสารบริหารการศึกษา
บัวบัณฑิต

Buabundit Journal of Educational Administration
ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569) I Vol.26 No.1 (January-June 2026)
ISSN 3027-7892 (Online)

เจ้าของ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์
1. เพื่อเป็นสื่อกลางแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาวิชาการทางการศึกษาและบริหารการศึกษา
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และการศึกษาค้นหว้าของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบัน

ขอบเขต วารสารรับตีพิมพ์บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือด้านการบริหารการศึกษา รวมทั้งบทความด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการศึกษา

กำหนดตีพิมพ์ วารสารกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่
ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน)
ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.สมฤทัย เตาจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทร์ศิลา มหาวิทยาลัยนเรศวร
ศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัศวภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์ มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงแข ภูผายาง มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริสุดา ทองเฉลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อาคารการศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี 34000

หมายเหตุ: ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันโดยประการทั้งปวง

บทบรรณาธิการ

ย่างก้าวสู่ปีที่ 26 ของวารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต (Buabundit Journal of Educational Administration) กองบรรณาธิการยังคงยึดมั่นในปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนองค์ความรู้ นวัตกรรม และแนวปฏิบัติที่ดีในด้านการบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ วารสารฉบับนี้ (ปีที่ 26 ฉบับที่ 1) ได้รวบรวมบทความวิจัยและบทความวิชาการที่เข้มข้นด้วยเนื้อหาทั้งในมิติทางด้านการบริหารและภาวะผู้นำ ได้มีการนำเสนอผลงานวิจัยที่น่าสนใจ อาทิ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนสถาบันการศึกษาให้ประสบความสำเร็จคือวิสัยทัศน์ สมรรถนะ และคุณธรรมของผู้บริหาร

ในส่วนของมิติการพัฒนาวิชาชีพครูและการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วารสารฉบับนี้ได้รับเกียรติจากนักวิจัยที่นำเสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนผ่านกระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา (Coaching and Mentoring) รวมถึงการใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อส่งเสริมวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียน อีกทั้งยังมีบทความที่มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เพื่อพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาต่างประเทศ การพัฒนาชุดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนการบูรณาการความรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ วารสารยังนำเสนอบทความวิชาการที่มุ่งทบทวนและพัฒนาแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงรูปแบบจากปัญหาสู่แนวทางการแก้ไข รวมถึงแนวคิดด้านการประเมินทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาด้วย กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาช่วยกลั่นกรองตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการของบทความอย่างเข้มงวด และขอขอบคุณผู้นิพนธ์ทุกท่านที่เจตจำนงในการเผยแพร่ผลงานอันทรงคุณค่า และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนจากผู้อ่านทุกท่านร่วมกันสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้และยั่งยืนต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ

บรรณาธิการ

สารบัญ

ลำดับ	บทความ	หน้า
บทความวิจัย		
1	ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ THE NECESSITY OF DEVELOPING CLASSROOM-BASED INTERNAL SUPERVISION TO DEVELOP LEARNER QUALITY IN THE DIGITAL AGE OF THE EXPANDED EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN THE NORTHEAST *เยาวภา กล้าขยัน, เพ็ญนภา สุขเสริม และ ปณิธาน วรรณวัลย์* *Yaowapa Klakayan, Pennapa Sukserm and Panithan Wannawan*	1
2	การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 THE DEVELOPMENT OF ACTIVITIES ACCORDING TO THE CONCEPT OF LEARNING TRAJECTORIES IN CLASSROOM USING OPEN APPROACH TO ENHANCE LEARNING ON TOPIC OF VOLUME TO FOR GRADE 6 STUDENT *จีระวัฒน์ ครั้งพิบูลย์, วีระศักดิ์ แก่นอ้วน และ ปริญา ปริพุฒ* *Jeerawat Krangpiboon, Weerasuk Kanauan and Pariya Pariput*	15
3	รูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษาในบริบทจังหวัดอุบลราชธานี THE MODEL AND MECHANISM IN APPLYING THE KNOWLEDGE GAINED FROM BEST PRACTICES OF THE COMPETENCY DEVELOPMENT OF LEARNERS, TEACHERS, AND EDUCATIONAL PERSONNEL TO ENHANCE EDUCATIONAL QUALITIES WITH A WHOLE SCHOOL APPROACH IN THE CONTEXT OF UBON RATCHATHANI PROVINCE *ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์, ปริญา ปริพุฒ, วรรณภา โคตรพันธ์ และ อภิรักษ์ คำเสนาะ* *Piyaporn Phitchayapirath, Pariya Pariput, Wannapa Khotphan and Apirak Kamsanor*	30
4	รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง AN INTERNAL SUPERVISION MODEL THROUGH COACHING AND MENTORING PROCESSES FOR DEVELOPING TEACHERS' COMPETENCY IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO ENHANCE STUDENT QUALITY AT BAN SONG SCHOOL *คมสันต์ บรรเทิง* *Khomsan Bantherng*	47

ลำดับ	บทความ	หน้า
5	การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี CONFLICT MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS, THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE SUPHANBURI *ปัทมา เลี้ยงหลำ, ธันยนันท์ ทองบุญตา และ เนติ เฉลยวาเรศ* *Pattama Lienglam, Thunyanun Thongboonta and Neti Chaloeywares*	64
6	การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน DEVELOPMENT OF A COMMUNITY-BASED MANAGEMENT MODEL FOR SMALL SCHOOLS *ณัฐวดี วังสินธ์, พิไลลักษณ์ หมั่นวงศ์, จิตรฐิกานต์ สบายจิตร และ จันจิรา ศรีจันทร์* *Nuttawadee Wangsin, Pilailak Munwong, Jittikan Sabaijit and Chanjira Srichan*	82
7	การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ วิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 DEVELOPMENT OF AN INQUIRY-BASED LEARNING MODEL INTEGRATED WITH AUGMENTED REALITY TO ENHANCE SCIENTIFIC CONCEPTUAL UNDERSTANDING OF THE CIRCULATORY SYSTEM FOR GRADE 5 STUDENTS *กาญจณี แสนคุ้ม, วรรณภา โคตรพันธ์ และ สาวิตรี เถาว์โท* *Kanchani Saenkhum, Wannapa Kotphan and Sawitree Thaowtho*	97
8	การพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น DEVELOPMENT OF TUM DRUM DANCE PERFORMANCE SKILLS THROUGH COMMUNITY-BASED LEARNING COMBINED WITH DAVIS'S PRACTICAL SKILLS TEACHING MODEL AMONG KRU RAK THIN STUDENTS อภิญญา สุขช่วย, คำล่า มุสิกา, วิไลวรรณ พรมสีใหม่, สุพัตรา โคตะวงศ์ และ ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์ Apinya Sookchuay, Khamla Musika, Wilaiwan Promseemai, Supattra Kotawong and Piyaphat Nithitakkharanon	119
9	แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL RESOURCE MANAGEMENT TO PROMOTE LIFELONG LEARNING IN SCHOOLS OF KONGKRAILAT DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE *กิตติยา อินสอน และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล* *Kittiya Inson and Poompipat Rukponmongkol*	131

ลำดับ	บทความ	หน้า
10	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF ORGANIZATIONAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING THE SPIRITUAL LEADERSHIP OF BASIC EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATORS IN THAILAND ขันธ์ชัย โชติตันติทรสกุล, เพียงแข ภูผายาง และ สุนันท์ สีพาย Khanchai Chottantitarasagul, Piangkhae Poopayang and Sunan Siphai	148
11	การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO PROMOTE THE SKILLS OF CITY ADMINISTRATORS IN CHACHOENGSAO PROVINCE รัชฎาพร วงษ์โสพนากุล, หนึ่งฤทัย เมฆวทัต และ เตชินี ทิมเจริญ Ratchadaporn Vongsopanakul, Nuengruthai Mekwathat and Techinee Timchareon	163
12	การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี AN INTERNAL SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT FOR INSTRUCTIONAL QUALITY ENHANCEMENT IN TRIAM UDOM SUKSA PATTANAKARN UBON RATCHATHANI SCHOOL อังคณา นาสารี, อดินันท์ แก้วนิล, เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง และ วิรุธน์ บัวงาม Angkana Nasaree, Adinan Kaewnin, Ekkapad Huengsaisong and Wirut Buangam	180
13	แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 THE GUIDELINES DEVELOPMENT FOR COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA OF ARUNOTHAI SCHOOL NETWORK CLUSTER UNDER THE SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 มโนชา พัดขำ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล Manocha Phatkham and Poompipat Rukponmongkol	196
14	ความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ESSENTIAL REQUIREMENTS FOR DEVELOPING COMPETENCY-BASED ACADEMIC MANAGEMENT STRATEGIES TO IMPROVE THE QUALITY OF LEARNERS IN PRIMARY SCHOOLS วิทูล พลศักดิ์, เพียงแข ภูผายาง และ สิริศักดิ์ อาจวิชัย Witoon polsak, Piangkhae Poopayang and Sirisak Artwichai	213

ลำดับ	บทความ	หน้า
15	การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 THE DEVELOPMENT OF A FLIPPED CLASSROOM INTEGRATED WITH EXERCISE-BASED ASSOCIATIVE MNEMONIC TECHNIQUES AND INTERACTIVE MEDIA TO ENHANCE CHINESE CHARACTER WRITING SKILLS AMONG MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS ทิพย์วดี สมสอน, สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์ และ สาวิตรี เถาว์โท Thipwadee Somsorn, Suppasiri Songsukrujiroad and Savitree Thaotho	229
16	การประเมินสถานศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี AN EVALUATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE TEACHING PRACTICE EXPERIENCE: A CASE OF FOURTH-YEAR BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS AT UBON RATCHATHANI UNIVERSITY วิรุธน์ บัวงาม, ดำรงค์ ตุ้มทอง, เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง และ อังคณา นาสารี Wirut Buangam, Damrong Tumthong, Ekkapad Huengsaisong and Angkana Nasaree	244
17	การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION EXERCISES BY USING THE JIGSAW TECHNIQUE WITH KWL PLUS IN JAPANESE LANGUAGE SUBJECT FOR MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS วรกันต์ สาเมฆ, สาวิตรี เถาว์โท และ สร้อยสุดา ณ ระนอง Woragun Samek, Savitree Thaotho and Soysuda Na Ranong	256
18	ผลการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายโดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยสำหรับเด็กปฐมวัย EFFECTS OF ORGANIZING EXPERIENCES TO PROMOTE SCIENCE SKILLS AND DATA COMMUNICATION USING A SCIENCE HOME ACTIVITY KIT FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION *ธิดารัตน์ จันทะหิน* *Thidarat Jantahin*	272
19	รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 THE RELATIONSHIP OF CAUSAL MODEL OF FACTORS AFFECTING TO THE ADJUSTMENT ABILITY IN VUCA WORLD OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS, THE	286

ลำดับ	บทความ	หน้า
	SCHOOL EXPANDS UNDER THE OFFICE OF UBONRATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 5 *วิชญาฎา วงศ์เพม, ปาริชาต รัตนราช และ จำลอง วงษ์ประเสริฐ* *Wichayada Wongpem, Parichat Rattanaraj and Jumlong Vongprasert*	
20	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 THE RELATIONSHIP BETWEEN STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL ACADEMIC ADMINISTRATION UNDER THE JURISDICTION OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE AREA 3 *สุริยัน จันทร์ผาย, สุรศักดิ์ ศรีกระจ่าง และ ประกาศิค อานุภาพแสนยากร* *Suriyan Janphai, Surasak Srikrachang and Pakasit Arnupharbsaenyakorn*	301
21	ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BURIRAM *ปัญญา เอิบอิ่ม, วินิรณี ทัศนะเทพ และ วรวัฒน์ พรหมเด่น* *Panya Uerb-im, Winiranee Thassanatep and Worrawat Promden*	312
22	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ETHICAL OF THE ADMINISTRATORS OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION WITH THE MORALE AND ENCOURAGEMENT IN THE WORK OF SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION PERSONNEL SISAKET PROVINCE *เอกพล บุรกรณ์, สุรศักดิ์ ศรีกระจ่าง และ ประกาศิต อานุภาพแสนยากร* *Aekkapon Burakorn, Surasak Srikrachang and Pakasit Arnupharbsaenyakorn*	328
23	ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 THE RELATIONSHIP BETWEEN THE COMPETENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE TEACHING EFFICIENCY OF TEACHERS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4 *เนตรศิริ ชินชัย, อุดมพันธุ์ พิชญประเสริฐ และ ปกรณ์ชัย สุพัฒน์* *Netsiri Chinchai, Udompun Pitparsert and Pakornchai Suphat*	337

ลำดับ	บทความ	หน้า
บทความวิชาการ		
24	พัฒนาการแนวคิดและวิธีการวิจัยรูปแบบ : จากปัญหาสู่แนวทางการแก้ไข DEVELOPMENT OF MODEL RESEARCH CONCEPTS AND METHODS: FROM PROBLEMS TO SOLUTIONS *สมาน อัศวภูมิ* *Saman Assawapoom*	349
25	ประเมินทางการศึกษาอย่างไร ให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง HOW TO EVALUATE EDUCATION, TO TRULY BENEFIT *เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง* *Ekkapad Huengsaisong*	367

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE NECESSITY OF DEVELOPING CLASSROOM-BASED INTERNAL SUPERVISION TO DEVELOP LEARNER QUALITY IN THE DIGITAL AGE OF THE EXPANDED EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN THE NORTHEAST

เยาวภา กล้าขยัน [1*] เพ็ญนภา สุขเสริม [2] ปณิธาน วรรณวัลย์[3]

Yaowapa Klakayan [1] Pennapa Sukserm [2] Panithan Wannawan[3]

[1-2]คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[1-2]Faculty of Education, School of Program in Administration, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

[3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[3]School of Program in Educational Administration, Sripatum University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: yaowapa248a@gmail.com

(Received: 17 July 2025, Revised: 18 August 2025, Accepted: 8 September 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 442 คน โดยมาจากวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีอำนาจจำแนกของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ .448 -.938 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994 ส่วนสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .359 -.941 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.31 เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศและ3)การเก็บข้อมูลในห้องเรียน

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การนิเทศภายใน; ห้องเรียนเป็นฐาน; ยุคดิจิทัล; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research was to study the current conditions, desired conditions, and the needs for developing an internal supervision model using classroom-based approaches to enhance student quality in the digital era among opportunity expansion schools under the jurisdiction of the Office of Primary Educational Service Area in the Northeastern region of Thailand. The sample consisted of 442 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. The content validity of the instrument ranged from 0.80 to 1.00. The discrimination power for the desired condition ranged from .448 to .938, with a reliability coefficient of 0.994. For the current condition, the discrimination power ranged from .359 to .941, with a reliability coefficient of 0.991. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNI modified). The research findings revealed that the overall priority needs index for developing an internal supervision model using classroom-based approaches to enhance student quality in the digital era was 0.31. The areas of need were ranked from highest to lowest as follows; 1) Supervision planning 2) Development of supervision media, tools, and 3) classroom data collection.

Keywords: Necessary needs; internal supervision; classroom based; digital age; expanded educational opportunity schools

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในทุกระดับอย่างลึกซึ้ง รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนจากการเรียนเฉพาะในห้องเรียนไปสู่การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญ (Chai et al., 2020) ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวทั้งในด้านโครงสร้างการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และบทบาทของครูเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (พเยาว์ ยินดีสุข และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2563) การเปลี่ยนผ่านนี้ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการบริหารจัดการในระดับระบบ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล และสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สุปรีดา โกษาแสง, 2565) ทั้งยังต้องมีบทบาทในการสนับสนุนครูให้สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นใจและยั่งยืน ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมิใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้เท่านั้น หากแต่

หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งนโยบาย โครงสร้างองค์กร และวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการศึกษารูปแบบใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นกลไกหลักที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล (Fullan & Kirtman, 2019) การบริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงไม่สามารถยึดติดกับแนวทางเดิมที่เน้นการควบคุมหรือการบริหารงานประจำ แต่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและวิสัยทัศน์ที่สามารถมองการณ์ไกล มองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่น ในขณะเดียวกัน โรงเรียนต้องทำหน้าที่สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความหลากหลายของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (นิศารัตน์ ชื่นใจ และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2564) ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรดิจิทัล สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กรการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีความคาดหวังจากภาคสังคม ผู้ปกครองและชุมชนให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนผ่านบทบาทของครูที่มีสมรรถนะสูงในการใช้เทคโนโลยีและออกแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (สุรีย์พร กาญจนารักษ์, 2565) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญหลากหลายด้านที่ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนให้สามารถปรับตัวเข้าสู่โลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล คือ การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน (Classroom-Based Internal Supervision) ซึ่งเป็นแนวทางการนิเทศที่เน้นบริบทจริงของการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยมุ่งหวังให้กระบวนการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู ไม่ใช่เพียงการควบคุมหรือตรวจสอบ แต่เป็นการสร้างพื้นที่แห่งการพัฒนาอย่างมีเป้าหมายและยั่งยืน ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) มากกว่าผู้สั่งการ (directive leader) ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารสองทาง การสะท้อนคิด และการปรับปรุงการสอนจากบริบทจริงในชั้นเรียน (Acheson & Gall, 2003) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและรูปแบบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยของ อนุพงษ์ ตาบสกุล (2565), ศศิพิมพ์ ชุมทอง (2567) และ Acheson & Gall (2003) พบว่า การนิเทศลักษณะนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ซึ่งได้องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ 4) การปฏิบัติ การนิเทศ และ 5) การประเมินผลและรายงานผล การนิเทศในลักษณะนี้ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่ครูและผู้บริหารร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่ง

สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขณะเดียวกัน เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเท่านั้น แต่คือการยกระดับ คุณภาพผู้เรียน ให้สามารถเผชิญและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนในยุคดิจิทัลต้องมีทักษะที่หลากหลาย ตามแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2562) Beetham H. & Sharpe, R., (2013) และ UNESCO (2018) ซึ่งประกอบด้วย 1) การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแก้ปัญหา 2) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) การเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาตน 4) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และ 5) การเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาตน แนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสมรรถนะอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่ชนบท ที่ต้องการแนวทางการพัฒนาเชิงระบบที่สามารถขับเคลื่อนผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากยังขาดการบูรณาการระหว่างกระบวนการนิเทศภายในกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม จึงเกิดคำถามเชิงวิจัยว่า ปัจจัยใดหรือองค์ประกอบใดของการนิเทศภายในที่มีความสัมพันธ์ต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในบริบทของยุคดิจิทัล (Selwyn, 2022) ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้จะสามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดนโยบายหรือพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมือง ส่งผลให้ประสบกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรทางการศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัล เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ ซึ่งยังมีความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในเขตเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) แม้ว่ารัฐจะมีนโยบายสนับสนุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมทักษะดิจิทัลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ แต่การดำเนินการในระดับพื้นที่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนชนบท ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนกลุ่มนี้ต้องปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ทั้งในด้านการบริหารจัดการอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนการใช้งานเทคโนโลยีที่ไม่ต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลที่ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลดำเนินไปได้ช้าและไม่เท่าเทียม ดังนั้น การวิจัยที่ลงลึกในบริบทเฉพาะของโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสในพื้นที่ชนบทจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงสำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของชุมชนแนวคิดการศึกษาเชิงพื้นที่ฐาน (Place-Based Education) จึงถูกเสนอให้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ชนบท โดยเน้นการออกแบบแนวทางการบริหารและการจัดการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับบริบทเฉพาะถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาทางการศึกษามีความยั่งยืนและสามารถตอบโจทย์ปัญหาพื้นที่ได้จริง (ศิริพร สุขอารมย์,

2565) หากสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสได้ ก็จะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในภูมิภาคชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้งในระดับ ประเทศหรือในกลุ่มโรงเรียนทั่วไป แต่ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาลงลึกถึงระดับองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ที่กระจายตัวในพื้นที่ห่างไกล เศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนที่ยังไม่มั่นคง และข้อจำกัดเชิงทรัพยากรทางการศึกษาที่แตกต่างจากโรงเรียนในเขตเมืองหรือโรงเรียนขนาดใหญ่ (ฐิติรัตน์ วงษ์ลือเกียรติ, 2565) โรงเรียนในกลุ่มนี้มักต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สามารถรองรับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล การขาดระบบส่งเสริมการพัฒนาครู และข้อจำกัดในการจัดสรรทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยเหตุนี้ ความจำเป็นในการวิจัยจึงอยู่ที่การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาเชิงระบบที่สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนขยายโอกาสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Avidov-Ungar & Forkosh-Baruch, 2021) การวิจัยลักษณะนี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการที่ยังขาดอยู่ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้อย่างมีทิศทาง ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคปัจจุบันที่เน้นความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ (Hallinger & Bryant, 2020)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นแนวทางให้สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาด้านการนิเทศการสอนให้บรรลุประสิทธิผลและเป็นรูปธรรมในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 26,551 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 442 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้**ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1967)** เป็นตารางที่ใช้หาขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ±5%

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 ด้านเนื้อหา ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 1) แนวคิดการพัฒนารูปแบบ 2) การวิจัยและพัฒนา 3) หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศภายใน 4) การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน 5) คุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล

2.2 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ภาคเรียนที่ 2/2567 (พฤศจิกายน - มีนาคม)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert Scale Type)

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2.2 กำหนดสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2.3 สร้างข้อคำถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2.4 นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความสอดคล้อง ความครอบคลุม และความครบถ้วนของรายการในสิ่งที่ต้องการวัด โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

3.2.5 นำผลการตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) และพิจารณาเลือกรายการที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ทั้งนี้มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีอำนาจจำแนกของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ .448 -.938 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994 ส่วนสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .359 -.941 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวมหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปน้อยสุด ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) การสะท้อนผลร่วมกัน และ 3)การติดตามผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปน้อยสุด ดังนี้ 1)การวางแผนการนิเทศ 2)การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ และ 3) การเก็บข้อมูลในห้องเรียน ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การวางแผนการนิเทศ	3.16	0.86	ปานกลาง	4.29	0.57	มาก
2. การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ	3.20	0.79	ปานกลาง	4.23	0.57	มาก
3. การเก็บข้อมูลในห้องเรียน	3.19	0.68	ปานกลาง	4.21	0.51	มาก
4. การสะท้อนผลร่วมกัน	3.21	0.77	ปานกลาง	4.18	0.60	มาก
5. การให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา	3.19	0.76	ปานกลาง	4.16	0.63	มาก
6. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.23	0.76	ปานกลาง	4.17	0.59	มาก
7. การติดตามผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	3.21	0.79	ปานกลาง	4.19	0.59	มาก
ภาพรวม	**3.20**	**0.70**	**ปานกลาง**	**4.20**	**0.53**	**มาก**

2. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.31 เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศและ 3) การเก็บข้อมูลในห้องเรียน ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	$PNI_{modified}$	อันดับ
1. การวางแผนการนิเทศ	0.36	1
2. การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ	0.32	2
3. การเก็บข้อมูลในห้องเรียน	0.32	2
4. การสะท้อนผลร่วมกัน	0.30	4

องค์ประกอบการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	$PNI_{modified}$	อันดับ
5. การให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา	0.31	3
6. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	0.29	5
7. การติดตามผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	0.31	3
ภาพรวม	**0.31**	-

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปน้อยสุด ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) การสะท้อนผลร่วมกัน และ 3) การติดตามผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีการสะท้อนผลการนิเทศร่วมกับครูผู้สอน มีการติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กัมพล ขันทะวงษ์ (2565) มีผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก โดยด้านนิเทศการศึกษามีค่าสูงสุด และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าน้อยที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุดด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี รูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง เป็นประโยชน์ และเป็นไปได้ การทดลองใช้พบว่า ครูสามารถนำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ขณะที่ผู้บริหารและคณะนิเทศสามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างเข้าใจ ครูมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การประเมินรูปแบบโดยรวมพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในด้วยเทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดมีคุณภาพในระดับมากที่สุด ทั้งด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของกำชัย ยุกติชาติ (2564) พบว่าการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่ดำเนินการได้ดี ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัตินิเทศ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การประเมินและรายงานผล และการสร้างเครื่องมือนิเทศ แนวทางการพัฒนามี 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน 2) การจัดทำคู่มือการนิเทศภายใน และการใช้เทคนิคประเมินความเสี่ยง 3) การประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ และการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร 4) การเลือกผู้นิเทศที่มีความเชี่ยวชาญและมีจิตวิญญาณของความเป็นกัลยาณมิตร และ 5) การจัดศึกษาดูงานและการประเมินความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการนิเทศ งานวิจัยนี้เสนอแนวทางที่สามารถนำไปใช้พัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการนิเทศที่เป็นมิตรและต่อเนื่อง

2. สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปน้อยสุด ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ และ 3) การเก็บข้อมูลในห้องเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากการนิเทศภายในควรมีการวางแผน มีการสร้างปฏิทินการนิเทศ มีห้องเรียนเป็นศูนย์กลาง การนิเทศ เน้นพฤติกรรมการสอนจริงในห้องเรียน ใช้การสังเกต การสะท้อนผล และข้อมูลจากการเรียนรู้ของนักเรียนมาเป็นหลักครูตระหนักว่าการนิเทศคือการร่วมกันพัฒนา “การสอนที่มีผลต่อผู้เรียน” นิเทศตามแผน มีเป้าหมายตรงกับนโยบายหรือจุดเน้นของโรงเรียน มีการเก็บข้อมูล สรุปผลและสะท้อนผลเป็นระบบการนิเทศมีความต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกิจกรรมเฉพาะช่วง ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากการสอนจริงใช้ผลจากห้องเรียนมาพัฒนาแนวทางการสอนร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเลือกใช้เครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพงษ์ ตาบสกุล (2566) ได้ทำการศึกษา แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนบ้านคาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า 1. การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนบ้านคาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต จากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 4) ด้านการประเมินผลและรายงานผล 5) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ 2. แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียน บ้านคาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี 1) สนับสนุน ส่งเสริมให้คณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนรวบรวมปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างจริงจังและเป็นระบบ 2) สนับสนุน ส่งเสริมให้คณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนนำเอานโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี มาเป็นแนวทางในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน 3) กำหนดให้จัดทำคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อให้เข้าใจถึงขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน 4) สนับสนุน ส่งเสริมให้คณะกรรการนิเทศภายในโรงเรียนได้พัฒนาความรู้เกี่ยวกับการสร้างสื่อและเครื่องมือเทศต่าง ๆ 5) กำหนดให้มีการทดลองใช้สื่อและเครื่องมือนิเทศ ประเมินผลการใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศเพื่อหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำเครื่องมือนิเทศไปใช้ปฏิบัติการนิเทศ 6) กำหนดให้มีการนิเทศภายในอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง 7) ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศว่าการดำเนินงานนิเทศภายในที่ผ่านมาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ 8) ประชุมครูและบุคลากร เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไป

3. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.31 เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศและ 3) การเก็บข้อมูลในห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้พัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างสูงสุดและเป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้การจัดการเรียน

การสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พงษ์พัชรินทร์ พุธวัฒนะ (2564) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้สอนควรพัฒนาทักษะและบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้ควรยึดหลัก "โลกคือห้องเรียน" และให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้เรียน ประเด็นสำคัญในงานวิจัย 1) ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทันที ส่งผลให้มีแนวโน้มเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก 2) บทบาทของครูในยุคดิจิทัล ครูควรเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความรู้และที่ปรึกษา พร้อมพัฒนาทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยี เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการใช้ระบบ LMS 3) แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาทักษะดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) บทสรุปและข้อเสนอแนะผู้สอนควรสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ขณะที่สถานศึกษาควรจัดเตรียมทรัพยากรเทคโนโลยีให้พร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Walid et, al. (2024) ได้ทำการศึกษาการนิเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี 2) ระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ และ 3) เสนอแนวทางหรือกลยุทธ์การนิเทศที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการศึกษาในโลกยุคใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การนิเทศที่มีประสิทธิภาพมีส่วนสำคัญในการ เพิ่มพูนความสามารถของครู ในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน 2) ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสถานศึกษา (ครู – ผู้บริหาร – ผู้นิเทศ) ช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม และ 3) การนิเทศแบบ ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง มีแนวโน้มตอบสนองต่อความต้องการของครูในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การนำผลการวิจัยไปใช้

1) การส่งเสริมบรรยากาศทางการเรียนการสอนมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรจัดทำแผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ โดยจัดสรรงบประมาณสำหรับการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศเชิงบวกในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความกระตือรือร้นของผู้เรียน

2) การจัดการหลักสูตรและการสอน มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารด้านการบริหารหลักสูตร โดยเน้นการพัฒนาทักษะการออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการมาตรฐานสากลและบริบทท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2. การวิจัยครั้งต่อไป

1) การส่งเสริมบรรยากาศทางการเรียนการสอนมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อศึกษาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างโมเดลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบจากการวิจัย คือสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษา สามารถแนะนำสนับสนุน ช่วยเหลือให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพครูสามารถเปลี่ยนแปลงการสอนไปในทางที่ดีขึ้นส่งผลต่อผู้เรียนให้มีศักยภาพ นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการลำดับขั้นนิเทศที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจนการนิเทศการศึกษาเป็นการเพิ่มศักยภาพต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนตามปฏิทินการทำงานที่กำหนดไว้การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กัมพล ขันทะวงษ์. (2565). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยเทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กำชัย ยุกติชาติ. (2564). *การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ฐิติรัตน์ วงษ์ลือเกียรติ. (2565). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่ชนบท: แนวทางพัฒนาในบริบทพื้นที่. *วารสารการบริหารและพัฒนาการศึกษา*, *17*(2), 77–90.

นิศารัตน์ ชื่นใจ, และ กาญจน์ เรืองมนตรี. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, *15*(1), 85–98.

บุญชม ศรีสะอาด. (2549). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). สุวีริยาสาส์น.

พเยาว์ ยินดีสุข, และ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2563). การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, *21*(3), 45-58.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2562). *หลักคิด: การจัดการหลักสูตรและการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์พัชรินทร์ พุธวัฒนะ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยี*, *1*(2), 1–12.

ศิริพร สุขอารมย์. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้พื้นที่เป็นฐานในโรงเรียนชนบท. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, *18*(1), 99–115.

ศศิพิมพ์ ชุมทอง. (2567). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล*. สกศ.

สุปรีดา โกษาแสง. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *15*(2), 122-137.

สุรีย์พร กาญจนารักษ์. (2565). การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, *24*(2), 55–70.

อนุพงษ์ ตาบสกุล. (2565). *แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนบ้านคาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Acheson, K. A., & Gall, M. D. (2003). *Clinical supervision and teacher development: Preservice and inservice applications* (5th ed.). Allyn & Bacon.

Avidov-Ungar, O., & Forkosh-Baruch, A. (2021). Leadership for promoting digital learning: Lessons from a COVID-19 induced crisis. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(4), 554–567.

Beetham, H., & Sharpe, R. (Eds.). (2013). *Rethinking pedagogy for a digital age: Designing for 21st century learning* (2nd ed.). Routledge.

Fullan, M., & Kirtman, L. (2019). *Coherence for educators: A toolkit for school and district leaders*. Corwin Press.

Hallinger, P., & Bryant, D. A. (2020). Mapping the terrain of educational leadership and management in East Asia: A systematic review of research, 1995- 2018. *Educational Management Administration & Leadership*, 48(2), 219–239.

Selwyn, N. (2022). *Should robots replace teachers? AI and the future of education*. Polity Press.

UNESCO. (2018). *Global education monitoring report 2018: Gender review: Meeting our commitments to gender equality in education*. UNESCO Publishing.

Walid, M., Hartanto, W., & Rahmawati, N. (2024). *The effect of effective supervision on improving the quality of education in the era of disruption*. *International Journal of Multidisciplinary Innovation*, 2(1), 35–44.

การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF ACTIVITIES ACCORDING TO THE CONCEPT OF LEARNING TRAJECTORIES IN CLASSROOM USING OPEN APPROACH TO ENHANCE LEARNING ON TOPIC OF VOLUME TO FOR GRADE 6 STUDENT

จีระวัฒน์ ครั้งพิบูลย์[1] วีระศักดิ์ แก่นอ้วน[2*] ปริญา ปริพุฒ[3]

Jeerawat Krangpiboon[1] Weerasuk Kanauan[2] Pariya Pariput[3]

[1]นักศึกษาปริญญาโท สาขาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1]Master's degree student, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[2,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2,3]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: weerasuk.k@ubru.ac.th

(Received: 19 August 2025, Revised: 11 September 2025, Accepted: 12 September 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดเรื่องปริมาตร 2) ศึกษาแนวคิดของนักเรียนจากการแก้ปัญหาเรื่องปริมาตร กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม ใบกิจกรรม แบบบันทึกภาคสนาม แบบบันทึกการสะท้อนผล แบบบันทึกวิดีทัศน์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด มี 3องค์ประกอบคือ (1) กำหนดแนวคิดสำคัญ (2) กำหนดเส้นทางการเรียนรู้ (3) ออกแบบและจัดกิจกรรม 2) ผลการศึกษาแนวคิดของนักเรียนพบว่า แนวคิดการเรียนรู้เรื่องปริมาตร โดยเริ่มจากการเปรียบเทียบขนาดของปริมาตรโดยใช้หน่วยไม่เจาะจง การใช้หน่วยมาตรฐาน การสร้างสูตรหาปริมาตร แล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วย หาความสัมพันธ์และแปลงหน่วยวัดปริมาตรความจุ และเชื่อมโยงแนวคิดในชีวิตจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย

คำสำคัญ: แนวคิดของนักเรียน; ปริมาตร; วิถีการเรียนรู้; วิธีการแบบเปิด

ABSTRACT

This study was qualitative classroom action research aimed to 1) Development of Activities according to the concept of Learning Trajectories in classroom using Open Approach to enhance learning on topic of Volume Measurement, and 2) study students' ideas through problem-solving on the topic of volume. The target group consisted of 12 Grade 6 students in the academic year 2024. The Research instruments included lesson plans, activity sheets, field notes, reflection journals, video recordings, and semi-structured interview forms. Data were analyzed using content analysis. Data collection methods were triangulation, and findings were presented through analytical descriptions. The findings revealed that: 1) the activities according to the concept of Learning Trajectories in classroom using Open Approach consisted of three components: (1) determining the Big ideas, (2) Defining the paths of learning, and (3) designing and implementing activities (2) students' ideas of volume measurement progressed from comparing quantities using non-standard units, to applying standard units, to constructing formulas for calculating volume, then connecting relationships between units, converting units of volume and capacity, and finally applying these concepts to real-life situations through multiple strategies.

KEYWORDS: Student's Idea; Volume; Learning Trajectories; Open Approach

บทนำ

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างความรู้ผ่านการคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดที่หลากหลายและพัฒนาการคิดเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ทั้งนี้การพัฒนาการคิดมีความสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ได้ เนื่องจากแนวคิดของนักเรียนจะแสดงถึงข้อเท็จจริงที่นักเรียนเข้าใจ (Mullis, Martin and Von Davier, 2021) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการทำความเข้าใจแนวคิดของนักเรียนเพราะเป็นรากฐานที่แสดงถึงการแก้ปัญหา รวมถึงการเปลี่ยนผ่านแนวคิดไปสู่สมรรถนะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ (Inprasitha, 2022) นอกจากนี้แนวคิดของนักเรียนมีส่วนช่วยให้เข้าใจถึงความจำเป็นในการใช้ความรู้และทักษะในการเรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างอิสระ (Isoda and Katagiri 2012: 38) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านการแสดงแนวคิดของนักเรียนที่ได้มาจากการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากผลการประเมิน PISA 2022 ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ลดลง บ่งชี้ให้เห็นว่านักเรียนสามารถคิดและนำไปสู่การแก้ปัญหาในบริบทที่ซับซ้อนได้น้อย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2567) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในพื้นที่วิจัย โดยสาระการวัดและเรขาคณิตมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะเรื่องปริมาตรและความจุ และสัมพันธ์การศึกษาชั้นเรียน พบว่าการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดที่คาดเคลื่อน นักเรียนมีความยุ่งยากในการเรียนรู้ ไม่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย สอดคล้องกับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงว่าการสอนแบบท่องจำทำให้เกิดความยุ่งยากในการทำความเข้าใจแนวคิดที่เรื่องการวัดปริมาตร ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ (Eyeoğlu, Özdemir and Eyeoğlu, 2021) ดังนั้นสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบเดิม ไม่สามารถพัฒนาแนวคิดเรื่องการวัดทางเรขาคณิตได้อย่างมีความหมาย เพราะไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดตามวิถีการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนแนวคิดของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องปริมาตร จำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนากิจกรรมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดวิถีการเรียนรู้ (Learning Trajectories) มีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้เพราะสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาระดับการคิดไปสู่การคิดที่ซับซ้อนขึ้น (Taguma et al, 2020) รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเพราะแนวทางในการออกแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ โดยองค์ประกอบของวิถีการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) แนวคิดสำคัญ 2) เส้นทางการเรียนรู้ และ 3) แนวทางการออกแบบและจัดกิจกรรมซึ่งสัมพันธ์กับระยะการคิดของนักเรียนในเส้นทางการเรียนรู้นั้น ๆ (Clements and Sarama, 2020) โดยเฉพาะเรื่องการวัดปริมาตร เพราะมีท้าทายสำหรับนักเรียนในการเชื่อมโยงเรื่องการวัดทางเรขาคณิตในลักษณะสามมิติที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น (Clements Sarama and Van Dine, 2018) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเลือกใช้แนวคิดวิถีการเรียนมาเป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรม ให้เป็นไปตามลำดับของเส้นทางการเรียนรู้อย่างเหมาะสม โดยใช้แนวทางของ Mangao, Ahmad, and Isoda (2017) มากำหนดเป็นเป้าหมายและเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาผ่านการลงมือปฏิบัติ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของนักเรียนจากการแก้ปัญหาเรื่องปริมาตร และแนวทางการออกแบบและจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ ให้นักเรียนสามารถแสดงแนวคิดผ่านการแก้ปัญหาโดยใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่สอดคล้องกับเส้นทางการเรียนรู้นั้น ๆ โดยในชั้นเรียนเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาและเรียนรู้เรื่องปริมาตรอย่างมีความหมาย สามารถเข้าใจสาระสำคัญของการวัดและนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดในชีวิตประจำวัน (สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561) นอกจากนี้วิธีการแบบเปิดสนับสนุนให้นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการคิด กระบวนการและแนวคิดทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนมีความคิดที่ซับซ้อนในกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยศึกษาแนวคิดของนักเรียนแต่ละคนเพื่อมาสรุปเป็นวิธีการเรียนรู้ โดยขั้นตอนของการสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิด ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การนำเสนอปัญหาปลายเปิด 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 3) การอภิปรายและเปรียบเทียบทั้งชั้นเรียนและ 4) การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (Inprasitha, 2022) ดังนั้น วิถีการเรียนรู้จึงมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งนำมากำหนดเป็นเป้าหมายของแนวคิดสำคัญ สามารถพัฒนาแนวคิดของนักเรียนตามเส้นทางการเรียนรู้ไปสู่การคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยออกแบบและจัดกิจกรรมตามวิธีการแบบเปิด ซึ่งส่งผลให้นักเรียนพัฒนาแนวคิดและเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้เรื่องปริมาตรอย่างมีความหมาย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดเรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งช่วย

ส่งเสริมแนวคิดของนักเรียนจากการแก้ปัญหาเรื่องปริมาตร การสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดเรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.เพื่อศึกษาแนวคิดของนักเรียนจากการแก้ปัญหาเรื่องปริมาตรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย จำนวน 3 วงจร เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมและศึกษาแนวคิดการเรียนรู้เรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วจึงรวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปผลในภาพรวมของการวิจัยซึ่งมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นวางแผน (Plan) ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและวิเคราะห์สภาพปัญหาในการเรียนรู้เรื่องการปริมาตรของนักเรียน ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง วางแผนและสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2) ขั้นปฏิบัติ (Act) ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3) ขั้นสังเกต (Observe) ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผู้ช่วยผู้วิจัยจะทำการสังเกตและบันทึกแนวคิดผลการจัดกิจกรรมลงในแบบบันทึกภาคสนาม และบันทึกวิดีทัศน์ขณะนักเรียนดำเนินกิจกรรมทางคณิตศาสตร์

4) ขั้นสะท้อนผล (Reflect) ผู้วิจัยศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในประเด็น แนวคิดของนักเรียน กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นการปรับปรุงในแต่ละวงรอบ

กลุ่มเป้าหมาย

ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน ซึ่งเป็นนักเรียนทั้งหมดในห้องที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากผลการศึกษาชั้นเรียนพบว่าปัญหาในการเรียนรู้ มีความยุ่งยากในการแสดงแนวคิดและแก้ปัญหาเรื่องปริมาตร และเนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเมื่ออยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการสังเกตแนวคิดและสะท้อนผลการจัดกิจกรรมร่วมกัน

เครื่องมือวิจัย

1) แผนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด เรื่องปริมาตร จำนวน 14 กิจกรรม กิจกรรมละ 1 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง

2) แบบบันทึกการสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้สำหรับการบันทึกการสะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกี่ยวกับประเด็นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน แนวคิดของนักเรียน ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงในลำดับถัดไป

3) แบบบันทึกภาคสนาม ใช้บันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนขณะทำกิจกรรมรวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งการแก้ปัญหา การสื่อความหมายและแสดงแทนแนวคิด ในแต่ละขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด

4) เครื่องบันทึกวิดีทัศน์ ใช้บันทึกภาพและเสียงขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด โดยบันทึกให้เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนขณะดำเนินกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาถอดเป็นคำพูดและภาพพฤติกรรมต่าง ๆ จัดทำเป็นโพรโทคอลในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 5 เครื่อง โดยเครื่องที่ 1 ใช้บันทึกภาพรวมทั้งชั้นเรียน เครื่องที่ 2 - 4 ใช้บันทึกขณะนักเรียนแก้ปัญหาในระหว่างดำเนินกิจกรรม

5) ใบกิจกรรมของนักเรียน เป็นใบงานบันทึกแนวคิด วิธีการคิด ขณะดำเนินการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียน

6) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสอบถามข้อมูลนักเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดำเนินการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยมีความเหมาะสมคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 โดยภาพรวมกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด โดยดำเนินการจัดกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 3 วงจร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากใบกิจกรรมของนักเรียน แบบบันทึกการสะท้อนผล แบบบันทึกภาคสนาม การวิเคราะห์โพรโทคอล และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์และสรุปแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เรื่องปริมาตรสอดคล้องกับเส้นทางการเรียนรู้ 6 ระยะของเส้นทางการเรียนรู้ตามแนวคิด (Mangao, Ahmad, and Isoda, 2017) และวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมตามวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดเรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) กำหนดแนวคิดสำคัญเรื่องปริมาตร 2) กำหนดเส้นทางการเรียนรู้ 3) ออกแบบและจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการแบบเปิด ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 3 วงจร โดยวงจรปฏิบัติการที่ 1 ออกแบบกิจกรรมสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงชีวิตจริง ใช้สื่อรูปธรรมเพื่อให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาร่วมกัน ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้แสดงแนวคิด วงจรปฏิบัติการที่ 2 สนับสนุนนักเรียนคิดลงมือแก้ปัญหาร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ให้เหตุผลความสัมพันธ์และอภิปรายผลแต่ละแนวคิดของนักเรียน วงจรปฏิบัติที่ 3 ใช้คำถามเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมเพื่อแก้ปัญหาที่หลากหลาย ใช้สื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดและอภิปรายผลเพื่อค้นหาวิธีการที่ง่ายขึ้น โดยสามารถสรุปผลการ

พัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด เพื่อส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ของนักเรียน เรื่องปริมาตร ดังตารางที่ 1

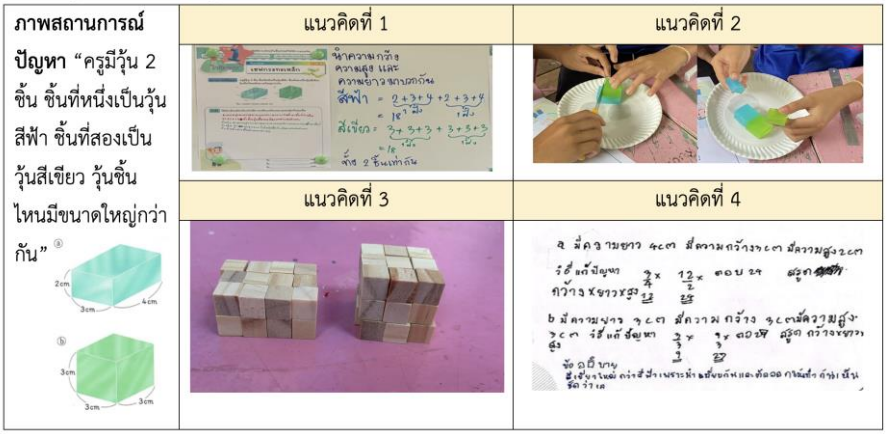
ตารางที่ 1 สรุปการพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด

กำหนดแนวคิดสำคัญ เรื่องปริมาตร	กำหนดเส้นทางการเรียนรู้	แนวทางการออกแบบและจัดกิจกรรม
ระยะที่ 1 การเปรียบเทียบขนาดของปริมาตรและใช้หน่วยไม่เจาะจง	• แยกแยะความแตกต่างของปริมาตรและพื้นที่ผิว • เปรียบเทียบปริมาตรโดยใช้หน่วยไม่เจาะจง	(1) ออกแบบและนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เรื่องปริมาตร โดยใช้สื่อจริงที่มีลักษณะรูปธรรม สามารถจับต้องได้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเชิงปริภูมิและความรู้สึกเชิงจำนวนของปริมาตรของสิ่งของต่าง ๆ เช่น วุ้นรูปปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก กล่องสี่เหลี่ยม โฟม ดินน้ำมัน เป็นต้น (2) ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันแสดงแนวคิดผ่านการแก้ปัญหาและให้เหตุผลดำเนินการผ่านสื่อกึ่งรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้จริง เช่นบล็อกลูกบาศก์เซนติเมตร แบบจำลองรูปบาศก์เมตร แบบจำลองปริมาตรของปริซึม และให้นักเรียนเขียนอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายและแสดงเหตุผลของแต่ละแนวคิด (3) นำเสนอแนวคิดของนักเรียนที่ได้จากจัดเรียงแนวคิดที่คาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดที่สมบูรณ์ และใช้กระดานดำเพื่อบันทึกแนวคิด ใช้สื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดของนักเรียนให้ชัดเจนมากขึ้น และใช้คำถามเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแนวคิด (4) เชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนร่วมกันโดยใช้คำถามเพื่อหาข้อสรุปแนวคิดของนักเรียนและสรุปเป็นหลักการทางคณิตศาสตร์ด้วยภาษาของนักเรียน
ระยะที่ 2 การใช้หน่วยลูกบาศก์เซนติเมตรเป็นหน่วยบอกและวัดปริมาตร	• อธิบายเหตุผลถึงปริมาตรจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปลี่ยนรูปร่าง • แสดงค่าตัวเลขของปริมาตรโดยใช้หน่วยมาตรฐาน (ลูกบาศก์เซนติเมตร)	
ระยะที่ 3 การหาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากและลูกบาศก์โดยการสร้างสูตรคำนวณปริมาตร	• แสดงขนาดของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากโดยนับเป็นหน่วยซ้ำได้ • เขียนและคำนวณโดยใช้สูตรเพื่อหาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากได้ • เขียนและคำนวณโดยใช้สูตรเพื่อหาปริมาตรของปริซึมลูกบาศก์ได้ • หาความยาว ความกว้างและความสูงเมื่อทราบปริมาตรทั้งหมด	
ระยะที่ 4 การขยายลูกบาศก์เซนติเมตรไปสู่ลูกบาศก์เมตรเพื่อการวัดปริมาตรขนาดใหญ่ขึ้น	• เขียนและคำนวณปริมาตรโดยใช้หน่วยลูกบาศก์เมตร • อธิบายความพันธ์ระหว่างจำนวนลูกบาศก์เซนติเมตรและลูกบาศก์เมตร • คำนวณปริมาตรโดยใช้หน่วยลูกบาศก์เมตรและลูกบาศก์เซนติเมตร	
ระยะที่ 5 การแปลงหน่วยและเลือกใช้หน่วยวัดปริมาตรที่เหมาะสมได้อย่างคล่องแคล่ว	• อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยปริมาตรและความจุ • แสดงปริมาตรน้ำโดยใช้การแปลงหน่วยที่เหมาะสม	
ระยะที่ 6 การเปรียบเทียบปริมาตรของวัตถุในชีวิตจริง	• หาปริมาตรของรูปทรงที่ประกอบด้วยปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก • แก้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรในบริบทที่ซับซ้อน	

ตอนที่ 2 สรุปผลการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้เรื่องปริมาตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด ซึ่งนักเรียนได้คิดและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยนำเสนอตาม 6 ระยะของเส้นทางการเรียนรู้ ดังนี้

ระยะที่ 1 เปรียบเทียบขนาดของปริมาตรและใช้หน่วยไม่เจาะจง

กิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้สังเกตถึงขนาดของปริมาตรปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ผ่านการเปรียบเทียบขนาดของปริมาตรโดยใช้หน่วยไม่เจาะจง โดยนักเรียนลงมือแก้ปัญหาโดยใช้สื่อจริงคือวุ้นสองขนาด และใช้บล็อกลูกบาศก์เป็นสื่อกึ่งรูปธรรม เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของการหาปริมาตรปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ดังภาพ 1

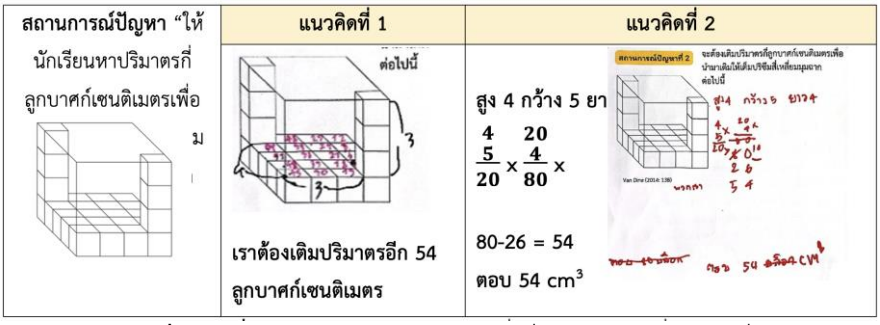

ภาพที่ 1 ตัวอย่างแนวคิดการเรียนรู้ของนักเรียนเรื่องปริมาตรในระยะที่ 1

จากแนวคิดของนักเรียน พบว่านักเรียนมีแนวคิดที่คาดเคลื่อนในการทำความเข้าใจถึงความหมายของปริมาตร โดยนักเรียนนำขนาดความกว้าง ความยาว และความสูงของวุ้นมาบวกกัน และพบแนวคิดที่ตอบสนองเป้าหมาย ได้แก่ แนวคิดที่ 2 นักเรียนใช้การตัดวุ้นทั้งสองสี ให้มีขนาดเท่ากัน และพบว่าสีฟ้ามีส่วนที่เกินมาจากสีฟ้า ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบปริมาตรโดยตรง แนวคิดที่ 3 นักเรียนใช้บล็อกลูกบาศก์มาต่อให้ได้ขนาดเท่ากับวุ้นทั้งสองชิ้น แล้วนับจำนวนบล็อก ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบปริมาตรโดยอ้อม และแนวคิดที่ 4 นักเรียนใช้การคูณโดยนำความกว้าง ความยาวและความสูงมาคูณกัน ดังนั้นนักเรียนได้อภิปรายและสรุปร่วมกันว่า “ถ้าใช้การคูณจะทำได้ง่ายไม่เสียเวลา” ขณะที่ “การใช้บล็อกจะทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายและเห็นภาพได้ชัดเจน”

ระยะที่ 2 การใช้หน่วยลูกบาศก์เซนติเมตรเป็นหน่วยบอกและวัดปริมาตร

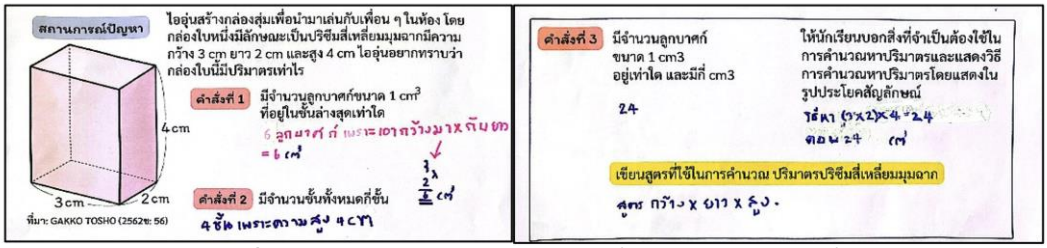
กิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดของการใช้หน่วยไม่เจาะจงคือบล็อกลูกบาศก์ เพื่อเชื่อมโยงความหมายของหน่วยมาตรฐานได้แก่ หน่วยลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยุ่งยากของนักเรียนในการให้ความหมายหน่วยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาที่เป็นทางการ ดังนั้นครูจึงใช้คำถามเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดพร้อมกับให้แสดงเหตุผลว่านักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยลูกบาศก์เซนติเมตร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอีกครั้งเกี่ยวกับการใช้หน่วยลูกบาศก์เซนติเมตร โดยแนวคิดที่ 1 แสดงวิธีการแก้ปัญหาด้วยการนับหน่วยลูกบาศก์เซนติเมตร โดยนับทีละ 3 จนครบ 54 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งนักเรียนได้นำบล็อกลูกบาศก์มาประกอบให้เหมือนรูปเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง และแนวคิดที่ 2 แสดงวิธีการแก้ปัญหาโดยการมองเป็นปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากในลักษณะภาพรวมก่อนโดยใช้การคำนวณ (4 x 5 x 4=80) จากนั้นจึงลบปริมาตรส่วนที่มีอยู่แล้ว (80-26=54) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวคิดการเรียนรู้ของนักเรียนเรื่องปริมาตรในระยะที่ 2

ระยะที่ 3 หาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากและลูกบาศก์โดยการสร้างสูตรเพื่อคำนวณปริมาตร

กิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เชื่อมโยงแนวคิดและให้เหตุผลถึงการให้ความหมายถึงการสร้างสูตรอย่างมีความหมาย โดยนักเรียนแสดงแนวคิดการเรียนรู้ โดยนักเรียนเชื่อมโยงการหาชั้นด้านล่างสุดจากแนวคิดสูตรการหาพื้นที่ แสดงว่านักเรียนเข้าใจถึงการทำหน่วยซ้ำโดยการนำ "กว้าง x สูง" ได้ 6 cm^3 และพิจารณาถึงจำนวนชั้น มี 4 ชั้น ซึ่งนักเรียนให้เหตุผลว่าส่วนดังกล่าวเกิดจากความสูงของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ดังนั้นนักเรียนจึงเขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ ได้ว่า "(3 x 2) x 4 = 24" และสรุปเป็นสูตรการหาปริมาตรได้ว่า "กว้าง x ยาว x สูง" ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้จากแนวคิดเดิมที่นักเรียนได้สะสมมาเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้อย่างมีความหมาย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้ของนักเรียนเรื่องปริมาตรในระยะที่ 3

นอกจากนี้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการใช้สูตรคำนวณหาปริมาตร พบว่านักเรียนทุกคนมีความเข้าใจถึงการใช้สูตรหาปริมาตร แต่พบว่านักเรียนมีแนวคิดที่คาดเคลื่อนในด้านการคำนวณโดยเฉพาะการคูณทศนิยมดังนั้นเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงมีการช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจถึงวิธีการคูณทศนิยม ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้ดีขึ้น

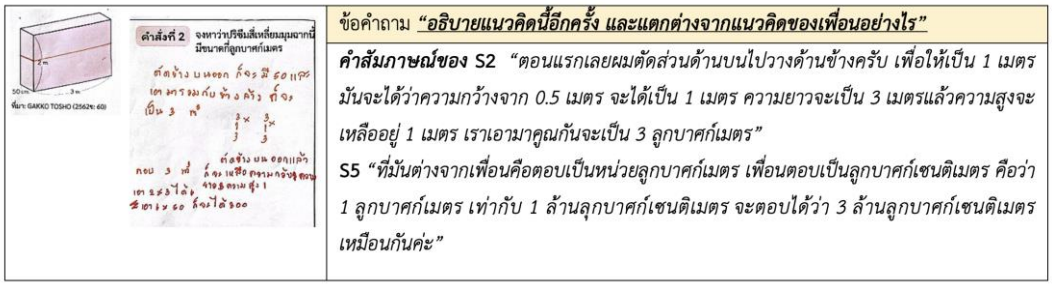
ระยะที่ 4 การขยายหน่วยลูกบาศก์เซนติเมตรไปสู่ลูกบาศก์เมตรเพื่อการวัดปริมาตรขนาดใหญ่ขึ้น

กิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดปริมาตร จากหน่วยลูกบาศก์เซนติเมตรไปสู่หน่วยลูกบาศก์เมตร โดยใช้สื่อกึ่งรูปธรรม ได้แก่ลูกบาศก์เซนติเมตร และลูกบาศก์เมตร เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความรู้สึกเชิงปริมาณระหว่างหน่วยวัดปริมาตร โดยนักเรียนแสดงแนวคิดการตรวจสอบขนาดของลูกบาศก์เมตรโดยใช้ลูกบาศก์เซนติเมตร ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กิจกรรมการเรียนรู้ในระยะที่ 4 ที่แสดงถึงแนวคิดการแก้ปัญหาโดยใช้สื่อกึ่งรูปธรรม

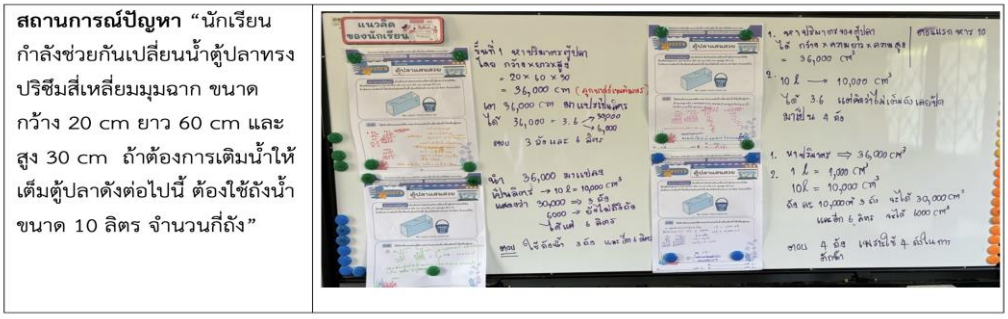
จากนั้นนักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดระหว่างหน่วยลูกบาศก์เซนติเมตร และลูกบาศก์เมตรเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับรูปทรงปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากที่มีหน่วยเซนติเมตรและเมตร ดังตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา “จงหาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากที่มีความกว้าง 50 เซนติเมตร ความยาว 3 เมตร และความสูง 2 เมตร” โดยแนวคิดที่ 1 ใช้วิธีการแก้ปัญหา โดยนักเรียนแปลงหน่วยวัดความยาวเพื่อให้เป็นหน่วยวัดเดียวกันก่อน โดยเปลี่ยนหน่วยจาก 3 เมตร = 300 เซนติเมตร และ 2 เมตร = 200 เซนติเมตร ก่อนคำนวณโดยใช้สูตร จากนั้นจึงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการวัดปริมาตรที่ได้เรียนมาจากกิจกรรมที่ผ่านมาโดยแปลงหน่วย จาก 1,000,000 cm^3 เท่ากับ 1 m^3 ดังนั้น 3,000,000 cm^3 จึงเท่ากับ 3 m^3 ในขณะแนวคิดที่ 2 ใช้วิธีการแบ่งครึ่งเพื่อทำให้รูปปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากที่มีความกว้างเป็น 50 cm และนำมาต่อเป็น 1 เมตร เพื่อให้สามารถใช้ในการคำนวณโดยใช้สูตรได้ ซึ่งสอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างของนักเรียนกลุ่มที่ 1 ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างของนักเรียนกลุ่มที่ 1

ระยะที่ 5 การแปลงหน่วยและเลือกใช้หน่วยวัดปริมาตรที่เหมาะสมได้อย่างคล่องแคล่ว

กิจกรรมในระยะนี้สนับสนุนให้นักเรียนเชื่อมโยงและให้เหตุผลถึงความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยการวัดปริมาตร และ ความจุ โดยใช้สถานการณ์ปัญหาและสื่อจริงที่ครู เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจและมีความรู้สึกเชิงปริมาณมากขึ้น และนำความรู้ที่ได้มาแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่นสถานการณ์ปัญหาตัวอย่าง ดังภาพที่ 6

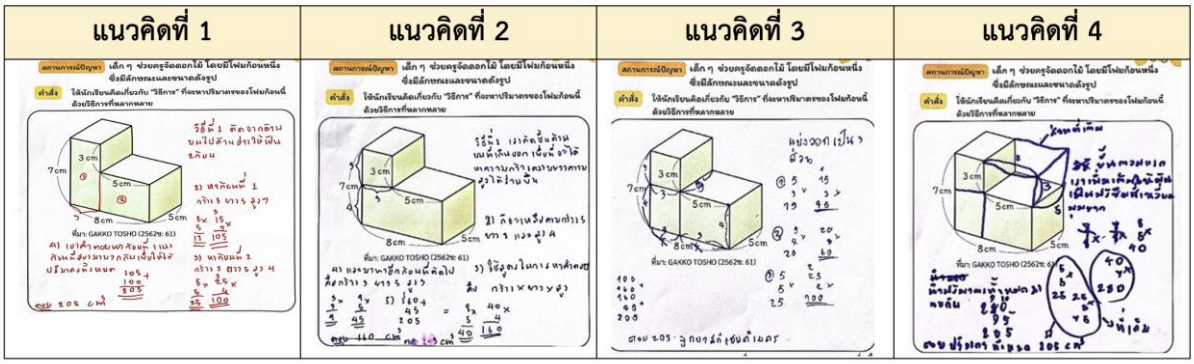

ภาพที่ 6 การจัดเรียงแนวคิดของนักเรียนโดยใช้กระดานดำในกิจกรรมในระยะที่ 5

จากภาพนักเรียนนำแนวคิดการใช้สูตรหาปริมาตรของตู้ปลาปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ซึ่งพบว่านักเรียนสามารถหาปริมาตรของตู้ว่าได้ว่า 36,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร และแสดงแนวคิดเกี่ยวกับหน่วยความจุโดยเชื่อมโยงแนวคิดการเปลี่ยนหน่วยการแปลงหน่วยของถังน้ำขนาด 10 ลิตร ซึ่งเท่ากับ 10,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งพบว่านักเรียนสามารถตอบคำถามได้ดังนี้ 3 ถังและ 6 ลิตร และ 3.6 ถัง และมีนักเรียนแสดงแนวคิดเชื่อมโยงกลับไปสู่โลกจริงได้ว่าจะต้องใช้ จำนวน 4 ถังในการตักน้ำ

ระยะที่ 6 การเปรียบเทียบปริมาตรของวัตถุในชีวิตจริง

ในระยะนี้นักเรียนเกิดการแก้ปัญหาโดยแสดงแนวคิดที่หลากหลาย โดยการเชื่อมโยงวิธีการเดิมที่นักเรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่แล้วมาประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ดังตัวอย่างกิจกรรมการหาปริมาตรของรูปทรงที่ประกอบด้วยปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากซึ่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา แนวคิดลักษณะที่ 1 ของการแบ่งรูปทรงที่ประกอบด้วยปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากเป็นปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก 2 ส่วน โดยมี 2 แนวคิด โดยนักเรียนได้มีการแบ่งในแนวตั้ง (แนวคิดที่ 1) และแบ่งในแนวนอน (แนวคิดที่ 2) และแบ่งออกเป็นรูปปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก 3 ส่วน (แนวคิดที่ 3) เพื่อให้สามารถใช้การคำนวณโดยใช้สูตรได้ และและพบว่าแนวคิดที่ 4 สะท้อนให้ว่านักเรียนสามารถมองให้เป็นปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากขนาดใหญ่ โดยวาดภาพจำลองส่วนที่เติม เพื่อให้สามารถคำนวณโดยใช้สูตรได้ และใช้การลบส่วนที่เติมปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากขึ้นมา เพื่อหาขนาดของปริมาตรที่แท้จริง ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แนวคิดการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะที่ 5

จากแนวคิดที่เกิดขึ้นนักเรียนสามารถสรุปแนวคิดที่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้ “วิธีการเรียนรู้” หาปริมาตรของรูปทรงที่ประกอบด้วยปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงแนวคิดมาจากกิจกรรมก่อนหน้านี้มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน จากนั้นกิจกรรมต่อไปมุ่งเน้นเชื่อมโยงไปสู่การหาปริมาตรของปริซึม โดยเชื่อมโยงจากสูตรการหาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากโดยนักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดการหาชั้นล่างสุด เพื่อเขียนเป็นสูตรการหาปริมาตรใหม่ได้ว่า “พื้นที่ x ความสูง” หรือ “พื้นที่ของฐาน x ความสูง” ตามตัวอย่างโพรโทคอลในตารางที่ 2 ที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนได้เชื่อมโยงแนวคิดจากสถานการณ์ปัญหาเดิมเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้แสดงแนวคิดผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสดงว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ “วิธีการเรียนรู้ของตนเอง” และนำไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทายได้มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 โพรโทคอลที่นักเรียนแก้ปัญหาเรื่องปริมาตรของรูปทรงที่ประกอบด้วยปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก

Item	ผู้พูด	คำพูด/พฤติกรรม
Item 85	S1	นี่คิดว่า ตรงนี้ มันคือ 8 ใช่ไหม
Item 86	S11	5
Item 87	S4	ไม่ใช่ 5 มันคือ (ทำมือบอกความสูง) ตรงนี้เป็น 4 ตรงนี้เป็น 8 จะอธิบายให้ฟังนะ นี่คือ 8 ตรงนี้ตอนแรกมันเป็น 5 (ชี้ตรง 5) มันคือความกว้าง แต่เมื่อหงายขึ้นมันเลยเป็นความสูง 8 x 4 เป็นเท่าไหร่
Item 88	S1	32
Item 89	S4	32 ตรงนี้ก็เป็น 3 ตรงนี้ก็เป็น 3 เป็นเท่าไหร่ 9
Item 90	S1	3 คูณ 3 เป็น 9
Item 91	S4	เออ ตรงนี้มานี่เป็น 3 ไหม แต่ว่าตรงนี้เราหงายขึ้น ตรงนี้เลยกลายเป็นความสูง (ตบมือ) มันสิได้ 32 บวก 9 เป็น 41
Item 92	S	เราได้ 41 เอามาคูณกับความสูง จะได้คำตอบ

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.57 สามารถส่งเสริมให้นักเรียนแสดงแนวคิดที่หลากหลายผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นการออกแบบและจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับโลกจริงโดยใช้สื่อจริง เช่น วุ้น กล่อง ก้อนโฟม และสื่อกึ่งรูปธรรม เช่น บล็อกลูกบาศก์ การสร้างแบบจำลอง เพื่อให้เห็นภาพ และเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีลักษณะนามธรรม โดยที่นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดจากรูปธรรมเพื่ออธิบายสูตรที่มีลักษณะนามธรรมได้ ผ่านการใช้สื่อกึ่งรูปธรรมคือบล็อกลูกบาศก์ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาความเข้าใจจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เนื่องจากเป็นการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 11 - 12 ปี เป็นช่วงรอยต่อที่นักเรียนสามารถเข้าใจเชิงนามธรรมที่มีความซับซ้อนได้ แต่ยังจำเป็นต้องอาศัยการรับรู้รูปธรรมมาสนับสนุน (กุลิสรา จิตรชญาวณิช, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนสิชา โพธิ์เสนา และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง (2566) ว่าการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียนที่เชื่อมโยงโลกจริงไปโลกคณิตศาสตร์ สามารถช่วยให้เข้าใจคณิตศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง เกิดแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และงานวิจัยของวาริพินทุ์ สุขสิงห์, ชานนท์ จันทรา และต้องตา สมใจเพ็ง (2024) ว่าการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม

สามารถช่วยสร้างมโนทัศน์ที่ถูกต้อง นักเรียนได้โอกาสสัมผัสจับต้องผ่านของจริงหรือแบบจำลอง ทำให้นักเรียนสามารถสื่อความหมาย และให้เหตุผลได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นแนวทางการออกแบบกิจกรรมเรื่องปริมาตร จะต้องมีการเรียงลำดับกิจกรรมโดยเชื่อมโยงจากโลกจริงของนักเรียน โดยใช้สื่อกึ่งรูปธรรมและเชื่อมไปสู่หลักการทางคณิตศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างดีขึ้น

นอกจากนี้ชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาร่วมกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดของตนเองและแนวคิดของเพื่อน มีการจัดเรียงแนวคิดที่คาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดที่สมบูรณ์ และใช้กระดานดำเพื่อบันทึกแนวคิด ใช้สื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดของนักเรียน และใช้คำถามเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแนวคิด รวมทั้งการอธิบายเปรียบเทียบและสรุปแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ทำให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ในกิจกรรมถัดไป แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เรื่องการวัดปริมาตรโดยใช้ขั้นตอนวิธีการแบบเปิด ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย และนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเรียนรู้ถึงวิธีการ “How to” ในแบบของตนเอง เนื่องจากนักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดวิธีการเดิมมาแก้ปัญหาที่หลากหลายและสรุปหาวิธีการที่ง่ายที่สุด เชื่อมโยงไปสู่โลกคณิตศาสตร์โดยสรุปเป็นกฎ สูตรและนำไปใช้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ควรสังเกตแนวคิดที่คาดเคลื่อนและความยุ่งยากของนักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อนักเรียนเกิดความยุ่งยากขณะแก้ปัญหาจะมีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการคิดทบทวนแนวคิดเดิม และตรวจสอบแนวคิดของตนเองอีกครั้ง ทำให้นักเรียนได้พัฒนากลยุทธ์การแก้ปัญหา และเตรียมพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ (สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561; ธิฎารัตน์ รุจิราวินิจฉัย และคณะ, 2564; Varveris, Saltas and Tsiantos , 2023) ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการแบบเปิดช่วยนักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถแก้ปัญหาและแสดงแนวคิดที่หลากหลาย เกิดการเชื่อมโยงแนวคิดและนำไปสู่พัฒนากลยุทธ์การแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาแนวคิดของนักเรียนจากการแก้ปัญหาเรื่องปริมาตร พบว่านักเรียนสามารถแสดงแทนแนวคิดการเรียนรู้เรื่องปริมาตรของตนเองได้อย่างหลากหลายและนักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามลำดับของเส้นทางการเรียนรู้ โดยนำความรู้เดิมมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาใหม่และสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ดีขึ้น เนื่องจากกิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด ใช้กระบวนการแก้ปัญหาร่วมกัน และเชื่อมโยงแนวคิดในชั้นเรียน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง โดยนักเรียนแสดงแนวคิดตามลำดับของเส้นทางการเรียนรู้ เริ่มจากการเปรียบเทียบปริมาตรที่ใช้หน่วยไม่เจาะจง การให้ความหมายและการใช้หน่วยมาตรฐาน การสร้างสูตรหาปริมาตร การหาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดปริมาตรและความจุ และการนำไปใช้แก้ปัญหาในบริบทที่ซับซ้อนได้ ซึ่งกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนมีการเขียนอธิบายแนวคิด ให้เหตุผล วาดภาพแบบจำลอง และดำเนินการผ่านสื่อจริงที่มีลักษณะรูปธรรมไปสู่นามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Kim et al (2017) ว่าเป็นนักเรียนสามารถรับรู้โครงสร้างเชิงปริภูมิไปสู่การวัดปริมาตรด้วยหน่วยมาตรฐาน ค้นหาสูตรและเชื่อมโยงแนวคิด จะทำให้สามารถใช้สูตรด้วยความเข้าใจ แสดงว่านักเรียนได้สะสมและพัฒนาแนวคิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความก้าวหน้าของแนวคิดการเรียนรู้เรื่องปริมาตร เพราะเกิดจากประสบการณ์ตรงของนักเรียนและพัฒนาวิธีการไปประยุกต์ใช้ในโจทย์ปัญหาที่ซับซ้อนได้ ซึ่งสัมพันธ์กับหลักการของ Freudenthal ว่าแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่นักเรียนเริ่มต้นด้วยการใช้กลยุทธ์ที่ไม่เป็นทางการหรือวิธีการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงที่เป็นรูปธรรม จากนั้นค่อยพัฒนาไปสู่การใช้วิธีการ หลักการ และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ที่เป็น

ทางการมากขึ้นจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ (Van Reeuwijk, 2001) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rahim, et al. (2020) ว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากนักเรียนมีกระบวนการแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งแสดงแทนผ่านแนวคิดที่หลากหลาย เกิดการเชื่อมโยงแนวคิดขององค์ความรู้เดิมไปสู่วิธีการเรียนรู้ใหม่ได้ ดังที่ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2565) ว่าการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นกิจกรรมตามแนวคิดวิถีการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และสามารถแสดงแนวคิดของตนเองผ่านกระบวนการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดความยุ่งยากในแสดงแนวคิดระหว่างเรื่องเรขาคณิตสามมิติและความหมายของปริมาตร ดังนั้นควรใช้สื่อรูปธรรมมาสนับสนุนให้นักเรียนเห็นภาพ และเชื่อมโยงไปสู่การให้ความหมายของการหาปริมาตรอย่างแท้จริง สอดคล้องกับหลักการทางเรขาคณิตศาสตร์ของแวนฮีลี ว่าลำดับขั้นการคิดทางเรขาคณิตควรเริ่มจากรูปธรรมไปสู่ระดับนามธรรมที่ซับซ้อน เริ่มจาการเห็นภาพเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ พิสูจน์ และจัดระบบแบบแผน และเกิดการคิดอย่างนามธรรม สามารถสรุปเป็นหลักการที่ค้นพบได้อย่างมีความหมาย (Vojkuvkova, 2012) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eyeoğlu, Özdemir and Eyeoğlu. (2021) ว่านักเรียนที่รู้สูตรในการคำนวณปริมาตร แต่ไม่เข้าใจแนวคิดเรื่องโครงสร้างปริภูมิสามมิติ จะทำให้นักเรียนไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสูตรและวัตถุจริงได้ และ Tan-Sisman & Aksu (2016) ที่ศึกษาแนวคิดที่คาดเคลื่อนและข้อผิดพลาดของนักเรียน เรื่องปริมาตร โดยพบความคาดเคลื่อนในด้านการคำนวณ เมื่อพิจารณาถึงข้อผิดพลาดของนักเรียนในแต่ละสถานการณ์ปัญหาที่มุ่งเน้นแนวคิดและขั้นตอนวิธีการ จึงควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจที่มีความหมาย และเชื่อมโยงความรู้เดิมของนักเรียน ครูควรสังเกตและช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นโดยการทบทวนแนวคิดและเชื่อมโยงความรู้เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรวางลำดับสถานการณ์ปัญหาอย่างรอบคอบ จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ใช้คำสั่งที่ชัดเจนเข้าใจง่าย จะทำให้นักเรียนสามารถแสดงแนวคิดและแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

2. ควรสนับสนุนและมีตัวช่วยในการแก้ปัญหา โดยใช้สื่อหลักและสื่อเสริมที่เป็นของจริง จับต้องได้ จะช่วยส่งเสริมจินตนาการและทำให้นักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดสู่หลักการทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้คิด เชื่อมโยงแนวคิดเดิม และทบทวนเครื่องมือที่นักเรียนมีก่อนหน้า บันทึกแนวคิดของนักเรียนบทกระดานดำ จะช่วยให้นักเรียนอธิบายและเชื่อมโยงแนวคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ครูต้องสังเกตและรวบรวมแนวคิดที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และความสำคัญกับทุกแนวคิดที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นแนวคิดที่คาดเคลื่อน แนวคิดที่ยังไม่สมบูรณ์ และแนวคิดที่ถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนได้เปรียบเทียบถึงวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะกระตุ้นให้นักเรียนกล้าคิดแก้ปัญหา และนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไปได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยเกี่ยวกับวิถีการเรียนรู้เรื่องปริมาตร มีแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการวัดทางเรขาคณิต ดังนั้นสามารถนำไปพัฒนาและออกแบบสำหรับการวิจัยของเนื้อหาการวัดเรขาคณิตอื่นๆ เช่น การวัดความยาว การวัดพื้นที่ เป็นต้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาหรือพัฒนาทักษะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หรือสมรรถนะที่เฉพาะเจาะจง เช่นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปริมาตร

องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดวิถีการเรียนรู้ เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) การกำหนดแนวคิดสำคัญ 2) เส้นทางการเรียนรู้ และ 3) การออกแบบการเรียนรู้ โดยมีแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ 1) นำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 2) ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันแสดงแนวคิดผ่านการแก้ปัญหา 3) นำเสนอแนวคิดจากการจัดเรียงแนวคิดที่คาดเคลื่อนไปสู่แนวคิดที่สมบูรณ์ ใช้สื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดให้ชัดเจนมากขึ้น 4) เชื่อมโยงแนวคิดนักเรียนและหาความสัมพันธ์ร่วมกันโดยใช้สื่อเสริมและคำถามเพื่อหาข้อสรุปแนวคิดของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 5). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิฎารัตน์ รุจิราวินิจฉัย, และคณะ. (2564). การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่องพื้นที่ของรูปในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22* (ออนไลน์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มนสิชา โพธิ์เสนา, และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง. (2023). การสำรวจการแสดงแทนของนักเรียนในลำดับกิจกรรมการสอนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด. *วารสารวิจัยวิชาการ, 6*(1), 63–78.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2565). *Proceedings of the 15th National Open Class Volume I: เอกสารประกอบการประชุมการเปิดชั้นเรียน ระดับชาติ ครั้งที่ 15*. มูลนิธิการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะการคิด.

วาริพินทุ์ สุขสิงห์, ชานนท์ จันทรา, และต้องตา สมใจเพ็ง. (2024). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิด Concrete Pictorial Abstract (CPA) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามของ Badham ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4*(6), 781–800.

สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง, และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2561). รูปแบบการสอนแนวใหม่สำหรับการวัดในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์, 8*(3), 118–127.

Clements, D. H., & Sarama, J. (2014). *Learning trajectories in early mathematics: Sequences of acquisition and teaching*. Routledge.

Eyeoğlu, K. O., Özdemir, B. G., & Eyeoğlu, U. (2021). Conceptual understanding of 8th grade students based on big ideas: The case of measurement. *Journal of Pedagogical Research, 5*(4), 19–42.

Inprasitha, M. (2022). Lesson study and open approach development in Thailand: A longitudinal study. *International Journal for Lesson & Learning Studies, 11*(5), 1–15.

Isoda, M., & Katagiri, S. (2012). *Mathematical thinking: How to develop it in the classroom*. World Scientific.

Kim, E. M., et al. (2017). A learning progression for geometric measurement in one, two, and three dimensions (Research Report No. RR-17-55, pp. 1–26). Princeton, NJ: Educational Testing Service.

Mangao, D. D., Ahmad, N., & Isoda, M. (2017). *SEAMEO basic education standards: Common core regional learning standards in mathematics and science*. Penang, Malaysia: SEAMEO-RECSAM.

Mullis, I. V., Martin, M. O., & von Davier, M. (2021). *TIMSS 2023 assessment frameworks*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Rahim, U., et al. (2020). The effect of open-ended learning approaches and thinking patterns on student mathematical learning outcomes. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, *11*(1), 646-665.

Taguma, M., et al. (2020). Future of education and skills 2030: Curriculum analysis. *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*

Tan-Sisman, G., & Aksu, M. (2016). A study on sixth grade students' misconceptions and errors in spatial measurement: Length, area, and volume. *International Journal of Science and Mathematics Education, 14*, 1293–1319.

Van Reeuwijk, M. (2001). From informal to formal, progressive formalization: An example on solving systems of equations. In *The future of the teaching and learning of algebra, Proceedings of the 12th ICMI study conference*. (613-620). University of Melbourne.

Varveris, D., Saltas, V., & Tsiantos, V. (2023). Exploring the role of metacognition in measuring students' critical thinking and knowledge in mathematics: A comparative study of regression and neural networks. *Knowledge, 3*(3), 333–348.

Vojkuvkova, I. (2012). The van Hiele model of geometric thinking. *WDS'12 Proceedings of Contributed Papers, 1*(1), 72–75.

รูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษาในบริบทจังหวัดอุบลราชธานี

THE MODEL AND MECHANISM IN APPLYING THE KNOWLEDGE GAINED FROM BEST PRACTICES OF THE COMPETENCY DEVELOPMENT OF LEARNERS, TEACHERS, AND EDUCATIONAL PERSONNEL TO ENHANCE EDUCATIONAL QUALITIES WITH A WHOLE SCHOOL APPROACH IN THE CONTEXT OF UBON RATCHATHANI PROVINCE

ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์[1], ปริญา ปริพุฒ[2*], วรรณภา โคตรพันธ์[3] และ อภิรักษ์ คำเสนาะ[4]

Piyaporn Phitchayapirath[1], Pariya Pariput [2], Wannapa Khotphan[3] and Apirak Kamsanor [4]

[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[1]Faculty of Education, Burapha University, Thailand

[2-4]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2-4]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Pariya.p@ubru.ac.th

(Received: 22 August 2025, Revised: 2 October 2025, Accepted: 3 October 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษาในบริบทจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) ศึกษาผลการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาวิชาชีพไปใช้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับการวิจัยอิงการออกแบบ กลุ่มเป้าหมายเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 4 โรงเรียน ซึ่งความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ แบบประเมินสมรรถนะครู ผู้บริหาร ผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษาในบริบทจังหวัดอุบลราชธานี มี 5 องค์ประกอบ หรือ FOCUS Model 2) ผลการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า สมรรถนะของผู้เรียน สมรรถนะครู และสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มเป้าหมายหลังการทดลอง 3 วงรอบ มีแนวโน้มสูงขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีมุมมองเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ผ่านองค์ความรู้แนวปฏิบัติที่ดี การเป็นพี่เลี้ยงของอาจารย์มหาวิทยาลัย และภาพความสำเร็จที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของ มหาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่ดีของการพัฒนาวิชาชีพ; การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา; รูปแบบการพัฒนาทั้งระบบของสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to: (1) investigate the models and mechanisms for transferring knowledge derived from best practices in professional development activities to improve educational quality through a whole-school development approach in the context of Ubon Ratchathani Province, and (2) examine the outcomes of applying such best practice knowledge in professional development. The study employed participatory action research (PAR) combined with design-based research (DBR). The target group comprised four schools under the jurisdiction of the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1, selected based on voluntary participation. Research instruments included documentation of best practices in professional development activities, teacher competency assessment forms, as well as administrator and student competency evaluations. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and a content analysis approach was employed to analyze the qualitative data. The findings revealed that 1)the model and mechanism for knowledge transfer from best practices in professional development to educational quality improvement in the whole-school development approach consisted of five components, referred to as the FOCUS Model. 2)The application of best practice knowledge in school development after three cycles of intervention, an overall improvement was observed in the competencies of learners, educators, and school administrators in the target group. Qualitative data analysis indicated that teachers and school administrators held positive views toward the learning process through best practice knowledge, the mentorship provided by university faculty, and the collaborative efforts among universities, educational service area offices, and schools, which contributed to visible success.

Keywords: Best Practices in Professional Development; Educational Quality Development; Whole-School Development Model

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อขับเคลื่อนสู่การยกระดับการพัฒนาประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยได้กำหนดเป้าหมายด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จุดเน้นด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรง

บันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเรียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การยกระดับคุณภาพครูจึงถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของระบบการศึกษา จุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ดีและและเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริง คือต้องมีการพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ ความร่วมมือทางวิชาการ งบประมาณและการบริหารจัดการของหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่ดูแล รวมถึงสภาวิชาชีพ หน่วยงานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนที่มาช่วยกันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติและรองรับสภาวการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันแลปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สรุปได้ 7 ประเด็น ดังนี้ 1) ระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษายังไม่มีเจ้าภาพหลัก 2) ขาดกลไกในการขับเคลื่อนในการรวมพลังขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ 3) หลักสูตรการพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 4) วิธีการ สาระยังเป็นแบบเดิม ๆ 5) สถานที่และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 6) ระบบการติดตามผลไม่เป็นรูปธรรม และ 7) ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2557) สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2557) ; กฤษณพงศ์ กีรติกร (2557) และ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ที่นำเสนอข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพ มีศักยภาพ เป็น “ครูเพื่อศิษย์” อย่างสมบูรณ์ มีทักษะการเรียนรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่เน้นทักษะมากกว่าความรู้

แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูที่ตอบโจทย์ข้างต้น ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจึงได้ปรับรูปแบบมาสู่การ “สังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี” เพื่อนำไปใช้ “พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ” ซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ซึ่งใช้เป็นกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 จนถึงปีงบประมาณ 2563 โดยมีความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทเชฟรอน สำรวจและผลิตประเทศไทย และศูนย์สะเต็มศึกษาของซีมีโอ (SEMEO) เป็นรูปแบบการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ดำเนินการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับสถานศึกษา และ3) ระดับเครือข่าย ในขอบข่าย 4 ด้าน ดังนี้ 1) สมรรถนะของผู้เรียน 2) สมรรถนะของครู 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 4) สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษา สำหรับในปีงบประมาณ 2564 ถึง 2565 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากการสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสถานศึกษามาเป็นการนำแนวปฏิบัติที่ดีที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ.2560-2564 จากการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ผ่านมา และแนวปฏิบัติที่ดีจากกิจกรรมส่งเสริมและ

พัฒนาวิชาชีพของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา มาดำเนินสังเคราะห์ และสกัดเป็นองค์ความรู้ แล้วนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทั้งระบบ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2565)

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาสานศึกษาในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมายความต้องการและออกแบบกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบทโดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาผลการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านชีทวน และ โรงเรียนบ้านยางกระเดา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหัวทุ่งประชาสรรค์ และโรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังข์วิทยา) ดังนี้

มหาวิทยาลัย	รายละเอียดกลุ่มเป้าหมาย						
	สถานศึกษา	ขนาด	ระดับ	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	บุคลากรทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	หน่วยทดลอง						
	บ้านชีทวน	กลาง	ประถม	1	9	134	1
	บ้างวังอ้อ(ยอดสังข์วิทยา)	เล็ก	ประถม	1	4	52	1
	หน่วยควบคุม						
	บ้างยางกะเดา	กลาง	ประถม	1	11	143	1

มหาวิทยาลัย	รายละเอียดกลุ่มเป้าหมาย						
	สถานศึกษา	ขนาด	ระดับ	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	บุคลากรทางการศึกษา
	บ้านหัวทุ่งประชาสรรค์	เล็ก	ประถม	1	4	34	1

หมายเหตุ – โรงเรียนขนาดเล็กนักเรียนจำนวนไม่เกิน 120 คน
- โรงเรียนขนาดกลางนักเรียนจำนวน 121 – 720 คน
- โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวนนักเรียนมากกว่า 720 คน

1.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยทีมวิจัยโครงการของสำนักงานเลขาธิการคุรสภา เพื่อนำมาใช้ในโครงการวิจัย การหาคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาคัดเลือก ซึ่งเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ทุกรายการ ดังนี้

2.1.1 แบบสำรวจและวิเคราะห์บริบท ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะด้านผู้เรียน ด้านครู ด้านผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เป็นแบบบันทึกข้อมูล

2.1.2 แนวทางการคัดเลือกแนวปฏิบัติที่ดีที่เหมาะกับการพัฒนาสถานศึกษาทั้งสถานศึกษาโดยสถาบันอุดมศึกษา

2.1.3 แบบคัดเลือกแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

2.1.4 แบบประเมินสมรรถนะของผู้เรียน เป็นแบบตรวจสอบรายการ

2.1.5 แบบประเมินสมรรถนะของครู เป็นแบบตรวจสอบรายการ

2.1.6 แบบประเมินสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ

2.2 เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยทีมนักวิจัยในพื้นที่ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพโดยทีมนักวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่า มีคุณภาพตามเกณฑ์ทุกรายการ ดังนี้

2.2.1 แบบประเมินรูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.2.2 คู่มือการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทั้งสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบและกลไกแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. ระยะเวลาในการวิจัย

ดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2564 ระหว่าง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564 – มีนาคม พ.ศ.2565

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างความเข้าใจ (เอกภาพ) ทีมนักวิจัย โดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการแนวทางการออกแบบการวิจัยและการพัฒนาคุณภาพการศึกษารูปแบบการพัฒนาทั้งสถานศึกษากับทีมพี่เลี้ยงจากต่างประเทศ ดำเนินการในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564

ระยะที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์บริบท ปัญหาและความต้องการการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทั้งสถานศึกษา ดำเนินการในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2564 โดยการลงพื้นที่สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัย พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูล

ระยะที่ 3 การคัดเลือกแนวปฏิบัติที่ดีที่เหมาะสมกับสถานศึกษาและพัฒนารูปแบบและกลไกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษาโดยดำเนินการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบและกลไกแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาทั้งสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 โรงเรียน ดำเนินการในเดือนธันวาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565 โดยมีกระบวนการย่อย ดังนี้

1) จัดประชุม ชี้แจงเป้าหมายการดำเนินการโครงการ แนะนำคู่มือการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแนะนำหลักการ/แนวคิดของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับขับเคลื่อนโครงการแก่ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน

2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้วยองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

3) ดำเนินการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทั้งสถานศึกษา โดยดำเนินการ จำนวน 3 วงรอบ มีกิจกรรมแต่ละวงรอบ ดังนี้

3.1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครู ร่วมกับการชี้แนะและเป็น พี่เลี้ยงในโดยทีมวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยการจัดกิจกรรมแบบออนไลน์

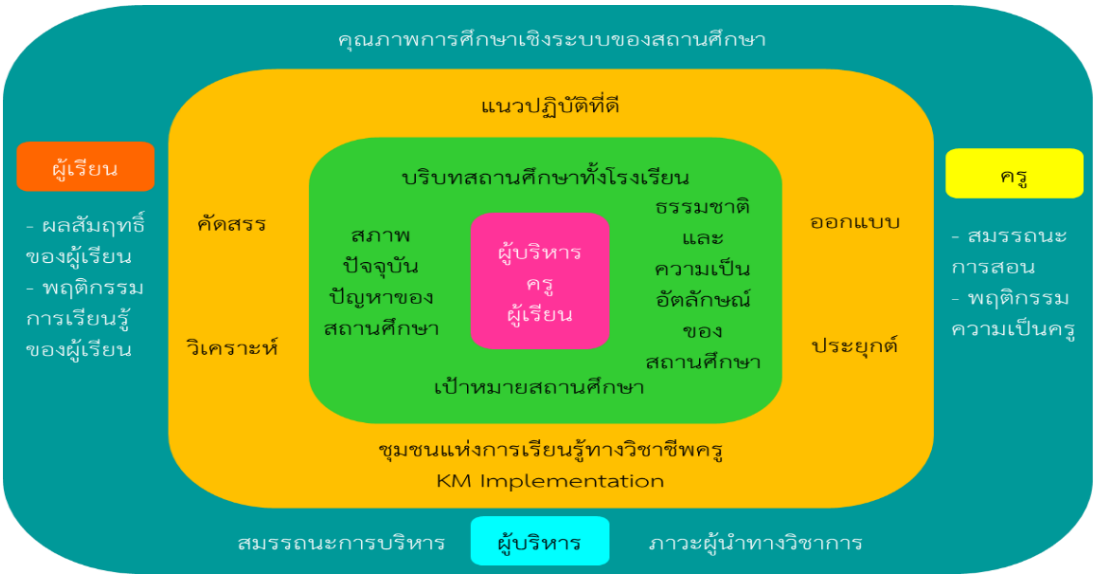
3.2) การเปิดชั้นเรียน (Open Class) การสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู ณ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

3.3) การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงพัฒนา

4) การตรวจสอบ สะท้อนผลการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม และถอดบทเรียนรายสถานศึกษาสู่การนำไปต่อยอดเพื่อการปรับปรุงพัฒนา

ระยะที่ 5 การประมวลผลการนำรูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษา โดยการประชุมทีมวิจัยเพื่อถอดบเรียนการดำเนินงาน จัดทำรายงานสรุป และเข้าร่วมนำเสนอผลการดำเนินการร่วมกับทีมวิจัยจากภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ในการประชุมสะท้อนผลแบบออนไลน์ที่จัดโดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ดำเนินการในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

4.กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาของสถานศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสถานศึกษาจำแนกตามกลุ่มการวิจัยและประเด็นที่ต้องการพัฒนา

โรงเรียน	ขนาดโรงเรียน	ประเด็นที่ต้องการพัฒนา	แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพของคุรุสภาที่เลือกนำมาใช้
โรงเรียนบ้านยางกระเดา อำเภอดอนมดแดง สพป.อุบลราชธานี เขต 1	ขนาดกลาง	ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์	นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของครูคำพันธ์ ตุลากัน

โรงเรียน	ขนาดโรงเรียน	ประเด็นที่ต้องการพัฒนา	แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพของคุรุสภาที่เลือกนำมาใช้
โรงเรียนบ้านซีทวน อำเภอเขื่องใน สพป.อุบลราชธานี เขต 1	ขนาดกลาง	ทักษะการอ่านออกเขียนได้	นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของ ครูคำพันธ์ ตุลากัน
โรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังข์วิทยา) อำเภอเขื่องใน สพป.อุบลราชธานี เขต 1	ขนาดเล็ก	ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	นวัตกรรม PLC 5COs ของโรงเรียนบ้านหนองเรือ
โรงเรียนบ้านหัวทุ่งประชาสรรค์ อำเภอเขื่องใน สพป.อุบลราชธานี เขต 1	ขนาดเล็ก	ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์	นวัตกรรม PLC 5COs ของโรงเรียนบ้านหนองเรือ

1.2 ผลการพัฒนารูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.1 รูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี FOCUS Model ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบ“FOCUS” 4) กระบวนการ และ 5) การประเมินผล

องค์ประกอบของรูปแบบ “FOCUS” มีขอบข่าย ดังนี้

- F : Friendship = การพัฒนาที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพและอยู่บนพื้นฐานความเป็นกัลยาณมิตร

- O : Opportunity = การส่งเสริมการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษา ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู และระหว่างครูกับนักเรียน

- C : Collaborative = การพัฒนาที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ เน้นการพัฒนา ทั้งสถานศึกษา

- U : Unity & Ubon = สร้างความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อพัฒนาการศึกษาของอุบลราชธานี

- S = Students & School = ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโรงเรียน

1.2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและกลไกฯ โดยประเมินกรอบของรูปแบบและกลไกฯ ทั้ง 5 ประเด็น คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบ“FOCUS” 4) กระบวนการ และ 5) การประเมินผล มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

2. ผลการนำรูปแบบและกลไกฯ ไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษา ปรากฏผลนำเสนอเป็นรายกลุ่ม และรายด้าน ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาด้านสมรรถนะผู้เรียน ตามกรอบการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการคิดขั้นสูง แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการคิดขั้นสูง

โรงเรียน	ผลการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษา																	
	ด้านการสื่อสาร						ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม						ด้านทักษะการคิดขั้นสูง					
	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 3		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 3		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
โรงเรียนที่ 1	2.48	0.54	3.03	0.24	3.52	0.06	2.63	0.74	3.39	0.52	3.86	0.22	2.52	0.56	3.12	0.52	3.57	0.48
โรงเรียนที่ 2	2.44	0.38	3.27	0.32	3.62	0.24	2.62	0.58	3.29	0.64	3.62	0.32	2.35	0.25	3.15	0.36	3.49	0.23
โรงเรียนที่ 3	2.85	0.33	3.12	0.65	3.61	0.28	2.83	0.35	3.12	0.32	3.61	0.23	2.89	0.22	3.18	0.28	3.66	0.20
โรงเรียนที่ 4	1.97	0.42	2.38	0.15	3.23	0.38	2.28	0.29	2.85	0.25	3.52	0.22	2.03	0.52	2.55	0.38	3.34	0.24

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการคิดขั้นสูง ของแต่ละโรงเรียนในแต่ละวงรอบเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียนโดยรวม

โรงเรียน	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
โรงเรียนที่ 1	3.33	0.45	4.00	0.24	4.58	0.18
โรงเรียนที่ 2	3.26	0.59	3.82	0.52	3.47	0.45
โรงเรียนที่ 3	3.82	0.44	4.17	0.48	4.58	0.40
โรงเรียนที่ 4	3.80	0.38	4.16	0.29	4.33	0.11

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียนโดยรวม ของแต่ละโรงเรียนในแต่ละวงรอบเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการประเมินทักษะการวางแผน กลยุทธ์ การใช้เครื่องมือหรือนวัตกรรมทางการบริหาร

โรงเรียน (คะแนนเต็ม 5)	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 3	
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.
โรงเรียนที่ 1	3.69	0.25	4.06	0.50	4.52	0.25
โรงเรียนที่ 2	3.56	0.14	3.88	0.14	4.18	0.08
โรงเรียนที่ 3	3.69	0.11	4.06	0.15	4.52	0.12
โรงเรียนที่ 4	3.56	0.58	3.88	0.44	4.18	0.36

จากตารางที่ 4 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการประเมินทักษะการวางแผนกลยุทธ์ การใช้เครื่องมือหรือนวัตกรรมทางการบริหารของแต่ละโรงเรียนในแต่ละวงรอบเพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบและกลไกการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนการพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษากรณีศึกษาสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีองค์ประกอบสำคัญ คือ **FOCUS** แต่ละองค์ประกอบมีขอบข่ายแนวคิดสำคัญและสามารถอภิปรายเหตุผลประกอบได้ดังนี้ *1) F : Friendship* หมายถึง การพัฒนาที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพและอยู่บนพื้นฐานความเป็นกัลยาณมิตร เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีลักษณะเป็นชุมชนกัลยาณมิตร ดังที่ Sange (1990) กล่าวว่า ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้นั้น จำเป็นต้องเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น และ Fullan (2009) ที่กล่าวว่า การเป็นกัลยาณมิตรทำให้ทีม PLC อยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลซึ่งกันจึงทำให้การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความสุข *2) O : Opportunity* หมายถึง การส่งเสริมการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษาผ่านบทบาทของการเป็นพี่เลี้ยงหรือโค้ชของอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นวิธีการในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการทำงาน หรือการพัฒนาวิชาชีพ เป็นการเสริมพลัง (Empowering) เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหา หรือค้นพบแนวทางในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ (Vincent, 2004; Blanchard ;& Thacker, 2004; อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2549 ; เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2549) *3) C : Collaborative* หมายถึง การพัฒนาที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ เน้นการพัฒนาทั้งสถานศึกษา *4) U : Unity & UBON* หมายถึง สร้างความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อันหมายถึงคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ Johnson et.al. (2006) กล่าวว่า การสร้างวิถีของการทำงานที่ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกัน ถนอมน้ำใจ ระหว่างเพื่อน เห็นคุณค่าของความคิด

ของเพื่อน มองการกระทำของเพื่อนในมุมบวก ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ช่วยกันสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นมิตร มุ่งสร้างความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพของโรงเรียนโดยภาพรวมเป็นสำคัญ (Collaborating for school improvement) พยายามขจัดปัญหาอุปสรรค มุ่งสู่ความสำเร็จ (Removing barriers to success) และ 5) S = Students & School หมายถึง ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโรงเรียน ดังที่ DuFour และคณะ (2006) ที่ระบุว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของ PLC คือการทำงานที่มุ่งไปที่การเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

2. การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทั้งสถานศึกษา (Whole School Approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างพลังร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งในมิติของตัวผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลที่เกิดขึ้น ดังที่ ไกรยส ภัทราวาท (2557) นำเสนอผลการสังเคราะห์และถอดบทเรียนปัจจัยสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาของระบบการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในระดับนานาชาติในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ.2542-2553) พบว่า ทุกประเทศเลือกใช้ในการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษา เพราะเป็นมาตรการที่ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนระหว่างครูและผู้เรียนซึ่งจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษามาใช้ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา การตั้งเป้าหมาย การพิจารณาเลือกองค์ความรู้ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการนำองค์ความรู้ไปใช้ผ่านกระบวนการ PLC และการประเมินผล กล่าวได้ว่าเป็นการ “มุ่งเป้าเดียวกัน ประสานความร่วมมือ ถือแนวปฏิบัติร่วมกัน” ลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายอันส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้วยความเข้าใจ ท้ายที่สุดก็ปรากฏผลด้านการประเมินสมรรถนะของผู้บริหาร ครู และนักเรียน สูงขึ้นทุกวงรอบ ดังที่ ทิศนา แขมมณี และภาษิต ประมวลชัย (2559) กล่าวถึงแนวคิด การพัฒนาทั้งโรงเรียน (Whole School) ที่พบสรุปได้คือสิ่งที่สำคัญมากคือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) หรือแนวคิด ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการให้เกิด การเปลี่ยนแปลง คือ การทำให้ผู้ที่จะปรับเปลี่ยน ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องเกิดจากทุกฝ่าย การพัฒนาทั้งโรงเรียนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการดำเนินการ สอดคล้องกับ มูลนิธิทักษะแห่งอนาคต (2564) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนส่งผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ไปถึงตัวผู้เรียน ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ มาจากการมีชุมชนครูมืออาชีพเกิดขึ้นเป็นวิถีปฏิบัติจริงในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียนมี Growth Mindset มีการเปิดใจ การยอมรับการชี้แนะจากบุคคลต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในองค์กรใหม่ของโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงในทุกฝ่าย

3. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้บริหารและครูสู่คุณภาพผู้เรียน การนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในงานวิจัยนี้ สะท้อนถึง*คุณค่าสำคัญ 2 ประการ* ประการแรก คือ การพัฒนาสิ่งใดให้สำเร็จไม่สามารถทำได้โดยคนเดียว ต้องทำร่วมกัน และร่วมกันทั้งองค์กร ประการที่สอง คือ สิ่งที่ทั้งองค์กรได้ลงมือทำนั้นส่งผลต่อ “*ความเป็นวิชาชีพ*” ทั้งในมิติของ “*การปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพ*” และ “*ผลที่เกิดกับการพัฒนาวิชาชีพ*” ดังนั้น การใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงสามารถสร้างเสริมประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพที่นำผลสู่การพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งมีนัยยะครอบคลุมถึงการปฏิบัติที่ดำเนินการไปอย่างสม่ำเสมอและมีเป้าหมาย ทั้งนี้ในวิชาชีพครูนั้น เป้าหมายของการพัฒนาวิชาชีพครูจะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพผู้เรียน จากผลการวิจัยได้ปรากฏข้อมูลเชิงประจักษ์ในเชิงการพัฒนาของผู้บริหาร ครู และนักเรียน อันเป็นผลจากการใช้กระบวนการ PLC ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ *ประการแรก* การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการ PLC โดยการทบทวนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย *ประการที่สอง* กระบวนการ PLC ตามแนวทางของคุรุสภาที่นำมาใช้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่ยุ่งยาก และสามารถยืดหยุ่นได้ตามบริบทและสถานการณ์ *ประการที่สาม* การกำหนดปฏิทินการสะท้อนผลร่วมกันทั้ง 4 โรงเรียนร่วมกับทีมวิจัย มีกรอบเวลาที่ชัดเจน และมีความต่อเนื่องกัน *ประการที่ 4* การให้บทบาทของผู้นำองค์กรในฐานะผู้นำวง PLC เป็นการสร้างความเชื่อมั่นจากครูในโรงเรียน โดยการสะท้อนผลรวม 4 โรงเรียนจะกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งจะเป็นผู้นำสะท้อนผล และมีการเติมเต็มโดยทีมนักวิจัย *ประการที่ 5* การสะท้อนผลรวม ทำให้ครูได้มีโอกาสเรียนรู้จากเพื่อนต่างโรงเรียน และได้เรียนรู้แนวคิด เทคนิควิธีการในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากทีมนักวิจัย ซึ่งเป็นอาจารย์จากสาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน มาให้คำชี้แนะ เมื่อครูนำไปใช้แล้วได้ผลก็จะนำมาแลกเปลี่ยนในวงรอบต่อไป ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการ PLC ที่นำมาใช้สามารถสร้าง*กระบวนการเรียนรู้*ทางวิชาชีพเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน สร้าง*วิธีการเรียนรู้*ในการนำองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในวง PLC ไปใช้กับผู้เรียนในบริบทของตนเอง นำไปสู่ *ผลการเรียนรู้* ของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน ดังที่ มนตรี แย้มกสิกร (2560) ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนทัศน์สำคัญต่อการผลิตและพัฒนาครู ประกอบด้วย กระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ระบบการสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง พัฒนาให้โรงเรียนให้เป็นหน่วยพัฒนาตนเอง (Self-development Unit) ด้วยการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาครูจากเน้นการใช้การฝึกอบรม มาเป็นการสร้างกิจกรรมให้ครูร่วมกันเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติจริง และชวลิต ชูกำแพง (2560) ที่สรุปว่า มีผลการวิจัยชี้ชัดว่า สถานศึกษาที่นำแนวคิด PLC ไปใช้ช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างมีพลังของครูทุกคนและเป็นกลยุทธ์สำคัญของสถานศึกษาในการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งมีผลการวิจัยหลายเรื่องที่มีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความรู้ ทางวิชาการและด้านหลักสูตรแก่ครู ช่วยให้การสอนของครูในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพและนักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพของครูและสามารถแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้ (Elmore , 2002; Andrews & Lewis, 2004; Lunenburg, 2010)และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา โคตรพันธ์ (2563) ที่ได้ให้ข้อสรุปว่าแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพก็ได้เกิดภาพความร่วมมือจากสมาชิกในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทำให้ครูมีมุมมองต่อกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในลักษณะ “ความจริงที่ปฏิบัติได้” แทนที่จะเป็นเพียง “องค์ความรู้ที่รับรู้ต่อกันมา” จากการฝึกอบรม ผลการวิจัยของ พบว่า

4. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาของภาคีเครือข่าย คือมหาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การโค้ช (Coaching) และ การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) ถือเป็นพลังสามประสานสู่การสร้างสมรรถนะครูและสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งสามารถถอดรหัสของระบบและกลไกฯที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ในการที่จะช่วยเสริมหนุนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายใต้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้เกิดประสิทธิผลในมิติของการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมยินดีชื่นชม มิติความร่วมมือระหว่างสามหน่วยงานเกิดขึ้นตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม ชี้แนะ และการสะท้อนผล ทำให้ครูที่เข้ารับการพัฒนาและสถานศึกษาต้นสังกัดของครูมีความมั่นใจในทิศทางที่เรียนรู้และพัฒนา รู้สึกไม่โดดเดี่ยว และเปิดใจเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองเพื่อสร้างคุณภาพให้กับผู้เรียน ซึ่ง Pellerin (2011) ได้นำเสนอผลการศึกษา การวิจัยปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาในมิติของการเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนาวิชาชีพด้วยรูปแบบ AISI (Alberta Initiative for School Improvement) ซึ่งพบว่า สามารถทำให้ครูเปลี่ยนแปลงวิธีสอนและนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การวิจัยปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมยังช่วยส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสในการทบทวนเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติการสอนและค้นหาวิธีการที่จะช่วยเหลือให้ครูได้ปรับปรุงการสอน ซึ่งก็พบว่าสามารถเกิดผลการพัฒนาวิชาชีพครูได้ดีขึ้นและเกิดผลการพัฒนาที่สะท้อนความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาวิชาชีพครูที่เชื่อมโยงกับการขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยอาจกำหนดให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการจากการนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้หรือการเข้าร่วมอบรมสัมมนาประจำปีของคุรุสภา โดยพิจารณาจัดองค์ความรู้ที่สัมพันธ์กับกรอบมาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีกิจกรรมส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพในแต่ละบริบทสถานศึกษา โดยอาจให้เก็บสะสมในลักษณะ Credit Bank ทุกปีติดติดต่อกันเพื่อเป็นคุณสมบัติในการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.2 ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการขยายผลการพัฒนาของสถานศึกษาทั้ง 4 แห่ง ให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่ได้ร่วมเรียนรู้ และสนับสนุนให้สถานศึกษา 4 แห่งเป็นพี่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาที่สนใจพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้วยรูปแบบและกลไกที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ และนอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังสามารถใช้แนวทางจากการวิจัยนี้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูละบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาวิชาชีพแนวใหม่ (ว PA) หรืออาจคัดเลือกองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีที่สอดคล้องและสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายและจุดเน้นของเขตพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ทำให้ได้แนวทางและกระบวนการดำเนินงานที่ออกแบบและนำมาใช้สำหรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในบริบทจังหวัดอุบลราชธานี คือ FOCUS Model นำเสนอดังแผนภาพ

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **หลักการของรูปแบบ** ได้แก่ หนุนนำโรงเรียนให้เข้มแข็งเพื่อสร้างผู้เรียนคุณภาพ

2. **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** ได้แก่ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกลไก 2) เพื่อศึกษาผลการนำองค์ความรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งสถานศึกษาในบริบทพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3. **องค์ประกอบของรูปแบบ** ได้แก่ FOCUS ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีขอบข่ายแนวคิดสำคัญ ดังนี้ F : Friendship คือ การพัฒนาที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพและอยู่บนพื้นฐานความเป็นกัลยาณมิตร O : Opportunity คือ การส่งเสริมการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษา ระหว่าง

ผู้บริหารสถานศึกษากับครู และระหว่างครูกับนักเรียน **C** : Collaborative คือ การพัฒนาที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ เน้นการพัฒนาทั้งสถานศึกษา **U** : Unity & Ubon คือ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อพัฒนาการศึกษาของอุบลราชธานี **S**: Students & School คือ ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโรงเรียน

4. **กระบวนการของรูปแบบ** ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกัน 2) ศึกษาสภาพบริบท สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา 3) วิเคราะห์และเลือกแนวปฏิบัติที่ดี 4) พัฒนาองค์ความรู้แนวปฏิบัติที่ดี 5) ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6) สะท้อนผลการพัฒนา

5**. บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง** ประกอบด้วย 5.1 ผู้บริหาร ได้แก่ 1) ร่วมเรียนรู้และทำความเข้าใจองค์ความรู้ และกระบวนการ PLC 2) นำกระบวนการ PLC ไปใช้ภายในสถานศึกษา และแลกเปลี่ยนระหว่างสถานศึกษา 3) ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เสริมหนุนการดำเนินการ 5.2 ครู ได้แก่ 1) ร่วมเรียนรู้และทำความเข้าใจองค์ความรู้ และกระบวนการ PLC 2) นำองค์ความรู้ไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ 3) ร่วมสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูและผู้บริหาร 4) ประเมินสมรรถนะผู้เรียน 5.3 ศึกษานิเทศก์ ได้แก่ 1) ร่วมเรียนรู้และทำความเข้าใจองค์ความรู้ และกระบวนการ PLC 2) ชี้แนะ เสริมหนุน การนำองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน 3) สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ 5.4 นักเรียน ได้แก่ 1) ร่วมเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้จากการนำองค์ความรู้ไปใช้ 2) สะท้อนผลการพัฒนา 5.5 ผู้ปกครอง/ ชุมชน ได้แก่ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานจากการนำองค์ความรู้ไปใช้ 2) สะท้อนผลการพัฒนา 5.6 คณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานจากการนำองค์ความรู้ไปใช้ 2) ร่วมสังเกตชั้นเรียน 3) ร่วมสะท้อนผลการพัฒนา 5.7 ผู้เชี่ยวชาญ/อาจารย์มหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) ชี้แนะแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการนำองค์ความรู้ไปใช้ 2) ร่วมสังเกตชั้นเรียนและให้คำแนะนำการพัฒนา 3) จัดกระบวนการ PLC 3 วงรอบ 4) สรุป และสะท้อนผลการพัฒนา

6. **การประเมินผลรูปแบบ** ได้แก่ 1) ประเมินสมรรถนะผู้เรียน สมรรถนะครู และสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา 2) สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ศูนย์ SEAMEO STEM-ED ที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัยและหนุนเสริมองค์ความรู้ที่สำคัญ ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้บริหารคณะครุศาสตร์ ในการอนุญาตและอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 และบุคลากรทุกท่าน ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังอ้อ (ยอดสังข์วิทยา) โรงเรียนบ้านชีทวน

โรงเรียนบ้านยางกระเดา และโรงเรียนบ้านหัวทุ่งประชาสรรค์ ที่ให้ความกรุณาอนุเคราะห์เข้าร่วมโครงการวิจัย และให้คำแนะนำหนุนเสริมการดำเนินการวิจัยทุกระยะด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

กฤษณพงษ์ กีรติกร. (2557). การยกระดับคุณภาพครู. ใน *การประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบผลิตและพัฒนาครู ครั้งที่ 2/2557*. วันที่ 24 มกราคม 2557.

ไกรยศ ภัทราวาท. (2557). *“อิสระ รับผิดชอบ” หัวใจสู่โรงเรียนดีมีประสิทธิภาพ.* สหมิตรพริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

เฉลิมชัย พันธ์เลิศ. (2549). *การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยงโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชวลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 23*(2), 1-6.

ทิศนา แขมมณี และภาษิต ประมวลชัย. (2559). (บรรณาธิการ). *ประสบการณ์และกลยุทธ์ของผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.* บริษัท เกรท เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

มนตรี แย้มกสิกร. (2560). *“กระบวนทัศน์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาครู” ในระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับความเป็นไทยและความเป็นสากล*. บริษัท พริกหวาน กราฟฟิคจำกัด.

มูลนิธิทักษะแห่งอนาคต. (2564). *รายงานผลการดำเนินการฉบับสมบูรณ์ ผลผลิตโครงการการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กเชิงระบบด้วยโรงเรียนแม่ข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้และการบริหาร.* มูลนิธิทักษะแห่งอนาคต.

วรรณภา โคตรพันธ์. (2563). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 4). บริษัทตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2557). *การศึกษาแนวโน้มการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21 (ฉบับย่อ)*. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *รายงานประจำปี 2560 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา*. บริษัทแกรนด์พ้อยท์ จำกัด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การพัฒนากระบวนทัศน์รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่าย เชิงพื้นที่ 5 พื้นที่*. กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.

อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2549). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติผสานการชี้แนะเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนของครูอนุบาล.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Andrews D. and Lewis M. (2004). Building sustainable futures: Emerging understandings of the significant contribution of the professional learning community. *Improving Schools, 7*(2), 129–150. https://doi.org/10.1177/1365480204047345

Blanchard, N.P. and Thacker, W.J. (2004). *Effective Training Systems, Strategies, and Practices* (2nd Edition). Pearson Education.

DuFour, R., Eakey, R., and Many, T. (2006). *Learning by Doing. A Handbook for Professional Learning Communities at Work.* Solution Tree Press.

Elmore, R. F. (2002). *Bridging the Gap Between Standards and Achievement: The Imperative for Professional Development in Education.* Albert Shanker Institute.

Fred C. Lunenburg. (2010). Creating a Professional Learning Community. Sam Houston State University.

Fullan, M. (2009). *The Challenge of Change.* Falmer Press.

Johnson, D. T., Headey, B., & Jensen, B. (2006, September 1). *Communities, social capital and public policy: Literature review* (FaHCSIA Research Paper No. 26). https://doi.org/10.2139/ssrn.1728588.

Martine Pellerin (2011). *University–School Collaborative Action Research as an Alternative Model for Professional Development Through AISI. https://newprairiepress.org/edconsiderations/vol15/iss3/13/,* 20th August, 2022.

Sange, P.M. (1990). *The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization.* MBC UP Ltd.

Vincent, L. (2004). *Coaching of meaning : The culture and practice of coaching and team building.* Palgrave Macmillan.

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

AN INTERNAL SUPERVISION MODEL THROUGH COACHING AND MENTORING PROCESSES FOR DEVELOPING TEACHERS' COMPETENCY IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT TO ENHANCE STUDENT QUALITY AT BAN SONG SCHOOL

คมสันต์ บรรเทิง I Khomsan Bantherng
โรงเรียนบ้านโซง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
Ban Song School, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5
*Corresponding author e-mail: komsan1214@gmail.com
(Received: 1 September2025, Revised: 18 October 2025, Accepted: 21 October 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนบ้านโซง 2) พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนบ้านโซง 3) ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในและ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน กลุ่มเป้าหมายคือครู 28 คน และนักเรียน 424 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ แบบทดสอบ และแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก รูปแบบการนิเทศภายในมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2)วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการนิเทศภายในมี 4 ขั้น คือ ขั้นวางแผนการนิเทศ (P) ขั้นดำเนินการนิเทศ (I) ขั้นประเมินผลการนิเทศ (E) และขั้นปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ (R) 4)การประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพิ่มขึ้น ครูมีคะแนนความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.46 เป็นร้อยละ 86.54 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน; การชี้แนะและให้คำปรึกษา; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ABSTRACT

This research and development study aimed to: (1) investigate the current conditions and needs of internal supervision using coaching and mentoring processes to enhance teachers' competencies in active learning management at Ban Song School, (2) develop an internal supervision model, (3) implement the model, and (4) evaluate the effectiveness of the model. The target groups consisted of 28 teachers and 424 students in the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. Research instruments included a questionnaire, interview form, focus group discussion record, evaluation form of the model and its manual, achievement test, and opinion survey. Data were analyzed using content analysis and basic statistics. The findings revealed that the current condition of internal supervision was at a moderate level, while the need for supervision was at a high level. The developed model comprised five components: (1) principles, (2) objectives, (3) supervision process with four steps—planning (P), implementation (I), evaluation (E), and revision (R), (4) model evaluation, and (5) success conditions. The evaluation of appropriateness and feasibility was at the highest level. The experimental results showed that teachers' competencies in active learning management significantly improved, with their knowledge and understanding scores increasing from 58.46% to 86.54%. Furthermore, students' opinions toward teachers' active learning management behaviors were at the highest level.

Keywords: Internal Supervision; Coaching and Mentoring; Active Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์และสังคมผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเกื้อหนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กรอบทิศทางดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และมาตรา 258 (3)(4) ที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระบบและนอกระบบ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างกลไกการผลิต คัดกรอง และพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ความรู้ความสามารถที่แท้จริง พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาให้ทัดเทียมนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

บริบทโลกศตวรรษที่ 21 และทิศทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (พ.ศ. 2561–2565) เน้นการยกระดับทักษะแห่งอนาคต การคิดวิเคราะห์ นวัตกรรม การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และสมรรถนะดิจิทัล ผ่านรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ตอบสนองความแตกต่างเฉพาะบุคคล และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับคือการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิด และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ มากกว่าการบรรยายถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร, กาญจน์ เรืองมนตรี, ราตรี เลิศหว้าทอง, 2566) งานวิจัยนานาชาติยังชี้ว่าห้องเรียนที่ใช้ Active Learning เอื้อต่อการมีส่วนร่วมการร่วมมือ และประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูผู้สอนซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของนักเรียน กระบวนการพัฒนาครูที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง คือ กระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน โดยการนิเทศภายนอก เป็นการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม เติมเต็มในส่วนที่โรงเรียนต้องการ ส่วนการนิเทศภายใน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลักบทบาทครูเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้เชิงรุก ครูจำเป็นต้องยกระดับสมรรถนะทั้งด้านความรู้เชิงเนื้อหา กลยุทธ์การสอน การออกแบบการประเมิน และการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556; 2564; นรินทร์ บุตรพรม, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภา, 2562) การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน ได้นำเสนอความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้านในยุคใหม่หรือศตวรรษที่ 21 จากการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสมรรถนะกระบวนการจัดการเรียนรู้จากสมรรถนะของครู ดังนั้นครูนับเป็นกลไกสำคัญหลักกลไกลหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ให้บรรลุตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเติบโต เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักการของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ สมรรถนะของครูมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ดังนั้นจากการที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จดังกล่าว การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก จึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เป็นแนวทางที่สำคัญที่ครูควรนำมาใช้ช่วยในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารตลอดจนการนำเสนอที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม บทบาทของผู้เรียน นอกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแล้ว ยังต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันด้วย ครูผู้สอนควรลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะการบรรยายลงและเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียน มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเคารพวิชาชีพ ผ่านกระบวนการแนะนำ ให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนคิดร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; วัชรา เล่าเรียนดี, 2550; พรวิทย์ จันทร์ศิริ และคณะ, 2566) ทั้งนี้ รูปแบบการนิเทศ

ที่หลากหลาย เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเป็นพี่เลี้ยง การสังเกตชั้นเรียน และการให้คำปรึกษาเชิงพัฒนา ซึ่งเลือกใช้ให้เหมาะกับบริบทและจุดมุ่งหมาย (อรุณรุ่ง โยธสิงห์, 2559)

บริบทของโรงเรียนบ้านโซงสะท้อนความท้าทายในระดับสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภาพรวมประเทศ กล่าวคือ ครูส่วนหนึ่งยังเน้นการบรรยายและการท่องจำ ขาดการบูรณาการบริบทท้องถิ่น การใช้สื่อและเทคโนโลยีไม่ทั่วถึง การนิเทศภายในยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ครูจำนวนมากมีอายุงานและวิทยฐานะยังไม่สูง จึงขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (รายงานประเมินตนเอง โรงเรียนบ้านโซง, 2565) พร้อมกันนี้ ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด โดยมีประเด็นสำคัญได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ และ 3) การติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งล้วนสัมพันธ์โดยตรงกับสมรรถนะครูในชั้นเรียน เพื่อตอบโจทย์เชิงนโยบายและบริบทจริง งานวิจัยนี้จึงพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการ “ชี้แนะและให้คำปรึกษา” (coaching & mentoring) ผสานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นวงจรต่อเนื่อง เป้าหมายคือยกระดับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้สอดคล้องมาตรฐานสากลและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564; อนุศรา อุดทะ, 2563) การออกแบบดังกล่าวมีความสำคัญเชิงวิชาการเพราะเติมเต็ม “ช่องว่างองค์ความรู้” ในการประยุกต์ใช้การนิเทศแบบชี้แนะ ให้คำปรึกษาในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กชนบทของไทยอย่างเป็นระบบ และมีความสำคัญเชิงปฏิบัติการเพราะเสนอ “กลไกการเปลี่ยนห้องเรียน” ที่วัดผลได้ เชื่อมครู ผู้บริหาร ชุมชนทางวิชาชีพเข้าด้วยกัน ลดความกระจัดกระจายของความพยายามพัฒนาครู และเพิ่มความต่อเนื่องของการนิเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการด้านการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม IOC พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม IOC พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.3 ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านโซง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบ โดยประเมิน 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูกลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 3 จำนวน 28 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม IOC พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ

แบบประเมินทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .82

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านโซง จำนวน 424 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม IOC พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการด้านการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร	3.25	0.44	ปานกลาง	4.33	0.73	มาก
2	ด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้	3.15	0.70	ปานกลาง	4.20	0.65	มาก
3	ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.20	0.52	ปานกลาง	4.63	0.49	มากที่สุด
4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนคิด ออกแบบวางแผน การลงมือทำและนำเสนอการเรียนรู้	3.18	0.55	ปานกลาง	4.48	0.51	มาก
5	ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์อย่างหลากหลาย	3.25	0.44	ปานกลาง	4.38	0.59	มาก

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
6	ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	3.23	0.58	ปานกลาง	4.35	0.48	มาก
7	ด้านการใช้คำถามกระตุ้นการคิด	3.35	0.53	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก
8	ด้านรูปแบบหรือเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	3.25	0.44	ปานกลาง	4.68	0.47	มากที่สุด
9	ด้านการบูรณาการเนื้อหาและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	3.30	0.46	ปานกลาง	4.50	0.68	มาก
10	ด้านการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.33	0.47	ปานกลาง	4.20	0.82	มาก
รวมเฉลี่ย		**3.25**	**0.08**	**ปานกลาง**	**4.33**	**0.12**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการการนิเทศภายใน อยู่ในระดับปานกลาง และระดับมากที่สุด ตามลำดับ ($\overline{X}$=3.25, S.D.=0.08; $\overline{X}$= 4.33, S.D.=0.12) สภาพปัจจุบันการนิเทศภายใน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการใช้คำถามกระตุ้นการคิด ($\overline{X}$=3.35, S.D.=0.53) ด้านการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ($\overline{X}$=3.33, S.D.=0.47) และด้านการบูรณาการเนื้อหาและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ($\overline{X}$=3.30, S.D.=0.46) ส่วนค่าเฉลี่ยของความต้องการนิเทศภายใน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านรูปแบบหรือเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ($\overline{X}$=4.68, S.D.=0.47) ด้านการใช้คำถามกระตุ้นการคิด และด้านการบูรณาการเนื้อหาและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ($\overline{X}$=4.50, S.D.=0.51)

2. ระยะที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ เป็นรูปแบบการนิเทศภายในที่ใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา โดยเน้นให้สร้างความตระหนัก ความเข้าใจและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีการนิเทศภายในที่เน้นการมีส่วนร่วม กำกับ ติดตาม และประเมินผลทุกขั้นตอนและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและการพัฒนา ต่อยอด

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. กระบวนการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา PIER Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นวางแผนการนิเทศ (P : Planning)

2) ขั้นดำเนินการนิเทศ (I : Implementation)

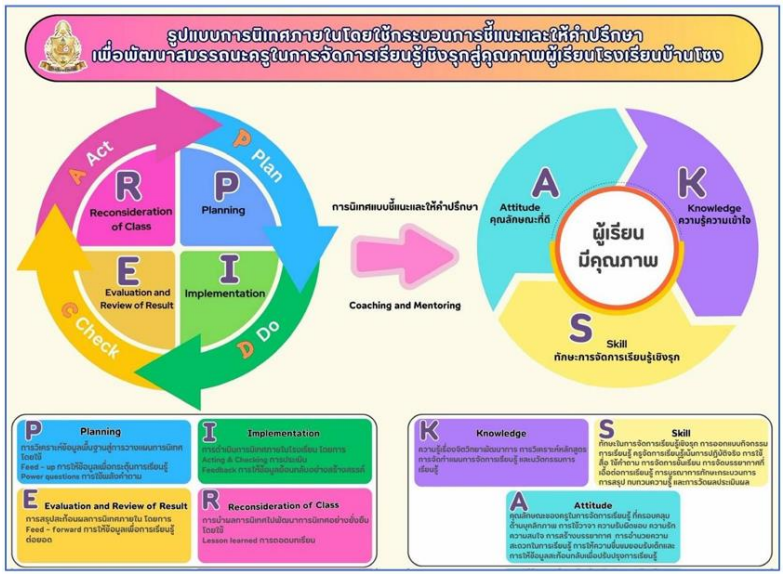
3) ขั้นประเมินผลการนิเทศ (E : Evaluation and Review of Result)

4) ขั้นปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ (R : Reconsideration of class)

4. การประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การประเมินสมรรถนะครูด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การประเมินสมรรถนะครูด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การประเมินสมรรถนะครูด้านคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5. เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ 2) การเสริมพลัง การสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการและเป็นแบบอย่างที่ดีในกระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาจะช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเกิดประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง มีองค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการ

ชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านโซง

ที่	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.89	0.33	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
3	กระบวนการนิเทศภายใน	4.76	0.10	มากที่สุด	4.56	0.02	มากที่สุด
4	การประเมินรูปแบบ	4.82	0.01	มากที่สุด	4.60	0.12	มากที่สุด
5	เงื่อนไขความสำเร็จ	4.79	0.12	มากที่สุด	4.62	0.02	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.80**	**0.20**	**มากที่สุด**	**4.61**	**0.26**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.80, S.D.=0.20; $\overline{X}$= 4.61, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

3.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง

3.1.1 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$=11.69) คิดเป็นร้อยละ 58.46 และความรู้ความเข้าใจของครูหลังการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$=17.31) คิดเป็นร้อยละ 86.54 มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 5.62 คิดเป็นร้อยละ 28.08

3.1.2 ผลการประเมินทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง จำแนกเป็นผลการประเมินทักษะ รอบที่ 1 และรอบที่ 2 ดังนี้

1) ครูมีทักษะในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รอบที่ 1 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.81, S.D.=0.20) และรอบที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.64, S.D.= 0.61)

2) ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รอบที่ 1 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.70, S.D.=0.44) และรอบที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.75, S.D.=0.48)

3.1.3 ผลการประเมินคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ครูมีคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รอบที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.65, S.D.=0.50) และ รอบที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.79, S.D.=0.41)

3.2 คุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบระดับชาติ (RT, NT, O-NET) ผลงานและรางวัลในปีการศึกษา 2567 จำแนกได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2567 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.23 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2567 พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 82.50

3.2.2 ผลการทดสอบระดับชาติ ในปีการศึกษา 2567 พบว่า ผลการทดสอบความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 94.63 ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 65.14 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.62 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 45.58

4. ระยะที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง

4.1 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซงโดยภาพรวม พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.55, S.D.=0.10)

4.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซงโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.67, S.D.=0.09)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง พบว่า โดยภาพรวม สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการใช้คำถามกระตุ้นการคิด ด้านการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และด้านการบูรณาการเนื้อหาและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนผลการศึกษาความต้องการ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านรูปแบบหรือเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการใช้คำถามกระตุ้นการคิดและด้านการบูรณาการเนื้อหาและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ของโรงเรียนบ้านโซงมีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อยไม่เกิน 10 ปี ครูส่วนใหญ่มีวิทยฐานะต่ำกว่าวิทยฐานะครูชำนาญการ ทำให้ครูมีทักษะในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกและขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ภูชำนิ, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และไชยา ภาวะบุตร (2564) ได้ศึกษาปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนบ้านนาตาลคำข่า พบว่า สภาพปัญหาสมรรถนะของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่พบสูงสุด สามลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูขาดทักษะการสื่อสาร 2) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญน้อย และ3) ครูขาดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดากาญจน์ หินเดช, สังวาร วังแจ่ม, ทัศนีย์ บุญมาภิ และสุรศักดิ์ สุทธสิริ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะครูภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ สอดคล้องกับ สำเร็จ ยุรชัย, จิรวัฒน์ วรุณโรจน์ และสุนทร ฉมำรัตน์ (2560) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายในของครู

ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายในของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้และทักษะในการนิเทศ และขาดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องงานวิจัยของ นันทพร วงศ์อิสยาห์ และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้สรุปผลเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสั่งการครูให้ดำเนินการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างครู และผู้ปกครอง เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ห้องแชทในเฟซบุ๊ก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 3)ด้านการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหาร จัดอบรมครูด้านการใช้สื่อและพัฒนาสื่อ และจัดตั้งงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างสื่อเทคโนโลยี 4) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัด

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายใน พบว่ารูปแบบการนิเทศภายใน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการนิเทศภายใน 4) การประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยกระบวนการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผนการนิเทศ (P : Planning) 2) ขั้นดำเนินการนิเทศ (I : Implementation) 3) ขั้นประเมินผลการนิเทศ (E : Evaluation and Review of Result) และ 4) ขั้นปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ (R : Reconsideration of class) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินดังกล่าวเชื่อได้ว่ารูปแบบการนิเทศภายในใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซงให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ทั้งนี้ในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและมีแนวคิดทฤษฎีรองรับที่ชัดเจน ได้แก่ แนวคิดการพัฒนารูปแบบกาบริหารสถานศึกษา แนวคิดการนิเทศภายใน แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง รูปแบบนี้มีจุดเด่น คือ มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูโรงเรียนบ้านโซง กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูใช้กระบวนการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจากสภาพแวดล้อมการทำงานจริง สะท้อนคิด อภิปรายร่วมกันของครูและผู้บริหาร ทำให้ครูได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์แนวคิดจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด มีคู่มือเพื่อสร้างความเข้าใจในการนำไปใช้ นอกจากนี้ก่อนการใช้รูปแบบผู้วิจัยได้ประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนักในรายละเอียดวิธีการใช้รูปแบบทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการใช้รูปแบบในการดำเนินการขั้นการวิเคราะห์บริบทและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนร่วมกัน ได้สำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการ

ของครูทำให้รู้ถึงสภาพและความต้องการของครูสามารถช่วยพัฒนาได้ตรงจุด ขั้นการสร้างความตระหนักและความเข้าใจและขั้นการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ช่วยครูให้ทบทวนความรู้ความเข้าใจความรู้พื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการศึกษาบทเรียนอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างการปฏิบัติการของครูมีกิจกรรมการนิเทศเสริมพลังเพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.69 คิดเป็นร้อยละ 58.46 และความรู้ความเข้าใจของครูหลังการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.31 คิดเป็นร้อยละ 86.54 มีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 5.62 คิดเป็นร้อยละ 28.08 ผลการประเมินทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโชง ครูมีทักษะในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด และมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากครูมีความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เมื่อได้นำความรู้สู่การปฏิบัติจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน สังเกตได้จากการประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดทำเครื่องมือวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การคิด วางแผนลงมือทำ และนำเสนอการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างทั่วถึง การสรุปความรู้ของผู้เรียนที่สะท้อนการเรียนรู้อย่างแท้จริง การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้แบบนำตนเองและกำกับตนเองของผู้เรียนการวัดประเมินผลตามสภาพจริงโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2551) กล่าวถึงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง โดยอาศัยความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการ คือเชื่อมั่นและเคารพในความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ยอมรับ เคารพความแตกต่างของบุคคลอย่างแท้จริง เชื่อในความเป็นองค์รวมเชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริง เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนรู้ตามแนวจิตปัญญาศึกษา ได้แก่ สุนทรียสนทนา (Dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) เพื่อเข้าใจผู้พูดอย่างเป็นองค์รวมไม่ใช่แค่ภาษาหรือคำพูด ไม่ตัดสินผู้พูด การสะท้อนการเรียนรู้ ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม เพื่อการตระหนักรู้ เรียนรู้ รู้เท่าทันตนเองและผู้อื่นเกิดปัญญาร่วมผ่านการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานกาย ฐานสมอง และฐานใจ ด้วยกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jennifer Kelly (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูชนบทโดยอาศัย ความร่วมมือจากชุมชนในบริติชโคลัมเบีย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูชนบทโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในบริติชโคลัมเบีย ผลการวิจัย พบว่า เมื่อชุมชนและครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ซึ่งกันและกันจะทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในบริบทและความต้องการของชุมชน ส่งผลให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยอาศัยชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงาวิจัยของ ดุษฎี พินิจกุลชัย (2559) ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมมีความสัมพันธ์ทางบวกและความสัมพันธ์ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การนิเทศภายในมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของครู และส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพรพรรณ ญาณโกมุท ไชยรัตน์ ปราณี และสิริพร ปาณาวงษ์ (2558) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียน

เอกชน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้น โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 2) ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรอบรู้เป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นแล้วนำไปพัฒนาต่อยอด แล้วเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำไปใช้และพัฒนาต่อไป (สามารถ ทิมนาค, 2555; ดารกา บุญกาญจน์, 2563) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลิคแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย ผลจากการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการสอนโดยการนำไปใช้ในโรงเรียน พบว่า ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศมีสมรรถภาพการนิเทศการสอนหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนครูผู้รับการนิเทศมีสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชสิทธิ์ภิวัฒน์กันยายน (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศภายใน และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการนิเทศภายใน ของโรงเรียนเทศบาลวัดกู่คำ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยครูและบุคลากรทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายและผู้ปกครองนักเรียน การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะที่ดีเป็นผู้มีความรู้มีทักษะในการปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภาพรวมเพิ่มขึ้น 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์โดยรวมเพิ่มขึ้น การศึกษาซ้ำทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถ ในการพัฒนาตนเอง ให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะที่ดี เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงาน จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. ผลการประเมินรูปแบบ จากความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง โดยภาพรวมพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กระบวนการในแต่ละขั้นตอนช่วยให้ครูเกิดองค์ความรู้ใหม่จากการจัดกิจกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด การนิเทศตามขั้นตอนช่วยให้ครูมีความมั่นใจและเกิดการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนอย่างเหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสมดุลระหว่างกิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการสร้างรูปแบบ หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แล้วนำมาสังเคราะห์กรอบแนวคิด มีการพัฒนาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูยังใช้การนิเทศเสริมพลังด้วยหลักการความเป็นกลัยณมิตร และการมีส่วนร่วมเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผล การมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การประเมินผลแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนที่พัฒนาแล้ว และประเมินความพึงพอใจ

ระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการเฉพาะการประสานงาน การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือการร่วมแลกเปลี่ยนรู้ระหว่างกันกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีลักษณะเป็นระบบต่อเนื่อง โดยเน้นการใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา (Coaching & Mentoring) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และให้มีการบูรณาการร่วมกับการพัฒนาครูรายบุคคลตามบริบทของแต่ละโรงเรียน

1.3 ควรพัฒนาหลักสูตรหรือโครงการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการนิเทศภายในแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Supervision) เช่น การใช้เทคนิค Coaching และการสะท้อนผล (Reflective Practice) เพื่อให้สามารถติดตาม สนับสนุน และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูได้อย่างมีคุณภาพ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะครู และดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม PLC ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรในแต่ละโรงเรียน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรฝึกฝนและนำเทคนิคการนิเทศแบบ Coaching และการสะท้อนผลมาใช้ในการติดตามและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การนิเทศภายในเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่เพียงการตรวจสอบหรือประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยการเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง ในการนำไปใช้กับโรงเรียนที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นและข้อสรุปของรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนแต่ละประเภท

2.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู ในประเด็นอื่นๆ เช่น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์และผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

การนิเทศภายใน ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน โรงเรียนบ้านโซง ที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย ดังนี้

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโซง มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ เป็นรูปแบบการนิเทศภายในที่ใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา โดยเน้นให้สร้างความตระหนัก ความเข้าใจและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีการนิเทศภายในที่เน้นการมีส่วนร่วม กำกับ ติดตาม และประเมินผลทุกขั้นตอนและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและการพัฒนา ต่อยอด

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านโซง ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. กระบวนการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษา PIER Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวางแผนการนิเทศ (P : Planning) 2) ขั้นดำเนินการนิเทศ (I : Implementation) 3) ขั้นประเมินผลการนิเทศ (E : Evaluation and Review of Result) 4) ขั้นปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ (R : Reconsideration of class)

4. การประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การประเมินสมรรถนะครูด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การประเมินสมรรถนะครูด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การประเมินสมรรถนะครูด้านคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5. เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ 2) การเสริมพลังการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการและเป็นแบบอย่างที่ดีในกระบวนการชี้แนะและให้คำปรึกษาจะช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเกิดประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศภายในนี้ถือเป็น นวัตกรรมการนิเทศที่เหมาะสมกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนิเทศภายในที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้จริง และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงขึ้นเกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการประยุกต์ใช้การนิเทศกับบริบทโรงเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยเดิมที่มุ่งใช้รูปแบบการนิเทศเชิงนโยบายจากส่วนกลาง

เอกสารอ้างอิง

กาญจน์ เรืองมนตรี, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร, และราตรี เลิศหว้าทอง. (2023). สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่คุณภาพการศึกษาในยุคใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, *5*(2), 375–388.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2551). การวิจัยอนาคต. *วารสารสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ*, *13*(2), 9-13.

ชสิทธิ์ภิวัฒน์ กันยายน. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดกู่คำ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 6(1), 51-62.

ดารกา บุญกาญจน์. (2563). ความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขต 3 พระใหญ่เขื่องใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, *4*(3), 345-357.

ดุษฎี พินิจกุลชัย. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, *4*(3), 32-38.

ธิดากาญจน์ หินเดช, สังวาร วังแจ่ม, ทัศนีย์ บุญมาภิ, และสุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, *9*(1), 825-835.

นพพรพรรณ ญาณโกมุท, ไชยรัตน์ ปราณี, และสิริพร ปาณาวงษ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, *5*(9), 25-40.

นันทพร วงศ์อิสยาห์. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนเชียงแสวิทยาคม. *วารสารครุศาสตร์ราชภัฏเชียงใหม่*, *2*(3), 69-84.

นรินทร์ บุตรพรม, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, และขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, *14*(2), 28-42.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2550). *การนิเทศการสอน (Supervision of Instruction)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำเร็จ ยุรชัย, จิรวัฒน์ วรุณโรจน์, และสุนทร ฉมำรัตน์. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, *17*(3), 39-47.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2563*. บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สามารถ ทิมนาค. (2555). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลิคแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย. *Veridian E-Journal SU*, *4*(1), 492-512.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อรุณรุ่ง โยธสิงห์, และสำราญ กำจัดภัย. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(2), 270-284.

อนุศรา อุดทะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูปฐมวัยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(4), 305-316.

เอกฤทัย ชัยลิ้นฟ้า, และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2565). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตใหม่สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*. การบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Kelly, J. (2015). Collaboration, collegiality and collective reflection: A case study of professional development for teachers. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, *2*(169), 1-27.

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

CONFLICT MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS, THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE SUPHANBURI

ปัทมา เลี้ยงหล่ำ[1*] ธันยนันท์ ทองบุญตา[2] เนติ เฉลยวาเรศ[3]

Pattama Lienglam[1] Thunyanun Thongboonta[2] Neti Chaloeywares[3]

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: pattamalienglam@gmail.com

(Received: 27 September 2025, Revised: 11 October 2025, Accepted: 21 October 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี และ 2) เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร มีค่าความเชื่อมั่น 0.917 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Bonferroni’s Test ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การบริหารความขัดแย้ง; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ABSTRACT

This independent study aims to 1) examine the conflict management of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi, and 2) compare the conflict management of these administrators based on gender, position, generation, work experience, and school size. The research instrument used was a questionnaire on conflict management, which demonstrated a reliability coefficient of 0.917. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of

variance (ANOVA), and pairwise comparisons using Bonferroni's Test. The results of the research found that: 1) Overall, the conflict management practices of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, Suphanburi, were found to be at a high level; and 2) A comparison of conflict management practices based on gender revealed no significant differences. However, differences were found when classified by position, generation, work experience, and school size, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Conflict management; school administrators; Secondary Educational Service Area Office Suphanburi

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม การจัดการขององค์กรจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ มิฉะนั้นจะกลายเป็นองค์กรที่ล้าหลังและอาจพบกับความล้มเหลวในการดำเนินการ คำว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่ทำหน้าที่บริหาร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เป็นของรัฐหรือเอกชนต่างต้องการคนที่มีศักยภาพในการพาองค์กรไปข้างหน้า โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการด้านการศึกษา ซึ่งเป็นการบริหารที่มุ่งหวังให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และมีจุดยืนทางจริยธรรม รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดี โดยทุกภาคส่วนต้องร่วมกันรับผิดชอบตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ ในปีงบประมาณ 2567-2568 ที่ได้ประกาศออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนในทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาแบบครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม คุณภาพ และสมรรถนะตามบริบทของประเทศและสังคมในระดับโลก โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียน "เรียนดี มีความสุข" และร่วมมือกันทุกส่วนตามหลักการ "จับมือไว้แล้วไปด้วยกัน" เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับทุกหน่วยงาน ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำไปใช้ดำเนินการตามนโยบายที่ประกาศ หัวใจสำคัญในการบริหารคือการปรับตัวและให้องค์กรสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล การบริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว และแสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพหรือการขาดประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารถือเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าและการพัฒนาต่าง ๆ ของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) การบริหารมีขั้นตอนที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลในองค์กร ด้วยการวิเคราะห์คำสั่งต่าง ๆ และให้ความสำคัญต่อปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจ แสดงถึงศักยภาพและการเติบโตด้านการบริหาร ชีวิตประจำวันของคนทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัวหรือองค์กร ได้มีความเกี่ยวพันกับการบริหารเสมอ การประสบความสำเร็จขององค์กรนั้นจะต้องอิงกับความร่วมมือจากทุกคนในส่วนต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย หากเกิดมีความขัดแย้งในองค์กร ก็จะส่งผลต่อความร่วมมือที่ดำเนินการให้อยู่ในทิศทางที่ยากลำบาก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการกำหนดและการแก้ไขเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลงวันที่ 28 มกราคม 2564 จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน การกำกับ ติดตามการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี รวม 10 อำเภอ ครอบคลุมจำนวน 32 โรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ในระดับมัธยมเพื่อให้บริการประชาชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความสามารถ และมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และตรงตามความต้องการที่ชุมชนและประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้มี โดยมีการบริหารในลักษณะองค์คณะที่ยึดหลักการธรรมาภิบาล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2567) สภาพปัญหาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่ามีการบริหารที่แตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้ที่บริหารสถานศึกษา มีคณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีการสื่อสารหรือทำงานร่วมกันอาจเกิดความขัดแย้งได้จากการสื่อสารที่มีความไม่ตรงกัน ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน และการที่ต้องแบ่งภารกิจรับผิดชอบงาน ย่อมส่งผลได้ที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นในสถานศึกษา ความขัดแย้งไม่ได้มีแต่ด้านลบเพียงอย่างเดียว ขึ้นอยู่กับวิธีการบริหารจัดการความขัดแย้งอย่างถูกต้อง เมื่อมีปัญหา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีกลยุทธ์หรือวิธีในการจัดการความขัดแย้งที่มีผลเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปถึงเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ การที่สถานศึกษาภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีจะดำเนินการตามจุดเน้นที่กำหนดกลไกที่สำคัญในการบริหารจัดการคือการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและตั้งเป้าหมายให้ตรงกัน ทุกคนในองค์กรต้องมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ ซึ่งวิธีนี้ต้องใช้ความร่วมมือในการทำงาน การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายในองค์กร คือภารกิจจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานสามารถตระหนักถึงเป้าหมายที่ระบุไว้

สถานศึกษาทั้งหมดทำหน้าที่เป็นสังคมหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาหรือความขัดแย้งได้ เนื่องจากสถานศึกษาต้องดำเนินการให้ความรู้ การอบรม และการปลูกฝังค่านิยมดี ๆ ให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศ นอกจากนี้ยังต้องจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและสังคม สถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อชุมชนในหลากหลายด้าน ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา มักจะมาจากการขัดแย้งระหว่างบุคคล โดยมีสาเหตุจากความคิดเห็น ประสบการณ์ การรับรู้ ค่านิยมที่แตกต่างกัน และผลประโยชน์ที่ไม่สามารถปรับให้เข้าที่จึงเกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การทำงานไม่ราบรื่นและมีประสิทธิภาพลดน้อยลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการหาวิธีการในการจัดการความขัดแย้ง เพื่อเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และพัฒนาการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วรพงษ์ ประเสริฐศรี, 2560, หน้า 45) ผู้บริหารอาจต้องสร้างและกระตุ้นความขัดแย้งให้เป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์แก่องค์กรให้ได้ เพื่อสามารถจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ให้เกิดผลดีต่อองค์กร โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบันที่มีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของตน ผู้บริหารต้องทำการเรียนรู้และเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งย่อมมีวิธีการที่หลากหลาย

เมื่อพิจารณาจากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความขัดแย้ง จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเสนอแนะให้แก่ผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องสำหรับการปรับปรุงแนวทางการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและทำให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 104 คน และครู จำนวน 1,729 คน รวมทั้งสิ้น 1,833 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan Formula (1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีจำนวนน้อยกว่าครู ผู้วิจัยจึงกำหนดสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็น 25:75 จะได้ผู้บริหาร จำนวน 80 คน ครู จำนวน 237 คน รวม 317 คน แล้วนำมาแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามขนาดสถานศึกษา โดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ แล้วนำมาสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิด

ของลิเคิร์ท (Likert, 1967, อ้างถึงใน ธนาภรณ์ จันทร์เกษม, 2561) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาให้น้ำหนักคะแนน โดยมีเกณฑ์การวัด 5 ระดับ

2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.2.1 ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปรและประเด็นในการตั้งคำถามให้ครอบคุลมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้ง

2.2.2 ร่างแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วยคำถามเป็นรายข้อ เป็นแบบแบบสำรวจรายการ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.3 นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Specialists) จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเนื้อหาสาระและโครงสร้างของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม ลงความเห็นและให้คะแนน ว่าข้อคำถามแต่ละข้อ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาหรือไม่

2.2.4 จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อและเนื้อหา พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ทุกฉบับมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 103) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.917 ถือว่ามีความเหมาะสม

2.2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 317 คน โดยการนำเสนอข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 317 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 67.19 ตำแหน่งครู คิดเป็นร้อยละ 74.76 อยู่ในเจเนอเรชั่น Y (คนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 – 2540) คิดเป็นร้อยละ 62.46 มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.69 และอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 60.88 ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n=317)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	104	32.81
หญิง	213	67.19
2. ตำแหน่ง		
ผู้บริหารสถานศึกษา	80	25.24
ครู	237	74.76
3. เจเนอเรชั่น		
เจเนอเรชั่น X (คนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2508 – 2522)	75	23.66
เจเนอเรชั่น Y (คนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 – 2540)	198	62.46
เจเนอเรชั่น Z (คนที่เกิดหลัง พ.ศ. 2540)	44	13.88
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	129	40.69
10 – 20 ปี	122	38.49
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	66	20.82
5. ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดกลางลงมา	62	19.56
ขนาดใหญ่	62	19.56
ขนาดใหญ่พิเศษ	193	60.88
รวม	317	100.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้าน

	การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	(n=317)		แปลผล	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการปรองดอง	4.37	0.90	มาก	1
2	ด้านการหลีกเลี่ยง	3.47	1.35	ปานกลาง	4
3	ด้านการประนีประนอม	4.23	0.97	มาก	3
4	ด้านการแข่งขัน	3.34	1.47	ปานกลาง	5
5	ด้านการให้ความร่วมมือ	4.30	0.92	มาก	2
	รวมเฉลี่ย	3.94	1.12	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.94, S.D.=1.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรองดอง ($\bar{X}$=4.37, S.D.=0.90) รองลงมา คือ ด้านการให้ความร่วมมือ ($\bar{X}$ =4.30, S.D.=0.92) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการแข่งขัน ($\bar{X}$=3.34, S.D.=1.47)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตาราง 3 เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	ชาย (n=104)		หญิง (n=213)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การปรองดอง	4.45	0.78	4.33	0.75	1.399	0.163
2. การหลีกเลี่ยง	3.47	0.81	3.46	0.87	0.080	0.936
3. การประนีประนอม	4.29	0.77	4.20	0.81	0.889	0.375
4. การแข่งขัน	3.23	1.24	3.39	1.16	-1.121	0.264
5. การให้ความร่วมมือ	4.31	0.80	4.29	0.81	0.184	.0854
ภาพรวม	3.94	0.62	3.93	0.61	0.205	0.838

*p ≤ .05

จากตาราง 3 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร จำแนกตามตำแหน่ง

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหาร (n=80)		ครู (n=237)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การปรองดอง	4.67	0.63	4.29	0.77	4.208	0.000*
2. การหลีกเลี่ยง	3.22	0.76	3.53	0.86	-2.932	0.004*
3. การประนีประนอม	4.51	0.71	4.16	0.80	3.505	0.001*
4. การแข่งขัน	3.41	1.33	3.32	1.15	0.509	0.612
5. การให้ความร่วมมือ	4.56	0.78	4.23	0.80	3.034	0.003*
ภาพรวม	4.07	0.50	3.91	0.64	2.293	0.023*

*p ≤ .05

จากตาราง 4 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแข่งขัน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร จำแนกตามเจเนอเรชั่น

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. การปรองดอง	ระหว่างกลุ่ม	.372	2	.186	.318	.728
	ภายในกลุ่ม	183.546	314	.585		
	รวม	183.918	316			
2. การหลีกเลี่ยง	ระหว่างกลุ่ม	2.767	2	1.384	1.932	.147
	ภายในกลุ่ม	224.876	314	.716		
	รวม	227.643	316			
3. การประนีประนอม	ระหว่างกลุ่ม	1.448	2	.724	1.149	.318
	ภายในกลุ่ม	197.961	314	.630		
	รวม	199.410	316			
4. การแข่งขัน	ระหว่างกลุ่ม	29.721	2	14.860	11.242	.000*
	ภายในกลุ่ม	415.067	314	1.322		
	รวม	444.788	316			
5. การให้ความร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	.721	2	.360	.553	.576
	ภายในกลุ่ม	204.683	314	.652		
	รวม	205.404	316			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.564	2	1.782	4.866	0.008*
	ภายในกลุ่ม	114.995	314	0.366		
	รวม	118.559	316			

*p ≤ .05

จากตาราง 5 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเจเนอเรชั่น ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแข่งขัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

ตาราง 6 เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. การปรองดอง	ระหว่างกลุ่ม	3.306	2	1.653	2.873	0.058
	ภายในกลุ่ม	180.612	314	0.575		
	รวม	183.918	316			
2. การหลีกเลี่ยง	ระหว่างกลุ่ม	3.420	2	1.710	2.395	0.093
	ภายในกลุ่ม	224.223	314	0.714		

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
	รวม	227.643	316			
3. การประนีประนอม	ระหว่างกลุ่ม	4.979	2	2.490	4.020	0.019*
	ภายในกลุ่ม	194.431	314	0.619		
	รวม	199.410	316			
4. การแข่งขัน	ระหว่างกลุ่ม	17.897	2	8.948	6.582	0.002*
	ภายในกลุ่ม	426.892	314	1.360		
	รวม	444.788	316			
5. การให้ความร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	6.588	2	3.294	5.202	0.006*
	ภายในกลุ่ม	198.816	314	0.633		
	รวม	205.404	316			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.906	2	1.953	5.348	0.005*
	ภายในกลุ่ม	114.654	314	.365		
	รวม	118.559	316			

*p ≤ .05

จากตาราง 6 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประนีประนอม ด้านการแข่งขัน และด้านการให้ความร่วมมือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 เปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. การปรองดอง	ระหว่างกลุ่ม	0.363	2	0.182	0.310	0.733
	ภายในกลุ่ม	183.555	314	0.585		
	รวม	183.918	316			
2. การหลีกเลี่ยง	ระหว่างกลุ่ม	0.129	2	0.065	0.089	0.915
	ภายในกลุ่ม	227.514	314	0.725		
	รวม	227.643	316			
3. การประนีประนอม	ระหว่างกลุ่ม	3.315	2	1.658	2.654	0.072
	ภายในกลุ่ม	196.094	314	0.625		
	รวม	199.410	316			
4. การแข่งขัน	ระหว่างกลุ่ม	25.952	2	12.976	9.728	0.000*
	ภายในกลุ่ม	418.837	314	1.334		

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
5. การให้ความร่วมมือ	รวม	444.788	316			
	ระหว่างกลุ่ม	1.337	2	0.669	1.029	0.359
	ภายในกลุ่ม	204.066	314	0.650		
	รวม	205.404	316			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.034	2	1.517	4.123	0.017*
	ภายในกลุ่ม	115.525	314	0.368		
	รวม	118.559	316			

*p ≤ .05

จากตาราง 7 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการแข่งขัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

อภิปรายผล

1. การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1.1 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการปรองดอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีแนวทางแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผู้อื่นอยู่เป็นประจำ เพื่อไม่ให้เกิดความบาดหมางใจในการทำงาน และผู้บริหารไม่ต้องการให้เกิดการกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความใจกว้างเสียสละและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่ต้องการให้เกิดความคับข้องใจต่อกัน ไม่มีพฤติกรรมมุ่งเอาชนะผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสามัคคี เสียสละ และหลีกเลี่ยงความแตกแยก เพื่อช่วยพัฒนาบุคลากรและองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐพัชร สุทธิสา (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท ไทยคูน เวิลไวด์ กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) พบว่า ด้านการปรองดองโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่ไม่ทำร้ายจิตใจหรือทำให้คนอื่นเกิดความรู้สึกไม่ดี, ยอมเสียสละความต้องการของตนเองเพื่อความสบายใจของเพื่อนร่วมงาน, พยายามรักษาน้ำใจเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประกายกาญจน์ แดงมาดี (2561) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สถานศึกษา ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) ผลการวิจัย พบว่า โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางในการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบพหุวิธีขึ้นอยู่กับสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น

1.2 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการหลีกเลี่ยง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความเข้าใจบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา ผู้บริหารมักจะแก้ปัญหาที่ไม่ส่งผลให้องค์กรเกิดความขัดแย้ง หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นที่อาจเกิดการโต้แย้งในองค์กร เพราะอาจจะมีผลเสียมากกว่าผลดี ผู้บริหารใช้วิธีขจัดความขัดแย้งที่ผู้บริหารพยายามไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพิกเฉยไม่รับรู้ว่ามีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ถอดตัวออกจากสถานการณ์ขัดแย้ง และหลีกเลี่ยงการโต้เถียงที่จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาท ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิชานนท์ เทียมทะนง (2564) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 32 จากการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 32 โดยรวมอยู่ ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่าด้านการร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการ ประนีประนอม ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการหลีกเลี่ยง และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรงค์ สุวรรณแสง, อัจฉรา นิยมาภา และวิสุทธ์ วิจิตรพัชราภรณ์, (2562) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารความขัดแย้งด้วยแนวทางการหลีกเลี่ยง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามองถึงผลกระทบของปัญหาความขัดแย้ง ถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไข ก็จะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา รวมไปถึงความเชื่อถือของบุคลากรที่มีต่อ ผู้บริหารอาจจะลดน้อยลงในอนาคต ก่อให้เกิดปัญหาได้อีกในอนาคต เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ไม่ได้หมดไป เนื่องจากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง

1.3 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการประนีประนอม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ มีความยุติธรรมและใช้เหตุผลในการแก้ไขความขัดแย้ง คำนึงถึง ผลประโยชน์และความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายในการแก้ปัญหาอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้องค์กรเกิดความสามัคคีกัน ส่งเสริมให้ทำงานเป็นหมู่คณะ ตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่ายให้ได้รับในสิ่งที่พึงประสงค์ ซึ่งผลลัพธ์ ที่ได้สร้างความพอใจมากกว่าการบังคับหรือยอมทำในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา เป็นลักษณะพบกันครึ่งทาง ได้รับผลประโยชน์ ที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย เป็นทางสายกลางในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราพัชร์ ชัยรัตนหิรัญกุล (2556) ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 มีวิธีการจัดการความขัดแย้ง ด้านการประนีประนอม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีวิธีการจัดการความขัดแย้งในเรื่อง โรงเรียนกับหน่วยงานเกิดความขัดแย้งกัน ท่านยอมรับความคิดเห็นทั้งสองฝ่ายและหาหนทางแก้ไขปัญหา เพื่อหาข้อยุติ มากที่สุด

รองลงมา คือ ผู้ปกครองและโรงเรียนเกิดความขัดแย้งกัน ท่านพยายามปรับความเข้าใจกับผู้ปกครองโรงเรียนกับหน่วยงานเกิดความขัดแย้งกัน และกลุ่มงานในโรงเรียนของท่าน มีความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรกานต์ วงค์ลังกา (2565) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียน ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน" ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการประนีประนอม ลำดับต่อมา คือ ด้านความร่วมมือ ด้านการยอมให้ ด้านการ หลีกเลี่ยง ตามลำดับ

1.4 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการแข่งขัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มักเชื่อมั่นในสิ่งที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนด และใช้ตำแหน่งและอำนาจในการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเคร่งครัด ผลดีของการบริหารความขัดแย้ง แบบการแข่งขัน คือ เป็นวิธีการที่เหมาะสำหรับการตัดสินใจในองค์การที่ยอมรับว่าผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำเป็นฝ่ายถูกและการบังคับ ได้ผลมากกว่าวิธีอื่น แต่ข้อเสีย คือ หากใช้วิธีแบบนี้มากเกินไปทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ใช้มากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้เมื่อกรณีจำเป็นเท่านั้น ถ้าเป็นข้อราชการเร่งด่วน เรื่องสำคัญที่ต้องรีบตัดสินใจโดยไม่รอเวลา โดยผู้บริหารจะศึกษาระเบียบข้อบังคับทางราชการดูว่าสามารถทำได้ และจะต้องไม่ผิดระเบียบข้อบังคับทางราชการ โดยยึดที่ผลประโยชน์ของโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ศศิวรกุล (2561) ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของครูในโรงเรียนกลุ่มอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง การใช้วิธีการเอาชนะอาจจะเป็นการจัดการความขัดแย้ง ที่ใช้เวลาการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว และใช้ในกรณีฉุกเฉิน การเอาชนะจึงเป็นวิธีที่ใช้จัดการความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเศรษฐพล บัวงาม (2563) ได้ศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เป็นเพราะการบริหารจัดการความขัดแย้งด้านการแข่งขัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้เมื่อกรณีจำเป็น เท่านั้น ถ้าเป็นข้อราชการเร่งด่วน เรื่องสำคัญที่ต้องรีบตัดสินใจโดยไม่รอเวลา โดยผู้บริหาร สถานศึกษาจะศึกษาระเบียบข้อบังคับทางราชการดูว่าสามารถทำได้ และจะต้องไม่ผิดระเบียบ ข้อบังคับทางราชการ โดยยึดที่ผลประโยชน์ของโรงเรียนเป็นหลัก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

1.5 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการให้ความร่วมมือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ซึ่งเกิดจากการจัดการประชุมและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหาร รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมาก ช่วยหาทางออกของปัญหา สร้างความเข้าใจเพื่อกำหนดเป้าหมายที่ทุกคนจะต้องรับทราบร่วมกัน และกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคลให้

ชัดเจน ด้วยการผนึกความต้องการของทุกคนโดยใช้มติของที่ประชุมเป็นเอกฉันท์เพื่อร่วมมือกันในการทำงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลนัทธ์ ศรีจ้อย (2560) ได้ศึกษา การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การบริหารความขัดแย้งด้าน การประสานความร่วมมือโดยรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร สถานศึกษาพยายามที่จะให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันหาหนทางทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความพึงพอใจใน กันและกัน ทั้งยังเป็นการร่วมมือทั้งสองฝ่ายแยกแยะและแสดงออกในรูปแบบของการสรุปความ คิดเห็นของทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกันเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อศักดิ์ ศรีแก้วแฝก (2565) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ผลเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง เจเนอเรชั่น ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและทุกรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ใช้ชีวิตไม่วุ่นวาย ชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายตามสังคมชนบท ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนาที่เชื่อในเรื่องศีลธรรม และบาปบุญคุณโทษที่ได้จากการกระทำ อาจส่งผลให้แนวความคิดของทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลนัทธ์ ศรีจ้อย (2560) ได้ศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การเปรียบเทียบจำแนกระหว่างเพศ กับการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ จิรกานต์ วงค์ลังกา (2565) ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน พบว่า ผลการเปรียบเทียบผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน ด้านเพศ มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าและอาจารย์ที่ทำงานภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน ในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาจะมีมุมมองที่แตกต่างจากครู โดยผู้บริหารจะพิจารณาในด้านภาพรวมของสถานศึกษามากกว่า ขณะที่ครูจะมองเห็นปัญหาเฉพาะในด้านที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนถึงงานวิจัยของนภาภรณ์ จตุรปา (2560) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยมีความคิดเห็นจากทั้งผู้บริหารและครู จากการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างที่สำคัญทางสถิติในระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับวิธีการบริหารความ

ขัดแย้งในโรงเรียนซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชานนท์ เทียมทะนง (2564) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 32 โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครู มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 เมื่อจำแนกตามตำแหน่งในทุกด้าน

2.3 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเจเนอเรชั่น ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการทำงานที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกัน ในแต่ละเจเนอเรชั่นมองความขัดแย้งที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานในมุมมองต่างกัน เช่น เจเนอเรชั่นเอกซ์ เป็นผู้มีประสบการณ์มีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่าง มีความคิดเปิดกว้าง ส่วนเจเนอเรชั่นวาย ต้องการความชัดเจนในการทำงาน ว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภศิษฎ์ คำชาตา (2566) ได้ศึกษาการทำงานร่วมกันระหว่าง เจเนอเรชั่นเอ็กซ์และเจเนอเรชั่นวายของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พบว่า ทัศนคติ การทำงานร่วมกันระหว่างเจเนอเรชั่นเอ็กซ์และเจเนอเรชั่นวาย กลุ่มเจเนอเรชั่นเอ็กซ์มีระดับทัศนคติที่มากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ แตกต่างจากกลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีทีระดับทัศนคติที่มากเป็นส่วนใหญ่ และมีระดับทัศนคติที่มีความแตกต่างกันระหว่างเจเนอเรชั่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอาคเนย์ ถาเกิด (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกองค์การในการทำงานของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ผ่านบริษัทจัดหางานแห่งหนึ่ง ย่านอโศก ในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มคนเจนเนอเรชั่นวายที่มีเพศ อายุสถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีผลต่อการเลือกองค์การเข้าทำงานโดยรวม ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีมุมมองและแนวคิด ในการบริหารความขัดแย้งที่หลากหลายแตกต่างกัน การแสดงความคิดเห็นที่ในองค์กร ความสำเร็จในการทำงาน การพิจารณาความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหา การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น และคำนึงถึงผู้อื่นเพื่อป้องกันการความบาดหมางในการทำงาน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงประสบการณ์การทำงานของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภากรณ์ นิสดล (2567) ได้ศึกษา การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดลพบุรี พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้ง ในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดลพบุรี มีความแตกต่างที่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำเพชร ชัยชมภู (2565) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร ในกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

2.5 การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีมุมมองและวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ไม่เหมือนกัน ผู้บริหาร พยายามที่จะไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้ง ในองค์กรและพยายามหลีกเลี่ยงการเจรจาในสภาวะที่มีความตึงเครียด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดัทฤยา อุปนันท์ (2560) ซึ่งได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีการจัดการความขัดแย้งในด้านการยอมให้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระศักดิ์ หอมสมบัติ (2566) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ครูที่ปฏิบัติการสอนในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการปรองดอง ผู้บริหารควรขอความร่วมมือจากผู้ร่วมงานเพื่อแก้ไขปัญหา และเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

1.2 ด้านการหลีกเลี่ยง ผู้บริหารควรจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่าง เร่งด่วน และไม่ควรเพิกเฉยหรือเลื่อนการแก้ปัญหาไปในภายหลัง เนื่องจากการทำเช่นนั้นอาจทำให้ เกิดความขัดแย้งเพิ่มเติมในองค์กรได้

1.3 ด้านการประนีประนอม ผู้บริหารควรรับฟังเหตุผลและข้อโต้แย้งของผู้อื่น แล้วนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นประจำ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งในองค์กร พวกเขาควรจะเจรจาและต่อรองกับคู่ขัดแย้ง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นประจำ

1.4 ด้านการแข่งขัน ผู้บริหารไม่ควรที่จะเอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ควรจะชี้แจงเหตุผล และควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง เพื่อเป็นการประกอบการตัดสินใจในปัญหาด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และผู้บริหารควรทำให้ผู้อื่นเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง ไม่ควรที่จะจูงใจด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้คนอื่นยอมรับ

1.5 ด้านการให้ความร่วมมือ ผู้บริหารควรมีการนำประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในองค์กรเข้าไปในการประชุมเพื่อให้ทุกคนร่วมปรึกษาและหารือกันเสมอ เพื่อหาข้อยุติและให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ความขัดแย้งทุกครั้งในองค์กร นอกจากนี้ยังควรเปิดเผยข้อมูลให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในอนาคต

2.2 ควรศึกษาแนวทางการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษา ตามบริบทของขนาดโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความขัดแย้งในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบของการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการดำเนินการบริหารความขัดแย้ง ด้านการปรองดอง มีแนวทางแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผู้อื่นอยู่เป็นประจำ เพื่อไม่ให้เกิดความบาดหมางใจในการทำงาน และผู้บริหารไม่ต้องการให้เกิดการกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้บริหารควรมีความใจกว้างเสียสละและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ด้านการหลีกเลี่ยงนั้น ผู้บริหารมีความเข้าใจบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา ผู้บริหารมักจะแก้ปัญหาที่ไม่ส่งผลให้องค์กรเกิดความขัดแย้ง หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นที่อาจเกิดการโต้แย้งในองค์กร เพราะอาจจะมีผลเสียมากกว่าผลดี ในด้านการประนีประนอม ผู้บริหารเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ มีความยุติธรรมและใช้เหตุผลในการแก้ไขความขัดแย้ง คำนึงถึงผลประโยชน์และความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย เพื่อให้องค์กรเกิดความสามัคคีกัน ส่งเสริมให้ทำงานเป็นหมู่คณะ และในด้านการแข่งขัน ผู้บริหารใช้ตำแหน่งและอำนาจในการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

กมลนัทธ์ ศรีจ้อย. (2560). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด อุทัยธานี.* http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/3326

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569.* https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/49252.pdf

จตุรงค์ สุวรรณแสง, อัจฉรา นิยมาภา และวิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ. (2562). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตราพัชร์ ชัยรัตนหิรัญกุล. (2556). การจัดการศึกษาความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การการศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. *วิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 3*(5), 139.

จิรกานต์ วงค์ลังกา. (2565). *การบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน.* https://updc.up.ac.th/handle/123456789/199

ต่อศักดิ์ ศรีแก้วแฝก (2565). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 16*(2), 11–20.

ธนาภรณ์ จันทร์เกษม. (2561). การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี. *วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 4*(2), 31-46.

ณัฏฐพัชร สุทธิสา. (2562). *การจัดการความขัดแย้งของฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท ไทยคูน เวิลไวด์ กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน).* https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/ismmm/ismmm.php?id=12

นภาภรณ์ จตุรปา. (2560). *การบริหารความขัดแย้งในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560*). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).* สุวีริยาสาส์น.

ประกายกาญจน์ แดงมาดี. (2559). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนกาญจนาภิเษก วิทยาลัยนครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม). *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9*(2), 83-96.

วรพงษ์ ประเสริฐศรี. (2560) *แนวทางการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วิชานนท์ เทียมทะนง. (2564). *พฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ศศิวิมล ศศิวรกุล. (2561). *การจัดการความขัดแย้งของครูในโรงเรียน กลุ่มอำเภอเมืองจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/7697?mode=full

ศุภศิษฎ์ คำชาตา. (2566). *การทำงานร่วมกันระหว่างเจเนอเรชันเอ็กซ์และเจเนอเรชันวายของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.* http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2780/1/gs641130088.pdf

เศรษฐพล บัวงาม. (2563*). การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/ 123456789/4007

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.

อาคเนย์ ถาเกิด. (2563). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกองค์การในการทำงานของกลุ่มเจนเนอเรชั่น วายผ่านบริษัทจัดหางานแห่งหนึ่ง ย่านอโศก ในกรุงเทพมหานคร.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test.* (5th ed.). Harper Collins.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Likert, R. (1967). *The human organization: It's management and value.* McGraw-Hill.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

DEVELOPMENT OF A COMMUNITY-BASED MANAGEMENT MODEL FOR SMALL SCHOOLS

ณัฐวดี วังสินธ์[1*] พิไลลักษณ์ หมั่นวงศ์[2] จิตรฐิกานต์ สบายจิตร[3] จันจิรา ศรีจันทร์[4]

Nuttawadee Wangsin[1*] Pilailak Munwong[2] Jittikan Sabaijit[3] Chanjira Srichan[4]

[1-3]ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

[1-3]Senior professional Supervisor, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

[4]รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

[4]Deputy Director of the Educational Service Area Office, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: dr.nuttawadee@gmail.com

(Received: 23 August 2025, Revised: 21 October 2025, Accepted: 3 November 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยใช้วิธีวิจัยผสานเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยใช้แบบสอบถามคณะกรรมการสถานศึกษา ครู รวมจำนวน 14 คน และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นและวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยนำผลการศึกษาระยะที่ 1 มายกร่างรูปแบบครอบคลุม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู รองลงมาคือ ระบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล และ ระบบสนับสนุนฝ่ายวิชาการ เท่ากันกับระบบสนับสนุนทั่วไป 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การบริหารจัดการสถานศึกษา; ชุมชนเป็นฐาน; โรงเรียนขนาดเล็ก

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) study the needs for managing small schools based on a community-based management approach, and 2) develop a community-based management model for small schools. The research was conducted at Ban Namthiang School under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 4. A mixed-methods approach combining quantitative and qualitative data was employed and carried out in two phases. In Phase 1, the study investigated the needs for small school management based on the community approach using questionnaires administered to 14 participants, consisting of school board members and teachers, and interviews with 9 experts to identify management guidelines. Data were analyzed using mean, standard deviation, the Priority Need Index (PNI), and content analysis. In Phase 2, the findings from Phase 1 were used to develop a community-based management model for small schools, which comprised five components: principles, objectives, implementation process, evaluation guidelines, and success conditions. The model's suitability and feasibility were verified through focus group discussions and expert evaluations from nine specialists. The results revealed that the current status of all components was at a moderate level, whereas the desired status was at a high level. The highest priority need was the teacher learning community system, followed by the curriculum, teaching, and assessment system, and the academic and general support systems. The developed management model was rated as highly appropriate and feasible in all components.

Keywords: Management Model; School Management; Community-Based; Small Schools

บทนำ

การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชาติและยกระดับคุณภาพของคนในสังคม โดยเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (วิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564) ในปัจจุบัน “คุณภาพการศึกษา” เป็นประเด็นสำคัญอันดับต้น ๆ ที่สังคมไทยและกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญและพยายามพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้สามารถบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (ขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์, 2564) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากขนาดของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของ

โรงเรียนทั้งหมดในประเทศไทย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้กำลังประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ซึ่งส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน (ศุนิสา ทดลา, 2566)

สภาพปัญหาทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเผชิญกับปัญหาที่คล้ายคลึงกันหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา (อุทุมพร สมศรี, 2560) ปัญหาหลักที่พบคือ อัตราครูต่อนักเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ครูผู้สอนขาดทักษะและอาจสอนไม่ตรงสาขาที่จบมา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ (ธัญชนก ฤทธิ์สอน และพงษ์เอก สุขใส, 2568) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความไม่พร้อมของอาคารสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (นิรุทธิ์ มีไทย, 2568) แม้รัฐจะมีนโยบายควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหา แต่ในหลายพื้นที่โรงเรียนยังคงมีความจำเป็นต้องดำรงอยู่ เพราะเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นโอกาสทางการศึกษาที่ใกล้บ้านสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กยากจนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่ห่างไกลได้ (ปาณิสรา เปาวรางกูล และคณะ, 2567) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการลดจำนวนโรงเรียน แต่ต้องหาวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของท้องถิ่น

แนวทางบริหารจัดการโรงเรียนขนาเล็กที่สำคัญ คือ การใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากร บุคลากร ภูมิปัญญา และศักยภาพที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนได้ทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผล การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำรงอยู่และพัฒนาอย่างยั่งยืน (การันต์ เหล็กดี และคณะ, 2568; นัยนา ยะตา และธิดาวัลย์ อุ่นกอง, 2568) เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการศึกษาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็ก อาจมีความท้าทายเฉพาะตัวในการนำนโยบายและกรอบการทำงานเหล่านี้ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การบริหารจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยมุ่งสร้างและพัฒนากลไกการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นช่วยให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และสร้างรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ด้วยรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม โรงเรียนขนาดเล็กสามารถใช้ประโยชน์จากอิสระและอำนาจที่ได้รับในการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดียังช่วยให้โรงเรียนสามารถรวบรวมและใช้ข้อมูลด้านการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการขับเคลื่อน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษา (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม

การศึกษา, 2562) ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากรบางส่วน การพัฒนารูปแบบที่แข็งแกร่งโดยการดึงศักยภาพของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและลดช่องว่างทางโอกาสทางการศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายสำคัญในการบริหารจัดการให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีอนาคตและมีคุณภาพ และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมการกระจายโอกาสและคุณภาพอย่างทั่วถึง มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 จึงได้คัดเลือกโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงในการพลังชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสภานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแนวใหม่ ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามแนวทางพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้งในด้านความรู้ สมรรถนะ ทักษะ และเจตคติ ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และลดความเหลื่อล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เป็นหนึ่งในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสำคัญต่อชุมชน แต่เผชิญปัญหาคล้ายกับโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและจำเป็น เพื่อสร้างพลังร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงกำลังประสบปัญหาไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน แม้ว่าโรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนาและมีผลการประเมินกระบวนการบริหารและการจัดการในระดับดีเลิศ แต่การขาดผู้นำที่ชัดเจนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนจำนวน 67 คน มีครู 5 คน (ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการศึกษา, 2567) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งไม่เพียงช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา แต่ยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลสู่โรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้

ด้วยเหตุดังกล่าว การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะเครือข่ายชุมชน ชุมชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาไปกับทางโรงเรียนในทุกด้าน หากมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และเครือข่ายสถานศึกษา โดยยึดหลักการบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน และการระดมทรัพยากร จะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งและยั่งยืนตามบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่โรงเรียนขาดผู้บริหาร การมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยเติมเต็มช่องว่างนี้และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) ของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสานวิธี (Mixed Methodology) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครู จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating scale) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 5 คน อยู่ระหว่าง 0.8–1.00 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อสภาพปัจจุบัน ตั้งแต่ 0.597 ถึง 0.949 และคุณภาพทั้งฉบับค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.482 ถึง 0.875 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : $PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

ขั้นตอนที่ 1.2 ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 5 คน อยู่ระหว่าง 0.8–1.00

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยนำผลการศึกษาที่ได้มาจากการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการยกร่างรูปแบบตามกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ 1) ระบบของหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล 2) ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู 3) ระบบสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ และ4) ระบบสนับสนุนทั่วไป องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินของรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2.2 ตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมระดับจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 5 คน อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ระหว่าง 0.65 ถึง 0.921 และคุณภาพทั้งฉบับค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.992 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ดังผลที่ปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI $_{Modified}$	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. ระบบของหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล	2.75	0.44	ปานกลาง	4.40	0.49	มาก	0.60	2
2. ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู	2.70	0.46	ปานกลาง	4.41	0.50	มาก	0.63	1
3. ระบบสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ	2.74	0.44	ปานกลาง	4.37	0.49	มาก	0.59	3
4. ระบบสนับสนุนทั่วไป	2.73	0.45	ปานกลาง	4.34	0.48	มาก	0.59	3
รวม	**2.73**	**0.45**	**ปานกลาง**	**4.38**	**0.49**	**มาก**		

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ สำหรับทุกองค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานะปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์สำหรับทุกองค์ประกอบนั้นอยู่ในระดับมาก ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI $_{Modified}$) สูงสุด ได้แก่ ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู (0.63) รองลงมา ได้แก่ ระบบของหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล (0.60) สำหรับระบบสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ และระบบสนับสนุนทั่วไป (0.59) เท่ากัน

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ควรให้ความสำคัญสูงสุดกับการพัฒนาระบบชุมชนการเรียนรู้ของครูและการจัดการเรียนการสอน โดยมีระบบสนับสนุนทั้งทางวิชาการและทั่วไปเป็นกลไกเสริมที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ดังผลที่ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบ	4.62	0.49	มากที่สุด	4.62	0.49	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.58	0.50	มากที่สุด	4.58	0.50	มากที่สุด
3. วิธีดำเนินการของรูปแบบ	4.57	0.50	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด
3.1 ระบบของหลักสูตร การเรียนการสอนและการวัดประเมินผล	4.58	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
3.2 ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู	4.56	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
3.3 ระบบสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ	4.58	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
3.4 ระบบสนับสนุนทั่วไป	4.56	0.50	มากที่สุด	4.51	0.51	มากที่สุด
4. แนวทางการประเมินของรูปแบบ	4.53	0.50	มากที่สุด	4.53	0.50	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	4.51	0.51	มากที่สุด	4.51	0.51	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.50**	**มากที่สุด**	**4.56**	**0.50**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า โดยรวมทุกองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57 ,S.D. = 0.50) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56 ,S.D. = 0.50) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุด ($\bar{x}$ = 4.62 และ ($\bar{x}$ = 4.58) ตามลำดับ ขณะที่วิธีดำเนินการ ทั้งในด้านระบบหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู ระบบสนับสนุนทางวิชาการและระบบสนับสนุนทั่วไป ล้วนได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51–4.58) เช่นเดียวกับแนวทางการประเมิน ($\bar{x}$ = 4.53) และ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{x}$ = 4.51)

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุดในทุกองค์ประกอบ แสดงถึงความครอบคลุมและศักยภาพในการนำไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการทุกองค์ประกอบของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์สำหรับทุกองค์ประกอบนั้นอยู่ในระดับมาก สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสิ่งที่โรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคาดหวังว่าควรจะเป็น ซึ่งเป็นปัญหาที่โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งต้องเผชิญ โรงเรียนขนาดเล็กมักประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน เช่น การขาดแคลนทรัพยากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร บางครั้งครูอาจสอนไม่ตรงสาขาวิชา หรือมีจำนวนไม่เพียงพอต่อชั้นเรียน ความต้องการจำเป็นสูงสุดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู ความต้องการนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครวิชช์ เชิญทอง และคณะ (2564); หยกแก้ว กมลวรเดช และคณะ (2565) และงานวิจัยของศุนิสา ทดลา (2566) ที่พบว่า ปัญหาที่โรงเรียนขนาดเล็กมักขาดแคลนบุคลากรครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และครูไม่ครบชั้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของรัฐภูมิ คะเลรัมย์ และคณะ (2566); รัตนาวดี มโนมั่น และพัชราภา ตันติชูเวช (2568); วิมลวรรณ เปี่ยมจาด และคณะ (2568) ที่พบว่า การมีระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู (Professional Learning Community หรือ PLC) ที่เข้มแข็งจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน แม้ผลวิจัยของธัญชนก ฤทธิ์สอน และพงษ์เอก สุขใส (2568) พบว่า การฝึกอบรมและพัฒนามีความต้องการจำเป็นต่ำสุดในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยรวม แต่ในบริบทของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความร่วมมือของครูโดยตรงกลับมีความต้องการสูงสุด ซึ่งอาจเป็นเพราะเป็นแนวทางที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและแก้ปัญหาร่วมกันในสภาพบุคลากรที่จำกัด รองลงมาคือ ระบบของหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) และงานวิจัยของศิรินาถ กิจขุนทด และสรรฤดี ดีปู่ (2568) ที่พบว่า ปัญหาสภาวะการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์ (2564) และงานวิจัยของปาณิสรา เปาวรางกูล และคณะ (2567) ที่พบว่า การปรับปรุงระบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและทันสมัย การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีในการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับระบบสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ และระบบสนับสนุนทั่วไป สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรุทธิ์ มีไทย (2568) ที่พบว่า ครอบคลุมถึงการจัดทำแผนงานโครงการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บริบทเฉพาะของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงและการบริหารจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่เผชิญปัญหาทั่วไป ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากร ปัญหาสำคัญที่โดดเด่น คือ

การไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน ปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิตา มณีสอดแสง (2566) ที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งมีครูทำหน้าที่รักษาการแทนผู้บริหาร ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหาร แม้โรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนาและมีผลการประเมินกระบวนการบริหารและการจัดการในระดับดีเลิศ แต่การขาดผู้นำที่ชัดเจนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพงศ์ สุริยศ (2565) และงานวิจัยของอรอุมา ไมยวงค์ และคณะ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่ง แนวทางนี้มุ่งเน้นการสร้างพลังร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการระดมทรัพยากร ทั้งด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนที่เข้มแข็ง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยเติมเต็มช่องว่างด้านทรัพยากรและบุคลากรที่โรงเรียนขนาดเล็กประสบ การสื่อสารที่โปร่งใสและเปิดกว้างระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ยั่งยืน การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะเครือข่ายชุมชน ซึ่งมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาไปกับทางโรงเรียนในทุกด้าน หากมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลการประเมินมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของรูปแบบดังกล่าวในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่สอดคล้องกัน ชี้ว่ารูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงและตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบสำคัญ ครอบคลุมตั้งแต่หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ (ระบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผล ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู ระบบสนับสนุนทางวิชาการ และระบบสนับสนุนทั่วไป) แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้ได้รับการยืนยันถึงความเหมาะสมและความครอบคลุมของรูปแบบ ผลสำเร็จนี้เกิดจากกระบวนการพัฒนาที่เริ่มจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของโรงเรียนอย่างละเอียด การยกร่างตามกรอบแนวคิด และการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้รูปแบบสอดคล้องกับความท้าทายของโรงเรียนขนาดเล็ก และยังเน้นการสานพลังความร่วมมือจากชุมชนในการสนับสนุนโรงเรียน ทั้งผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช โสมาบุตร และพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์ (2560) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาครู และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่แท้จริงและยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของหยกแก้ว กมลวรเดช และคณะ (2565) ที่เสนอว่า

การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้องทำทั้งระบบ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ตลอดจนงานของวัชรพงศ์ สุริยศ (2565) ที่พบว่า ความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้นำที่เข้าใจบริบทท้องถิ่นและมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา รวมถึงงานวิจัยของศิริมงคล ทนทอง (2566) และศุนิสา ทดลา (2566) ที่เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การระดมทรัพยากร และการสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนมากกว่าการยุบควบรวมโรงเรียน เช่นเดียวกัน งานวิจัยของสุธิตา มณีสอดแสง (2566) และปาณิสรา เปาวรางกูล และคณะ (2567) ยืนยันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมและกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขณะที่นัยนา ยะตา และธิดาวัลย์ อุ่นกอง (2568) รวมถึงนิรุทธิ์ มีไทย (2568) เน้นว่าการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กต้องบูรณาการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การสร้างเครือข่าย และการจัดการที่โปร่งใส เพื่อความยั่งยืนทางการศึกษา ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า แต่ยังแสดงถึงความครอบคลุมทั้งด้านการระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และการพัฒนาบุคลากร จึงสามารถใช้เป็นต้นแบบขยายผลสู่โรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงได้ ทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การบริหารการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานต้องมีการมีส่วนร่วมครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ (1) มิติการระดมทรัพยากร ที่ชุมชนเข้ามาสนับสนุนทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งการสื่อสารที่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) มิติการบริหารจัดการ ที่เน้นการทำงานเป็นทีม การแบ่งปันความคิดเห็น การตัดสินใจร่วมกัน ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน (3) มิติการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และ (4) มิติการพัฒนาบุคลากร ที่ส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อยกระดับศักยภาพการจัดการเรียนรู้ (สุรเดช โสมาบุตร และพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, 2560; วิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564; ขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์, 2564; รัฐภูมิ คะเลรัมย์ และคณะ, 2566; สุธิตา มณีสอดแสง, 2566; นัยนา ยะตา และธิดาวัลย์ อุ่นกอง, 2568; ธัญชนก ฤทธิ์สอน และพงษ์เอก สุกใส, 2568; นิรุทธิ์ มีไทย, 2568) ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงสามารถนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบได้ เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเติมเต็มข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของการันต์ เหล็กดี และคณะ (2568) ที่เน้นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสถานศึกษากับชุมชน แม้ผู้บริหารและครูอาจมีมุมมองที่ต่างกัน แต่ความร่วมมือ การสื่อสารที่ดี และค่านิยมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนอย่างแท้จริง ซึ่งตรงกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ งานวิจัยของอรอุมา ไมยวงค์ และคณะ (2565) และนัฐวุฒิ กุศลคุ้ม (2565) ยังยืนยันว่าความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การปฏิรูปโครงสร้างที่ทันสมัย และการบริหารจัดการทรัพยากรที่โปร่งใส ดังนั้น โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงซึ่งยังขาดผู้บริหารประจำ ยิ่งสะท้อนความสำคัญของการมี

รูปแบบการบริหารจัดการที่แข็งแกร่ง โดยอาศัยพลังจากชุมชนในการสนับสนุน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและประสิทธิภาพสูงภายใต้ข้อจำกัด โดยอาศัย การสานพลังของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และสร้างความมั่นคงยั่งยืนให้กับโรงเรียนในฐานะเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุน ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่

2.2 โรงเรียนสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.3 ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ และช่วยให้รูปแบบการบริหารจัดการมีความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

a. ควรทำการวิจัยในโรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบและวิเคราะห์ความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่

b. ควรศึกษาผลกระทบของการใช้รูปแบบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงการบริหารจัดการกับพัฒนาการของนักเรียน

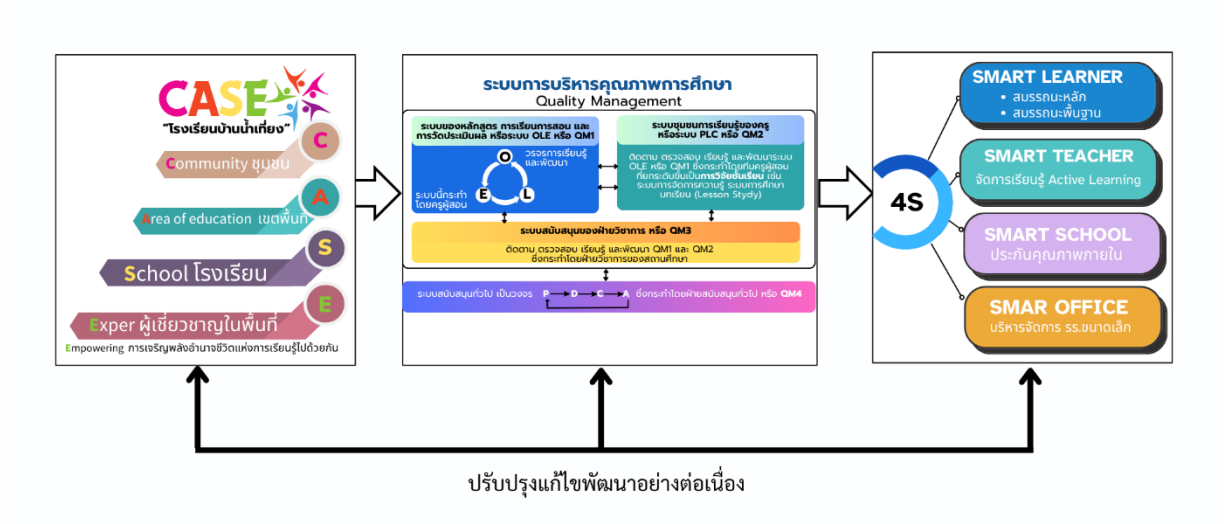
c. ควรสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการนำรูปแบบไปใช้จริง เช่น การสนับสนุนจากชุมชน ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและการสนับสนุนจาก สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. รวมทั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม ที่ให้การส่งเสริมเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง สานพลังร่วมกับศูนย์พัฒนาพื้นที่นวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่ให้คำแนะนำและการสนับสนุนอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณ ที่ปรึกษาโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง ที่ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ขอแสดงความซาบซึ้งใจต่อผู้ปกครองและชุมชนโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง ที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ความกรุณาและความร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วนเป็นพลังสำคัญที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่สามารถเพิ่มความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ระบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล ระบบชุมชนการเรียนรู้ของครู ระบบสนับสนุนฝ่ายวิชาการ และระบบสนับสนุนทั่วไป แนวทางการประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งทั้งหมดเป็นการสานพลังชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแนวใหม่ รูปแบบนี้ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาทักษะผู้เรียน และการบริหารจัดการ ที่ยั่งยืน เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถเป็นแนวทางปรับใช้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้คู่ขนานให้กับโรงเรียนอื่นต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

การันต์ เหล็กดี และคณะ. (2568). การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ยั่งยืนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 302-318.

ขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์. (2564). รูปแบบการบริหารงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13*(1), 317–382.

ธัญชนก ฤทธิ์สอน และพงษ์เอก สุขใส. (2568). ความต้องการจำเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 443-453.

นัฐวุฒิ กุศลคุ้ม. (2565). ข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9*(1), 138–150.

นัยนา ยะตา และธิดาวัลย์ อุ่นกอง. (2568). พลังแห่งการมีส่วนร่วม : การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 25*(1), 380-393.

นิรุทธิ์ มีไทย. (2568). การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในฐานะโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A). *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 564-582.

ปาณิสรา เปาวรางกูล และคณะ. (2567). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. *สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์, 11*(2), 123-136.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก, หน้า 102–120.

รัฐภูมิ คะเลรัมย์ และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 13. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University, 15*(2), 1–17.

รัตนาวดี มโนมั่น และพัชราภา ตันติชูเวช. (2568). กระบวนการนิเทศภายในที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 1-18.

วัชรพงศ์ สุริยศ. (2565). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ถูกควบรวมในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. *Journal of Modern Learning Development, 8*(2), 382-406.

วิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(12), 85–100.

วิมลวรรณ เปี่ยมจาด และคณะ. (2568). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 96-110.

ศิรินาถ กิจขุนทด และสรรฤดี ดีปู่. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 203-214.

ศิริมงคล ทนทอง. (2566). แนวทางการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 : กรณีศึกษาโรงเรียนวังวารีวนราษฎร์วัฒนา. *Education Journal of Nakhonratchasima College, 2*(2), 96–110.

ศุนิสา ทดลา. (2566). โรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาหรือโอกาสของการจัดการศึกษา. *ครุศาสตร์สาร, 5*(6), 43–55.

ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการศึกษา. (2567). *รายงานโครงการวิจัยการคัดเลือกแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษาโดยวิธีพิเศษ*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.

สุธิตา มณีสอดแสง. (2566). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มบูรพาศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1*. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรเดช โสมาบุตร และพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36*(6), 28–41.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หยกแก้ว กมลวรเดช และคณะ. (2565). การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้งระบบอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านห้วยฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5*(6), 47–54.

อรอุมา ไมยวงค์ และคณะ. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(38), 71-81.

อัครวิชช์ เชิญทอง และคณะ. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4*(3), 1–12.

อุทุมพร สมศรี. (2560). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง, *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8* (หน้า 3126–3133). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เพื่อพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ วิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

DEVELOPMENT OF AN INQUIRY-BASED LEARNING MODEL INTEGRATED WITH AUGMENTED REALITY TO ENHANCE SCIENTIFIC CONCEPTUAL UNDERSTANDING OF THE CIRCULATORY SYSTEM FOR GRADE 5 STUDENTS

กาญจณี แสนคุ้ม[1*] วรรณภา โคตรพันธ์[2] สาวิตรี เถาว์โท[3]

Kanchani Saenkhum[1*] Wannapa Kotphan[2] Sawitree Thaowtho[3]

[1-3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1-3]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Kanchani.tip@hotmail.com

(Received: 1 August 2025, Revised: 3 November 2025, Accepted: 10 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เปรียบเทียบ มโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำยืนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ แบบ Two-Tier จำนวน 20 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ 5 ด้าน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 7 ขั้น ในภาพรวมมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก 2) หลังเรียนนักเรียนมีความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนเท่ากับ 12.68 และ 23.13 ตามลำดับ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.73 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจ มากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E); เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR); ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; มโนมติทางวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop an inquiry-based learning management with Augmented Reality for the topic of the circulatory system in Biology for Matthayomsuksa 5 students, 2) compare and study the level of scientific concepts before and after studying, 3) compare learning achievement before and after l studying, and 4) investigate satisfaction with the learning management. The sample of this research were 38 Grade 5 students at Namyuenwittaya School in semester 2, the academic year 2024, obtained by cluster random sampling. The research instruments used were: 1) Five lesson plans, 3 hours per plan, totaling 15 hours. 2) A 20 item Two-Tier scientific concept test. 3) A 30 item learning achievement test. and 4) A 20 item questionnaire on satisfaction with the learning management, covering 5 aspects. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research results found that 1) the developed learning management, consisting of 7 steps, was overall at a high level of appropriateness. 2) after learning, students demonstrated a higher level of complete and correct understanding (CU) of scientific concepts compared to before learning. 3) students' learning achievement after learning was higher than before learning, with average scores of 12.68 and 23.13 respectively. and 4) students' satisfaction with the inquiry-based learning management with Augmented Reality was at the highest level across all 5 aspects, with an overall average score of 4.73.

Keywords: Augmented Reality; 7E inquiry-based learning model; Learning achievement; Scientific conceptual understanding

บทนำ

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ผนวกกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีการให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ของนักเรียนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญ และจำเป็นต่อตัวนักเรียนอย่างแท้จริง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องสอนในเรื่องของการใช้ทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต โดยการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน และคอยให้ความร่วมมือและสนับสนุน มุ่งเน้นไปที่ทักษะที่สำคัญ เช่น พื้นฐานการเรียนรู้สาระวิชาหลักความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและงานอาชีพ ทักษะด้านการสื่อสาร สื่อและเทคโนโลยี เป็นต้น และด้วยปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการเชื่อมโยง

กระทรวงศึกษาจึงมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพ โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 การปรับเปลี่ยนและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจะต้องเน้นให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะทำให้เข้าสู่สังคมดิจิทัลที่มีการเสริมบทเรียนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง ห้องเรียนเสมือนและโลกเสมือนจริง การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพื่อสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การที่ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ตัวแปรที่มีความสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาจะต้องเน้นให้นักเรียนมีความเข้าใจในมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งมโนมติทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความคิดความเข้าใจที่เกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ได้จากการศึกษาข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม แล้วนำมาประมวลสรุปผลเข้าด้วยกัน และเป็นข้อสรุปที่นักวิทยาศาสตร์เห็นด้วยร่วมกัน (สุพัตรา พรหมฤทธิ์, 2562) ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและให้นักเรียนเกิดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง

วิชาชีววิทยา เป็นวิชาที่สำคัญเพราะมีความเกี่ยวข้องกับคน ธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการและมีมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง จึงจะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในปีการศึกษา 2564-2566 รายวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.12, 28.04 และ 29.20 ตามลำดับ นอกจากนี้ในระดับโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการเรียนการสอน คือ โรงเรียนน้ำยืนวิทยา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2564-2566 รายวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.93, 31.32 และ 26.72 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์นั้นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษารายวิชาวิทยาศาสตร์ยังขาดประสิทธิภาพอยู่มาก สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดไว้ว่า ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนักเรียนต้องมีคะแนน O-NET ผ่านร้อยละ 50 ขึ้นไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และเนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาผู้วิจัยได้ทำการสอนในรายวิชาชีววิทยา และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในรายวิชาเดียวกัน เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด พบว่า มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่สามารถตอบคำถามและอธิบายหลักการทางวิทยาศาสตร์ในเนื้อหา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดได้ เนื่องจากมีเนื้อหาที่เยอะ ซับซ้อน เป็นลักษณะนามธรรม เกี่ยวกับระบบอวัยวะภายในร่างกายยากที่เข้าถึงสถานการณ์จริง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถอธิบายหลักการทางวิทยาศาสตร์ได้ จึงนำไปสู่การเกิดมโนมติที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของยาเซร์ หะสาเมาะ (2562) พบว่า

ในเรื่องระบบหมุนเวียนเลือดของคน นักเรียนมีมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อน ได้แก่ การหมุนเวียนเลือดผ่านโครงสร้างของหัวใจและอวัยวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นักเรียนไม่สามารถอธิบายลำดับการไหลเวียนเลือดได้ถูกต้อง และนักเรียนไม่สามารถบอกตำแหน่งที่ใช้วัดชีพจรและไม่สามารถอธิบายสาเหตุของการเต้นของชีพจรได้ รวมทั้งมีมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการรับและการให้เลือดในระบบเลือด ABO และงานวิจัยของเดือนเพ็ญ หนูห่วง (2562) ได้ศึกษาแนวคิดเรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดในมนุษย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้กล่าวว่านักเรียนร้อยละ 87 มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ไม่สมบูรณ์ ในเรื่องหน้าที่ของระบบหมุนเวียนเลือดโครงสร้างของหัวใจ ความดันเลือด ระบบหลอดเลือด ส่วนประกอบของเลือด ฮีโมโกลบิน การแข็งตัวของเลือดหมู่เลือด การให้และรับเลือดโดยนักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจว่า ปอด เป็นส่วนหนึ่งของระบบหมุนเวียนเลือด รวมถึงงานวิจัยของ Angga Bayu Segara (2024) ได้กล่าวถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนเกี่ยวกับระบบหมุนเวียยนเลือด ดังนี้ 1) บทบาทของปอดในระบบหมนุเวียนเลือด 2) หน้าที่ของห้องหัวใจ 3) ความแตกต่างของหน้าที่หลอดเลือดภายในหัวใจและทั่วร่างกาย4) บทบาทของหลอดเลือดฝอยในระบบหมุนเวียนเลือด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะช่วยแก้ไขมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อน และพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชาชีววิทยา ของนักเรียนให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น อันจะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง เพื่อเติมเต็มศักยภาพของนักเรียนให้ก้าวสู่สังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาระดับมโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำยืนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 ห้อง จำนวนทั้งสิ้น 260 คน

1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนน้ำยืนวิทยา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 38 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มโนมติทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม จำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด เพื่อใช้ทดสอบนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะข้อสอบแบบ Two-Tier จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยคำถาม 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการถามแนวคิดในเนื้อหาวิชา ตอนที่ 2 เป็นการถามเหตุผลที่นักเรียนใช้ประกอบการตอบคำถามในตอนที่ 1

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด เพื่อใช้ทดสอบนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

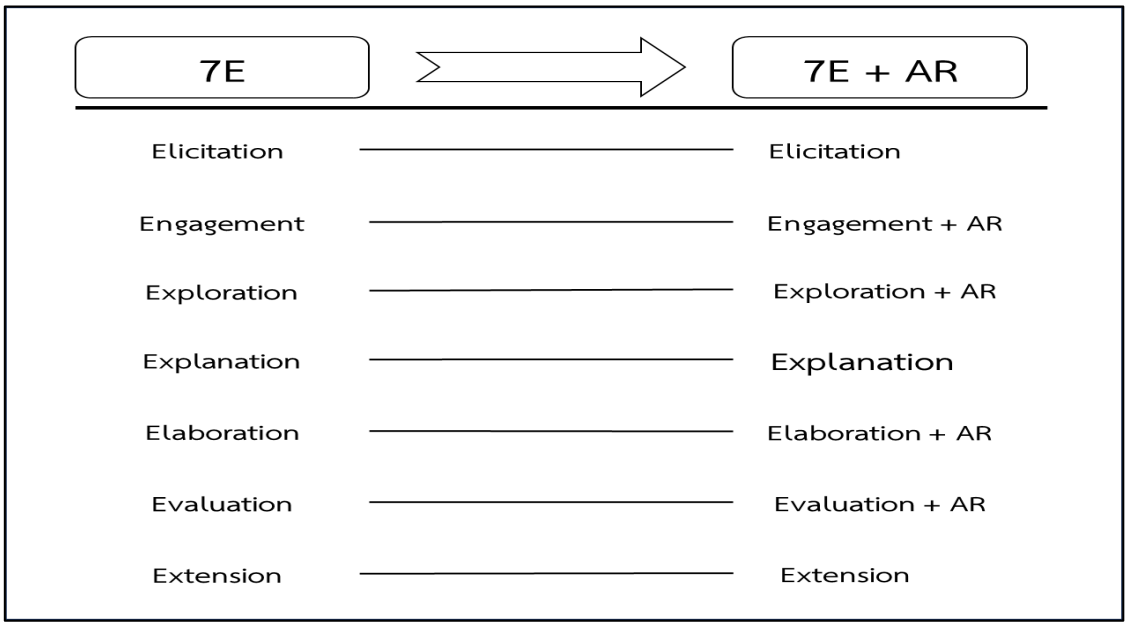
3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

4. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนน้ำยืนวิทยา พ.ศ.2567 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชาชีววิทยา จำนวน 5

แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง โดยการจัดการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้สืบเสาะค้นหา ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง พร้อมทั้งศึกษาเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas โดยผ่านการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ผลการประเมิน พบว่า แผนการจัดเรียนรู้ทุกแผนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 หมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพความเหมาะสมในระดับ มาก จากนั้นนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำยืนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 38 คน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมรายละเอียดดังรูปภาพที่ 1 และตารางที่ 1

รูปภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	รายละเอียด
ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase)	- ตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน - ตั้งคำถาม เช่น ปลามีหัวใจกี่ห้อง ระบบหมุนเวียนเลือดแบบปิดนักเรียนคิดว่ามีลักษณะอย่างไร เลือดของมนุษย์มีลักษณะสีแดง เพราะเหตุใด เป็นต้น
ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) ร่วมกับ AR	- การนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) จากแอปพลิเคชัน Human anatomy atlas ใน เรื่อง โครงสร้างหัวใจ
ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration Phase) ร่วมกับ AR	- นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการสังเกต การทดลอง การค้นคว้าหาข้อมูล และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และศึกษาเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม
ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation Phase)	- นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะมาทำการวิเคราะห์ สรุปผล ในรูปแบบแผนภาพ รูปวาด, อินโฟกราฟิกส์ คลิปสั้น เป็นต้น นำเสนอความรู้ที่ได้หน้าชั้นเรียน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	รายละเอียด
ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) ร่วมกับ AR	- การนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม มาเชื่อมโยงความรู้กับเรื่องระบบน้ำเหลือง การแลกเปลี่ยนแก๊ส - การตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงความรู้ เช่น ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่ออัตราการเต้นของหัวใจ หลอดเลือดและหลอดน้ำเหลืองขนส่งสารต่างกันอย่างไร
ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) ร่วมกับ AR	- ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เข้ามาช่วยในการตั้งคำถาม เช่น หัวใจห้องใดทำหน้าที่รับเลือดจากร่างกาย หากลิ้นหัวใจไบคัสปิดรั่ว จะส่งผลต่อการไหลเวียนเลือดอย่างไร
ขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension Phase)	- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการขยายความเข้าใจไปสู่สถานการณ์ที่ใกล้เคียง ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิด การจัดบอร์ดให้ความรู้

4.2 แบบทดสอบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎี และเทคนิควิธีการวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เทคนิคการสร้างและออกแบบข้อสอบ วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อแยกเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2. วิเคราะห์มโนมติทางวิทยาศาสตร์ จัดทำตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของมโนมติทางวิทยาศาสตร์กับผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด

3. สร้างแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเชิงเนื้อหา มีคำตอบ 4 ตัวเลือก ตอนที่ 2 เป็นการถามเหตุผลที่นักเรียนใช้ประกอบการตอบคำถามในตอนที่ 1 จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ของ Mungsing (1993) มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด

ชนิดความเข้าใจมโนมติ	คำตอบตอนที่ 1 (ปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก)	คำตอบตอนที่ 2 (อธิบายเหตุผลในส่วนที่ 1)	คะแนนที่ประเมิน
มโนมติที่สมบูรณ์ (Complete Understanding: CU)	ถูก (1 คะแนน)	นักเรียนอธิบายเหตุผลได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ครบองค์ประกอบที่สำคัญของคำตอบจำนวน 2 ข้อ (2 คะแนน)	3
มโนมติที่ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์ (Partial Understanding: PU)	ถูก (1 คะแนน)	นักเรียนอธิบายเหตุผลองค์ประกอบที่สำคัญของคำตอบจำนวน 1 ข้อ (1 คะแนน)	2

ชนิดความเข้าใจมโนมติ	คำตอบตอนที่ 1 (ปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก)	คำตอบตอนที่ 2 (อธิบายเหตุผลในส่วนที่ 1)	คะแนนที่ประเมิน
มโนมติที่ถูกต้องบางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial Understanding with Specific Alternative Conception: PS)	ถูก (1 คะแนน)	นักเรียนอธิบายเหตุผลองค์ประกอบที่สำคัญของคำตอบคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับคำถามหรือคำตอบในส่วนที่ 1 (0 คะแนน)	1
มโนมติที่คลาดเคลื่อน (Alternative Conception: AC)	ผิด (0 คะแนน)	นักเรียนอธิบายเหตุผลองค์ประกอบสำคัญของคำตอบคลาดเคลื่อนทั้งหมด	0
ความไม่เข้าใจ (No Understanding: NU)	ผิด (0 คะแนน)	นักเรียนไม่เขียนอธิบาย	0

4. นำแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นพร้อมเฉลยที่ถูกต้องแบบละเอียดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีข้อแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ 1) ปรับเกณฑ์การให้คะแนนให้ครอบคลุมมากขึ้น 2) ใช้ภาษาที่กระชับ

5. นำแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ภาษาที่ใช้ รวมทั้งความเหมาะสมของตัวเลือก โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า แบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91 และมีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.8-1 ทุกข้อ ผู้วิจัยเลือกมาจำนวน 20 ข้อ

6. นำแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ไปใช้กับตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน โรงเรียนน้ำยืนวิทยา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนน้ำยืนวิทยา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย

2. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ วิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์วิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจำนวนข้อสอบ

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 50 ข้อ ต้องการใช้จริงจำนวน 30 ข้อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และทำการปรับปรุงแก้ไข โดยมีข้อปรับปรุง ได้แก่ 1) ออกข้อสอบให้ครอบคลุมพุทธพิสัยทั้ง 6 ด้าน 2) เลือกใช้ภาษาให้กระชับ เข้าใจง่าย

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและประเมินค่าความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ของแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่า มีค่าอยู่ในช่วง 0.6-1.00 แสดงว่าแบบทดสอบนี้มีความสอดคล้องกับจุดปรสงค์การเรียนรู้

6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

7. นำผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้ มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ โดยมีค่าความยากรายข้อ (p) อยู่ระหว่าง 0.25-0.67 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-1 และหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบฉบับนี้เท่ากับ 0.87

8. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษากับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน โรงเรียนน้ำยืนวิทยา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ รวมทั้งข้อความที่แสดงถึงความพึงพอใจ

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามและกำหนดรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการวัดความพึงพอใจต่อการเรียน จำนวน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

3. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง ผู้วิจัยนำข้อเสนอมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามกับจุดประสงค์ โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.6-1.00

5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การสร้างข้อคำถามให้ครบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย การใช้ภาษาให้กระชับ นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน

6. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ จากนั้นนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำยืนวิทยา ทำบันทึกชี้แจงวัตถุประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัย

2. ปฐมนิเทศให้กับนักเรียน จำนวน 1 ชั่วโมงเพื่อแจ้งรายละเอียดของการวิจัย วัตถุประสงค์และแนะนำการจัดการเรียนรู้

3. นักเรียนทำแบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ เก็บเป็นคะแนนก่อนเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง

4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด จำนวน 5 แผน ใช้เวลาจำนวน 15 ชั่วโมง โดยมีการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม ตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน ตั้งคำถาม เช่น ปลามีหัวใจกี่ห้อง ระบบหมุนเวียนเลือดแบบปิดนักเรียนคิดว่ามีลักษณะอย่างไร เลือดของมนุษย์มีลักษณะสีแดง เพราะเหตุใด เป็นต้น นักเรียนยกตัวอย่างการทำงานของระบบหมุนเวียนเลือด

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจ ร่วมกับ AR เป็นขั้นที่ต้องกระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในบทเรียน จัดกิจกรรมโดยนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม จากแอปพลิเคชัน Human anatomy atlas ใน เรื่อง โครงสร้างหัวใจ มาใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน นอกจากนั้นมีการเต้นประกอบเพลง คลิปวิดีทัศน์

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและค้นหา ร่วมกับ AR นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการสังเกต การทดลอง การค้นคว้าหาข้อมูล และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านใบงาน หนังสือเรียน เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะมาทำการวิเคราะห์ สรุปผลในรูปแบบแผนภาพ อินโฟกราฟิกส์ คลิปสั้นจากนั้นนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้หน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ ร่วมกับ AR ครูจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงความรู้มาใช้อธิบาย นำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง โครงสร้างหัวใจมนุษย์มาเชื่อมโยงความรู้กับเรื่องระบบน้ำเหลือง

การแลกเปลี่ยนแก๊ส ตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงความรู้ เช่น ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่ออัตราการเต้นของหัวใจ หลอดเลือดและหลอดน้ำเหลืองขนส่งสารต่างกันอย่างไร

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล ร่วมกับ AR ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เข้ามาช่วยในการตั้งคำถาม เช่น หัวใจห้องใดทำหน้าที่รับเลือดจากร่างกาย หากลิ้นหัวใจไบคัสปิดรั่ว จะส่งผลต่อการไหลเวียนเลือดอย่างไร และตอบคำถาม/ทำใบงานในแอปพลิเคชัน Human anatomy atlas เพื่อที่จะทราบว่านักเรียนรู้อะไรบ้างมากน้อยเพียงใด และนักเรียนควรได้ตรวจสอบซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการขยายความเข้าใจไปสู่สถานการณ์ที่ใกล้เคียง ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน การจัดบอร์ดให้ความรู้เรื่อง โครงสร้างการลำเลียงสารของสัตว์ การให้ความรู้เรื่องความดันเลือด การให้ความรู้การศึกษาโครงสร้างหัวใจหมูผ่านการทำคลิปวิดีโอสั้น

5. เมื่อนักเรียนเรียนครบทุกแผน นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม พร้อมทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้แก่ แบบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์จำนวน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บันทึกคะแนนเป็นคะแนนหลังเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง นำคะแนนที่ได้ ไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นและการทดสอบค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมทั้ง 5 แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$= 4.47, S.D.= 0.46) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรกได้ ดังนี้ อันดับที่ 1 คือ ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$= 4.87, S.D.= 0.18) อันดับที่ 2 คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$= 4.46, S.D.= 0.53) และอันดับที่ 3 คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$= 4.44, S.D.= 0.53) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4.87	0.18	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.46	0.53	มาก
3	ด้านสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้	4.44	0.53	มาก
4	ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้	4.40	0.52	มาก
5	ด้านเนื้อหา	4.36	0.53	มาก
6	ด้านการวัดและประเมินผล	4.27	0.48	มาก
รวม		**4.47**	**0.46**	**มาก**

2. ผลการเปรียบเทียบมโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 คะแนน คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.29 คะแนน แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนมโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

คะแนนมโนมติทางวิทยาศาสตร์	จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	P*
ก่อนเรียน	38	60	16.00	6.43	44.42	.000
หลังเรียน	38	60	50.29	3.82		

ผลการศึกษาระดับความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์ พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีระดับความเข้าใจในมโนมติที่ถูกต้องสมบูรณ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น (CU) มีค่าเท่ากับร้อยละ 59.34 แสดงให้เห็นว่า ระดับความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด สูงกว่าก่อนเรียน รายละเอียดดังรูปภาพที่ 2

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

พบว่า หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.13 (S.D. = 2.88) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	p
ก่อนเรียน	38	30	12.68	5.12	37	15.64	.000
หลังเรียน	38	30	23.13	2.28			

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 (S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้ดังนี้ อันดับที่ 1 คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$= 4.95, S.D. = 0.17) อันดับที่ 2 คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$= = 4.73, S.D.= 0.49) และอันดับที่ 3 คือ ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$= 4.69, S.D.= 0.45) และด้านสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$= 4.69, S.D.= 0.49) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม วิชา ชีววิทยา เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม	4.95	0.17	มากที่สุด
2	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.73	0.49	มากที่สุด
3	ด้านเนื้อหา	4.69	0.45	มากที่สุด
4	ด้านสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้	4.69	0.49	มากที่สุด
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.52	0.56	มากที่สุด
รวม		**4.73**	**0.41**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D.= 0.46) อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม มีหัวใจหลัก คือ การสร้างสถานการณ์ที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดี เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีการตรวจสอบความรู้ก่อนเรียน ครูผู้สอนเป็นผู้ที่คอยชี้แนะแนวทาง สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2558) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสืบสอบ หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถาม เกิดความคิด และสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พื่อนำมาประมวลผลหาคำตอบและข้อสรุป และเจนจิรา เครือทิวา (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม ความคิด และลงมือสืบค้น แสวงหาความรู้ เพื่อหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Di Serio et al. (2013) กลาววา สภาพแวดล่อมทางการเรียนโดยใชเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สามารถเพิ่มแรงจูงใจและความสนใจให กับนักเรียน และช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในการเรียนและเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนมากยิ่งขึ้น ส งผลให นักเรียนประสบความสำเร็จในระดับที่สูงขึ้น กระบวนการในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม ครูตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนในเรื่องที่กำลังจะเรียน โดยกิจกรรมในขั้นตอนนี้ได้แก่ การตั้งคำถาม เช่น ปลามีหัวใจกี่ห้อง นักเรียนคิดว่าระบบหมุนเวียนเลือดแบบปิด มีลักษณะอย่างไร เลือดของมนุษย์มีลักษณะสีแดง เพราะเหตุใด เป็นต้น เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความรู้ในเรื่องนั้นเพื่อให้ทราบพื้นฐานของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hewson and Hewson (1988) กล่าวว่า ก่อนการเรียนรู้ นักเรียนแต่ละคนไม่ได้มีแต่ความว่างเปล่าในสมอง แต่จะมีมโนมติ ความรู้พื้นฐานเดิมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นเครื่องชี้นำและกำหนดสิ่งที่จะรับรู้หรือสารสนเทศใหม่ โดยที่นักเรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตัวเอง อาศัยความรู้เดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว ในการแปลความหมาย ความรู้ใหม่ จนกระทั่งเกิดเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจร่วมกับ AR ครูจัดกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ พร้อมที่จะเข้าสู่บทเรียน โดยกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม คือ แอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas เรื่อง โครงสร้างหัวใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นของบทเรียนได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันย์ชนก ชูจันทร์ (2561) กล่าวว่า ในขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นที่นำเข้าสู่บทเรียน โดยครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจ โดยมีการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือการถามคำถาม เพื่อให้นักเรียนเกิดความสงสัยและกระตุ้นให้นักเรียนกำหนดประเด็นที่จะศึกษาและคิดหาคำตอบ

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและค้นหาร่วมกับ AR นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการสังเกต การทดลอง การทำกิจกรรม สืบค้นและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านการปฏิบัติการการศึกษาโครงสร้างหัวใจของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม การศึกษาการไหลเวียนเลือดของปลา การวัดอัตราการเต้นของหัวใจ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าผ่านแอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas เพื่อเพิ่มความเข้าใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพิมพันธ์ เดชะคุปต์และพเยาว์ ยินดีสุข (2561) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทุกคนร่วมกันคิด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prastyo et al. (2021) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้โดยใช้ข้อคำถามและให้นักเรียนสืบค้นหาคำตอบสามารถป้องกันการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนได้ ไม่ใช่เพียงการจดจำข้อมูลเท่านั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบาย นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะ ค้นคว้า มาทำการวิเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอ อาจจะนำเสนอในรูปแบบแผนภาพ รูปวาด อินโฟกราฟฟิกส์และคลิปสั้น ซึ่งขั้นตอนนี้จะทำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถเกิดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องได้

ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ร่วมกับ AR ในขั้นนี้นำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม มาช่วยในการเชื่อมโยงความรู้เพื่อเป็นการขยายกรอบความคิดของนักเรียนให้เข้าใจเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น เรื่อง ระบบน้ำเหลือง การแลกเปลี่ยนแก๊ส สอดคล้องกับประสาท เนืองเฉลิม (2558) กล่าวถึงการขยายความรู้ไว้ว่า ขั้นนี้เป็นการกระตุ้นความร่วมมือของกลุ่มผู้เรียน จัดระเบียบประสบการณ์ทางความคิด ผ่านการค้นพบ โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ สามารถค้นคว้าหารายละเอียดในสิ่งที่ต้องการศึกษาและสำรวจตรวจสอบได้มากขึ้น ตลอดจนมีการใช้ทักษะต่าง ๆ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลร่วมกับ AR ครูประเมินการเรียนรู้ด้วยการสังเกต การตอบคำถาม แบบทดสอบท้ายบทจากแอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas เข้ามาช่วยในการประเมินผล เช่น หัวใจห้องใดทำหน้าที่รับเลือดจากร่างกาย ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการตอบคำถาม การตอบคำถามระหว่างเรียนเป็นการสำรวจความรู้ของตนเองและส่งเสริมให้นักเรียนได้แก้ไขมโนมติที่คลาดเคลื่อนได้

ขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการขยายความเข้าใจไปสู่สถานการณ์ที่ใกล้เคียง โดยกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การจัดบอร์ดให้ความรู้ เรื่อง โครงสร้างการลำเลียงสารของสัตว์ การให้ความรู้เรื่องความดันเลือด การให้ความรู้การศึกษาโครงสร้างหัวใจหมูผ่านการทำคลิปวิดีโอสั้น เป็นต้น

จากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของยาเซร์ หะสาเมาะ (2562) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่มีผลต่อการพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจมโนมติ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของคน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของรัชชานนท์ ดิษเจริญ (2563) ได้มีการพัฒนาสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ชีววิทยาผสมผสานความเป็นจริงเสริม เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนมโนทัศน์ทางชีววิทยาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้สื่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.38 แสดงให้เห็นว่าการจัดการ

เรียนเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) สามารถพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบและศึกษาระดับความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คะแนนมโนมติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังเรียนนักเรียนมีระดับความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์ในระดับความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) คิดเป็นร้อยละ 59.34 โดยการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดดังนี้

ในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้สำรวจความรู้เดิมของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์ในระดับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (PS) คิดเป็นร้อยละ 54.47 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม จึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม คือ แอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas มาใช้ในการจัดการเรียนการรู้ ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ มีภาพสีสันสวยงาม แสดงลักษณะที่เหมือนของจริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังเช่นในขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจ ครูจัดกิจกรรมโดยการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง โครงสร้างหัวใจ โดยมีภาพเคลื่อนไหว ภาพเสมือนจริง ทำให้นักเรียนเกิดความตื่นเต้นเป็นการจูงใจเข้าสู่บทเรียนได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dilmen & Atalay (2021) และ Delello (2014) พบว่า ผลของการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น สนใจและอยากรู้อยากเห็น ภาพที่เคลื่อนไหวและการฝึกฝนที่ทำให้เกิดการคิดส่งผลให้สามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของธันย์ชนก ชูจันทร์ (2561) ได้กล่าวว่า ขั้นสร้างความสนใจเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจ เพื่อให้นักเรียนพร้อมที่จะศึกษาและลงมือค้นคว้าหาความรู้ในขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและค้นหา ในขั้นนี้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองแบบกิจกรรมกลุ่ม โดยการทำกิจกรรมการศึกษาโครงสร้างของหัวใจหมู ที่มีโครงสร้างคล้ายกับหัวใจมนุษย์ ส่งผลให้นักเรียนเห็นภาพโครงสร้างของหัวใจที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้ และได้ศึกษารายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้นมากกว่าในหนังสือเรียน อีกทั้งการใช้แอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas เข้ามาประกอบการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ ในร่างกายได้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง แก้ไขมโนมติที่คลาดเคลื่อนได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pedaste & Jurivete (2020) พบว่า การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงภายใต้บริบทของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย เหตุผลส่วนหนึ่งอาจเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และอภิปรายร่วมกัน ยกตัวอย่าง เช่น คำถามในข้อที่ 6 “จากโครงสร้างหัวใจของมนุษย์ นักเรียนคิดว่าหัวใจห้องใดมีผนังหนามากที่สุด” ก่อนเรียนนักเรียนมีความเข้าใจใน

ระดับมโนมติที่คลาดเคลื่อน (PS) มีค่าเท่ากับร้อยละ 52.63 หลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจโนมติในระดับที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) มีค่าเท่ากับร้อยละ 94.74 ส่วนในขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า มาสรุปผลและนำเสนอเป็นองค์ความรู้ของตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งคำถาม แก้ไขข้อสงสัยร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามคำอธิบายของชาตรี ฝ่ายคำตา (2020) ที่ว่า บรรยากาศในห้องเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนควรมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับคำอธิบายของตนกับผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนแต่ละคนเกิดการคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้ แก้ไขความรู้ที่คลาดเคลื่อน ท้ายที่สุดทำให้นักเรียนได้คำตอบที่ถูกต้องและสามารถอธิบายด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ได้ จึงเกิดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องสมบูรณ์นำไปสู่ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ ครูจัดสถานการณ์โดยการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) มาช่วยในการเชื่อมโยงความรู้เพื่อเป็นการขยายกรอบความคิดของนักเรียน โดยเชื่อมโยงความรู้กับระบบอื่น ๆ ในร่างกาย เช่น ระบบการแลกเปลี่ยนแก๊ส ระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้นักเรียนเกิดความคิดที่เชื่อมโยงอย่างถูกต้อง ในขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล ครูประเมินการเรียนรู้ด้วยการสังเกต การตอบคำถาม และใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เข้ามาช่วยในการตั้งคำถาม ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการตอบคำถาม เมื่อเกิดการตั้งคำถามซ้ำ ๆ และมีการใช้สื่อการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเห็นภาพ เป็นรูปธรรมเกิดความเข้าใจนำไปสู่การแก้ไขมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อน พัฒนาสู่มโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง นำไปต่อยอดในขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปถ่ายทอดผ่านการนำเสนอผลงานโดยการสร้างอินโฟกราฟิกส์ซึ่งการนำความรู้ไปใช้และถ่ายทอดความรู้นี้ ส่งผลให้เกิดมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องและยั่งยืนมากขึ้น

จากผลการเปรียบเทียบมโนมติทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เห็นได้ว่า ในแต่ละขั้นของการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนมโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนไปสู่มโนมติทางวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของยาเซร์ หะสาเมาะ (2562) ได้ทำการวิจัยผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่มีผลต่อการพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของคน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น และงานวิจัยของรัชชานนท์ ดิษเจริญ (2563) ได้พัฒนาสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ชีววิทยาผสมผสานความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีคะแนนมโนทัศน์หลังการทดลองทางชีววิทยาสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยชั้สื่อกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีมโนทัศน์ทางชีววิทยาเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.38

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชา ชีววิทยา

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะเหตุผล 2 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

ประการที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ มีลักษณะเด่น คือ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การค้นคว้าจากเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมั่นคง นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียน ทำให้ครูได้ค้นพบว่านักเรียนต้องเรียนรู้ในส่วนไหนเพิ่มมากขึ้น เน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครูมีหน้าที่คอยกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ เกิดการถ่ายโอนความรู้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ 2 การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม แอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas เข้ามาในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นโครงสร้างอวัยวะต่าง ๆ มีการเคลื่อนไหว มีความแปลกใหม่ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและจดจ่อในบทเรียน สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงจนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนันท์ ชูโตศรีและคณะ (2562) ได้พัฒนาสื่อเทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกจริง วิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบย่อยอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าหลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกจริง มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 0.41) เนื่องมากจากเหตุผล 2 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

ประการที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทดลองด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คิดอย่างเป็นระบบและเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนในการค้นพบความรู้ และทำให้นักเรียนกับนักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2555) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยาเซร์ หะสาเมาะ (2562) ที่ได้ทำการวิจัยผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ที่มีผลต่อการพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของคน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.86)

ประการที่ 2 นักเรียนได้เรียนรู้จากเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกตื่นเต้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น สนใจในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเป็นอย่างมาก นักเรียนกล่าวว่า “เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ได้เรียนรู้โครงสร้างและการทำงานของหัวใจ ไม่ต้องจินตนาการภาพเอง และมีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย สามารถเรียนรู้ที่บ้านได้” นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา วงศ์เจริญ (2561) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านแอพพลิเคชันเสมือนจริงที่ทำให้นักเรียนเห็นภาพโมเลกุลที่เกิดการสร้างพันธะระหว่างกันจริง ๆ ทำให้นักเรียนสามารถจินตนาการการเกิดพันธะของสารประกอบอื่น ๆ ได้ด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านความรู้ ความเข้าใจรูปแบบการสอน รวมถึงเนื้อหาบทเรียน และเตรียมการสอนล่วงหน้าเพื่อจัดการเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม

1.2 ครูควรตรวจสอบความพร้อมในการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียน และควรมีข้อตกลงในการใช้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น 1) ใช้เพื่อการเรียนรู้ ค้นคว้าข้อมูล ทำแบบฝึกหัด 2) ใช้เฉพาะในเวลาที่กำหนด เท่านั้น

1.3 ควรมีการปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือให้มีความถูกต้อง ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น เกณฑ์การให้คะแนนในแบบทดสอบวัดมโนมติทางวิทยาศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรตามอื่นเพิ่มเติม เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น Jig Space AR วิทย์ ม.ปลาย (สสวท.) เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เพื่อพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด วิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ช่วยพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถอธิบายเหตุผลได้

ตรงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ เนื่องด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะค้นหาความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน ที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยการลงมือทำ นำข้อมูลที่ได้รับมาจัดกระทำเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวเอง ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน รวมถึงการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม คือ แอปพลิเคชัน Human Anatomy Atlas ช่วยให้นักเรียนรู้สึกตื่นเต้นเห็นภาพระบบต่าง ๆ ในร่างกายที่ชัดเจนมากกว่าในหนังสือ มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาชีววิทยามากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ครูมีบทบาทในการชี้แนะแนวทาง ให้ความรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดเชื่อมโยงไปสู่ระบบต่าง ๆ ในร่างกายได้ จากการจัดการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ มีทั้งรูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ส่งผลถึงการพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กรองทิพย์ บัวภา. (2566). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เพื่อส่งเสริมมโนมติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เจนจิรา เครือธีวา. (2561). *การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิค KWDL*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2563). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เคมี*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐญา เจริญพันธ์. (2564). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทัศนันท์ ชูโตศรี. (2562). การพัฒนาเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบย่อยอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *23*(3), 103–115.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *การสอนวิทยาศาสตร์: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 15). ด่านสุทธาการพิมพ์.

_____. (2558). *ศิลปะการสอน: ความรู้พื้นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธันย์ชนก ชูจันทร์. (2561). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง แก๊ส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์

การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างกระตือรือร้นร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยาเซร์ หะสาเมาะ. (2562). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่มีต่อการพัฒนามโนมติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดของมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

รัชชานนท์ ดิษฐเจริญ. (2564). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ชีววิทยานวัตกรรมโดยบูรณาการเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง เทคโนโลยีดีเอ็นเอ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, *4*(12), 178–192.

วิชุดา วงศ์เจริญ. (2561). *การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีโลกเสมือน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุพัตรา พรหมฤทธิ์. (2562). *ความเข้าใจมโนมติทางวิทยาศาสตร์เรื่องการไทเทรตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างแบบจำลอง–สังเกต–สะท้อนคิด–อธิบายร่วมกับการอธิบายปรากฏการณ์ทางเคมีสามระดับ.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Delello, J. A. (2014). Insights from pre-service teachers using science-based augmented reality. *Journal of Computers in Education, 1*(4), 295–311. https://doi.org/10.1007/s40692-014-0025-8

Di Serio, Á., Ibáñez, M. B., & Kloos, C. D. (2013). *Impact of an augmented reality system on students' motivation for a visual art course*. *Computers & Education*, *68* (October), 586–596.

Dilmen, I., & Atalay, N. (2021). *The effect of augmented reality applications in science class on students' 21st century skills and basic skills. Journal of Science Learning, 4*(4), 337–346.

Eisenkraft, A. (2003). Expanding the 5E Model: A Proposed 7E Model Emphasizes "Transfer of Learning" and the Importance of Eliciting Prior Understanding. *The Science Teacher, 70*(6), 56–59.

Hewson, M.G., & Hewson, P. W. (1988). An Appropriate Conception of Teaching Science: A View from Studies of Science Learning. *Science Education, 72*(5), 597-614.

Mungsing, W. (1993*). Student s' Alternative Conceptions about Genetics and The Use of Teaching Strategies for Conceptual Change*. Thesis of Doctor of Philosophy, Science Education University of Alberta.

Noohuang, D. (2019). *A study of conceptions about the human circulatory system of Grade 11 students*. http://kosumkws.ac.th/_files_school/44100437/workteacher/44100437_1_20210508- 100036.pdf

Pedaste, M., Mitt, G., & Jürivete, T. (2020). What is the effect of using mobile augmented reality in K12 inquiry-based learning?. *Education Sciences, 10*(4), 94.

Pedaste, M., Mitt, G., & Jürivete, T. (2020). What is the effect of using mobile augmented reality in K12 inquiry-based learning?. *Education Sciences, 10*(4), 94.

Prastyo, E. B., Naufal Islam, M., Alfyananda, D., & Putra, K. (2021). Pengembangan Bahan Ajar Digital Mobilitas Penduduk dan Ketenagakerjaan Berbasis STEM. *ASANKA: Journal of Social Science and Education, 2*(2), 149–159.

Segara, A. B. (2024). The types and causes of misconceptions about the circulatory system in Madrasah Ibtidaiyah Negeri of Pontianak City. *Jurnal IPA dan Pembelajaran IPA*, *8*(2), 143–155.

การพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น

DEVELOPMENT OF TUM DRUM DANCE PERFORMANCE SKILLS THROUGH COMMUNITY-BASED LEARNING COMBINED WITH DAVIS'S PRACTICAL SKILLS TEACHING MODEL AMONG KRU RAK THIN STUDENTS

อภิญญา สุขช่วย[1*] คำล่า มุสิกา[2] วิไลวรรณ พรมสีใหม่[3] สุพัตรา โคตะวงศ์[4] ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์[5]

Apinya Sookchuay[1*] Khamla Musika[2] Wilaiwan Promseemai[3]

Supattra Kotawong[4] Piyaphat Nithitakkharanon[5]

[1, 3-5]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1, 3-5]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[2]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

[2]Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Apinya.s@ubru.ac.th

(Received: 8 August 2025, Revised: 11 November 2025, Accepted: 12 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครูรักษ์ถิ่นชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม 3) แบบประเมินทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษามีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม; การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน; รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์; นักศึกษาครูรักษ์ถิ่น

ABSTRACT

This research aimed to: 1) compare the Tum Drum dance performance skills of Kru Rak Thin students before and after learning through community-based learning integrated with Davis's practical skills teaching model, and 2) examine students' satisfaction with the community-based learning approach for developing Tum Drum dance performance skills. The sample consisted of 25 third-year students majoring in Elementary Education, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, in the second semester of the 2024 academic year, Sample Random Sampling. The research instruments included: 1) lesson plans, 2) a Tum drum dance performance skills test, 3) a Tum Drum dance performance skills assessment form, and 4) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics including mean, standard deviation, and paired t-test for comparing mean differences. The research findings revealed that: 1) the Tum Drum dance performance skills scores of Kru Rak thin students after receiving community-based learning integrated with Davis's practical skills teaching model were significantly higher than before the intervention at the .05 level of significance and 2) students expressed the highest level of satisfaction toward the community-based learning approach combined with Davis's practical skills teaching model for developing Tum Drum dance performance skills.

Keywords: Tum Drum dance performance skill; Community-based learning; Davis's practical skills teaching model; Kru Rak Thin Students

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคม ซึ่งบรรพบุรุษของไทยสั่งสมและสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นภูมิปัญญาประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์มาช้านาน จนในปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสามารถเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (วรลักษณ์ คำหว่าง และนงลักษณ์ ใจฉลาด, 2560) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังอุดมไปด้วยความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาประจำถิ่นในแต่ละภูมิภาค ทำให้ศิลปวัฒนธรรมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว “การแสดงฟ้อนกลองตุ้มหรือฟ้อนส่วยมือ” นับเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านอีสานที่ผสมผสานเสียงจังหวะของกลองตุ้มและพังฮาดอันทรงพลังเข้ากับท่วงท่าการฟ้อนรำที่สง่างามแข็งแรงและหนักแน่น เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดมายาวนานในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว แสดงถึงความสามัคคีในชุมชนและความเคารพในศิลปวัฒนธรรม โดยการฟ้อนกลองตุ้มมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องพญาแถน ซึ่งมักใช้แสดงในประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นพิธีกรรมการ

ขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล การฟ้อนกลองตุ้มมีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานี ซึ่งการฟ้อนกลองตุ้มจังหวัดศรีสะเกษ จะมีเครื่องประดับเฉพาะที่ใช้ในการฟ้อนกลองตุ้ม คือกระจกบานเล็กห้อยเป็นสร้อย แล้วใช้ใบตาลสานเป็นสร้อยสังวาลแทนฝ้ายขาว และสวมแว่นตาดำ ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ใช้ฝ้ายขาวทำมาจากเส้นฝ้ายหรือไหมพรมสีขาว มัดแล้วตัดเป็นข้อ ๆ ใช้พาดไหล่ทั้งสองข้างคล้ายกับการใส่สร้อยสังวาล (เครือจิต ศรีบุญนาค, 2553)

การฟ้อนกลองตุ้ม บ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศิลปะการฟ้อนที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี ทั้งทางด้านท่าฟ้อน การแต่งกายและจังหวะการตีกลองตุ้มและพังฮาด เดิมจะฟ้อนในบุญบั้งไฟหรืองานบุญเดือนหก เพื่อขอฝนให้ตกตามฤดูกาล ปัจจุบันบ้านหนองบ่อยังคงอนุรักษ์รูปแบบการฟ้อนและการแต่งกายไว้ เพื่อใช้ในการแสดงตามโอกาสต่าง ๆ และอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่กลับมีโอกาสในการเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลดลงจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ระบบการศึกษาที่เน้นวิชาการมากกว่าทักษะปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี หรือกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาท ส่งผลให้ศิลปะการแสดงอย่างฟ้อนกลองตุ้มเริ่มถูกละเลยและขาดผู้สืบทอดอย่างยั่งยืน และอาจขาดความเข้าใจและทักษะที่ลึกซึ้งในการอนุรักษ์ศิลปะเหล่านี้ โดยกระทรวงวัฒนธรรม (2562) ระบุว่า เรื่องของวัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกคนในชาติ ทุกฝ่ายในสังคมที่ต้องตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกันรักษา สืบสานวัฒนธรรมเดิมและประยุกต์กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่หลั่งไหลจากภายนอกประเทศมาใช้ให้เหมาะสม คงคุณค่าอันดีงามของความเป็นไทย เพื่อรักษาทุนวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างไว้ จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงตรัสว่า “การรักษาศิลปวัฒนธรรมเป็นการรักษาชาติ” (ศันสนีย์ อินสาร, 2564)

นักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในโครงการที่มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ มีความสามารถและมีความเข้าใจในบริบทของชุมชนของตนเอง เพื่อกลับไปเป็นครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลบ้านเกิด เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้กลับคืนสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล การร่วมกันรักษา สืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ จึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทั้งในด้านทักษะและจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ในการอนุรักษ์และพัฒนา พร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้กลับคืนสู่ท้องถิ่นและชุมชนของตนเองในอนาคต

การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับบริบทจริงในชุมชน โดยการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น มีกิจกรรมร่วมกับวัดและโรงเรียน ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมาย (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต, 2561) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้จากห้องเรียนกับชีวิตจริงของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น (McBrien and Brandt, 1997) นอกจากนี้ การฝึกทักษะการแสดงจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการสอนที่เป็นระบบ และเน้นการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการ

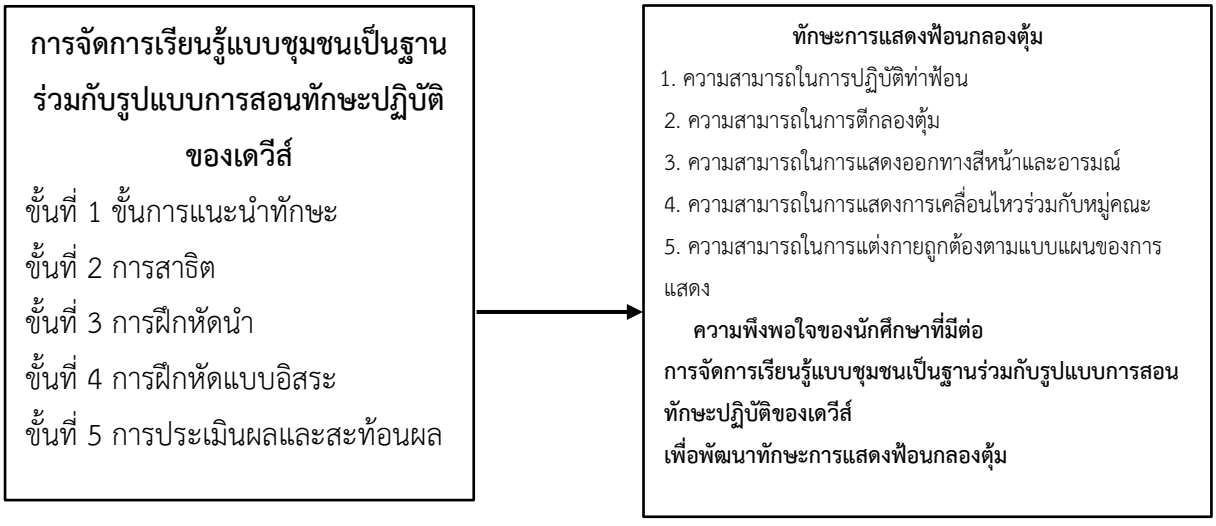
สอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies's Skill Teaching Model) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่ชัดเจน ได้แก่ การแนะนำทักษะ การสาธิต การฝึกหัดนำ การฝึกหัดแบบอิสระ และการประเมินผลและสะท้อนผล (Davies, 1971) ซึ่งรูปแบบการสอนตามแนวคิดของเดวีส์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ได้ก่อน ค่อยเชื่อมโยงต่อกันไปเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติทักษะทางด้านการแสดงของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น (วีณา ประชากูล และประสาท เนืองเฉลิม, 2554)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ซึ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากบริบทจริงในชุมชน มีโอกาสฝึกฝนจากต้นแบบที่มีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาทักษะการแสดงที่ถูกต้องตามแบบแผน และเกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อันสอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ซึ่งมุ่งหวังให้ครูรุ่นใหม่เป็นทั้งผู้นำทางการศึกษาและผู้ธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น มีทักษะปฏิบัติการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Designs) มีการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 58 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาครูรักษ์ถิ่นชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

2.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม และความพึงพอใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ จำนวน 5 แผน รวม 18 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ประวัติกลองตุ้มพางฮาด จำนวน 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ที่มาของการฟ้อนกลองตุ้ม จำนวน 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การทำซวยมือ จำนวน 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแต่งกายฟ้อนกลองตุ้ม จำนวน 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การปฏิบัติท่าฟ้อน จำนวน 6 ชั่วโมง

ซึ่งจากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ซึ่งถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับรายการประเมิน หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบทดสอบวัดทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถาม และความเหมาะสมของรูปแบบข้อสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้นจำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3) แบบประเมินทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีรายการประเมิน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความสามารถในการปฏิบัติท่าฟ้อน 2) ความสามารถในการตีกลองตุ้ม 3) ความสามารถในการแสดงออกทางสีหน้าและอารมณ์ 4) ความสามารถในการแสดงการเคลื่อนไหวร่วมกับหมู่คณะ และ 5) ความสามารถในการแต่งกายถูกต้องตามแบบแผนของการแสดง ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพ โดยการนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ทดลอง

4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถาม และความเหมาะสมของรูปแบบแบบสอบถาม จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม

2) ดำเนินการทดลองด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม จำนวน 5 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง

3) ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม และสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพกลุ่มที่ศึกษา และระดับความพึงพอใจ โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน โดย

วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระ (t-test) แบบ Dependent

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	25	30	10.36	2.61	24	18.90*	0.00
หลังเรียน	25	30	21.96	3.06			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่นก่อนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.61 และหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.06 และผลการตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบที พบว่า ค่า t เท่ากับ 18.90* และค่า p= 0.00 แสดงให้เห็นว่า ทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม

ตารางที่ 2 ผลศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านผู้สอน	4.93	0.74	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.88	0.32	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการสอน	4.87	0.37	มากที่สุด
4	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.90	0.30	มากที่สุด
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.76	0.51	มากที่สุด
รวม		**4.77**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 โดยเมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.32 ด้านสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 และ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มของนักศึกษาครูรักษ์ถิ่น หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นแนวทางที่เน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ และการได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มได้มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง อาจเป็นผลมาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึด

ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ดีขึ้น และการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน เป็นการช่วยให้นักศึกษามองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษา (McCown and Roop, 1992) จนเกิดเป็นความรู้และทักษะที่คงทน ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ นฤเบศน์ ระดาเขต (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะ ปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า คะแนนความรู้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ เกษศิริ ทองเฉลิม (2566) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และส่งผลต่อพัฒนาการของทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งด้านที่มากที่สุดลำดับที่ 1 คือ ด้านผู้สอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สอนใช้แนวคิดการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Davies (1971) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สนับสนุนการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในบริบทจริงแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนการเรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมถึงการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะในการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และนำไปสู่การพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่มากที่สุดลำดับที่ 2 คือ บรรยากาศการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจากในห้องเรียนมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย เป็นกันเองและกล้าแสดงออก ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม สอดคล้องกับ Vygotsky (1978) ได้เน้นย้ำว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในบรรยากาศที่สนับสนุนและปลอดภัย จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจ แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการเรียนรู้โดยรวมของผู้เรียน ลำดับที่มากที่สุดลำดับที่ 3 คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอนชัดเจนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย การสะท้อนผลการเรียนรู้ และการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง (ทิศนา แขมมณี, 2561)

ลำดับที่มากที่สุดลำดับที่ 4 คือ ด้านสื่อการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้สอนเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาในการพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและแม่นยำ สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น วิดีโอการสาธิต ตัวอย่างการแสดงจริง ใบงาน คู่มือฝึกซ้อม รวมถึงสื่อมัลติมีเดีย ล้วนมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและขั้นตอนการฝึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการใช้สื่อที่หลากหลายช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามความถนัดของตนเอง ทั้งในและนอกเวลาเรียน ซึ่งเอื้อต่อการฝึกฝนและการพัฒนาทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Mayer (2009) ได้อธิบายไว้ว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเพิ่มการรับรู้ (cognitive processing) และความเข้าใจของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ความพึงพอใจในด้านสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสำคัญของการออกแบบและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ โดยเฉพาะในเนื้อหาที่เน้นทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น การแสดงฟ้อนกลองตุ้มที่ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งในเชิงเทคนิคและวัฒนธรรมควบคู่กันไป และลำดับที่มากที่สุดลำดับที่ 5 คือ ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นลำดับที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนมักเป็นความท้าทายของผู้สอน เนื่องจากต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือสูง ทั้งยังต้องสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะที่ชัดเจนและสามารถนำไปพัฒนาทักษะต่อได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้แนวทางการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Bringle and Hatcher, 1996) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่เหมาะสมกับบริบทของทักษะศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีประสบการณ์จริงในศิลปะการแสดง จะช่วยเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ผู้สอนควรศึกษาถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนของทักษะปฏิบัติของเดวีส์ให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาเกณฑ์การประเมินทักษะการแสดงฟ้อนกลองตุ้มที่มีความเป็นมาตรฐานและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้การประเมินผลมีความแม่นยำและเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ไปใช้จัด กิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยอื่นหรือวิชาอื่นๆ ที่เน้นพัฒนาทักษะปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ส่งผลต่อพัฒนาการเชิงทักษะของผู้เรียนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านท่าทาง จังหวะ ความพร้อมเพรียง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้บทบาทของชุมชนในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และคุณค่าทางจิตใจของผู้เรียน งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมจากปราชญ์ท้องถิ่นและช่างฝีมือพื้นบ้านโดยตรง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริง และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ แนวทางการประเมินผลที่เหมาะสมกับการแสดงศิลปะพื้นบ้านจะมีความแตกต่างจากการประเมินผลทางวิชาการทั่วไป โดยควรมีเกณฑ์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของทักษะการแสดง เช่น ความสม่ำเสมอ ความกลมกลืน และความสื่ออารมณ์ ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2562*. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

เกษศิริ ทองเฉลิม. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 46*(4), 1-12.

เครือจิต ศรีบุญนาค. (2553). *หลักการประดิษฐ์นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน.* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤเบศน์ ระดาเขต. (2565). *การพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสารคาม.

วรลักษณ์ คำหว่าง และนงลักษณ์ ใจฉลาด. (2560). แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6*(1), 129-138.

วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *Graduate School Journal, 11*(3), 179-191.

วีณา ประชากูล,ประสาท เนืองเฉลิม. (2554). *รูปแบบการเรียนการสอน.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศันสนีย์ อินสาร. (2562). *รูปแบบการบริหารและจัดการเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนสืบศิลป์ แผ่นดินล้านนา มหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ (ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน).* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1996). Implementing service learning in higher education. *Journal of Higher Education, 67*(2), 221-239.

Davies, I. K. (1971). *The Management of Learning*. Mc Graw-Hill.

Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning (2nd ed.). Cambridge University Press.

McBrien and Brandt. (1997). *The Language of Learning: A Guide to Education Terms.* VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

McCown, R. R., and Roop, P. (1992). E*ducational psychology and classroom practice: A partnership.* Allyn and Bacon.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The developmental of higher psychological process*. Harvard University Press.

แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL RESOURCE MANAGEMENT TO PROMOTE LIFELONG LEARNING IN SCHOOLS OF KONGKRAILAT DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE

กิตติยา อินสอน[1*] ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล[2]

Kittiya Inson[1] Poompipat Rukponmongkol[2]

[1-2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

[1-2]Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: yakittiya7@gmail.com

(Received: 7 October 2025, Revised: 10 November 2025, Accepted: 12 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย (2) เปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย (3) หาแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 34 คน ครูผู้สอน 147 คน และผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และแบบเลือกตอบหลายข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารจำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์ปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านบุคคล ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร ด้านงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนและจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษา ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและติดตามผลเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา; การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ABSTRACT

The purposes of this research were: (1) to study the current conditions and problems of educational resource management for lifelong learning in schools under Kong Krailas District, Sukhothai Province; (2) to compare the conditions of educational resource management classified by gender, educational background, age, and work experience; and (3) to develop guidelines for educational resource management to promote lifelong learning in schools within the district. The sample group consisted of 181 participants, comprising 34 school administrators and 147 teachers, selected through stratified random sampling. In addition, 17 experts were involved in validating and evaluating the developed guidelines. The research instruments included: (1) questionnaires using a five-point rating scale and multiple-response items to assess current conditions and problems; and (2) an evaluation form to determine the suitability and feasibility of the proposed guidelines. Data were analyzed using descriptive statistics (mean, percentage, standard deviation), independent-sample t-test, and one-way ANOVA. Content analysis was employed for synthesizing qualitative data. The findings revealed that: (1) the overall condition of educational resource management for lifelong learning in schools was rated at a "high" level, particularly in terms of learning support and community participation, while the overall problems were rated at a "low" level, indicating systemic issues that could be improved; (2) comparison results showed statistically significant differences in specific dimensions when classified by demographic and professional factors; and (3) the developed guidelines for educational resource management comprised five dimensions: (a) educational quality development and good governance, (b) curriculum administration and competency-based learning, (c) information resources and infrastructure for lifelong learning, (d) teacher and personnel development, and (e) budgetary and resource management as well as stakeholder collaboration. Expert validation indicated that the guidelines were highly appropriate, feasible, and beneficial, providing a practical framework for enhancing the quality of educational resource management in Kong Krailas District schools.

Keywords: Development Guidelines; Educational Resource Management; Lifelong Learning

บทนำ

ความก้าวล้ำของโลกยุคปจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้บริบทของ โลกาภิวัฒน ซึ่งมีอิทธิพลตอการพัฒนาสังคมในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี จะเห็นวามีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อ ใชในการทำงาน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ดังจะเห็นได้ว่าโลกของเทคโนโลยีดิจิทัลในชวงทศวรรษที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงอยางมากและหลากหลาย ซึ่งมีนักวิชาการ นักวิเคราะห์จากหลาย ๆ สำนักรวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญ และนักคิดระดับโลก ตางลงความเห็นวา เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถส่งผลกระทบตอการเปลี่ยนแปลง ของโลกในปจจุบัน และจะเข่ามามีบทบาทสำคัญในการที่จะเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายของรัฐตอสังคม และประชาชนอย่างสิ้นเชิง อันจะทำให่เกิดการปฏิรูปประเทศสู่การปรับเปลี่ยนใหสามารถตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน เพื่อใหคนเป็นอาวุธสำคัญในการตอสู้ในสนามแขงขันของโลก และใชในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให่ดีขึ้น (สำนักงานเทคโนโลยี ดิจิทัลและการสื่อสาร, 2564)

ทรัพยากรทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาทำให้สถานศึกษาดำเนินการเรียนการสอนหรือพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ ช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านอื่นๆ ในสถานศึกษาตัวกลางหรือตัว กระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมของสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีบทบาทต่อกิจกรรมหรือการดำเนินภาระกิจของสถานศึกษาทั้งในด้านของปริมาณและคุณภาพผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนของสถานศึกษาของตนเพื่อทราบว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง กำหนดทรัพยากรที่ต้องการ โดยรวมทรัพยากรจากแผนงานมีการจำแนกหมวดหมู่ที่ต้องการอย่างชัดเจน การแสวงหาทรัพยากรโดยการแสวงหาแหล่งทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ เงินรายได้ เงินบริจาค ทรัพยากรจากชุมชน การจัดสรรทรัพยากรโดยการจัดเรียงลำดับความสำคัญ หรือความพร้อมของโครงการที่จะทำให้ทรัพยากร โดยมีการวางแผนการใช้ เช่น จะใช้กระดาษในกิจกรรมใด เพื่อมีให้เก็บไว้โดยเปล่าประโยชน์ และการควบคุมการใช้อย่างประหยัดและคุณค่าเหมาะสม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล, 2563)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐาน แต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้สะท้อนปัญหาทรัพยากรการศึกษาที่จำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น การขาดแคลนครูในวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ การลดลงของจำนวนผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบท อันเนื่องมาจากปัจจัยทางประชากร การย้ายถิ่นฐานของผู้ปกครอง และการขยายตัวของโรงเรียนเอกชน ซึ่งทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและขาดแคลนงบประมาณที่จำเป็นในด้านคุณภาพทรัพยากรยังมีปัญหา การบริหารจัดการทรัพยากรในบางกรณียังขาดประสิทธิภาพ เช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ที่ไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียนปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการบูรณาการระหว่างนโยบายของรัฐ การบริหารจัดการในระดับเขตพื้นที่ และการมี

ส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อให้ทรัพยากรทางการศึกษาสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1,ปี พ.ศ. 2566-2570)

จากความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นปัญหาพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการดำเนินการจัดการศึกษา จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทุกด้าน เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณ การบริหารทรัพยากรวัสดุและอุปกรณ์ และทรัพยากรทางด้านการบริหารจัดการ การศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลสูงสุด การบริหารทรัพยากรทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสในการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำแนกเป็น ผู้บริหารจำนวน 34 คน ครูจำนวน 306 คน รวมทั้งหมด 340 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปีการศึกษา 2568 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และครูผู้สอนจำนวน 147 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่ละสถานศึกษา รวมทั้งหมด 181 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพ ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิชาการและงานวิจัยของแต่ละท่าน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยลักษณะของแบบสอบถาม แบบกำหนดตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response) โดยเลือกคำตอบจากคำตอบที่กำหนดให้หลายคำตอบ โดยได้รับคำปรึกษาจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ IOC (Index of Item Objective Congruence : IOC) เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู อำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แลวหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่า ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.881

2.2 แบบสัมภาษณ์ โดยนำผลจากการศึกษาสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยระดับต่ำและปัญหาการการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ที่มีค่าความถี่มากของแต่ละด้าน จากขั้นตอนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบโดยผู้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2) ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ 3) ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ 4) ด้านการบริหารจัดการ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ และเตรียมนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 การเก็บรวบรวข้อมูลแบบสอบถาม ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งคิวอาร์โค้ดแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google Form ผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต1 (ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ E-Office) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 181 คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 การเก็บรวบรวข้อมูลแบบสอบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและเปรียบเทียบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.881 ผู้วิจัยใช้การประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ โดยกำหนดค่าสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ตอนที่ 2 การหาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน โดยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง จากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 นำข้อคำถาม ของสภาพที่มีคาเฉลี่ยต่ำสุด 2 อันดับ ในแต่ละด้าน และขอคำถามของปัญหาที่มีคาเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับในแต่ละด้าน เป็นหัวข้อในการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาแจกแจงความถี่และจัดอันดับสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการและปัญหาบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

1.1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล	3.49	0.67	มาก
2	ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ	4.06	0.76	มาก
3	ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์	4.03	0.74	มาก
4	ด้านการบริหารจัดการ	4.07	0.76	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.91**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.91, S.D.=0.71)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.07, S.D.=0.76) ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.06, S.D.=0.76) ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.74) และด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.49, S.D.=0.67) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกขนาดของสถานศึกษา และตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกขนาดของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกขนาดของสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ขนาดเล็ก (n=89)		ขนาดกลาง (n=92)		t-test	Sig
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล	3.38	0.78	3.60	0.52	-2.210	.000*
2	ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ	3.94	0.89	4.17	0.06	-2.081	.001*
3	ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์	3.92	0.85	4.14	0.06	-1.994	.020*
4	ด้านการบริหารจัดการ	3.97	0.89	4.17	0.59	-1.830	.002
	รวม	**3.80**	**0.83**	**4.02**	**0.56**	**-2.080**	**.002**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกขนาดของสถานศึกษา พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตามขนาดของสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ข้อที่	รายการ		SS	df	MS	F	Sig.
1	ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	4.70	2	2.35	5.524	.005*
		ภายในกลุ่ม	75.80	178	.43		
		รวม	80.50	180			
2	ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	7.71	2	3.85	7.043	.001*
		ภายในกลุ่ม	97.37	178	.55		
		รวม	105.07	180			
3	ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	7.49	2	3.74	7.289	.001*
		ภายในกลุ่ม	91.45	178	.51		
		รวม	98.94	180			
4	ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	7.40	2	3.70	6.882	.001*
		ภายในกลุ่ม	95.70	178	.54		
		รวม	103.10	180			
			6.73	**2**	**3.37**	**7.062**	**.001**
	รวม		**84.83**	**178**	**.48**		
			91.558	**180**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล พบว่า ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการเข้าร่วมการอบรมพัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือประสานงานกับสถานประกอบการ และผู้บริหารควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

2) แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ พบว่า ผู้บริหารควรวางแผนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมทักษะอาชีพ

3) แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ พบว่า ผู้บริหารควรบริหารควรส่งเสริมการระดมความคิดการคิดค้นนวัตกรรม และสนับสนุนการวิจัยและทดลอง ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ให้บุคลากรและผู้เรียนเข้าใจใช้งานวัสดุอุปกรณ์ และสถานศึกษาควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ

4) แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ พบว่า สถานศึกษาควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และนวัตกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ และผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และนวัตกรรมเพื่อปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และผู้บริหารมีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้เรียนได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ได้แก่ อาจเนื่องจากการผู้บริหารมีนโยบายที่ชัดเจนและแปลงสู่แผนปฏิบัติได้จริง ควบคู่การจัดสรรงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่เพียงพอและคุ้มค่า โรงเรียนพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเครือข่ายความร่วมมือกับท้องถิ่นและภาคีที่ช่วยขยายแหล่งเรียนรู้และโอกาสทางการศึกษา ระบบติดตามประเมินผลถูกนำมาใช้ปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นวงจร พร้อมมาตรการคุ้มครองความเสมอภาคให้ผู้เรียนเข้าถึงทรัพยากรได้ถ้วนหน้า ผลลัพธ์คือการยกระดับสมรรถนะผู้เรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Koontz และ O’Donnell ที่กล่าวว่าการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้ทรัพยากรต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยรัตน์ กอสัมพันธ์ (2567) ได้วิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของวิทยาลัย

อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า

2.1 ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล พบว่า คือสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในการพัฒนาบุคลากร อย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูล สำหรับการเรียนการสอน รองลงมาคือ สถานศึกษามีข้อจำกัดในการสนับสนุนการพัฒนาและการฝึกฝนทักษะด้านอาชีพให้กับผู้เรียนและ บุคลากร และสถานศึกษาวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ไม่สามารถเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนำเสนอ แนวคิดใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gary Dessler ที่อธิบายว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาควรมุ่งพัฒนา “สมรรถนะเชิงดิจิทัล (Digital Competency)” ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนและบริหารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงศ์ แสงกรุง (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพสูงสุด คือ ด้านการบริหาร ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมากรองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ อยู่ในระดับมาก และด้านที่มี สภาพต่ำสุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอกับกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริม ทักษะการประเมินข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาทรัพยากรส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนและ บุคลากรค่อนข้างน้อยและไม่เป็นระบบ และสถานศึกษาวางแผนการใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคลองกับ กับงานวิจัยของ จันเพ็ญ กัสนุกา (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง สภาพและความตองการจำเป็นในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด นครพนม พบว่า ผลการประเมินความจำเป็นของการรวมทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครพนม พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและลำดับความ ต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาของการระดมทรัพยากรในการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครพนมโดยรวมและรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล รองลงมาได้แก่ ด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ

2.3 ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีจัดการข้อมูลสำหรับการเรียนการ สอนและบริหารงาน ค่อนข้างน้อยและไม่ต่อเนื่อง รองลงมาคือ สถานศึกษาจัดสรรทรัพยากรเพื่อส่งเสริมบุคลากรในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมและนำเสนอ แนวคิดใหม่ ๆ ค่อนข้างน้อย ส่งผลให้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายจัดหาวัสดุอุปกรณ์ควรเสริมความยืดหยุ่นและ

การปรับตัวของผู้เรียนและบุคลากร เนื่องจากนโยบายปัจจุบันยังไม่ชัดเจนและรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ ธีระศักดิ์ เพ็งกระจ่าง (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า ปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การบริหารทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การบริหารทรัพยากรงบประมาณ และการบริหารทรัพยากร อาคารสถานที่และที่ดิน อยู่ในระดับมาก และการบริหารทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาวางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและใช้ข้อมูล จากแหล่งเรียนรู้ยังไม่ชัดเจน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมาคือ สถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรพัฒนาการบริหารจัดการจากแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะชีวิตและ อาชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมค่อนข้างน้อย และสถานศึกษาวางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนวัตกรรม ของผู้เรียนและบุคลากรยังไม่ชัดเจน ส่งผลต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ พิริยาพร สายชวย (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดลอมภายในที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือและทำางานเป็นทีมการบริหารงบประมาณเป็นระบบการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนการใช้จ่ายเงิน การใช้งานวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างประหยัด คุณค่า บุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาคารสถานที่มีเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า หน่วยงานตนสังกัดจัดสรรงบประมาณประเภทเงินอุดหนุนรายหัวจัดครุภัณฑ์การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างเพียงพอและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาหน่วยงานภายนอกชุมชนคณะกรรมการสถานศึกษาให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีและซ่อมแซมอาคารเรียนใหม่มีสภาพใช้งานได้ดี

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่มีทรัพยากรทางการเงินบุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ สามารถลงทุนในเทคโนโลยีและกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ได้มากกว่าขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและบุคลากร ทำให้การบริหารจัดการ

ทรัพยากรมีความยืดหยุ่นน้อยกว่าและไม่สามารถขยายการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เท่าเทียมกัน จึงสอดคลองกับงานวิจัยของ ธีระศักดิ์ เพ็งกระจ่าง (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการทดสอบ เป็นรายคู่ระหว่างปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษา ขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง และ สถานศึกษาขนาดใหญ่

3.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสอดคลองกับงานวิจัยของ จึงสอดคลองกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ หล้าแหล้ (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ข้าราชการครูสังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในส่วนด้านบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

4. หาแนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการเข้าร่วมการอบรมพัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม และสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือประสานงานกับสถานประกอบการ รองลงมา ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนด แผนการใช้จ่ายเงินและการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแสดงรายรับ รายจ่าย และค่าใช้จ่ายในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น 1 ปี หรือ 3 ปี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กระบวนการจัดทำงบประมาณประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การจัดเตรียม การอนุมัติ และการบริหารงบประมาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาววรกานต์ สุ้นกี้ (2566) งานวิจัยเรื่องปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกรณีศึกษา สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักวิชาการศึกษามีทัศนคติที่ดีและตื่นตัวต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ส่งผลให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยส่งเสริมสำคัญมีทั้งภายใน เช่น ความต้องการเรียนรู้ และภายนอก เช่น ภาระงาน เพื่อนร่วมงาน บรรยากาศการทำงาน และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.2 ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ผู้บริหารควรวางแผนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมทักษะอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กณวรรธน ลาขุมเหล็ก (2564) งานวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำแนกตาม สถานภาพตำแหนงและประสบการณการทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัย พบวา 1) การศึกษาสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความ คิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานโดยรวมและรายด้านไม่แตกตางกัน 3) แนวทางการบริหารการทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล สถานศึกษาการมีการปฐมนิเทศบุคลากรที่ได้รับการบรรจุและแตงตั้งในการเริ่มการปฏิบัติงานในสถานศึกษา 2) ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ สถานศึกษาต้องมีการประชุมชี้แจง ให้บุคลากรได้ทราบเกี่ยวกับการจัดหา การใชวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานการจัดการด้านเครื่องมือเครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ ต้องสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม 3) ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ สถานศึกษาต้องให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายงบประมาณตามความประสงค์ในแต่ละฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ 4) ด้านการบริหาร จัดการสถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้การบริหารงานได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

4.3 ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ผู้บริหารควรบริหารควรส่งเสริมการระดมความคิดการคิดค้นนวัตกรรม และสนับสนุนการวิจัยและทดลอง ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ให้บุคลากรและผู้เรียนเข้าใจใช้งานวัสดุอุปกรณ์ และสถานศึกษาควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ สอดคล้องกับสุชาดา บรรณกิจ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารวัสดุและอุปกรณ์ ปัจจัยที่สนับสนุนการจัด การศึกษา ที่เป็นครุภัณฑ์วัสดุอุปกรณ์สื่อ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับใช้ในการบริหารจัดการและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวางแผนการใช้หรือวิธีการ ทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ด้านการบริหารจัดการ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ สถานศึกษาควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และนวัตกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพรองลงมา ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และนวัตกรรมเพื่อปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และผู้บริหารมีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้เรียนได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับ พรเทพ เทพจันทร์ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรด้านการจัดการเป็นการวิเคราะห์ความต้องการด้านการจัดการ ที่สถานศึกษามีความจำเป็นและขาดแคลน การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยยึดหลักนิติธรรมใช้กฎหมาย การประเมินผล การดำเนินงาน และนิเทศติดตามรับฟังความคิดเห็นจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในการบริหาร พร้อมทั้งนำความบกพร่องที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเชิงนโยบาย (Policy)

1.1 ศึกษาธิการจังหวัดควรกำหนดนโยบายพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการ PLC และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแหล่งเรียนรู้และสื่อดิจิทัลให้ทั่วถึง พร้อมกำหนดมาตรฐานการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

1.2 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน เพื่อพัฒนา “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” และกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดผลจริงและยั่งยืน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลให้แก่ครูและนักเรียน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการปรับตัวในยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์กร (Organization)

2.1 สถานศึกษาขนาดเล็กควรเน้นการพัฒนาคุณภาพครูและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้การประเมินผลที่หลากหลายจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

2.2 สถานศึกษาขนาดกลางควรเน้นการพัฒนาคุณภาพครูผ่านการอบรมและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการประเมินผลที่หลากหลายจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรผ่านการอบรมที่ทันสมัยพร้อมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ควรครอบคลุมทุกกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งการใช้ระบบประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์การศึกษาของผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพัฒนาบุคลากร (Personal)

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอนจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และช่วยให้การสอนมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการสอนที่ดี รวมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

3.3 ครูควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะการสอนที่ทันสมัยผ่านการอบรมและการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยกระตุ้นให้การเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีการประเมินผลการสอนควรมีความหลากหลาย และสะท้อนผลการปฏิบัติจริง เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

3.4 กรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาสถานศึกษา และการประเมินผลการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถปรับปรุงการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

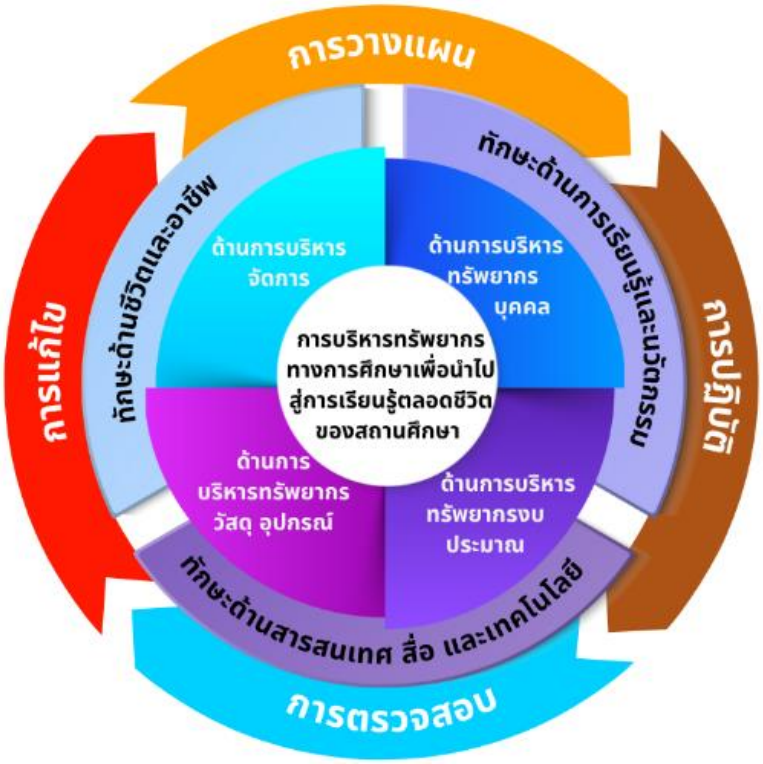
4.1 ศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียน เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาศึกษาบทบาทของชุมชนและภาคีต่างๆ ในการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.3 ประเมินความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาทำการวิจัยประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้การบริหารมีประสิทธิผลสูงสุดในสถานศึกษา สังกัดสำนกงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.4 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ควรศึกษาวิธีการและแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนในระดับต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากภาพสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ด้านการบริการทรัพยากรบุคคล ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาทักษะนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี พร้อมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ

2. ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนและติดตามการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาพร้อมจัดสรรงบเพื่อส่งเสริมกิจกรรมและทักษะอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ผู้บริหารควรส่งเสริมการคิดนวัตกรรม การวิจัย และการอบรมเชิงปฏิบัติให้บุคลากรและผู้เรียนพร้อมจัดหาเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่

4. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาควรวางนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพผู้บริหารติดตามประเมินผลและส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรมให้บุคลากรและผู้เรียนได้ทดลองสิ่งใหม่

เอกสารอ้างอิง

กณวรรธน์ ลาขุมเหล็ก. (2564). *สภาพและแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

กฤษณพงศ์ แสงกรุง. (2567). *การศึกษาสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2.* การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

จันเพ็ญ กัสนุกา. (2564). *สภาพและความต้องการจำเป็นในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดนครพนม.* การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครพนม.

จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง. (2564). *องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธันยรัตน์ กอสัมพันธ์. (2567). *แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร.* การศึกษาค้นคว้าครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ธีระศักดิ์ เพ็งกระจ่าง. (2566) *การศึกษาปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.* การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พรเทพ เทพจันทร์. (2564). *การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้น-พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล.* การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

พิริยาพร สายช่วย. (2564). *กลยุทธการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ภาณุพงศ์ หล้าแหล้. (2564). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2563). *หลักการทฤษฎีและปฏิบัติทางการบริหาร.* มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วัชระ มะรังสี. (2566). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุชาดา บรรณกิจ. (2563). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย

A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF ORGANIZATIONAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING THE SPIRITUAL LEADERSHIP OF BASIC EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATORS IN THAILAND

ขันธ์ชัย โชติตันติทรสกุล[1], เพียงแข ภูผายาง[2], สุนันท์ สีพาย[3]

Khanchai Chottantitarasagul[1], Piangkhae Poopayang[2], Sunan Siphai[3]

[1-3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[1-3]Faculty of Education Chaiyaphum Rajabhat Universiti, Thailand

Corresponding author e-mail: 2518khanchai@gmail.com

(Received: 14 October 2025, Revised: 10 November 2025, Accepted: 12 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 705 คน โดย 5 - 10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าในโมเดล (Hair and et al., 1998) มีการประมาณค่า 69 ค่า ผู้วิจัยใช้อัตราส่วน 10 คนต่อ พารามิเตอร์ 1 ตัว และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยใช้ภูมิภาค จังหวัด และขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิในการสุ่ม จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน พบว่าทุกตัวแปรมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อไม่ต่ำกว่า 0.361 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ระหว่าง 0.953-0.979 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.70 นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติ เครื่องมือมีคุณภาพและความตรงที่ใช้ได้และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานและ SEM ผลการวิจัยพบว่าโมเดลตามสมมุติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรทั้งหมดในโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณคือ ความพึงพอใจในการทำงาน รองลงมาคือ ผลิตภาพ และ ความผูกพันต่อองค์กร ตามลำดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ได้แก่ χ^2 = 51.428, df = 50, p-value = 0.4176, CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.006, SRMR = 0.012 และ χ^2/df = 1.03 ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องที่ดีมาก และสามารถอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณได้ร้อยละ 94.00 (R^2 = 0.940) และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ; ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ; ผู้บริหารสถานศึกษา; โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ABSTRACT

This study aimed to develop and validate a structural equation model of factors affecting the spiritual leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area in Thailand. The research employed a quantitative methodology and structural equation modeling analysis. The sample consisted of 705 school administrators, determined at 5-10 times the number of parameters estimated in the model (Hair et al., 1998). With 69 estimated parameters, the researchers used a ratio of 10 participants per parameter and employed multi-stage sampling using region, province, and school size as stratification variables, followed by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with content validity (IOC) ranging from 0.60 to 1.00, consistent with operational definitions. A pilot test with 30 school administrators revealed that all variables had item discrimination power not lower than 0.361 and reliability (Cronbach's Alpha) ranging from 0.953 to 0.979, exceeding the predetermined criterion of 0.70. Furthermore, construct validity examined through confirmatory factor analysis showed that variables had factor loadings greater than 0.30 with statistical significance. The instrument demonstrated acceptable quality and validity, and data were analyzed using descriptive statistics and SEM. The research findings revealed that the hypothesized model fit the empirical data well, with all variables in the model achieving statistical significance at the .01 level. The variable with the highest influence on spiritual leadership was job satisfaction, followed by productivity and organizational commitment, respectively. Model fit indices were: χ^2 = 51.428, df = 50, p-value = 0.4176, CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.006, SRMR = 0.012, and χ^2/df = 1.03, indicating excellent model fit. The model explained 94.00% of the variance in spiritual leadership (R^2 = 0.940) and was consistent with the established hypotheses.

Keywords: Causal factors; Spiritual leadership; School administrators; Structural Equation Modeling

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 องค์กรการศึกษาทั่วโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รูปแบบภาวะผู้นำแบบเดิมที่เน้นการควบคุมและการบริหารจัดการเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป (Fry, 2003) ทำให้แนวคิดเรื่อง “ภาวะ

ผู้นำทางจิตวิญญาณ" (Spiritual Leadership) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสามารถตอบโจทย์การบริหารที่เชื่อมโยงคุณค่าภายในของบุคลากรเข้ากับเป้าหมายขององค์กรได้อย่างลึกซึ้ง

ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจจากภายใน มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์ (Vision), ความรักแบบเห็นอกเห็นใจ (Altruistic Love) และศรัทธา/ความหวัง (Faith/Hope) ซึ่งแตกต่างจากภาวะผู้นำทั่วไปที่มุ่งเน้นเพียงผลลัพธ์ทางธุรกิจหรือผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Fry, 2005) โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมพุทธและให้ความสำคัญกับคุณธรรม ความเมตตา และความสงบสุข การบริหารโดยยึดแนวคิดทางจิตวิญญาณจึงสอดคล้องกับบริบทและสามารถสร้างความหมายในการทำงานให้แก่บุคลากรได้อย่างลึกซึ้ง (พนม คลี่ฉายา, 2561) งานวิจัยในต่างประเทศชี้ว่า ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) ความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) และประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Performance) (Fry, Hannah, and Cavanaugh, 2017) ซึ่งสะท้อนว่า ผู้นำที่สามารถปลูกฝังคุณค่าทางจิตวิญญาณจะสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนได้ ในบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและนักเรียน มีผลต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงคุณธรรมและการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากในระดับนานาชาติ แต่ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณยังมีจำกัด ทั้งในด้านองค์ประกอบเชิงประจักษ์ กลไกเชิงสาเหตุ และแนวทางการพัฒนา (Wong, Fry, 2018) สถานการณ์นี้จึงสะท้อนถึงช่องว่างทางวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในยุคที่บุคลากรการศึกษาต้องเผชิญกับแรงกดดันจากนโยบายเชิงประสิทธิภาพ ความไม่มั่นคงในอาชีพ และภาระงานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ลดทอนแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงาน (Reave, 2005)

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับนี้จึงต้องมีภาวะผู้นำที่ไม่เพียงเชี่ยวชาญด้านวิชาการ แต่ต้องสามารถสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณที่สะท้อนผ่านการบริหารบุคลากรและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความหมาย (Fry, 2003) โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่ความคาดหวังต่อการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่สามารถนำภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณมาใช้ได้อย่างเหมาะสม จะสามารถเสริมสร้างพลังภายในให้แก่ครู บุคลากร และนักเรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานทางวิจัยที่สนับสนุนว่า ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับตัวแปรสำคัญอื่น ๆ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร (Otuokere, Johnson, 2025) และความพึงพอใจในการทำงาน (Delfino, 2019) โดยเฉพาะเมื่อผู้นำแสดงออกถึงวิสัยทัศน์ ความหวัง และความรักอย่างแท้จริง บุคลากรย่อมเกิดความรู้สึกมีคุณค่า รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และพร้อมอุทิศตนในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มกำลัง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ยังคงพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดความเข้าใจเชิงลึกของผู้บริหาร ความท้าทายจากนโยบายที่เน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ การพัฒนาภาวะผู้นำที่ไม่เป็นระบบ และความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเมืองกับชนบท (กมลวรรณ ทิพยเนตร, 2556; ปนัดดา ศรีรังษี และคณะ, 2567) ปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

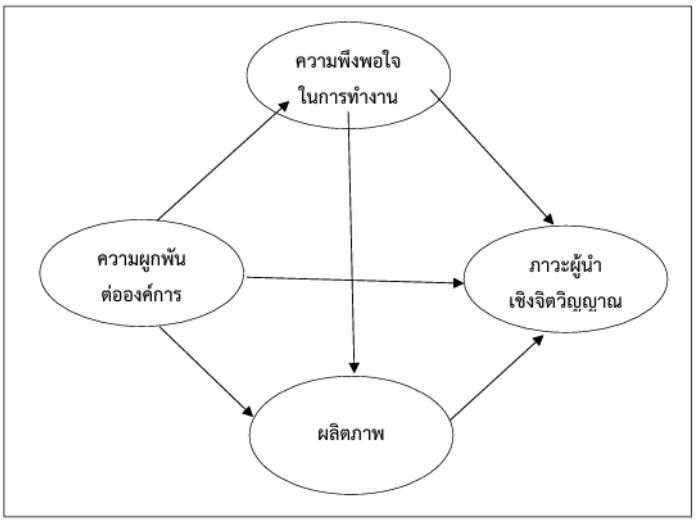
ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการศึกษาภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อพัฒนาและโครงสร้างและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณโดยเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและความเข้าใจในแนวคิด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 28,657 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวน 705 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลผู้วิจัยต้องใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 5 - 10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าในโมเดล (Hair and et al., 2010,2014,2019) การวิจัยครั้งนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 69 ค่า ผู้วิจัยจึงใช้อัตราส่วน 10 คนต่อพารามิเตอร์ 1 ตัว ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 690 คน เพื่อให้ความคลาดเคลื่อนมีค่าลดลง

ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 705 คน และผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาค	การสุ่มครั้งที่ 1 จังหวัด	การสุ่ม ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่	การสุ่มครั้งที่ 3					
			ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
			เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ภาคเหนือ	เชียงราย	สพป.เขต 2	69	66	6	16	6	1
	ตาก	สพป.เขต 2	76	60	5	9	7	2
	เพรชบูรณ์	สพป.เขต 1	87	55	4	26	10	2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อุดรธานี	สพป.เขต 3	174	77	6	38	22	3
	นครพนม	สพป.เขต 1	171	72	2	38	14	1
	บุรีรัมย์	สพป.เขต 3	93	116	5	34	24	2
	เลย	สพป.เขต 2	96	53	3	30	12	1
	ขอนแก่น	สพป.เขต 1	93	56	3	20	12	1
	อุบลราชธานี	สพป.เขต 2	142	73	2	32	18	1
ภาคกลาง	นครปฐม	สพป.เขต 1	46	67	8	5	10	6
	สุพรรณบุรี	สพป.เขต 3	79	42	4	9	9	1
	อ่างทอง	สพป.	65	40	4	7	9	2
	ลพบุรี	สพป.เขต 1	91	51	2	18	6	1
	พระนครศรีอยุธยา	สพป.เขต 2	78	62	8	9	9	5
	นนทบุรี	สพป.เขต 2	48	57	7	6	12	5
	สระบุรี	สพป.เขต 1	78	34	4	9	5	1
ภาคตะวันออก	จันทบุรี	สพป.เขต 2	37	64	5	4	10	1
	สระแก้ว	สพป.เขต 2	47	62	5	6	9	1
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	สพป.เขต 1	32	58	7	4	12	5
ภาคใต้	ชุมพร	สพป.เขต 1	59	61	12	14	10	8
	ตรัง	สพป.เขต 1	56	71	10	6	14	6
	กระบี่	สพป.เขต 1	94	67	12	10	10	7
	สงขลา	สพป.เขต 3	49	120	18	6	24	11
รวม	**23**	**23**	**1,833**	**1,484**	**142**	**356**	**274**	**75**
				3,459			**705**	

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย มีการการทดสอบคุณภาพแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบ 3 ด้านหลัก ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเชื่อมั่น และความตรงเชิงโครงสร้าง โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อหาค่า IOC ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.60-1.00 สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ จากนั้นทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน พบว่าทุกตัวแปรมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อสูงกว่า 0.361 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.953-0.979 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.70 มาก ตัวแปรหลักประกอบด้วยภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ 4 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ ความหวัง ความศรัทธา และความไว้วางใจ รวม 53 ข้อ รวมถึงตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ตัว ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และผลิตภาพ รวม 32 ข้อ ซึ่งทุกตัวแปรมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ สุดท้ายเมื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าตัวแปรแฝงทั้ง 3 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปได้ว่าเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพและความน่าเชื่อถือเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภทหลัก ได้แก่ สถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง โดยสถิติบรรยายประกอบด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง เพื่อวิเคราะห์ระดับการแสดงออกของภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

สำหรับสถิติอ้างอิง ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลกับภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรและทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยสถิติทดสอบที โดยการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลใช้ค่าสถิติหลายตัว ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ที่ควรไม่มีนัยสำคัญหรือมีค่า p-value มากกว่า 0.05 ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ต่อองศาอิสระที่ไม่ควรเกิน 2.00 ค่าดัชนี GFI, AGFI และ CFI ที่ควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ค่า PGFI ที่ควรต่ำกว่า 0.50 และค่า SRMR และ RMSEA ที่ควรต่ำกว่า 0.05 ในการแปลผลข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ โดยค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึงระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึงระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด สำหรับการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ว่าค่า 0.71-1.00 มีความสัมพันธ์กันมาก ค่า 0.31-0.70 มีความสัมพันธ์กันปานกลาง ค่า 0.01-0.30 มีความสัมพันธ์กันน้อย และค่า 0.00 หมายถึงไม่มีความสัมพันธ์กัน การใช้สถิติเหล่านี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และตีความข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ โดยมี แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับประกอบด้วย 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร และขนาดของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการ

แสดงออกภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกต 4 ตัว คือ วิสัยทัศน์ ความหวัง ความศรัทธา และความไว้วางใจ จำนวน 53 ข้อ โดยแยกเป็น วิสัยทัศน์ จำนวน 15 ข้อ ความหวัง จำนวน 10 ข้อ ความศรัทธา จำนวน 14 ข้อ และความไว้วางใจ จำนวน 14 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และผลิตภาพ รวมทั้งหมด 38 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามตัวแปรแฝงความพึงพอใจในการทำงาน จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกต 3 ตัว คือ การนิเทศการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน และความสุข จำนวน 11 ข้อ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามตัวแปรแฝงความผูกพันต่อองค์การ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกต 3 ตัว คือ ความผูกพันเชิงจิตพิสัย ความผูกพันเชิงปทัสถาน และความผูกพันเชิงต่อเนื่อง จำนวน 9 ข้อ และส่วนที่ 6 แบบสอบถามตัวแปรแฝงผลิตภาพ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกต 4 ตัว คือ ความหมายในชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และวัฒนธรรมองค์การ จำนวน 18 ข้อโดยลักษณะแบบสอบถามในส่วนที่ 2 – 6 เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยไปยังสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ (QR Code)

3. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่าง พฤศจิกายน 2566 ถึง มกราคม 2567 พร้อมส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ (QR Code) จำนวน 705 ชุด ตอบกลับมาทั้งหมด 705 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

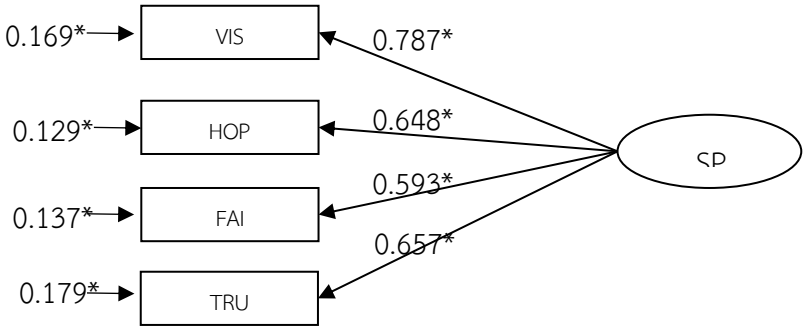
1. วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรแต่ละตัว

2. วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย

1. ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวแปร	χ^2	df	χ^2/df	p-value	CFI	TLI	RMSEA
SP	.146	1	.146	.703	1.000	1.007	.000

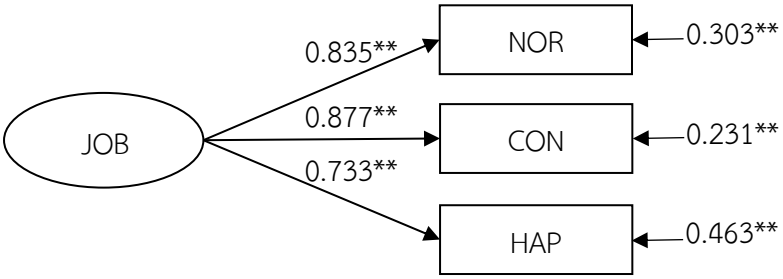

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผลวิเคราะห์ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงมาตรฐาน (Standardized Factor Loadings) ของตัวแปรสังเกต พบว่า ตัวชี้วัด Vision มีค่าสูงที่สุด (0.79) แสดงถึงความสำคัญมากที่สุดในการสะท้อนภาวะจิตวิญญาณ รองลงมาคือ Trust (0.66), Hope (0.65) และ Faith (0.59) ตามลำดับ โดยตัวชี้วัดทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.50 ขึ้นไป) ซึ่งยืนยันได้ว่าแบบจำลองตัวแปรแฝงด้านจิตวิญญาณที่ประกอบด้วย Vision, Hope, Faith และ Trust

3. ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน

การวิจัยครั้งนี้ใช้องค์ประกอบของความพึงพอใจในการทำงานที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นโดยตัวแปรความพึงพอใจในการทำงาน มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การนิเทศการศึกษา (NOR) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (CON) และความสุข (HAP)

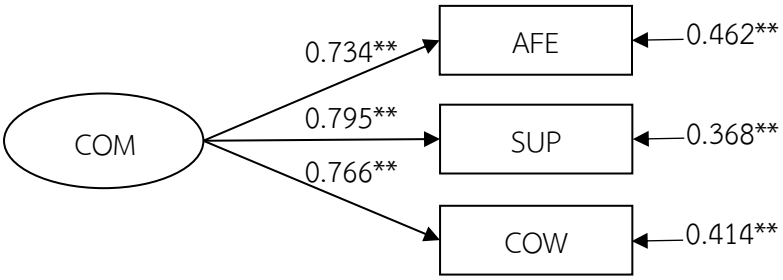
χ^2 = 2.662, df = 1, χ^2/df = 2.662, p = 0.1028, CFI = 0.998, TLI = 0.995, RMSEA = 0.049 SRMR = 0.088

ภาพที่ 3 โมเดลองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน

จากภาพที่ 3 พบว่าโมเดลความพึงพอใจในการทำงานมีความตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล ได้แก่ χ^2 = 2.662, df = 1, χ^2/df = 2.662, p = 0.1028, CFI = 0.998, TLI = 0.995, RMSEA = 0.049 SRMR = 0.088 ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัว พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.733-0.877 โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักมากที่สุดหรือตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญสูงที่สุดของความพึงพอใจในการทำงานคือ องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (β = 0.877) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของตัวแปรทุกตัวพบว่ามีค่า ตั้งแต่ 0.537-0.769 โดยองค์ประกอบที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (R^2 = 0.769)

4. ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบด้านโมเดลความผูกพันต่อองค์การ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้องค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์การที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นโดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์การ มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความผูกพันเชิงจิตพิสัย (AFE) ความผูกพันเชิงปทัสถาน (SUP) และความผูกพันเชิงต่อเนื่อง (CAW)

χ^2 = 4.683, df = 1, χ^2/df = 4.683, p = 0.0305, CFI = 0.995, TLI = 0.984, RMSEA = 0.072, SRMR = 0.101

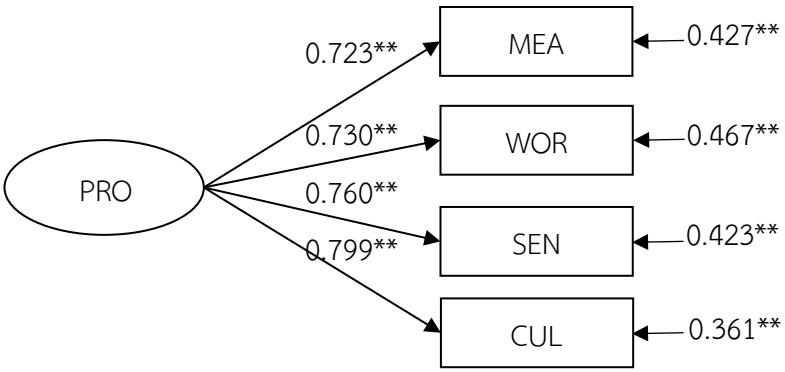
ภาพที่ 4 โมเดลองค์ประกอบด้านโมเดลความผูกพันต่อองค์การ

จากภาพที่ 4 พบว่าโมเดลความผูกพันต่อองค์การมีความตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล ได้แก่ χ^2 = 4.683, df = 1, χ^2/df = 4.683, p = 0.0305, CFI = 0.995, TLI = 0.984, RMSEA = 0.072, SRMR = 0.101 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัว พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.734-0.795 โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักมากที่สุดหรือตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญสูงที่สุดของความผูกพันต่อองค์การ คือ องค์ประกอบด้านความผูกพันเชิงปทัสถาน

(β = 0.877) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของตัวแปรทุกตัวพบว่ามีค่า ตั้งแต่ 0.538-0.632 โดยองค์ประกอบที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านความผูกพันเชิงปทัสถาน (R^2 = 0.769)

5. ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบด้านโมเดลผลิตภาพ

การวิจัยครั้งนี้ใช้องค์ประกอบของผลิตภาพที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นโดยตัวแปรผลิตภาพ มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความหมายในชีวิต (MEA) สภาพแวดล้อมในการทำงาน (WOR) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (SEN) และวัฒนธรรมองค์การ (CUL)

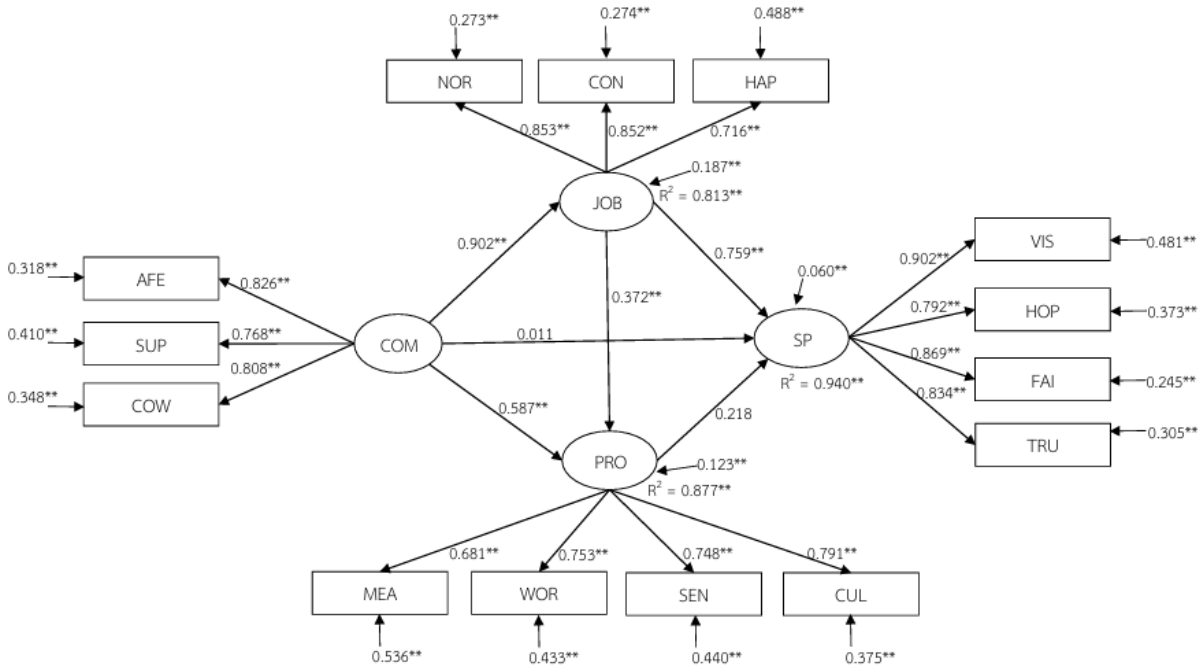

χ^2 = 5.838, df = 1, χ^2/df = 5.838, p = 0.0157, CFI = 0.995, TLI = 0.972, RMSEA = 0.083, SRMR = 0.012

ภาพที่ 5 โมเดลองค์ประกอบด้านโมเดลด้านผลิตภาพ

จากภาพที่ 5 พบว่า โมเดลผลิตภาพมีความตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล ได้แก่ χ^2 = 5.838, df = 1, χ^2/df = 5.838, p = 0.0157, CFI = 0.995, TLI = 0.972, RMSEA = 0.083, SRMR = 0.012 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัว พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.723-0.799 โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักมากที่สุดหรือตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญสูงที่สุดของผลิตภาพ คือ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์การ (β = 0.799) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของตัวแปรทุกตัวพบว่ามีค่า ตั้งแต่ 0.523-0.639 โดยองค์ประกอบที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์การ (R^2 = 0.639)

6. ผลการรตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 5

ภาพประกอบที่ 6 โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 6 พบว่าโมเดลตามสมมุติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล χ^2 = 51.428, df = 50, χ^2 / df = 1.03, p-value = 0.4176, CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.006 และ SRMR = 0.012

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงทุกตัว ในการสร้างสมการโครงสร้าง พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β)ระหว่าง 0.681 - 0.902 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุดคือ ตัวแปรวิสัยทัศน์ ในองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (β =0.902) รองลงมาคือ ตัวแปรศรัทธาในองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (β =0.869) และ ตัวแปรความพึงพอใจในการทำงานในองค์ประกอบการนิเทศการศึกษา (β =0.853) ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุดคือ ตัวแปรผลิตภาพ ในองค์ประกอบความหมายในชีวิต (β = 0.433)

ค่าประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) ของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า ตัวแปรความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ สูงที่สุด โดยมีค่าประมาณสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ (b) 0.758 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าประมาณสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานเท่ากับ (β) 0.759 ส่วนตัวแปร ผลิตภาพ มีค่าประมาณสัมประสิทธิ์ถดถอย

เท่ากับ (b) 0.259 มีค่าประมาณสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานเท่ากับ (β) 0.218 และตัวแปรความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ น้อยที่สุดโดยมีค่าประมาณสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ(b) 0.009 และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) 0.011

การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ในโมเดลสมการโครงสร้างของตัวแปรที่มี การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ในโมเดลสมการโครงสร้างของตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลรวม พบว่า ความผูกพันต่อองค์การมีขนาดอิทธิพลสูงที่สุด (0.896) รองลงมา คือ ความพึงพอใจในการทำงาน (0.840) และผลิตภาพ (0.218) ตามลำดับคือ ยอมรับสมมุติฐานที่ว่าโมเดลตามสมมุติฐานมีข้อมูลสอดคล้องเชิงประจักษ์ หรือโมเดลมีความตรง

อภิปรายผล

ผลการตรวจสอบความตรงโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรในโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว มีค่าอิทธิพลสูงสุดคือ ความพึงพอใจในการทำงาน รองลงมาคือ ผลิตภาพ และความผูกพันต่อองค์กร ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ได้จากการตรวจสอบความตรงของโมเดล = 51.428, df = 50, p-value = 0.4176 CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.006, SRMR = 0.012 และ / df = 1.03 ซึ่งตัวแปรในโมเดลสามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 94.00 (R2=0.940)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า “ความพึงพอใจในการทำงาน” เป็นรากฐานของภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fry (2003, 2005) ที่ระบุว่า ผู้นำที่มีแรงบันดาลใจจากจิตวิญญาณจะมีความหมายในงาน (Meaning/Calling) และมีวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงศรัทธาแก่ผู้ตาม ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจและความสุขในการทำงานในที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Reave (2005) ที่ชี้ว่า ผู้นำที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณ เช่น ความเมตตา ความจริงใจ และความไว้วางใจ จะส่งผลให้บุคลากรรู้สึกผูกพันต่อองค์การและมีประสิทธิผลสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Workplace Spirituality Model ของ Benefiel, Fry & Geigle (2014) ที่เสนอว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้นำและผู้ตามจะสร้างความหมายในชีวิตและการทำงานที่มีคุณค่า เมื่อมีการเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ พบว่าผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Wong & Fry (2018) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การและผลลัพธ์ขององค์การอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงสนับสนุนผลการศึกษาในประเทศไทยของ พนม คลี่ฉายา (2561) ที่ยืนยันว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณจะสามารถสร้างแรงจูงใจภายในให้กับครู ส่งผลให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือและคุณธรรมในองค์กร

ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากข้อค้นพบของ กมลวรรณ ทิพยเนตร (2556) ซึ่งชี้ว่าความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลสูงกว่าความพึงพอใจในการทำงาน โดยอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยปัจจุบันอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้บริหารต้องเผชิญกับภาระงานและนโยบายจำนวนมาก จึงให้ความสำคัญกับ “ความพึงพอใจในงาน” มากกว่าความผูกพันเชิงโครงสร้างขององค์การ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างพบว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (β=0.759) แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารรู้สึกพึงพอใจในบทบาทหน้าที่และสภาพแวดล้อมการทำงาน พวกเขาจะมีพลังทางจิตวิญญาณในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วม (Fry, Hannah, & Cavanaugh, 2017) ในขณะที่ “ผลิตภาพ” (Productivity) ซึ่งสะท้อนถึงความหมายในชีวิตและวัฒนธรรมองค์การ มีอิทธิพลในระดับปานกลาง (β=0.218) แสดงว่าผู้นำที่มีผลิตภาพสูงมักเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างค่านิยมร่วมในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิผล ส่วน “ความผูกพันต่อองค์การ” (Organizational Commitment) มีอิทธิพลน้อยที่สุด (β=0.011) ซึ่งอาจเนื่องจากระบบราชการในโรงเรียนประถมศึกษามีข้อจำกัดทางนโยบาย ทำให้ความผูกพันเกิดจากความจำเป็นมากกว่าความสมัครใจ (ปนัดดา ศรีรังษี และคณะ, 2567) นอกจากนี้ ในบริบทสังคมไทยที่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนา การนำแนวคิดภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณมาใช้มีความสอดคล้องกับคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น ความเมตตา ความสงบ และการเสียสละ (พนม คลี่ฉายา, 2561) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงไม่เพียงสร้างแรงจูงใจภายใน แต่ยังเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม (Moral Model) ที่นำไปสู่ความไว้วางใจและการยอมรับในหมู่ครูและนักเรียน ทั้งนี้ การเสริมสร้างความพึงพอใจในงานและวัฒนธรรมองค์การที่มีความหมายเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำในระบบการศึกษาไทยยุคใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในด้านภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเน้นการสร้างความหมายในการทำงาน การเป็นผู้นำด้วยคุณธรรม และการเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน ผ่านการรับฟัง การเอาใจใส่ และการแสดงออกถึงความยึดมั่นในเป้าหมายร่วมขององค์กร

2. สำหรับหน่วยงานต้นสังกัด/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำองค์ความรู้จากโมเดลที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดทำโครงการอบรมหรือหลักสูตรพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน การส่งเสริมผลิตภาพ และการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ

3. สำหรับกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานกำหนดนโยบาย ควรนำผลวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในระบบการศึกษาระดับประเทศ โดยอาจบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หรือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน

4. สำหรับการบริหารจัดการในสถานศึกษา โรงเรียนสามารถใช้โมเดลจากงานวิจัยนี้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์หรือประเมินตนเองในเชิงองค์การ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาองค์กรในด้านวัฒนธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความหมาย การยอมรับคุณค่าของบุคลากร และการพัฒนาแรงจูงใจภายใน

องค์ความรู้ใหม่

การการวิจัยโมเดลนี้แสดงให้เห็นว่า “ความพึงพอใจในการทำงาน ผลิตภาพ และความผูกพันต่อองค์การ” เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและส่งผลต่อภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา การส่งเสริมภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณจึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการอบรมเชิงทฤษฎี แต่ต้องพัฒนา “ระบบคุณค่า” ภายในองค์กร เช่น การสื่อสารเชิงบวก การให้คุณค่ากับบุคลากร และการสร้างแรงบันดาลใจร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารที่มีความหมายและยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ทิพยเนตร. (2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 41*(2), 55–70.

พนม คลี่ฉายา. (2561). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทสังคมไทย. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์*, 25(2), 77–89.

ปนัดดา ศรีรังษี และคณะ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารวิจัยการบริหารการศึกษา, 12*(3), 210–229.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. https://data.bopp-obec.info/emis/person-all-sum-list.php?Area_CODE2=1001.

Benefiel, M., Fry, L. W., & Geigle, D. (2014). Spirituality and religion in the workplace: History, theory, and research. *Psychology of Religion and Spirituality, 6*(3), 175–187.

Chen, Y., & Huang, J. (2023). The relationship between spiritual leadership and job satisfaction in educational institutions. *Journal of Leadership Studies, 17*(2), 89–104.

Delfino, G. (2019). Spiritual leadership and organizational commitment: Evidence from educational settings. *International Journal of Educational Management, 33*(4), 754–769.

Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly, 14*(6), 693–727.

Fry, L. W. (2005). Toward a theory of ethical and spiritual well-being and corporate social responsibility through spiritual leadership. IA249-Giacalone.

Fry, L. W., Hannah, S. T., and Cavanaugh, G. F. (2017). Spiritual leadership and organizational outcomes. *Journal of Management, 43*(4), 852–877.

Reave, L. (2005). Spiritual values and practices related to leadership effectiveness. *The Leadership Quarterly, 16*(5), 655–687.

Wong, K., & Fry, L. W. (2018). The role of spiritual leadership in organizational performance. *Leadership & Organization Development Journal*, *39*(7), 978–994.

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO PROMOTE THE SKILLS OF CITY ADMINISTRATORS IN CHACHOENGSAO PROVINCE

รัชฎาพร วงษ์โสพนากุล[1*] หนึ่งฤทัย เมฆวทัต[2] และ เตชินี ทิมเจริญ[3]

Ratchadaporn Vongsopanakul[1*] Nuengruthai Mekwathat[2] and Techinee Timchareon[3]

[1-2]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

[1-2]Faculty of Management Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

[3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

[3]Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

[*]Corresponding author e-mail: techinee.tim@rru.ac.th

(Received: 21 September 2025, Revised: 16 February 2026, Accepted: 2 March 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1.เพื่อสร้างและตรวจสอบหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2.เพื่อนำเสนอผลการประเมินความรู้และทักษะของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนาโดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาและผู้สนใจใน 7 พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน 2) แบบทดสอบปรนัย 20 ข้อ ใช้วัดความรู้ก่อนและหลังการอบรมตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความตรง ความยากง่าย อำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) และ 3) แบบประเมินทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ 4 ด้าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านสภาพปัญหาและความจำเป็น วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ และการประเมินผลการฝึกอบรม รวมทั้งความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 6 หน่วย ใน 7 รายการ ได้แก่ คำอธิบายรายหน่วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล และระยะเวลา พบว่ามีค่าระดับความเหมาะสมตั้งแต่ปานกลางถึงมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.60 ถึง $\overline{X}$ = 5.00) แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง 2.ผู้เข้าอบรมมีคะแนนความรู้และทักษะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และผลการประเมินพบว่าร้อยละ 90 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความรู้และทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; นักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้; เมืองแห่งการเรียนรู้

ABSTRACT

This research had two objectives: 1) to develop and validate a curriculum for city administrators of learning cities in Chachoengsao Province, and 2) to present the evaluation results of knowledge and skills of the city administrators of learning cities. The study employed research and development (R&D) with a mixed methods approach. The sample consisted of 12 experts selected by purposive sampling, and 30 participants by simple random sampling who were local education officers and interested individuals from seven local administrative organizations in Chachoengsao Province, also selected purposively. The research instruments included: 1) a semi-structured interview form validated for content validity (IOC) by three experts, 2) a 20-item multiple-choice test used to measure knowledge before and after training, which was validated for difficulty, discrimination, validity, and reliability (KR-20), and 3) a four-aspect skills assessment rubric for city administrators of learning cities, validated for content validity (IOC) by three experts. The research findings were as follows: 1. The evaluation of the curriculum's appropriateness in terms of necessity, objectives, content, training methods, and assessment, including the suitability of the six learning units across seven categories (unit description, learning objectives, content, activities, media, assessment, and duration), indicated a level ranging from moderate to the highest ($\overline{X}$ = 3.60 to $\overline{X}$ = 5.00). This confirmed that the curriculum was appropriate and practical for use. 2. The participants' knowledge and skills improved significantly at the .001 level, and 90 percent of them passed the established criteria. This indicated that the developed curriculum effectively enhanced the knowledge and skills of city administrators of learning cities.

Keywords: Curriculum Development; City Administrator; Learning City

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน โดยกำหนดกรอบแนวคิดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน โดยมุ่งสร้างหลักประกันว่าประชากรทุกช่วงวัย จะสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพครอบคลุม และเท่าเทียม ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและการเป็นผู้ประกอบการ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาไม่เพียงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนสังคมสู่ความยั่งยืน

(United Nations, 2015) การขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวสะท้อนถึงความเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นกลไกสำคัญและทรงพลังที่สุดในการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าว องค์การยูเนสโกจึงได้กำหนดกรอบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดขององค์การยูเนสโก ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทั่วถึงและเสมอภาค โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย และทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาแต่ยังสนับสนุนความเสมอภาคทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน (UNESCO Institute for Lifelong Learning [UIL], 2015, 2017) กระบวนการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อวางแผนและขับเคลื่อนเมืองอย่างมีทิศทาง (พิมพิมล สายอ่อง, 2554; สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์และสุธินี อัตถากร, 2567) เมืองแห่งการเรียนรู้ หรือ Learning City จึงหมายถึงเมืองหรือชุมชนที่มีนโยบายและกลไกสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ (สรประเวศ กระจ่างคันถมาตร์, 2566; สันต์ สุวัจฉราภินันท์และคณะ, 2565; สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์และสุธินี อัตถากร, 2567; พลรพี ทุมมาพันธ์และคณะ, 2565; จรัส อติวิทยาภรณ์และคณะ, 2564) นอกจากนี้การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ควรมีการสกัดองค์ความรู้จากบริบทของชุมชน มุ่งทำความเข้าใจผู้คน (People) พื้นที่ (Place) วัตถุ (Object) และความทรงจำ (Memory) ซึ่งเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง (สันต์ สุวัจฉราภินันท์และคณะ, 2565) อีกทั้งยังต้องส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย มีระบบติดตามและประเมินผล มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้เกิดผลอย่างแท้จริงและยั่งยืน (พลรพี ทุมมาพันธ์และคณะ, 2565; พิมพิมล สายอ่อง, 2554; สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ และสุธินี อัตถากร, 2567)

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้โลก ภายใต้การสนับสนุนขององค์การยูเนสโก โดยจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับการรับรองให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ ด้วยทำเลที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานคร เชื่อมโยงกับจังหวัดในภาคตะวันออก และอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จึงมีบทบาทสำคัญด้านอุตสาหกรรม การลงทุน และการคมนาคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้จังหวัดต้องการกลไกการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน แม้ว่าจังหวัดฉะเชิงเทราจะมีการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลายมิติ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีหลักสูตรเฉพาะที่มุ่งพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรขาดความเป็นระบบ การเป็น“นักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้”มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการทรัพยากร ประสานเครือข่าย

และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ งานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศมักมุ่งเน้นไปที่การสร้างนโยบายและโครงสร้างระดับมหภาคมากกว่าการพัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเสริมสร้างทักษะของบุคลากรในระดับท้องถิ่น หลักสูตรจึงมีความสำคัญในฐานะกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดทิศทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาหลักสูตรจึงควรมีความเป็นระบบ อย่างรอบด้าน มีความสมดุลและตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ ผู้เรียนและสังคม (Ralph W. Tyler, 1949 อ้างถึงในมารุต, 2567; Hilden Taba, 1962; Peter F. Oliva, 1982; Ornstein A.C. & Hunkins. F.P., 2013)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่เป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การประสานเครือข่าย และการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อให้บุคลากรมีศักยภาพในการพัฒนาและบริหารจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสามารถขับเคลื่อนจังหวัดฉะเชิงเทราไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อนำเสนอผลการประเมินความรู้และทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ เป็นกลุ่มผู้มีประสบการณ์ตรงทางด้านวิชาชีพ เช่น การสอน การวิจัย การพัฒนาหลักสูตรหรือการทำงานด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยมีคุณวุฒิทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา
2. ด้านหลักสูตรและการสอน
3. ด้านการวัดและประเมินผล
4. ด้านการจัดการทรัพยากรและพื้นที่เพื่อการเรียนรู้
5. ด้านประวัติศาสตร์เมืองและวัฒนธรรม
6. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

รวมทั้งมีความสามารถในการดึงศักยภาพของเมืองมาใช้เป็นกลไกในการส่งเสริมอัตลักษณ์ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเทศกาลเพื่อขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ จำนวน 12 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา จากพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2567 จำนวน 43 พื้นที่ รวมทั้งสิ้น 129 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาและผู้สนใจในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากพื้นที่เป้าหมายคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่งที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2567 ได้แก่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลบางคล้า เทศบาลตำบลนครเนื่องเขต เทศบาลตำบลปากน้ำ เทศบาลตำบลท่าถ่าน องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองหลวงแพ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้ในการเก็บข้อมูลความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยครอบคลุมประเด็นหลัก ได้แก่ แนวทางการจัดการเมือง การใช้ทรัพยากรและอัตลักษณ์ของเมือง และปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ เครื่องมือนี้มีกรอบคำถามชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แต่ยังคงความยืดหยุ่นในการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิขยายความและให้ข้อมูลเชิงลึกได้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดคำถามหลักที่ตอบโจทย์การวิจัย พร้อมออกแบบให้เป็นคำถามกึ่งโครงสร้างที่สามารถซักถามต่อยอดได้ ร่างแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ด้วยวิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง คือ 0.868 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม ใช้เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้จากการอบรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การสร้างข้อสอบ ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดโครงสร้างข้อสอบ ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมบทบาทนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรและอัตลักษณ์การสื่อสาร และการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

2) การตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หาค่าความสอดคล้องได้ 0.84 วิเคราะห์ค่าความยากง่ายให้เหมาะสมที่ 0.20–0.80 โดยได้ค่าความยากง่ายของแบบวัดความรู้ คือ ช่วง 0.36-0.63 และอำนาจจำแนกไม่น้อยกว่า 0.20 ซึ่งอยู่ในช่วง 0.33-0.86 รวมถึงตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยสูตร KR-20 ได้ 0.89

3) การปรับปรุงข้อสอบ ใช้ผลการวิเคราะห์แก้ไขข้อที่มีปัญหา ก่อนนำไปใช้จริงในการวัดผลก่อนและหลังอบรมกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 แบบประเมินทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ใช้สำหรับประเมินผลการพัฒนาทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ 2) การวางแผนและพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ 3) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และ 4) การจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก 3 ระดับ คือ ดีมาก (3 คะแนน) ปานกลาง (2 คะแนน) และต้องปรับปรุง (1 คะแนน)

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ระยะ (R1–D1–R2–D2) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 (Research 1) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การสร้างหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองแห่งการเรียนรู้และสถานการณ์นักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัย และข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญและกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

3.1.2 ศึกษาความต้องการและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา หลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล การจัดการทรัพยากรและพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เมือง วัฒนธรรม และสังคมเศรษฐกิจ

3.2 ระยะที่ 2 (Development 1) เป็นการพัฒนาและออกแบบหลักสูตร(ร่าง)หลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 สังเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยอิงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Hilden Taba, 1962)

3.2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อร่วมกันจัดทำ (ร่าง)หลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ และตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาและกิจกรรม

3.2.3 ปรับปรุง(ร่าง)หลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำเสนอเป็นหลักสูตรต้นแบบ

3.3 ระยะที่ 3 (Research 2) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 คือ การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรผ่านการนำไปใช้จริงและการนำเสนอผลการประเมินทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยดำเนินการดังนี้

3.3.1 นำหลักสูตรต้นแบบไปใช้จริงในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่าง อาสาสมัคร 30 คน จาก 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.3.2 เก็บข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม โดยใช้เครื่องมือ 3 ชนิด ได้แก่

- แบบทดสอบวัดความรู้ (Pre-test และ Post-test) คะแนนเต็ม 20 คะแนน
- แบบประเมินทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ครอบคลุม 4 ด้าน (การคิดวิเคราะห์ การวางแผนและพัฒนา การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และการจัดการทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้)
- แบบประเมินสมรรถนะและความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอบรม

3.4 ระยะที่ 4 (Development 2) เป็นการปรับปรุง พัฒนา และขยายผลหลักสูตร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยใช้ข้อมูลผลการประเมินจากระยะที่ 3 มาประกอบการปรับปรุง ดังนี้

3.4.1 การสังเคราะห์ผลการประเมินจากการใช้จริง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ผู้วิจัยนำผลการประเมินความรู้ (Pre-test และ Post-test) มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ของผู้เข้าอบรม
- ผลการประเมินทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยเกณฑ์รูบริก เพื่อดูระดับพัฒนาการและความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้
- ผลการประเมินสมรรถนะและความพึงพอใจต่อกิจกรรมถูกสังเคราะห์เพื่อสะท้อนความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้หลักสูตรในพื้นที่จริง

3.4.2 การรวบรวมข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ โดยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าอบรม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อหาประเด็นที่ควรปรับปรุง เช่น ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหากับบริบทพื้นที่ และความเหมาะสมของวิธีการจัดกิจกรรม

3.4.3 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยผู้วิจัยปรับแก้ไขเนื้อหา กิจกรรม วิธีการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมิน ให้สอดคล้องกับผลการประเมินเชิงปริมาณและข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้จริง

3.5 การขยายผล (Extension Phase) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 นำหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ในการจัดกิจกรรม เทศกาลถนนคนเดินเมืองแปดริ้ว ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะสำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.5.2 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมที่ผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะ ได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จริงในการจัดการพื้นที่ การออกแบบกิจกรรม และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อสะท้อนศักยภาพของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้

3.5.3 ใช้กิจกรรมถนนคนเดินเป็นเวทีแสดงผลงานและเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้

3.5.4 เก็บรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมงาน ผู้ชม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางการขยายผลในระดับพื้นที่และนโยบายในอนาคต

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ

4.1.1 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คนขึ้นไป เพื่อยืนยันความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามสัมภาษณ์ เกณฑ์การแปลผล: ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลในเชิงพรรณนาและใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม ใช้คะแนนจากแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Pre-test และ Post-test) เพื่อตรวจสอบความแตกต่างด้านความรู้ก่อนและหลังเข้ารับการอบรม โดยแบ่งเป็น

4.2.1 การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ แบบทดสอบที่ใช้เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

- การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อ ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- การหาค่าความยากง่าย วิเคราะห์สัดส่วนผู้ตอบถูก เพื่อให้ข้อสอบมีความยากง่ายในเกณฑ์เหมาะสม (0.20–0.80)
- การหาค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ความสามารถของข้อสอบในการจำแนกผู้ที่มีความรู้สูง–ต่ำ โดยข้อที่มีค่า D ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปถือว่านำไปใช้ได้
- การหาค่าความเชื่อมั่น ตรวจสอบด้วยสูตร Kuder–Richardson 20 (KR-20) เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของแบบทดสอบทั้งฉบับ

4.2.2 การวิเคราะห์ผล นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test for dependent samples เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนรู้ หากคะแนนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผล

4.3 การประเมินทักษะและสมรรถนะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้

4.3.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำไปใช้ได้

4.3.2 วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินทักษะ (Rubric 3 ระดับ) และแบบประเมินสมรรถนะด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตรวจสอบระดับพัฒนาการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและตรวจสอบหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

การพัฒนาหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีผลการวิจัยตามขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า บุคคลที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเมืองอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ นักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ควรเป็นบุคลากรที่มีความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น ทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแทนชุมชน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาจังหวัดฉะเชิงเทรายังไม่ปรากฏการพัฒนานักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นระบบและเป็นรูปธรรม มีเพียงการส่งบุคลากรของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราซึ่งดูแลศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา (KCC) เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานภายนอกเท่านั้น เพื่อให้จังหวัดฉะเชิงเทรามีนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีศักยภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้กำหนดขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การออกแบบกรอบหลักสูตร การยกร่างหลักสูตร การวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการประเมินและวัดผล เพื่อให้หลักสูตรที่ได้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ในการอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การยกร่างหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อยก (ร่าง)หลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้โดยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 15 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 30 ชั่วโมง และการจัดทำผลงาน Showcase หรือ Learning Festival 1 ชิ้น ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 บทนำสู่แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ (ทฤษฎี 3 ชั่วโมง)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การวางแผนและการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (ทฤษฎี 3 ชั่วโมง)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เมืองแห่งการเรียนรู้ (ทฤษฎี 3 ชั่วโมง)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (ทฤษฎี 3 ชั่วโมง)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (ทฤษฎี 3 ชั่วโมงและปฏิบัติ 3 ชั่วโมง)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การจัดกิจกรรม showcase / Learning Festival (ปฏิบัติ 27 ชั่วโมง)

3.การวิพากษ์หลักสูตร

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดการเชิงพื้นที่ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เข้าร่วมพิจารณาและวิพากษ์ (ร่าง) หลักสูตร ผลการวิพากษ์ชี้ให้เห็นว่า (ร่าง) หลักสูตรมีความเหมาะสมครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านการประเมินผล การใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบกิจกรรม และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งคณะนักวิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.การรับรองหลักสูตร

(ร่าง) หลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ได้เข้าสู่กระบวนการอนุมัติเป็นหลักสูตรระยะสั้น (Non-degree program) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2568 ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้พิจารณาความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรในองค์ประกอบ ต่อไปนี้ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม และประเมินผลการฝึกอบรม และความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 ประกอบด้วย 7 รายการ คือ คำอธิบายรายหน่วย วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ พบว่ามีค่าระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.60 ถึง $\overline{X}$ = 5.00)

5.การจัดอบรมหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ

หลังการรับรองหลักสูตรผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดอบรมนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเครือข่ายพื้นที่ 7 พื้นที่ ได้แก่ จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 22–24 มกราคม 2568 โดยมีกิจกรรมสำคัญคือการ Showcase ภายใต้ชื่อ “Chachoengsao Learning Festival” ระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคม 2568 ณ ศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา (KCC) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเวทีแสดงผลงานและเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งเป็นการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้หากผู้เข้าร่วมอบรมสามารถจัดแสดงผลงาน (Showcase) โดยใช้ทักษะของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ในระดับดี ที่พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความรู้และทักษะของการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2.1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนวัดความรู้เกี่ยวกับทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้

รายการ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
Pre-test	30	11.83	4.13	6.45***	.000
Post-test	30	15.37	2.46		

P*** < .001

จากตารางที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่าความรู้เกี่ยวกับทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.83 และหลังอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.37 นั่นคือผู้เข้าอบรมมีความรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 2.2 แสดงผลการประเมินศักยภาพของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ด้านทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Skills of City Administrator) จำแนกตามทีม

พฤติกรรมการปฏิบัติ ทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Skills of City Administrator)	ผลการประเมิน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)						
	ทีม 1	ทีม 2	ทีม 3	ทีม 4	ทีม 5	ทีม 6	ทีม 7
ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking Skills)							
1. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหาเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
2. สามารถใช้เหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา	3.00	3.00	2.67	3.00	2.67	3.00	3.00
3. สามารถเชื่อมโยงแนวคิดและองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาเพื่อพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้	2.67	2.67	2.67	2.67	3.00	3.00	3.00
รวมรายด้าน	**8.67**	**8.67**	**8.67**	**8.67**	**8.67**	**9.00**	**9.00**
ทักษะการวางแผนและการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City Planning and Development Skills)							
1. สามารถกำหนดเป้าหมายและแผนกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00

พฤติกรรมการปฏิบัติทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Skills of City Administrator)	ผลการประเมิน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)						
	ทีม 1	ทีม 2	ทีม 3	ทีม 4	ทีม 5	ทีม 6	ทีม 7
2. สามารถออกแบบโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทของเมือง	3.00	3.00	3.00	3.00	2.67	3.00	3.00
3. สามารถประเมินผลและปรับปรุงแผนพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม	3.00	2.67	3.00	2.67	3.00	3.00	3.00
รวมรายด้าน	9.00	8.67	9.00	8.67	8.67	9.00	9.00
ทักษะการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City Communication and Public Relations Skills)							
1. สามารถสื่อสารแนวคิดและประโยชน์ของเมืองแห่งการเรียนรู้ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
2. สามารถใช้สื่อและเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่หลาก หลายในการสร้างการรับรู้และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ	3.00	3.00	2.67	2.67	3.00	3.00	2.67
3. สามารถบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้ให้ถูกต้อง ชัดเจน และน่าสนใจ	2.67	3.00	3.00	2.67	3.00	3.00	2.67
รวมรายด้าน	**8.67**	**9.00**	**8.67**	**8.34**	**9.00**	**9.00**	**8.34**
ทักษะการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (Resource Management for Learning Support Skills)							
1. สามารถวางแผนและจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูล และบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้	3.00	3.00	2.67	3.00	2.33	3.00	3.00
2. สามารถบริหารและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้	3.00	3.00	2.67	3.00	2.67	2.67	3.00

พฤติกรรมการปฏิบัติทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Skills of City Administrator)	ผลการประเมิน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)						
	ทีม 1	ทีม 2	ทีม 3	ทีม 4	ทีม 5	ทีม 6	ทีม 7
3. สามารถหาแหล่งทรัพยากรเพิ่มเติมจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมการเรียนรู้ในเมือง	3.00	2.67	2.67	2.67	3.00	3.00	3.00
รวมรายด้าน	**9.00**	**8.67**	**8.01**	**8.67**	**8.00**	**8.67**	**9.00**
รวมคะแนนด้านทักษะ	**35.34**	**35.01**	**34.02**	**34.34**	**34.34**	**35.67**	**35.34**
ลำดับ	**2**	**4**	**7**	**5**	**5**	**1**	**2**

จากตารางที่ 2.2 แสดงให้เห็นว่า ทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (Skills of City Administrator) โดยภาพรวมจากคะแนนเต็ม 36 คะแนน เรียงลำดับคะแนนวัดทักษะจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ทีมที่ 6 (35.67 คะแนน) รองลงมาคือทีมที่ 1 และทีมที่ 7 (35.34 คะแนน) ทีมที่ 4 (35.01 คะแนน) ทีมที่ 2 และทีมที่ 5 มีคะแนนเท่ากัน (34.34 คะแนน) และลำดับสุดท้ายคือทีมที่ 3 (34.02 คะแนน) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การสร้างและตรวจสอบหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตรนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้จังหวัดฉะเชิงเทราดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการเชิงพื้นที่ สังเคราะห์ข้อมูล การออกแบบกรอบหลักสูตร การวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการปรับปรุงจนได้รับการรับรองเป็นหลักสูตรระยะสั้นของมหาวิทยาลัย ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในบริบทพื้นที่จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taba (1962) ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบตามขั้นตอน 7 ประการ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหา การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ แนวคิดของทาบายังกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้แนวทางแบบรากหญ้า (grass–roots approach) กล่าวคือ หลักสูตรควรเริ่มต้นจากความต้องการจริงในระดับพื้นที่โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่าเป็นการกำหนดมาจากส่วนกลางอย่างเดียว เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของบริบทในพื้นที่จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Oliva (1982) ที่มองว่าการพัฒนาหลักสูตรควรครอบคลุมทั้งการกำหนดเป้าหมายเชิงปรัชญาและจิตวิทยาการศึกษา การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การกำหนดโครงสร้างเนื้อหา การเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ และเพื่อให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบหลักสูตรจึงผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและ

ภาคปฏิบัติ โดยมีการจัดกิจกรรม Showcase: Learning Festival ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของ Kolb (1984) ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและผ่านวงจรการเรียนรู้ 4 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) การสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) และการนำไปปฏิบัติ (Active Experimentation) การที่ผู้เข้าอบรมได้เผชิญสถานการณ์จริงและสะท้อนประสบการณ์ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทำให้สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรพัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิผลที่สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราได้จริง

2. การประเมินความรู้และทักษะของนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีคะแนนความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นหลังการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ ทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ การวางแผนและพัฒนาเมือง การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil (2009) ที่เสนอว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมลงมือทำจริงและสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2554) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) เข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในกรณีของการอบรมครั้งนี้ การจัดกิจกรรม Learning Festival เป็นการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมได้เผชิญสถานการณ์จริง มีโอกาสเชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้เข้ากับการปฏิบัติ และสะท้อนประสบการณ์ร่วมกับภาคีเครือข่าย ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถพัฒนาทักษะการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของธีระพงศ์ บุศรากูล (2566) ที่เสนอว่าการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้คิด วางแผน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยรัฐทำหน้าที่สนับสนุนองค์ความรู้และทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ การจัดกิจกรรม Learning Festival ให้ผู้เข้าอบรมได้ทดลองประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในบริบทพื้นที่จริงยังส่งผลให้เกิด “พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบ” ที่สามารถพัฒนาต่อยอดและขยายผลเพื่อการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2015, 2017) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายท้องถิ่น เพื่อพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกช่วงวัย อีกทั้งยังชี้ว่าการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีบุคลากรที่ตระหนักถึงบริบทของพื้นที่และสามารถทำหน้าที่ประสานการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งสร้างนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้จากคนในพื้นที่ เพื่อยกระดับศักยภาพของคนและชุมชนให้ก้าวสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ใช้หลักสูตรและคู่มือที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นต้นแบบในการอบรมขยายผล

1.2 ควรพัฒนาระบบประเมินสมรรถนะนักจัดการเมืองในระยะยาว เพื่อใช้เป็นกลไกติดตามความก้าวหน้าและผลกระทบเชิงระบบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 หน่วยงานรัฐควรผลักดันให้มีตำแหน่งนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลไกประจำในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรวิจัยเชิงลึกด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของประชาชนในเขต Learning City เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับโอกาสและการสนับสนุนที่ได้รับ ซึ่งมีความสำคัญที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอบขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพเชิงปัจเจกของบุคลากร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การประสานเครือข่าย และการใช้ทรัพยากรของพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนว่า เมื่อประชาชนในพื้นที่มีทักษะการเป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ จะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสนับสนุนให้จังหวัดฉะเชิงเทราสามารถเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จรัส อติวิทยาภรณ์, เธียรชัย พันธ์คง, ประกาศ ปานเจี้ยง, อุบลรัตน์ ศรีวิเชียรอำไพ, จักรกฤษณ์ หมั่นวิชา, จิตรลดา พันธุ์พณาสกุล, จิณัชญ์ดา วิทยาพันธ์ประชา และวิไลวรรณ ปราณจันทร์. (2564). ศึกษาปัญหาและความต้องการนวัตกรรมการเรียนรู้ สู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลนครหาดใหญ่. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12* (849-862). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พลรพี ทุมมาพันธ์, สรียา โชติธรรม และกัญญ์ฐิตา ศรีภา. (2565). เมืองแห่งการเรียนรู้: กรอบการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์, 1*(1). 60-84.

พิมพิมล สายอ่อง. (2554). *นโยบายการศึกษาของไทยและการจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลนครสงขลา.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิศนา แขมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพงศ์ บุศรากุล. (2566). การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *5*(7), 448-463.

มารุต พัฒผล. (2567). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้. http://www.curriculumandlearning.com

สรประเวศ กระจ่างคันถมาตร์. (2566). ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณลักษณะของเมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหศาสตร์, 23*(1), 156-177.

สันต์ สุวัจฉราภินันท์, ปรานอม ตันสุขานันท์, อัมพิกา ชุมมัธยา, จิรันธนิน กิติกา และอจิรภาส์ ประดิษฐ์. (2565). สำรวจการก่อรูปทางความคิดและกลไกการขับเคลื่อนเชียงใหม่เมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยชุมชน. *วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม, 9*(2), 93-113.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานประจำปี 2566: Transitioning Thailand: Coping with the future*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13377

สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ และสุธินี อัตถากร. (2567). เมืองแห่งการเรียนรู้: แนวคิดการพัฒนาและสร้างความรู้เพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 11*(1), 851-864.

Joyce, B. R., Weil, M., & Calhoun, E. (2009). *Models of teaching* (8th ed.). MA: Pearson.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Prentice Hall.

Oliva, P. F. (1982). *Developing the curriculum.* Brown and Company.

Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2013). *Curriculum: Foundations, principles, and issues.* Allyn and Bacon.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice.* Harcourt Brace Jovanovich.

UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2015). *Guidelines for building learning cities: Lifelong learning for all is our city*. UNESCO Institute for Lifelong Learning. https://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/LifelongLearning/learning-cities/en-guidelines-for-building-learning-cities.pdf

UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2017). *Learning cities and the SDGs: A guide to action*. UNESCO Institute for Lifelong Learning. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260442

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. https://sdgs.un.org/2030agenda

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

AN INTERNAL SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT FOR INSTRUCTIONAL QUALITY ENHANCEMENT IN TRIAM UDOM SUKSA PATTANAKARN UBON RATCHATHANI SCHOOL

อังคณา นาสารี[1*] อดินันท์ แก้วนิล[2] เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง[3] วิรุธน์ บัวงาม[4]

Angkana Nasaree[1*] Adinan Kaewnin[2] Ekkapad Huengsaisong[3] Wirut Buangam[4]

[1-4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

[1-4]Faculty of Education, Ubon Ratchathani University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: angkana.n@ubu.ac.th

(Received: 22 September 2025, Revised: 19 November 2025, Accepted: 25 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี (2) พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี และ (3) ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี การวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหา การพัฒนารูปแบบ และการประเมินรูปแบบ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2567 จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจการจัดตารางการนิเทศภายใน แบบสรุปผลการนิเทศ แบบประเมินการนิเทศการสอน แบบสรุปรายงานผลการนิเทศการสอน และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการนิเทศภายใน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการสิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพปัญหา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบระดับชาติยังต้องได้รับการพัฒนา 2) รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการกระบวนการ PIDRE และวงจร PDCA สู่ “รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ PIDRE-PDCA” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (Planning - P) สอดคล้องกับ Plan (2) การให้ความรู้และดำเนินการ (Informing - I และ Doing - D) สอดคล้องกับ Do (3) การสร้างเสริมกำลังใจ (Reinforcing - R) ดำเนินการควบคู่ไปกับขั้นที่ 2 และ (4) การตรวจสอบและประเมินผล (Evaluating - E) สอดคล้องกับ Check และนำไปสู่ Act ซึ่งช่วยให้การนิเทศเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และเน้นการพัฒนาครูอย่างมีส่วนร่วม 3) ผลการประเมินรูปแบบพบว่า การปฏิบัติการสอนของครูใน

ภาพรวมอยู่ในระดับ "ดีมาก" (ร้อยละ 94.56) และความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศต่อรูปแบบ การนิเทศภายใน อยู่ในระดับมาก โดยรายการที่ได้คะแนนสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมช่วยพัฒนาครูตามความต้องการ และบรรยากาศการนิเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพ ในการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน; คุณภาพการสอน; PIDRE; PDCA; การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ABSTRACT

This research aimed to (1) study the problems regarding internal supervision for elevating the quality of teaching and learning at Triam Udom Suksa Pattanakarn Ubon Ratchathani School, (2) develop an internal supervision model to elevate the quality of teaching and learning at Triam Udom Suksa Pattanakarn Ubon Ratchathani School, and (3) evaluate the developed internal supervision model. The research employed a Research and Development (R&D) design, consisting of three phases: Problem Study, Model Development, and Model Evaluation. The population comprised all teachers and educational personnel at Triam Udom Suksa Pattanakarn Ubon Ratchathani School. The sample for data collection was 108 teachers and educational personnel who underwent instructional supervision during the 2024 academic year. The research instruments included a survey on internal supervision scheduling, a supervision summary form, a teaching supervision evaluation form, a teaching supervision result report form, and a teacher satisfaction questionnaire concerning internal supervision. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The research revealed the following findings: 1) Problem Study: It was found that academic achievement and national test results require further development. 2) Model Development: The internal supervision model developed to elevate the quality of teaching and learning is an integration of the PIDRE process and the PDCA cycle, resulting in the "Integrated PIDRE-PDCA Internal Supervision Model". It comprises four steps: (1) Planning (P): Aligns with the Plan step of PDCA. (2) Informing (I) and Doing (D): Aligns with the Do step of PDCA. (3)The Reinforcing (R) step is implemented concurrently with step (2). (4) Evaluating (E): Aligns with the Check step of PDCA and leads to the Act step. This integration makes the supervision systematic, continuous, and emphasizes participatory teacher development. 3)Model Evaluation: The evaluation results showed that the teachers' overall teaching performance was at a "Very Good" level (94.56%). The supervised teachers' satisfaction with the internal supervision model was at a High level.

The items receiving the highest scores were activities that helped develop teachers according to their needs and the supervision atmosphere. This indicates that the model is effective in helping teachers manage learning better and, consequently, leads to an increase in students' academic achievement.

Keywords: Internal Supervision; Teaching Quality; PIDRE; PDCA; Student Quality Development

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและศักยภาพสูงสุด ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 2 และมาตรา 24 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) ที่มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) การดำเนินงานของสถานศึกษาต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญที่ประสานกันแบบ "เกลียวเชือก" ได้แก่ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ กระบวนการนิเทศ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การนิเทศการศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้น ส่งเสริม และพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สถาพร สมอุทัย, 2565) โดยเน้นกระบวนการร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด (บุณยพงศ์ โพธิวัฒน์ธนัต, 2566; ภีชาวิชญ์ ยางงาม, 2564; ทิพวรรณ ถาวรโชติ, 2564)

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี เป็นโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ มีอุดมการณ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามปรัชญาของโรงเรียนเครือข่าย มุ่งเน้น "ความเป็นเลิศทางวิชาการและคุณธรรม" ใน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปี 2564–2567 (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี, 2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่โรงเรียนคุณภาพมาตรฐานสากล และมีพันธกิจ/เป้าประสงค์ที่ชัดเจนในการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้มีโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ นิเทศภายใน เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีเป้าหมายในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนในทุกปีการศึกษา โดยเฉพาะผลการทดสอบ O-NET และ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวม (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี, 2566, 2567) การบรรลุเป้าหมายที่ท้าทายนี้จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสม ชัดเจน และเป็นระบบ

ดังนั้น เพื่อให้โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี มีระบบนิเทศภายในที่สามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนของครู และส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการ พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบแก่คณะกรรมการบริหารและคณะครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี
3. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ “การวิธีวิจัยและพัฒนา” ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2567 จำนวน 108 คน

2. **ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย**

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน โดย (1) การสังเคราะห์เอกสารและทฤษฎี ศึกษาแนวคิด หลักการ และรูปแบบการนิเทศภายใน แบบ PIDRE และวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบ (2) การศึกษาสภาพปัญหา จากการศึกษาเอกสาร รายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปี 2564-2567, แผนปฏิบัติการศึกษาปี

การศึกษา 2566, 2567, 2568 และรายงานผลการดำเนินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน โดย (1) การสร้างรูปแบบฉบับร่าง นำข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการมาประกอบกับแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อร่างรูปแบบการนิเทศภายใน ที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนชัดเจน (2) การตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง นำรูปแบบฉบับร่างเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องและความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง โดยใช้ แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) และ แบบประเมินความเหมาะสม (3) การปรับปรุงรูปแบบ นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบจนได้ฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ โดย (1) การทดลองนำรูปแบบไปใช้ในปีการศึกษา 2567 (2) การประเมินความพึงพอใจและความเป็นไปได้ จากผู้บริหาร ครูผู้สอน จำนวน 108 คน ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และความพึงพอใจต่อรูปแบบ

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจการจัดตารางการนิเทศภายใน แบบสรุปผลการนิเทศ แบบประเมินการนิเทศการสอน แบบสรุปรายงานผลการนิเทศการสอน และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการนิเทศภายใน

4. **การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล**

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนดตลอดปีการศึกษา 2567 โดยข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินการนิเทศการสอนและแบบสอบถามความพึงพอใจได้รับ และในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้รับการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2563-2567

ในปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ร่วมกับ 6 ภาคีเครือข่าย กำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินการยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 ให้สูงกว่าปีการศึกษา 2566 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ (1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 (2) คณิตศาสตร์ ผลการเรียนเฉลี่ย 2.80 (3) ภาษาต่างประเทศ ผลการเรียนเฉลี่ย 3.20 (4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมคณิตศาสตร์ ผลการเรียนเฉลี่ย 3.40 (5) ภาษาไทย ผลการเรียนเฉลี่ย

2.80 (6) ศิลปะ ผลการเรียนเฉลี่ย 3.50 (7) การงานอาชีพ ผลการเรียนเฉลี่ย 3.50 และ (8) สุขศึกษาและพลศึกษา ผลการเรียนเฉลี่ย 3.50 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2564-2567 แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2564-2567

กลุ่มสาระ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
	ปีการศึกษา 2564	ปีการศึกษา 2565	ปีการศึกษา 2566	ปีการศึกษา 2567
ภาษาไทย	2.78	2.69	2.77	2.86 (2.80)
คณิตศาสตร์	2.68	2.59	2.51	2.74 (2.80)
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2.77	2.85	2.86	2.94 (3.00)
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	3.03	3.08	3.22	3.29 (3.40)
สุขศึกษาและพลศึกษา	3.22	3.30	3.29	3.35 (3.50)
ศิลปะ	3.09	3.28	3.26	3.27 (3.50)
การงานอาชีพ	2.96	3.22	3.53	3.54 (3.50)
ภาษาต่างประเทศ	2.97	3.03	3.00	3.11 (3.20)
เฉลี่ยรวม	2.86	2.94	3.05	3.44

ที่มา : แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี (2567) และแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี (2568)

จากตารางที่ 1 ผลดำเนินการยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 ให้สูงกว่าปีการศึกษา 2566 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2567 เพิ่มขึ้นทุกกลุ่มสาระ และมีกลุ่มสาระที่บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ร่วมกับ 6 ภาคีเครือข่าย ร่วมกันกำหนด ได้แก่ ภาษาไทย 2.86 (2.80) และการงานอาชีพ 3.54 (3.50)

1.2 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เปรียบเทียบปีการศึกษา 2564-2567 แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เปรียบเทียบปีการศึกษา 2564-2567

	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
ปีการศึกษา 2564	46.23	28.96	21.84	29.79
ปีการศึกษา 2565	49.28	28.50	21.08	31.28
ปีการศึกษา 2566	47.71	29.52	22.82	28.60
ปีการศึกษา 2567	47.13	29.31	24.82	33.63

ที่มา : งานวัดและประเมินผล กลุ่มบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

จากตารางที่ 2 ผลดำเนินการยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยเพิ่มผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 ให้สูงกว่าปีการศึกษา 2566 พบว่า เพิ่มขึ้น 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ คณิตศาสตร์ จาก 22.82 เป็น 24.82 และวิทยาศาสตร์ จาก 28.60 เป็น 33.63

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เปรียบเทียบปีการศึกษา 2564-2567

	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
ปีการศึกษา 2564	43.07	35.03	23.91	19.42	29.12
ปีการศึกษา 2565	44.03	32.73	20.90	17.89	25.56
ปีการศึกษา 2566	38.00	30.65	24.36	15.85	37.61
ปีการศึกษา 2567	38.81	33.29	27.92	17.81	27.65

ที่มา : งานวัดและประเมินผล กลุ่มบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

จากตารางที่ 3 ผลดำเนินการยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยเพิ่มผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนในปีการศึกษา 2567 ให้สูงกว่าปีการศึกษา 2566 พบว่า เพิ่มขึ้น 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย จาก 38.00 เป็น 38.81 สังคมศึกษา จาก 30.65 เป็น 33.29 ภาษาอังกฤษ จาก 24.36 เป็น 27.92 และ คณิตศาสตร์ จาก 15.85 เป็น 17.81

2.รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิด PIDRE Model (สงัด อุทรานันท์ 2530 อ้างถึงใน พาสนา ชลบุรพันธ์ , สินธะวา คามดิษฐ์ และ พิณสุดา สิริธรังศรี, 2560) กับวงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA Cycle มีองค์ประกอบและขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

จากภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการกระบวนการ PIDRE และวงจร PDCA สู่ “รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ PIDRE-PDCA” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (Planning - P) สอดคล้องกับ Plan (2) การให้ความรู้และดำเนินการ (Informing - I และ Doing - D) สอดคล้องกับ Do (3) การสร้างเสริมกำลังใจ (Reinforcing - R) ดำเนินการควบคู่ไปกับขั้นที่ 2 และ (4) การตรวจสอบและประเมินผล (Evaluating - E) สอดคล้องกับ Check และนำไปสู่ Act ซึ่งช่วยให้การนิเทศเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และเน้นการพัฒนาครูอย่างมีส่วนร่วม จากการดำเนินการดังกล่าวส่งผลทำให้โรงเรียนมีรูปแบบการนิเทศภายในที่เป็นระบบ ชัดเจน เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

1) ผลการประเมินการปฏิบัติการสอนของครู โดยใช้แบบประเมินการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ สภาพทั่วไป บุคลิกภาพ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล (แบบนิเทศ 3)

ใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในการแปลผลร้อยละที่ได้ไปเป็นระดับคุณภาพ ดังนี้ (1) ช่วงร้อยละ 90-100 คะแนนรวม (เต็ม 80) 72.00-80.00 ระดับคุณภาพ ดีมาก แปลผล มีการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพสูงมาก (2) ช่วงร้อยละ 80-89.99 คะแนนรวม (เต็ม 80) 64.00-71.99 ระดับคุณภาพ ดี แปลผล มีการปฏิบัติการสอนดี มีประสิทธิภาพ (3) ช่วงร้อยละ 70.00-79.99 คะแนนรวม (เต็ม 80) 56.00-63.99 ระดับคุณภาพ พอใช้ แปลผล ต้องพัฒนาเพิ่มเติม (4) ต่ำกว่า 70.00 คะแนนรวม (เต็ม 80) ต่ำกว่า 56 ระดับคุณภาพ ต้องปรับปรุง แปลผล ต้องปรับปรุงการสอนอย่างมาก แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปผลการประเมินการปฏิบัติการสอนของครู (ค่าเฉลี่ยรายกลุ่มสาระฯ)

ลำดับ	กลุ่มสาระการเรียนรู้	คะแนนรวม (80 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ระดับคุณภาพ
1	คณิตศาสตร์	80.00	100.00	ดีมาก
2	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	77.74	97.18	ดีมาก
3	สุขศึกษา พลศึกษา	77.74	97.18	ดีมาก
4	ภาษาไทย	77.11	96.39	ดีมาก
5	การงานอาชีพ	75.90	94.88	ดีมาก
6	ศิลปะ	73.50	91.88	ดีมาก
7	ภาษาต่างประเทศ	73.05	91.31	ดีมาก
8	แนะแนว	72.67	90.84	ดีมาก
9	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	70.88	88.60	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม		**75.65**	**94.56**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินและเกณฑ์ข้างต้น มีข้อสรุปผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนดังนี้ ผลการปฏิบัติงานโดยรวม ของครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ด้วยคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.56 กลุ่มสาระที่ทำผลงานได้สูงสุด คือ คณิตศาสตร์ ที่ได้คะแนนเต็มร้อยละ 100.00 กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มเดียวที่มีผลการปฏิบัติงานต่ำกว่าร้อยละ 90 (ร้อยละ 88.60) ซึ่งตกไปอยู่ในระดับคุณภาพ ดี แม้จะเป็นคะแนนที่สูงมาก แต่เป็นจุดที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ทุกกลุ่มสาระบรรลุระดับ ดีมาก ตามเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียน

2) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศต่อรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 4 ระดับ (1) คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.00:พึงพอใจ มากที่สุด (2) คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50:พึงพอใจ มาก (3) คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50:พึงพอใจ น้อย (4) คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50: ไม่พอใจเลย แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศภายใน (ร้อยละ)

ลำดับที่	รายการประเมิน	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	ไม่พอใจเลย (1)	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1	กิจกรรมช่วยพัฒนาครูตามความต้องการ	25.00	56.25	18.75	0.00	3.06	0.67	มาก
2	ความเหมาะสมของกิจกรรม (เยี่ยมชั้นเรียน)	12.50	46.80	40.63	0.00	2.72	0.67	มาก
3	ความเหมาะสมของกิจกรรม (ให้คำปรึกษา)	12.50	68.75	18.75	0.00	2.94	0.51	มาก
4	บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	12.50	62.50	25.00	0.00	2.88	0.58	มาก
5	บรรยากาศการนิเทศ	18.75	65.63	15.63	0.00	3.03	0.63	มาก
6	การมีส่วนร่วมของคณะครู	26.88	43.75	34.38	0.00	2.92	0.80	มาก
7	ระยะเวลาในการดำเนินการ	6.25	59.38	34.38	0.00	2.72	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทุกรายการ						**2.89**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบการนิเทศภายใน โดยภาพรวม ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอน/บุคลากรภายในที่มีต่อระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$= 2.89 และ S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายการประเมินเป็นรายข้อ ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ กิจกรรมช่วยพัฒนาความต้องการ ($\bar{X}$ = 3.06, S.D. = 0.67) และ บรรยากาศการนิเทศ ($\bar{X}$ = 3.03, S.D. = 0.63) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรรับรู้ว่ากิจกรรมและการสร้างบรรยากาศในการนิเทศเป็นไปอย่างดี ด้านที่มีความพึงพอใจในระดับมากแต่ควรพิจารณา คือ ความเหมาะสมของกิจกรรม (เยี่ยมชั้นเรียน) และ ระยะเวลาในการดำเนินการ (ทั้งสองรายการมี $\bar{X}$ = 2.72) ซึ่งเป็นรายการที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และด้านที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก คือ การมีส่วนร่วมของคณะครู (S.D. = 0.80) ซึ่งมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการรับรู้เรื่องการมีส่วนร่วมของคณะครูยังมีความแตกต่างกันสูงในกลุ่มบุคลากร

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบ O-NET ในหลายกลุ่มสาระยังต้องได้รับการพัฒนา แม้ในปีการศึกษา 2567 จะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยผลสัมฤทธิ์รวมเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มสาระและคะแนน O-NET ของนักเรียนระดับ ม.3 และ ม.6 สูงขึ้นในหลายวิชา

2. รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี เป็นการบูรณาการกรอบแนวคิด PIDRE Model (สงัด อุทรานันท์ 2530 อ้างใน พาสนา ชลบุรพันธ์, สินธะวา คามดิษฐ์ และ พิณสุดา สิริธรังศรี, 2560) กับวงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA Cycle มีองค์ประกอบและขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

จากภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี ที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการกระบวนการ PIDRE และวงจร PDCA สู่ “รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ PIDRE-PDCA” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (Planning - P) สอดคล้องกับ Plan (2) การให้ความรู้และดำเนินการ (Informing - I และ Doing - D) สอดคล้องกับ Do (3) การสร้างเสริมกำลังใจ (Reinforcing - R) ดำเนินการควบคู่ไปกับขั้นที่ 2 และ (4) การตรวจสอบและประเมินผล (Evaluating - E) สอดคล้องกับ Check และนำไปสู่ Act ซึ่งช่วยให้การนิเทศเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และเน้นการพัฒนาครูอย่างมีส่วนร่วม จากการดำเนินการดังกล่าวส่งผลทำให้โรงเรียนมีรูปแบบการนิเทศภายในที่เป็นระบบ ชัดเจน เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน

การปฏิบัติงาน ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภัสสร สว่างโคตร (2566) กล่าวว่า การนิเทศแบบ PIDRE สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับ 3 ขึ้นไป และมีผลการสอบระดับชาติมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทุกรายวิชา

3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี

1) ผลการประเมินการปฏิบัติการสอนของครู จากผลการปฏิบัติงานโดยรวม ของครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ด้วยคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.56 กลุ่มสาระที่ทำผลงานได้สูงสุด คือ คณิตศาสตร์ ที่ได้คะแนนเต็มร้อยละ 100.00 กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มเดียวที่มีผลการปฏิบัติงานต่ำกว่าร้อยละ 90 (ร้อยละ 88.60) ซึ่งตกไปอยู่ในระดับคุณภาพ ดี แม้จะเป็นคะแนนที่สูงมาก แต่เป็นจุดที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ทุกกลุ่มสาระบรรลุระดับ ดีมาก ตามเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียน

2) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศภายใน โดยภาพรวม ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอน/บุคลากรภายในที่มีต่อระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$= 2.89 และ S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายการประเมินเป็นรายข้อ ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ กิจกรรมช่วยพัฒนาความต้องการ ($\overline{X}$ = 3.06, S.D. = 0.67) และ บรรยากาศการนิเทศ ($\overline{X}$ = 3.03, S.D. = 0.63) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรรับรู้ว่ากิจกรรมและการสร้างบรรยากาศในการนิเทศเป็นไปอย่างดี ด้านที่มีความพึงพอใจในระดับมากแต่ควรพิจารณา คือ ความเหมาะสมของกิจกรรม (เยี่ยมชั้นเรียน) และ ระยะเวลาในการดำเนินการ (ทั้งสองรายการมี $\overline{X}$ = 2.72) ซึ่งเป็นรายการที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และด้านที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก คือ การมีส่วนร่วมของคณะครู (S.D. = 0.80) ซึ่งมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการรับรู้เรื่องการมีส่วนร่วมของคณะครูยังมีความแตกต่างกันสูงในกลุ่มบุคลากร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภัสสร สว่างโคตร(2566) พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการนิเทศแบบ PIDRE โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ดังนี้

1. ควรเน้นการพัฒนาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มเดียวที่มีผลการปฏิบัติงานในระดับ "ดี" (ร้อยละ 88.60) ดังนั้น โรงเรียนควรเน้นการจัดกิจกรรมนิเทศภายใน หรือการให้คำปรึกษา (Reinforcing-R) เป็นพิเศษ เพื่อให้บรรลุระดับ "ดีมาก" ตามเป้าหมายของโรงเรียน

2. ควรทบทวนและปรับปรุงกิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียนและระยะเวลาดำเนินการ ผลการประเมินความพึงพอใจของครูแสดงให้เห็นว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ "ความเหมาะสมของกิจกรรม (เยี่ยมชั้นเรียน)" และ "ระยะเวลาในการดำเนินการ" (ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 2.72 ทั้งสองรายการ) โดย (1) คณะผู้นิเทศควรทบทวนวิธีการและจุดเน้นในการเยี่ยมชั้นเรียนให้มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และเน้นความเป็นกัลยาณมิตรมากขึ้น และ (2) ควรมีการสำรวจหรือปรึกษาหารือกับครูผู้สอนเพื่อกำหนดตารางและระยะเวลาในการดำเนินการนิเทศให้มีความเหมาะสม ไม่เป็นภาระต่อการจัดการเรียนการสอนปกติ

3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะครูให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากผลการวิจัยพบว่า "การมีส่วนร่วมของคณะครู" มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.80) สูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้เรื่องการมีส่วนร่วมของครูมีความแตกต่างกันสูง (1) ควรมีการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการนิเทศให้ชัดเจนและทั่วถึงแก่บุคลากรทุกคน และ (2) ส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูรู้สึกเป็นเจ้าของรูปแบบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง

4. เนื่องจากครูมีความพึงพอใจสูงต่อ "กิจกรรมช่วยพัฒนาครูตามความต้องการ" ($\overline{X}$ = 3.06) และ "บรรยากาศการนิเทศ" ($\overline{X}$ = 3.03) โรงเรียนควรพัฒนาต่อยอดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของครู (Informing-I) และรักษาบรรยากาศการนิเทศที่เป็นมิตร (Reinforcing-R) ให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศภายในที่พัฒนาขึ้นกับรูปแบบอื่นในบริบทโรงเรียนขนาดใกล้เคียง

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่นำเอาเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยในการวางแผน (P), การให้ข้อมูลป้อนกลับ (I/D), และการตรวจสอบ (E)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี" คือ รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ PIDRE และ PDCA (The Integrated PIDRE and PDCA Internal Supervision Model)

1. ชื่อองค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการ PIDRE และ PDCA (The Integrated PIDRE and PDCA Internal Supervision Model) เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน

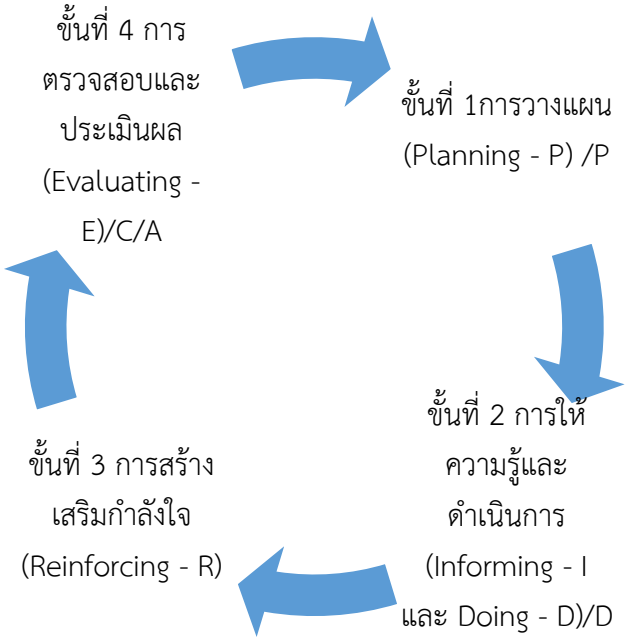
2. สาระสำคัญขององค์ความรู้

รูปแบบดังกล่าวเป็นนวัตกรรมด้านการนิเทศการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษา โดยเป็นผลมาจากการบูรณาการกรอบ

แนวคิดกระบวนการนิเทศการศึกษา PIDRE (Planning-Informing-Doing-Reinforcing-Evaluating) ของสงัด อุทรานันท์ เข้ากับวงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act)

3. โครงสร้างของรูปแบบ

รูปแบบนี้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานที่เป็นวงจรต่อเนื่องของการพัฒนาคุณภาพ ดังนี้

4. คุณค่าและประโยชน์ขององค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่นี้มีความโดดเด่นและมีคุณค่าเชิงวิชาการและการนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1) ความเป็นระบบและความชัดเจน การบูรณาการทำให้กระบวนการนิเทศมีความเป็นระบบ ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีวงจร PDCA เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนา

2) ประสิทธิผลเชิงประจักษ์ ผลการประเมินยืนยันว่า รูปแบบนี้มีประสิทธิผลสูง โดยทำให้ผลการประเมินการปฏิบัติการสอนของครูโดยรวมอยู่ในระดับ "ดีมาก" (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.56) และความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบอยู่ในระดับ "มาก" ทุกรายการประเมิน

3) การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการนำรูปแบบไปใช้ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผลการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2567 สูงกว่าปีการศึกษา 2566 ในหลายกลุ่มสาระ

4) ความยืดหยุ่นและการประยุกต์ใช้ รูปแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการนิเทศภายในของสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). *รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นภัสสร สว่างโคตร. (2566). *การนิเทศแบบ PIDRE เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลเกาะช้าง :* นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษา. โรงเรียนอนุบาลเกาะช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

บุณยพงศ์ โพธิวัฒน์ธนัต. (2566). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานวิชาการด้านวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย.* โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานตณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553. (2533, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 127, ตอนที่ 45 ก.

พาสนา ชลบุรพันธ์, สินธะวา คามดิษฐ์ และ พิณสุดา สิริธรังศรี. (2560). รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 31*(100), 246-260.

ภีชาวิชญ์ ยางงาม. (2564). *กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3*. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี. (2564). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปี 2564- 2567.* โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

_____. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการอุบลราชธานี.* โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

_____. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการอุบลราชธานี.* โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

สถาพร สมอุทัย. (2565). การนิเทศการศึกษา”หนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(3)278. https://doi.org/10.14456/jra.2022.75

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* พริกหวานกราฟฟิค.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *การนิเทศภายในสถานศึกษา.* https://www.esdc.name/esdc2022/pages/doc_download.php

แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

THE GUIDELINES DEVELOPMENT FOR COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA OF ARUNOTHAI SCHOOL NETWORK CLUSTER UNDER THE SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มโนชา พัดขำ[1*] ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล[2]

Manocha Phatkham [1] Poompipat Rukponmongkol [2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

[1-2]Educational Administration Program, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

[*]Corresponding author e-mail: manopud36900@gmail.com

(Received: 9 October 2025, Revised: 14 November 2025, Accepted: 25 November 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 (2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน (3) เพื่อหาแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ แจกแจงความถี่ F-test การวิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหาและจัดลำดับ ผลการวิจัยพบว่า (1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$=0.572) (2) การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน (3) แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาการคิดเชิงระบบและสร้างสรรค์ จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ใช้และติดตามเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมส่งเสริมทักษะครูและบุคลากร เปิดโอกาสสร้างเครือข่ายภายนอก สนับสนุนนวัตกรรมการสอน กำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบท และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล; ความต้องการจำเป็น

ABSTRACT

This research aimed to (1) study the needs assessment for developing digital era competencies of school administrators in the Arunothai School Network under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, (2) compare the digital era competencies of school administrators in the Arunothai School Network under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, classified by work experience, and (3) determine guidelines for developing the digital era competencies of school administrators in the Arunothai School Network under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 105 school administrators and teachers. The research instruments included questionnaires and interviews. The statistics used were the mean, standard deviation, frequency, percentage, F-test, Priority Needs Index (PNI) analysis, content analysis, and ranking. The research findings revealed the following: (1)The current state of digital era competencies of school administrators was at a moderate level overall, while the desirable state was at the highest level overall. The analysis of the needs assessment for developing digital era competencies of school administrators showed that the area with the highest priority need was Systemic and Creative Thinking ($PNI_{modified}$=0.572). (2) The comparison of digital era competencies of school administrators classified by work experience showed no significant difference overall. (3) The guidelines for developing digital era competencies of school administrators suggested that administrators should develop systemic and creative thinking, allocate resources appropriately, utilize and monitor digital technology while promoting skills of teachers and personnel, provide opportunities to build external networks, support teaching innovation, establish context-relevant visions, and promote equitable teamwork.

Keywords: Guideline development; Competency of School Administrators; Digital Era; Systemic and Creative Thinking.

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาใหม่ ซึ่งเรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา (Educational Reformation) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพของการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) สำหรับประเทศไทย ระบบการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ

การเมืองการปกครอง การศึกษา ตลอดจนเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะมาใช้ในการบริหารผลงาน ดังนั้น สถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ กล่าวได้ว่าสมรรถนะเปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด (ประหยัด พิมพา, 2561)

บริบทของสถานศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และบริหารจัดการให้การดำเนินงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้บริหารจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูยอมรับและใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเหมาะสม โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองให้เข้าใจและใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแบบอย่างและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมของสถานศึกษาไปสู่การบริหารจัดการในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน (สุภาวดี ศรีมูลผา และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด พบว่า ภาพรวมสมรรถนะของผู้บริหารเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนจากระดับปานกลางไปสู่ระดับค่อนข้างดี โดยด้านที่มีการพัฒนาสูง ได้แก่ สมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายและด้านดิจิทัลซึ่งสะท้อนถึงความก้าวหน้าในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการวางแผนและบริหารงานจริง โดยในเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการปรับใช้ความรู้และทักษะในการบริหารสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น สามารถวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีระบบ สร้างความร่วมมือกับครู บุคลากร และภาคีชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งผลการพัฒนานี้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดบางประการ เช่น การบริหารทรัพยากรและการติดตามผลระยะยาว รวมถึงผู้บริหารบางกลุ่มที่มีอายุมากหรือทักษะด้านดิจิทัลต่ำและต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ส่งผลให้ผู้บริหารมีสมรรถนะที่ครอบคลุมทั้งด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารบุคลากร การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายอย่างมีประสิทธิผล แต่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องมีการติดตามและสนับสนุนต่อเนื่องในด้านทรัพยากร การนิเทศ และการพัฒนาทักษะเฉพาะกลุ่มของผู้บริหารแต่ละราย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2568)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ยังเผชิญกับปัญหาหลายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนา ซึ่งปัญหาสำคัญ คือ ข้อจำกัดด้านเวลาและตารางงานของผู้บริหาร ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอบรมหรือนำความรู้ไปปฏิบัติได้เต็มที่ อีกประการ คือ ทรัพยากรและงบประมาณ ที่จำกัด ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ไม่เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเกี่ยวกับทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านดิจิทัลและการจัดการนวัตกรรม ผู้บริหารบางกลุ่มยังขาดความรู้พื้นฐานหรือความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งการติดตามและประเมินผลการพัฒนา

ยังไม่มีระบบที่ชัดเจน ทำให้การวัดผลความก้าวหน้าของผู้บริหารไม่ครบถ้วนและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการจัดกิจกรรมพัฒนาที่มีความยืดหยุ่น สนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ และสร้างระบบนิเทศติดตามที่ชัดเจน รวมถึงการออกแบบแนวทางพัฒนาที่ตอบสนองความแตกต่างของกลุ่มผู้บริหารแต่ละประเภท เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะเกิดผลอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 13 คน ครูจำนวน 127 คน รวมทั้งหมด 140 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-610) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่ละสถานศึกษา รวมทั้งหมด 105 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้รับคำปรึกษาจากที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ IOC (Index of Item Objective Congruence : IOC) เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนสิงหวัฒน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 และสภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.990

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พร้อมคิวอาร์โค้ดแบบสอบถามในรูปแบบของแบบฟอร์มออนไลน์ (Google form) ถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ แจกแจงความถี่ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified) การวิเคราะห์เนื้อหาและจัดลำดับ

4.2 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) ที่มีประเด็นคล้ายคลึงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อหาข้อสรุปในการวิจัย ทำการแจกแจงความถี่และจัดอันดับความสำคัญ เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบันของสมรรถนะและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.83	0.50	มาก	4.54	0.42	มากที่สุด	0.185	7
2	ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา	3.33	0.63	ปานกลาง	4.54	0.44	มากที่สุด	0.363	5
3	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.33	0.68	ปานกลาง	4.51	0.48	มากที่สุด	0.354	6
4	ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	3.22	0.67	ปานกลาง	4.53	0.49	มากที่สุด	0.406	4
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	3.93	0.52	มาก	4.53	0.31	มากที่สุด	0.152	8
6	ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	2.93	0.61	ปานกลาง	4.51	0.44	มากที่สุด	0.539	3
7	ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์	2.95	0.65	ปานกลาง	4.64	0.28	มากที่สุด	0.572	1
8	ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	2.91	0.65	ปานกลาง	4.54	0.32	มากที่สุด	0.560	2
	รวมเฉลี่ย	**3.31**	**0.40**	**ปานกลาง**	**4.54**	**0.26**	**มากที่สุด**	**0.371**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.31, S.D.=0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.93, S.D.=0.52) ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.83, S.D.=0.50) ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.33, S.D.=0.63) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.33, S.D.=0.68) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.22, S.D.=0.67) ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.95, S.D.=0.65) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.93, S.D.=0.61) และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.91, S.D.=0.65) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.64, S.D.=0.28) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.32) ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.42) ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.44) ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับ

มากที่สุด ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.31) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.49) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.44) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.48) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.371 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$=0.572) รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล($PNI_{modified}$=0.560) และด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($PNI_{modified}$=0.539) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของสมรรถนะและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ข้อที่	รายการ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.349	.674	2.764	.068
		ภายในกลุ่ม	102	24.888	.224		
		รวม	104	26.237			
2	ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	.984	.492	1.265	.287
		ภายในกลุ่ม	102	39.694	.389		
		รวม	104	40.678			
3	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	2	.334	.167	.360	.699
		ภายในกลุ่ม	102	47.348	.464		
		รวม	104	47.682			
4	ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	ระหว่างกลุ่ม	2	.460	.230	.508	.603
		ภายในกลุ่ม	102	46.162	.453		
		รวม	104	46.622			
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	2	4.253	2.127	8.940	.001*
		ภายในกลุ่ม	102	24.263	.238		
		รวม	104	28.517			

ข้อที่	รายการ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
6	ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	2	.225	.113	.294	.746
		ภายในกลุ่ม	102	39.085	.383		
		รวม	104	39.310			
7	ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	2	.016	.008	.019	.981
		ภายในกลุ่ม	102	43.410	.426		
		รวม	104	43.427			
8	ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	.776	.388	.928	.399
		ภายในกลุ่ม	102	42.645	.418		
		รวม	104	43.421			
รวม	ระหว่างกลุ่มภายในกลุ่ม	2	.615	.307	1.992	.142	
	รวม	102	15.738	.154			
		104	16.3530				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการทำงานเป็นทีม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ข้อที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	2	.223	.111	.633	.533
		ภายในกลุ่ม	102	17.923	.176		
		รวม	104	18.145			
2	ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	.250	.125	.656	.521
		ภายในกลุ่ม	102	19.446	.191		
		รวม	104	19.696			

ข้อที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
3	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	2	.563	.282	1.233	.296
		ภายในกลุ่ม	102	23.295	.228		
		รวม	104	23.858			
4	ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.258	.629	2.725	.070
		ภายในกลุ่ม	102	23.556	.231		
		รวม	104	24.814			
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	2	.014	.007	.071	.932
		ภายในกลุ่ม	102	9.832	.096		
		รวม	104	9.845			
6	ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	2	.252	.126	.657	.521
		ภายในกลุ่ม	102	19.565	.192		
		รวม	104	19.817			
7	ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	2	.322	.161	2.050	.134
		ภายในกลุ่ม	102	8.006	.078		
		รวม	104	8.328			
8	ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	2	.002	.001	.010	.990
		ภายในกลุ่ม	102	10.654	.104		
		รวม	104	10.656			
	รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.096	.048	.720	.489
		ภายในกลุ่ม	102	6.833	.067		
		รวม	104	6.930			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ภาคส่วนต่างๆ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

จากการหาแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) พบว่าข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนี้ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรใช้การคิดเชิงระบบในการจัดลำดับความสำคัญ และใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดตามนโยบาย ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล คือ ผู้บริหารควรเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เหมาะสมกับครู บุคลากร และเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารและมีการสื่อสารอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร คือ ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารที่ไว้วางใจ เป็นรากฐานในการรับฟังความต้องการด้านการพัฒนาของบุคลากร เพื่อให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการใช้เครือข่ายดิจิทัล เพื่อ ขยายขอบเขตการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน ของบุคลากรไปสู่ภายนอก ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรมีทักษะในการใช้ข้อมูลดิจิทัลมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เพื่อกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ครูสามารถใช้นวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีระบบและวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่สร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดและทบทวนวิสัยทัศน์อยู่เสมอ เพื่อให้วิสัยทัศน์มีความชัดเจนและได้รับการขับเคลื่อนจากทุกคนในองค์กร ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารควรใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดกว้าง สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพสูง

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

1.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสมรรถนะสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการบริหารงานอยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ สามารถใช้ความรู้และทักษะในการจัดการงานในความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางและเป็นไปตามเป้าหมายในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ พะโยม และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะในการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ของ

ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับสมรรถนะสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสมรรถนะสูงสุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทักษะในการบริหารงาน มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคที่หลากหลายของหลักการในการบริหารงานและเป็นผู้นำองค์กร แสดงออกถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบจนนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงส่งผลให้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย มดแสง (2562) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ ($PNI_{modified}$=0.371) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$=0.572) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษายังมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และพัฒนางานในยุคดิจิทัลไม่เพียงพอต่อความท้าทายของบทบาทการบริหาร ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ ส่งผลให้ความต้องการพัฒนามีระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ชี้ว่าทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมใจ อุ่นสำราญ (2562) ได้กล่าวว่า การคิดเชิงระบบและสร้างสรรค์คือกระบวนการที่บุคลากรใช้วิเคราะห์และเชื่อมโยงเหตุผลอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของสมรรถนะและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

3.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากหรือน้อยแตกต่างกัน แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะในการบริหารอาจไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านนโยบายและกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการสร้างเครือข่ายความ

ร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการทำงานเป็นทีม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณเป็นรายคู่ พบว่า ประสบการณ์การทำงานของด้านการทำงานเป็นทีม มากกว่า 10 ปี กับน้อยกว่า 5 ปี และมากกว่า 10 ปี กับ 5-10 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท อัศวมงคล และโสภา อำนวยรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกช่วงอายุ และ ประสบการณ์ทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานทั้งตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากหรือน้อยแตกต่างกัน แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะในการบริหารอาจไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคมสันต์ กองม่วง และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะครูในสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) ดังนี้ ผู้บริหารควรใช้การคิดเชิงระบบในการจัดลำดับความสำคัญ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดตามนโยบาย ผู้บริหารควรเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เหมาะสมกับครู บุคลากร และเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารและมีการสื่อสารอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารที่ไว้วางใจ เป็นรากฐานในการรับฟังความต้องการด้านการพัฒนาของบุคลากร เพื่อให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการใช้เครือข่ายดิจิทัล เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน ของบุคลากรไปสู่ภายนอก ผู้บริหารควรมีทักษะในการใช้ข้อมูลดิจิทัลมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เพื่อกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้นำที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ครูสามารถใช้นวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีระบบ และวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นผู้นำที่สร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดและทบทวนวิสัยทัศน์อยู่เสมอ เพื่อให้วิสัยทัศน์มีความชัดเจนและได้รับการขับเคลื่อนจากทุกคนในองค์กร ใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดกว้าง สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนกานต์ เกตุย้อย และวัชระ จตุพร (2568) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยี Big Data ในการมองภาพรวมของโรงเรียน พัฒนาทักษะการบูรณาการนโยบาย การบริหารบุคลากร และการจัดการทรัพยากร เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างส่วนงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบูลย์ วงค์คำเมือง และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ควรวางแผนให้มีการประสานและประชาสัมพันธ์เครือข่ายจากชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนด้าน ICT ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครูสามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเชิงนโยบาย (Policy)

1.1 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด นำผลการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ผู้บริหารทำไปจัดโครงการหรือกิจกรรมในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในยุคดิจิทัล โดยเห็นถึงความสำคัญของทักษะทางด้านเทคโนโลยี เพื่อให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เท่าทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน พร้อมทั้งสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างทั่วถึง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นรูปธรรม เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้บริหารรู้และเข้าใจสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านให้ครบถ้วน เพื่อนำสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา

1.3 กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน นำผลการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาองค์กร (Organization)

2.1 สถานศึกษาควรกำหนดแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันเป็นทีม โดยใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการสื่อสารและการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ที่เน้นความเปิดกว้าง การเคารพความเห็นต่าง และสร้างบรรทัดฐานเชิงบวกในการให้ข้อเสนอแนะแก่กัน

2.2 สถานศึกษาควรสร้างกลไกการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อจัดตั้งทีมและจัดหาเครื่องมือที่ใช้ผลการวิจัยในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจและคิดสร้างสรรค์แนวทางการจัดสรรทรัพยากร อย่างเหมาะสมตามลำดับความสำคัญของงาน

2.3 สถานศึกษาควรทบทวนและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วม ใช้ผลการวิจัยเป็นฐานในการทบทวนวิสัยทัศน์ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งจัดทำแผนการสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากร

2.4 สถานศึกษาควรออกแบบการพัฒนาบุคลากรเฉพาะบุคคล โดยใช้ผลการวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมาออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมแบบดิจิทัล และโปรแกรม Coaching ที่เน้นทักษะแห่งอนาคต พร้อมยกย่องชมเชย

2.5 สถานศึกษาควรบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลสู่ทุกกระบวนการ จัดทำนโยบายที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในทุกมิติของการบริหารและการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2.6 สถานศึกษาควรพัฒนากลยุทธ์ที่สามารถปรับตัวได้ โดยใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และสร้างระบบการประเมินผลแบบวงจรปิดเพื่อให้กลยุทธ์ปรับเปลี่ยนได้ทันต่อสถานการณ์

2.7 สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบร่วมและวัดผลเป็นรูปธรรม โดยใช้ผลการวิจัยมากำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนนวัตกรรมการสอน เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2.8 สถานศึกษาควรจัดตั้งศูนย์กลางความร่วมมือดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มหรือกลไกดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงผู้เรียน บุคลากรเข้ากับภาคีเครือข่ายภายนอก (ชุมชน องค์กร) อย่างเป็นระบบ และติดตามผลความร่วมมือเพื่อการขยายผลและสร้างประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากร (Personal)

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดโครงการอบรมเพื่อเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ และเครื่องมือดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแก้ปัญหา พร้อมสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างบุคลากร เพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

3.3 ครู ควรพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนเป้าหมายการบริหารของสถานศึกษา

3.4 คณะกรรมการสถานศึกษา ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในด้านอื่นๆ ที่มี ระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

2. ควรศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

3. ควรทำวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ควรทำวิจัยการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กรในยุค 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำเอาความรู้ไปใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอรุโณทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาผู้บริหารในยุคดิจิทัลควรมุ่งเสริมสมรรถนะทั้ง 8 ด้านอย่างบูรณาการ แต่ด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงระบบและคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีแนวทางพัฒนาโดยมุ่งเน้นการมองภาพรวมของระบบงาน ปรับกรอบความคิดสู่ยุคดิจิทัล สู่การออกแบบนวัตกรรมเชิงบริหาร ใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ตัดสินใจ และการสร้างความร่วมมือ ขยายมุมมองการคิด เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพและตอบสนองความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

คมสันต์ กองม่วง และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2567). แนวทางพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7*(2), 123-135.

จักรกฤษณ์ พะโยม. (2565). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.* การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ชนกานต์ เกตุย้อย และวัชระ จตุพร. (2568). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5*(2), 799-812.

ธนัท อัศวมงคล และโสภา อำนวยรัตน์. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 8*(2), 72-87.

ประหยัด พิมพา. (2561). การศึกษาไทยในปัจจุบัน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 7*(1), 242-249.

ไพบูลย์ วงค์เมืองคำ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2563). แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 9*(2), 52-63.

สุภาวดี ศรีมูลผา และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2567). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. 6*(1), 170-189.

สมใจ อุนสำราญ. (2562). *การวิเคราะห์ความสัมพันธระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และความคิดเชิงระบบกับการพัฒนาองค์การแหงการเรียนรูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*

พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. (2568*). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2566-2570.* https://www.sukhothai1.go.th/web/index.php?module=sub_menu_view&id=386.

เอกชัย มดแสง. (2562). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.

Krejcie,R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ESSENTIAL REQUIREMENTS FOR DEVELOPING COMPETENCY-BASED ACADEMIC MANAGEMENT STRATEGIES TO IMPROVE THE QUALITY OF LEARNERS IN PRIMARY SCHOOLS

วิทูล พลศักดิ์[1], เพียงแข ภูผายาง[2], สิริศักดิ์ อาจวิชัย[3]

Witoon polsak[1], Piangkhae Poopayang[2], Sirisak Artwichai[3]

[1-4]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[1-4]Faculty of Education Chaiyaphum Rajabhat Universiti, Thailand

Corresponding author e-mail: Tw.polsak@gmail.com

(Received: 17 September 2025, Revised: 1 December 2025, Accepted: 1 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ และ จัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้วยดัชนี PNI_modified 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนประถมศึกษา 3) เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ในสถานศึกษาและประเมินผลก่อน–หลัง ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้เรียน และสมรรถนะครูด้านดิจิทัล/การออกแบบหน่วยฐานสมรรถนะ 4) เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติ ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครู และ 5) เพื่อสังเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโรดแมป สำหรับการขยายผลการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น สำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการจากผู้บริหารและครูจำนวน 120 คน 2) การพัฒนากลยุทธ์ตรวจสอบและปรับปรุงกลยุทธ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน 3) การทดลองใช้กลยุทธ์ดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่ง โดยวัดผลก่อนหลังกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 และ 4) การประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครู จำนวน 11 คน ประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ผลโดยใช้ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักสูตร การสอนเชิงสมรรถนะ สื่อ–เทคโนโลยี และการประเมิน–นิเทศ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมในระดับสูง 3) การทดลองใช้กลยุทธ์พบว่าผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน การมีส่วนร่วม และสมรรถนะครูดีขึ้นอย่างชัดเจน 4) การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผล

เชิงปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 5) เสนอแนวทางขยายผล เช่น การพัฒนาหลักสูตร การเสริมสมรรถนะครู และการใช้ e-Portfolio เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ; คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed (1) to analyze the current and desired states of competency-based academic administration and to prioritize needs using the PNI_modified index; (2) to develop competency-based academic administration strategies appropriate for the context of primary schools; (3) to implement the strategies in a school setting and evaluate the pre–post results in terms of student learning achievement, students' active engagement, and teachers' competencies in digital skills and competency-based instructional design; (4) to assess the appropriateness, feasibility, and practical effectiveness of the strategies by experts, school administrators, and teachers; and (5) to synthesize policy recommendations and a roadmap for scaling up in primary schools. The research employed a four-phase research and development process: (1) needs analysis through a survey of the current and desired states among 120 administrators and teachers; (2) strategy development and validation by seven experts; (3) implementation of the strategies in a medium-sized primary school with pre-post evaluation among Grade 4–6 students; and (4) evaluation of the strategies' effectiveness by 11 experts, administrators, and teachers in terms of appropriateness, feasibility, and practical effectiveness. Research instruments included questionnaires, and data were analyzed using percentage, frequency, mean, standard deviation, and the modified priority needs index. The results revealed that (1) the current state of competency-based academic administration was at a moderate level, while the desired state was at a high level, with the greatest needs in curriculum development and active, competency-based instruction; (2) the developed strategies consisted of four core components—curriculum, competency-based instruction, media and technology, and assessment and supervision—all of which were validated at a high level; (3) implementation of the strategies led to clear improvements in student achievement, student active engagement, and teacher competencies; (4) the strategies were rated highly in appropriateness, feasibility, and practical effectiveness; and (5) recommendations for scaling up included curriculum enhancement, teacher competency development, and the use of e-Portfolio systems to sustainably enhance student quality.

Keywords: Competency-Based Academic Administration Strategies; Enhancing Student Quality in Primary Schools

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะในมิติความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ระบบการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาของไทยยังเผชิญความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร ความไม่ต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตรเชิงสมรรถนะ การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกของครู และการประเมินผลที่ยังเน้นเนื้อหา มากกว่าหลักฐานสมรรถนะ ทำให้ช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริงยังไม่ถูกปิดอย่างเป็นระบบ (Fullan, 2014; Darling-Hammond, 2017; OECD, 2019)

บริบทดังกล่าวสะท้อนว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องปรับจากการเน้นงานประจำไปสู่การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นสมรรถนะ โดยผนวกบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กลไกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การนิเทศแบบคลินิก และการประเมินเพื่อพัฒนา (AfL) เข้าสู่วงจรคุณภาพเดียวกัน เพื่อทำให้การพัฒนาคุณภาพการสอนเกิดขึ้นจริงในห้องเรียน และสะท้อนไปยังผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสดงออก (Hallinger, 2011; Stoll & Louis, 2007; Black & Wiliam, 2009)

งานวิจัยที่ผ่านมาแม้จะให้ความสำคัญต่อด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลครู หรือการสอนเชิงรุก แต่ส่วนใหญ่ยังศึกษาแบบแยกส่วนขาดความเชื่อมโยงเชิงระบบ ทำให้ขาดกรอบเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบหลักของการบริหารวิชาการเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังไม่มีกลไกที่ชัดเจนในการจัดลำดับความเร่งด่วนของการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน ผลคือการดำเนินงานหลายแห่งไม่เกิดผลทวีหรือไม่สร้างความยั่งยืน (Hargreaves & Ainscow, 2015; Mishra & Koehler, 2006; Loucks-Horsley et al., 2010)

เพื่อตอบโจทย์ช่องว่างดังกล่าว การวิจัยนี้จึงพัฒนากรอบกลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกัน 4 ส่วน ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เช่น การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ตัวชี้วัด หน่วยการเรียนรู้ และภาระงานที่สะท้อนสมรรถนะ (2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหา โครงงาน และการสืบเสาะร่วมกับ PLC และ Lesson Study (3) การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเก็บหลักฐานสมรรถนะ และ (4) การประเมินผลและนิเทศแบบเป็นระบบเชื่อม AfL เข้ากับ PDCA เพื่อการปรับปรุงต่อเนื่อง (Wiggins & McTighe, 2005; Joyce & Weil, 2009; Kemmis et al., 2014)

กรอบกลยุทธ์นี้ตั้งอยู่บนตรรกะเชิงระบบ (logic model) ที่มองโรงเรียนเป็นองค์รวม นำหลักสูตรที่ชัดเจนไปสู่การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีอย่างมีเป้าหมาย และระบบประเมิน-นิเทศที่สอดคล้องกัน เมื่อวงจรทั้งสี่ทำงานไปพร้อมกัน จะส่งผลให้เกิดหลักฐานเชิงประจักษ์ด้านคุณภาพผู้เรียน ทั้งการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และการใช้ดิจิทัลอย่างรู้เท่าทัน (Senge, 2006; Marzano, 2017; Anderson & Krathwohl, 2001)

นอกจากนี้ งานวิจัยยังประยุกต์ใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_modified) เพื่อวัดช่องว่างระหว่างสภาพจริงกับสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละองค์ประกอบ ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนและการพัฒนาได้อย่างแม่นยำ โดยระเบียบวิธีวิจัยใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) 4 ระยะ ผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารหลักฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นทั้งภาพรวมเชิงสถิติและกลไกการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติจริง (Gall, Gall & Borg, 2007; Creswell & Clark, 2018; Guskey, 2002)

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงมุ่งพัฒนาและทดสอบประสิทธิผลของกลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งสี่ พร้อมจัดลำดับความเร่งด่วนของการพัฒนาในบริบทโรงเรียนประถมศึกษา ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือกรอบกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้ มีประสิทธิผลเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปใช้และขยายผลได้จริงในสถานศึกษา รวมถึงเป็นหลักฐานรองรับการพัฒนานโยบายและการพัฒนาวิชาชีพครู-ผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่และระดับชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ และจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้วยดัชนี PNI_modified
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ในสถานศึกษาและประเมินผลก่อน–หลัง ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้เรียน และสมรรถนะครูด้านดิจิทัล/การออกแบบหน่วยฐานสมรรถนะ
4. เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติ ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครู
5. เพื่อสังเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโรดแมป สำหรับการขยายผลการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ของการดำเนินการวิจัยมุ่งวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยกำหนดประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตพื้นที่วิจัย ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารวิชาการและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สำหรับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน ได้จากการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นเชิงสัดส่วน ตามบทบาทหน้าที่และขนาดของสถานศึกษา จากนั้นสุ่มอย่างง่ายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายในแต่ละชั้น เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สะท้อนลักษณะประชากรอย่างถูกต้องและเพียงพอต่อการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_modified)

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	ขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก	ขนาดสถานศึกษา ขนาดกลาง	ขนาดสถานศึกษา ขนาดใหญ่	รวม (คน)
ผู้บริหารสถานศึกษา	10	15	10	35
ครูผู้สอน	30	35	20	85
รวม	**40**	**50**	**30**	**120**

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเกี่ยวข้องกับตำแหน่ง ประสบการณ์ จำนวนครู และข้อมูลประชากรศาสตร์ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการอธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่สองเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ และตอนที่สามเป็นแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ โดยทั้งหมดใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 อำนาจจำแนกระดับสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง 0.45–0.94 และสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง 0.36–0.94 พร้อมค่าความเชื่อมั่น (Cronbach’s alpha) เท่ากับ 0.99 ทั้งสองส่วน แสดงว่าเครื่องมีมีความตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยง และความสามารถในการจำแนกอยู่ในระดับสูงมาก กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการขออนุญาตอย่างเป็นทางการต่อสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษา จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบออนไลน์ พร้อมดำเนินการติดตาม ตรวจสอบความครบถ้วน และจัดระบบข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูลกลางเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ ในขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดำเนินการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_modified) เพื่อจัดลำดับประเด็นที่ควรพัฒนาในด้านการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะอย่างเป็นระบบและมีนัยสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ของการวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาและตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ โดยกำหนดประชากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศภายใน และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาของกลยุทธ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คนคัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำ ได้แก่ การสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาโทในสาขาที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความลึกซึ้ง ครอบคลุม และมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในระยะนี้ประกอบด้วยร่างกลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ ซึ่งพัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีแบบประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ใช้

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ควบคู่กับแบบบันทึกข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ และแนวคำถามสาหรับการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายเชิงลึกในแต่ละองค์ประกอบของกลยุทธ์ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการส่งร่างกลยุทธ์พร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จากนั้นดำเนินการเก็บคะแนนประเมินในทุกด้าน และจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายเชิงลึก โดยเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นทางวิชาการและข้อปรับปรุงเพิ่มเติม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากคะแนนประเมิน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อเสนอแนะหรือการอภิปรายมาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อปรับปรุงและยกระดับกลยุทธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อประเมินคุณภาพของกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อแยกประเด็น ข้อเสนอแนะ และสาระสำคัญที่สะท้อนมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ สุดท้ายผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ทุกส่วนมาสรุปและสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะฉบับสมบูรณ์ พร้อมสำหรับการนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 เป็นขั้นตอนการทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะในสถานศึกษาจริง โดยเลือกโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งตามวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และความยินยอมเข้าร่วมของผู้บริหารและครูผู้สอน ภายใต้บริบทดังกล่าวได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในระดับครูเป็นครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินบทเรียนตามกลยุทธ์จำนวน 6 คน และในระดับผู้เรียนเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 180 คน ซึ่งใช้กลุ่มเรียนจริงทั้งชั้นเรียนเพื่อให้การทดลองใช้สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในบริบทการจัดการเรียนรู้จริงอย่างใกล้เคียงที่สุด เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง แบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รูบริกประเมินภาระงานเชิงสมรรถนะ แบบบันทึกการนิเทศและแบบสังเกตชั้นเรียน รวมทั้งแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้รวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ที่สะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนตามตัวชี้วัดเชิงสมรรถนะที่กำหนดไว้ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง จากนั้นครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลยุทธ์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้น พร้อมทั้งผู้วิจัยและครูร่วมกันนิเทศ ติดตาม และสังเกตชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการใช้กลยุทธ์และเก็บหลักฐานการเรียนรู้ลงใน e-Portfolio เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง ผู้เรียนจะได้รับการวัดผลหลังทดลองด้วยเครื่องมือชุดเดียวกับก่อนทดลอง และผู้วิจัยยังได้จัดทำบันทึกการสังเกตชั้นเรียนเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนการตลอดระยะเวลาการทดลองใช้งานจริง การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะนี้ใช้การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติ paired t-test เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ ขณะที่ข้อมูลด้านสมรรถนะที่ได้จากรูบริกประเมินจะวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจาก e-Portfolio และบันทึกนิเทศใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอย่างละเอียด และเพื่อสะท้อนผลกระทบของกลยุทธ์ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และคุณภาพของการจัดการเรียนรู้จริงในบริบทสถานศึกษา

ระยะที่ 4 เป็นขั้นตอนการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติของกลยุทธ์ที่ได้รับการพัฒนา โดยกำหนดประชากรเป็นผู้บริหาร ครู และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารวิชาการและการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เพื่อให้การประเมินครอบคลุมทั้งมิติทางวิชาการเชิงกลยุทธ์และมิติการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยคำนึงถึงความหลากหลายของบทบาท ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลประเมินที่มีความลุ่มลึกและสะท้อนสภาพจริงอย่างรอบด้าน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติของกลยุทธ์ ซึ่งใช้มาตราส่วนประเมิน 5 ระดับ ควบคู่กับแบบสอบถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงลึก รวมถึงแบบบันทึกข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพที่ใช้รวบรวมความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ของผู้ประเมินเกี่ยวกับจุดแข็ง ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนากลยุทธ์เพิ่มเติม กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการส่งกลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ให้ผู้ประเมินพิจารณาอย่างรอบคอบ พร้อมให้คะแนนตามแบบประเมินทั้งสามมิติ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสอบถามเชิงลึกผ่านแบบสอบถามปลายเปิดหรือสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อให้ผู้ประเมินได้สะท้อนมุมมองเชิงลึก ข้อเสนอแนะเชิงเทคนิค ตลอดจนข้อกังวลหรือเงื่อนไขการนำกลยุทธ์ไปใช้ในบริบทโรงเรียนจริง จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพจริงก่อนเผยแพร่ ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากคะแนนประเมินถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพิจารณาระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลของกลยุทธ์โดยรวม ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสกัดประเด็นสำคัญที่สะท้อนความแข็งแรงของกลยุทธ์ ความเป็นไปได้เชิงบริหาร และเงื่อนไขการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสองส่วนแล้ว ผู้วิจัยจึงยืนยันได้ว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนประถมศึกษาและมีความพร้อมสำหรับการนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ และ จัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้วยดัชนี PNI_modified พบว่าสภาพปัจจุบัน ของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเรียงจากสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียน 2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 4) การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียน 2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 4) การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

องค์ประกอบการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียน	3.1	0.44	ปานกลาง	4.5	0.41	มาก
การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก	3.05	0.45	ปานกลาง	4.4	0.4	มาก
การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.0	0.43	ปานกลาง	4.38	0.42	มาก
การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ	3.02	0.46	ปานกลาง	4.35	0.39	มาก
ภาพรวม	**3.04**	**0.44**	**ปานกลาง**	**4.45**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.04, S.D. = 0.44) สะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนสู่ระบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.10) รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกและการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ขณะที่การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับต่ำที่สุดแต่ยังจัดอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.41) และมีค่าเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการพัฒนาหลักสูตรเชิงสมรรถนะ ยังคงเป็นด้านที่มีความต้องการสูงที่สุด สอดคล้องกับแนวโน้มการยกระดับการออกแบบหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ เพื่อยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	$PNI_{modified}$	อันดับ
1.การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียน	0.54	1
2.การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก	0.48	2
3.การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	0.42	3
4.การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ	0.41	4
ภาพรวม	**0.46**	-

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNI_modified พบว่าภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.46 แสดงให้เห็นว่าการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะยังมีช่องว่างที่ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยจัดลำดับความจำเป็นจากมากไปน้อย คือ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะผู้เรียน (PNI = 0.54) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก (PNI = 0.48) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี (PNI = 0.42) การประเมินผลฐานสมรรถนะและนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ (PNI = 0.41)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ในสถานศึกษาและประเมินผลก่อน–หลังในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้เรียน และสมรรถนะครูด้านดิจิทัล/การออกแบบหน่วยฐานสมรรถนะ พบว่า การทดลองใช้กลยุทธ์ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวทางฐานสมรรถนะสามารถยกระดับความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีส่วนร่วมเชิงรุกในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด อันปรากฏจากหลักฐานในบันทึกการสังเกตชั้นเรียนและผลงานใน e-Portfolio ซึ่งบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก ทั้งในการตั้งคำถาม การอภิปราย และการทำงานร่วมกัน ในส่วนของครูผู้สอนพบว่ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้านสมรรถนะดิจิทัลและความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ครูสามารถใช้สื่อดิจิทัล เครื่องมือการประเมิน และเทคนิคการสอนเชิงรุกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพสูงขึ้นโดยรวม ผลดังกล่าวสะท้อนว่ากลยุทธ์การบริหารวิชาการที่พัฒนาไว้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทห้องเรียน และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมทั้งในส่วนของผู้เรียนและครูผู้สอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4. เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติ ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครู พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้

และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูจำนวน 11 คน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับในระดับสูงทุกด้าน โดยระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติต่างอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความชัดเจน ความครอบคลุม และความสอดคล้องของกลยุทธ์กับลักษณะงานด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างยังช่วยยืนยันว่า กลยุทธ์ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา ทั้งด้านทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีความยืดหยุ่นเพียงพอในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องร่วมกันว่ากลยุทธ์มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนตามกรอบสมรรถนะหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งจากการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมบทบาทครูในฐานะผู้ออกแบบการเรียนรู้ และการกำหนดกลไกติดตามประเมินผลที่เหมาะสมและเป็นระบบ ความเห็นดังกล่าวตอกย้ำถึงความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปขยายผลในโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ และเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนานโยบาย หรือแนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5. เพื่อสังเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโรดแมป สำหรับการขยายผลการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าเสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ฉบับปรับปรุงควบคู่กับคู่มือการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบสำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการยกระดับสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการ PLC ระบบโค้ชชิ่ง และการนิเทศเชิงคลินิกที่ต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีและระบบ e-Portfolio เป็นเครื่องมือในการติดตามพัฒนาการรายบุคคลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเชื่อมโยงหลักฐานการเรียนรู้เข้ากับการประเมินเชิงสมรรถนะ และควรมีการออกแบบระบบประเมินภายในที่สอดคล้องกับแนวคิด PDCA เพื่อยกระดับคุณภาพงานวิชาการทั้งระบบของโรงเรียน ข้อเสนอเชิงนโยบายเหล่านี้สะท้อนแนวทางที่สามารถขยายผลสู่โรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นฐานสำคัญสำหรับผลักดันคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะ พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นประเด็นที่พบอย่างต่อเนื่องในหลายบริบทการศึกษา ผลนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Ertmer และ Newby (2013) ที่อธิบายว่าอุปสรรคสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ไปสู่การปฏิบัติคือระดับความพร้อมของครูและบริบทสนับสนุนภายในโรงเรียน ขณะเดียวกัน Fullan (2016)

ยืนยันว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายระบบ ทั้งภาวะผู้นำทางวิชาการและการนิเทศภายใน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานของ กนกวรรณ จิตต์สดุดี (2564) ซึ่งระบุว่าโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการด้านการออกแบบหลักสูตรและการสอนเชิงสมรรถนะสูงที่สุด อีกทั้งยังใกล้เคียงกับผลการศึกษาโดย ศิริพร ชาญประเสริฐ (2565) ที่พบว่าการประเมินผลเชิงสมรรถนะและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ยังเป็นประเด็นที่มีระดับการพัฒนาไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับค่าดัชนี PNI_modified ของการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจน

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรเชิงสมรรถนะ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงที่สุด จึงนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การสอน สื่อและเทคโนโลยี และระบบประเมินนิเทศ ผลนี้สอดคล้องโดยตรงกับข้อเสนอของ Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD (2019) ที่เสนอกรอบ “Whole-School Competency System” ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนพัฒนาทั้งระบบอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผลลัพธ์สมรรถนะเกิดขึ้นจริงในระดับผู้เรียน นอกจากนี้ การออกแบบกลยุทธ์ดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Wiggins และ McTighe (2011) ที่เสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องเริ่มจากผลลัพธ์การเรียนรู้ (Desired Results) และเชื่อมโยงกับภาระงานและเกณฑ์ประเมิน (Performance Tasks & Rubrics) อย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายของ สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ Competency-Based School รวมทั้งตรงกับผลการวิจัยของ อริยา วัฒนวิเชียร (2565) ที่พบว่าการบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อมีการทำงานร่วมกันของ PLC และการนิเทศเชิงคลินิกอย่างต่อเนื่อง

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์และประเมินผลก่อน–หลัง พบว่าผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมเชิงรุกเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด และครูผู้สอนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะดิจิทัลรวมถึงการออกแบบบทเรียนฐานสมรรถนะในทิศทางที่ดีขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Hattie (2015) ที่ยืนยันว่าการสอนเชิงรุกประกอบกับการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) มีอิทธิพลสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่นเดียวกับงานของ Barron และ Darling-Hammond (2010) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ผ่านโครงงานและการสืบเสาะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง ในส่วนของพัฒนาการครู ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานของ Guskey (2002) ที่เสนอว่าการนิเทศเชิงคลินิกและ PLC มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู และสอดคล้องกับผลงานของ นฤมล ศรีบุญเรือง (2564) ซึ่งพบว่าการใช้ e-Portfolio ช่วยพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีและการประเมินเชิงสมรรถนะได้จริงในบริบทโรงเรียนไทย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติของกลยุทธ์ พบว่ากลยุทธ์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประสิทธิผลเชิงปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสะท้อนว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีศักยภาพในการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา ผลนี้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการ

ยอมรับนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่ระบุว่า นวัตกรรมที่มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบริบทจะได้รับการยอมรับจากผู้ปฏิบัติงานได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Leithwood (2012) ซึ่งเสนอว่ากลยุทธ์ด้านวิชาการที่มีความชัดเจนและมีระบบติดตามประเมินผลที่ดีสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนได้จริง ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร โสภณ (2565) ซึ่งรายงานว่ากลยุทธ์ด้านหลักสูตรและการสอนเชิงสมรรถนะมีความเป็นไปได้สูงเมื่อได้รับการสนับสนุนเชิงระบบจากผู้บริหารสถานศึกษา

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5. เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโรดแมปสำหรับการขยายผลข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัย เช่น การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การยกระดับสมรรถนะครูผ่าน PLC และ Coaching การใช้ e-Portfolio และการกำหนดระบบประเมิน PDCA มีความสอดคล้องกับกรอบนโยบายการศึกษาระดับสากล ผลการสังเคราะห์เชิงนโยบายนี้สอดคล้องกับกรอบ “ Future of Education and Skills 2030” ของ OECD (2020) ที่กำหนดให้การพัฒนาสมรรถนะต้องดำเนินการผ่านหลักสูตร การสอน ระบบประเมิน และการติดตามผลรายบุคคล นอกจากนี้ยังสนับสนุนผลการศึกษาของ Darling-Hammond และคณะ (2021) ที่เสนอว่าการพัฒนาครูและระบบประเมินแบบฐานสมรรถนะเป็นเงื่อนไขสำคัญของการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรางค์ ศรีรักษา (2565) ที่เสนอให้โรงเรียนจัดทำคู่มือหลักสูตรฐานสมรรถนะและระบบ e-Portfolio เพื่อสนับสนุนพัฒนาการผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การนำผลการวิจัยไปใช้

1) การพัฒนาหลักสูตรเชิงสมรรถนะ มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาควรจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านหลักสูตร โดยเน้นการกำหนดผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่ชัดเจน และบูรณาการมาตรฐานการศึกษากับบริบทของท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การกำหนดภาระงานและเกณฑ์การประเมิน (rubrics) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องทั้งระบบ

2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก มีความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับที่สอง โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การแก้ปัญหา และการเรียนรู้เชิงสืบเสาะ พร้อมจัดให้มี **PLC และนิเทศเชิงคลินิก** อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่มีคุณภาพ

3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดหาและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น e-Portfolio และ Learning Management System (LMS) เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางในการเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมอบรมครูให้สามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือเสริม แต่ต้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายสมรรถนะของผู้เรียน

4) การประเมินผลฐานสมรรถนะและการนิเทศติดตาม ผู้บริหารควรกำหนดระบบการประเมินผลที่ยึดหลักฐานเชิงสมรรถนะ เช่น ผลงานชิ้นงาน การปฏิบัติจริง และการสะท้อนผลของผู้เรียน พร้อมทั้งกำหนดปฏิทินนิเทศภายในที่ชัดเจน เพื่อใช้ผลการนิเทศย้อนกลับไปพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ในรอบถัดไป

2. การวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยเชิงลึกด้านหลักสูตรสมรรถนะ ควรมีการวิจัยเชิงลึกเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรเชิงสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการทดลองใช้หลักสูตรเชิงสมรรถนะที่พัฒนาใหม่ในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเป็นไปได้

2) การวิจัยและพัฒนาโมเดลการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้าง **โมเดลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก** ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนประถมศึกษาไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบ **Best Practices** ของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นอย่างเป็นรูปธรรม

3) การวิจัยด้านเทคโนโลยีเพื่อการประเมินสมรรถนะ ควรมีการศึกษาการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น e-Portfolio, ระบบวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) และเครื่องมือประเมินออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูลเชิงสมรรถนะของผู้เรียน และพัฒนาระบบรายงานผลที่สามารถสะท้อนการพัฒนาผู้เรียนได้แบบเรียลไทม์

4) การวิจัยการนิเทศภายในเชิงระบบ ควรมีการพัฒนาและทดสอบ **รูปแบบการนิเทศภายในเชิงระบบ** ที่ผสานแนวคิด AfL, PLC และนิเทศเชิงคลินิก เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาครูและผู้เรียนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษายังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนจำเป็นต้องปรับโครงสร้างงานวิชาการแบบบูรณาการ ครอบคลุมทั้งหลักสูตร การสอน สื่อเทคโนโลยี และระบบประเมินนิเทศ นอกจากนี้ บทบาทของเทคโนโลยีควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเก็บหลักฐานการเรียนรู้มากกว่าการเป็นสื่อเสริมเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันการประเมินและนิเทศแม้เป็นความต้องการลำดับท้าย แต่เป็นกลไกสำคัญที่ค้ำจุนความยั่งยืนของการพัฒนา การทดลองใช้กลยุทธ์ยังยืนยันว่า เมื่อองค์ประกอบทั้งสี่ถูกเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในด้านพฤติกรรมผู้เรียน สมรรถนะครู และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนว่ากลยุทธ์นี้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ จิตต์สดุดี. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับประถมศึกษาเพื่อยกระดับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นฤมล ศรีบุญเรือง. (2564). *การใช้แฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Portfolio) เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีและการประเมินผลผู้เรียนในระดับประถมศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประภัสสร โสภณ. (2565). *กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและการสอนเชิงสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษาไทย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิริพร ชาญประเสริฐ. (2565). *การพัฒนาระบบประเมินผลเชิงสมรรถนะโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรางค์ ศรีรักษา. (2565). *การจัดทำคู่มือหลักสูตรฐานสมรรถนะและระบบ e-Portfolio เพื่อส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนอย่างยั่งยืนในโรงเรียนประถมศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อริยา วัฒนวิเชียร. (2565). *การบริหารวิชาการเชิงสมรรถนะโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศเชิงคลินิกในโรงเรียนประถมศึกษา*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.

Barron, B., & Darling-Hammond, L. (2010). Prospects and challenges for inquiry-based approaches to learning. In H. Dumont, D. Istance, & F. Benavides (Eds.), *The nature of learning: Using research to inspire practice* (pp. 199–225). OECD.

Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 21*(1), 5–31.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.

Darling-Hammond, L. (2017). *Empowered educators: How high-performing systems shape teaching quality around the world*. Jossey-Bass.

Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2021). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science, 25*(2), 97–140.

Ertmer, P. A., & Newby, T. J. (2013). Behaviorism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance Improvement Quarterly, 26*(2), 43–71.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. Jossey-Bass.

Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.

Gall, M. D., Gall, J. P., & Borg, W. R. (2007). *Educational research: An introduction* (8th ed.). Pearson.

Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8*(3/4), 381–391.

Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration, 49*(2), 125–142.

Hattie, J. (2015). *What works best in education: The politics of collaborative expertise*. Pearson.

Joyce, B., & Weil, M. (2009). *Models of teaching* (8th ed.). Pearson.

Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer.

Leithwood, K. (2012). *The Ontario leadership framework 2012: With a discussion of the research foundations*. Institute for Educational Leadership.

Loucks-Horsley, S., Stiles, K. E., Mundry, S., Love, N., & Hewson, P. W. (2010). *Designing professional development for teachers of science and mathematics* (3rd ed.). Corwin.

Marzano, R. J. (2017). *The new art and science of teaching*. Solution Tree.

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record, 108*(6), 1017–1054.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *OECD learning compass 2030: A series of concept notes on future student competencies*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030*. OECD Publishing.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization* (Rev. ed.). Doubleday.

Stoll, L., & Louis, K. S. (Eds.). (2007). *Professional learning communities: Divergence, depth and dilemmas*. McGraw-Hill / Open University Press.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (Expanded 2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2011). *The understanding by design guide to creating high-quality units*. Association for Supervision and Curriculum Development.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF A FLIPPED CLASSROOM INTEGRATED WITH EXERCISE-BASED ASSOCIATIVE MNEMONIC TECHNIQUES AND INTERACTIVE MEDIA TO ENHANCE CHINESE CHARACTER WRITING SKILLS AMONG MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS

ทิพย์วดี สมสอน[1*] สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์[2] สาวิตรี เถาว์โท[3]

Thipwadee Somsorn[*] Suppasiri Songsukrujiroad[2] Savitree Thaotho[3]

[1, 3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1, 3]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2]Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Thipwadee.sg63@ubru.ac.th

(Received: 20 October 2025, Revised: 1 December 2025, Accepted: 1 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนพังเคนพิทยา จำนวน 26 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดทักษะการเขียนอักษรจีน 3) แบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน 4)แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยได้ค่า E_1= 79.93 และ E_2 = 79.10 แสดงถึงความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทักษะการเขียนอักษรจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความถูกต้องของลำดับขีด ส่วนประกอบและรูปแบบอักษร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับเดียวกัน นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยให้ความเห็นว่ากิจกรรม

ก่อนเรียนผ่านสื่อดิจิทัลร่วมกับกิจกรรมฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนช่วยเพิ่มความเข้าใจ แรงจูงใจ และการมีส่วนร่วม ทำให้การเรียนรู้ภาษาจีนเกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ห้องเรียนแบบกลับด้าน; แบบฝึกทักษะ; เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยง; สื่อปฏิสัมพันธ์; การเขียนอักษรจีน

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to develop a flipped classroom learning model incorporating Chinese character writing exercises based on associative mnemonic techniques and interactive media for mathayomsuksa 3 students, and to examine its effectiveness according to the 75/75 standard; (2) to compare the students' Chinese character writing skills before and after participating in the flipped classroom intervention; (3) to compare their learning achievement in Chinese language before and after the intervention; and (4) to investigate students' satisfaction toward the learning model. The participants were 26 mathayomsuksa 3/1 students from Phangkhenpittaya School in the second semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included lesson plans, a Chinese character writing skill test, Chinese character writing exercises, an achievement test, and a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test statistics. The findings revealed that the developed flipped classroom model demonstrated effectiveness above the prescribed criterion, yielding E_1= 79.93 and E_2= 79.10, indicating its appropriateness for lower secondary learners. Students' Chinese character writing skills after the intervention were significantly higher than before at the .05 level, particularly in stroke order accuracy, component recognition, and structural correctness. Their post-learning achievement scores in Chinese language were also significantly higher than pre-learning scores at the .05 level. Furthermore, student satisfaction toward the learning model was at the highest level, with learners expressing that digital pre-class materials and interactive in-class activities enhanced their understanding, motivation, and engagement. Overall, the model effectively promoted sustainable improvement in Chinese language learning.

Keywords: Flipped classroom; Exercise-based learning; Associative mnemonics; Interactive media ;Chinese character writing

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้ส่งผลอย่างกว้างขวางต่อระบบการศึกษาโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจโลก ด้วยการเติบโตของ GDP เฉลี่ยมากกว่า 6% ต่อปี ทำให้ภาษาจีนกลางกลายเป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากที่สุดในโลกกว่า 1.3 พันล้านคน และได้รับการบรรจุเป็นภาษาต่างประเทศในระบบการศึกษาของกว่า 150 ประเทศ (World Bank, 2023) การเรียนภาษาจีนจึงมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การทูต การท่องเที่ยว และความร่วมมือระหว่างประเทศ อีกทั้ง UNESCO (2022) ยังย้ำถึงความจำเป็นของการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาหลักระดับโลกในฐานะส่วนหนึ่งของการศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDG 4 เพื่อยกระดับทักษะผู้เรียนให้พร้อมต่ออนาคตของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหลักสูตรภาษาจีนหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรต่อเนื่อง 12 ปี หลักสูตรภาษาจีน 6 ปี และหลักสูตร 3 ปี เพื่อสนับสนุนการสร้างพื้นฐานภาษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม แม้ภาษาจีนจะเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมอย่างสูง แต่การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนในโรงเรียนไทยยังเผชิญความท้าทาย โดยเฉพาะด้านการเขียนอักษรจีนซึ่งเป็นระบบอักษรที่มีความซับซ้อนสูง เนื่องด้วยจำนวนเส้นขีดที่มาก โครงสร้างอักษรที่หลากหลาย และความคล้ายคลึงกันระหว่างตัวอักษร ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากมองว่าการเขียนอักษรจีนเป็นทักษะที่ยากที่สุดในบรรดาทักษะทั้งสี่ (ฟัง พูด อ่าน เขียน)

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพังเคนพิทยา ในปีการศึกษา 2567 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 63.47 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีน โดยนักเรียนจำนวนมากไม่สามารถเขียนเส้นขีดได้ถูกต้อง เริ่มต้นลำดับขีดผิด แยกส่วนประกอบอักษรผิดรูป หรือจำโครงสร้างอักษรไม่ได้ ส่งผลให้การเขียนสื่อความหมายผิดเพี้ยนหรือไม่สามารถสื่อสารได้อย่างแม่นยำ สาเหตุสำคัญมักเกิดจากการขาดรูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยเชื่อมโยงโครงสร้างอักษรกับความหมาย และการขาดการฝึกฝนที่มีระบบ (นริศ วศินานนท์และสุกัญญา วศินานนท์, 2562)

ในด้านทฤษฎีการจดจำอักษรจีนจำเป็นต้องอาศัยระบบการเข้ารหัสและเชื่อมโยงข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ Atkinson และ Shiffrin ที่ประกอบด้วยกระบวนการเข้ารหัสข้อมูล การจัดเก็บและการเรียกใช้ อีกทั้งทฤษฎี Spreading Activation ของ Collins และ Loftus ชี้ให้เห็นว่าการจัดเก็บข้อมูลเป็นเครือข่ายความหมาย (Semantic Network) จะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลได้ดีขึ้น เทคนิคการจำแบบเชื่อมโยง (Associative Mnemonic Techniques) จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงตัวอักษรจีนกับภาพ ความหมาย หรือโครงสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจำและการเขียนอักษรจีนมีประสิทธิผลสูงขึ้น ทว่าแบบฝึกทักษะด้านอักษรจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเน้นการคัดลายมือเป็นหลัก และไม่ได้บูรณาการเทคนิคช่วยจำหรือการเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ ทำให้การพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียน

ยังไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา การพาณิชย์ และทักษะอาชีพ เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่อย่างสิ้นเชิง โดยเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) การเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย และการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อออนไลน์ที่ส่งเสริมแรงจูงใจผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองลักษณะผู้เรียนยุคดิจิทัลจึงต้องมีความหลากหลาย กระตุ้นการมีส่วนร่วม และช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์มากกว่าการจดจำเพียงอย่างเดียว

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) จึงเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เพราะเป็นรูปแบบที่ผสานการเรียนออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียนเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ผู้เรียนสามารถศึกษาคลิปวิดีโอหรือสื่อประกอบการเรียนรู้ก่อนเข้าชั้นเรียน ทำให้เวลาในห้องเรียนถูกใช้เพื่อกิจกรรมปฏิบัติ การอภิปราย การฝึกแก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับครู ส่งผลให้การเรียนรู้มีความลึกซึ้งมากขึ้น งานวิจัยของ Reidsema, Hadgraft และ Kavanagh (2017) รวมถึง Bergmann & Sams (2012) ชี้ว่ารูปแบบนี้สามารถเพิ่มความเข้าใจเชิงลึก ลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเรียนรู้ และเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาการเรียนการสอนอักษรจีนในโรงเรียนไทย พบว่ารูปแบบห้องเรียนกลับด้านมีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่ต้องการฝึกฝนจำนวนมาก และต้องการเวลาในการทำความเข้าใจลำดับขีดและโครงสร้างอักษรในระดับลึก เนื่องจากผู้เรียนสามารถศึกษาสื่อการสอนผ่านวิดีโอและแบบฝึกทักษะได้ซ้ำหลายครั้งก่อนเข้าเรียน ทำให้ในชั้นเรียนครูสามารถจัดกิจกรรมที่เน้นการแก้ปัญหาและการตรวจแก้แบบรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านการสอนอักษรจีนในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัด และส่วนใหญ่ยังไม่บูรณาการ Flipped Classroom ร่วมกับเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยงและสื่อปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ช่องว่างสำคัญของงานวิจัยที่ผ่านมา คือ ยังไม่มีการพัฒนาโมเดลการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่าง Flipped Classroom กับแบบฝึกทักษะที่อิงเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยง (Exercise-based Associative Mnemonics) และสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนอย่างครบวงจร โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นช่วงสร้างรากฐานทางภาษาที่สำคัญ การออกแบบแบบฝึกทักษะที่เข้าใจง่าย สอดคล้องตามหลักการสร้างความจำ และผสานกระบวนการเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

จากปัญหาและข้อมูลเชิงประจักษ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่บูรณาการแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนที่อิงเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจโครงสร้างอักษรจีน ความถูกต้องในการเขียน และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพังเคนพิทยา การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนในบริบทโรงเรียนไทย และเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่บูรณาการแบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากร**

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษาจีน ในสหวิทยาเขตเขมราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนเขมราฐพิทยาคม โรงเรียนโพธิ์ไทรพิทยาคาร และโรงเรียนพังเคนพิทยา จำนวน 143 คน

2. **ตัวอย่าง**

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่กำลังเรียนภาษาจีนเพิ่มเติม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพังเคนพิทยา อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 26 คน ซึ่งนักเรียนแต่ละห้องถูกจัดกลุ่มตามความสามารถและได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. **ตัวแปรที่ศึกษา**

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

3.2 ตัวแปรตาม คือ

3.2.1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ 75/75

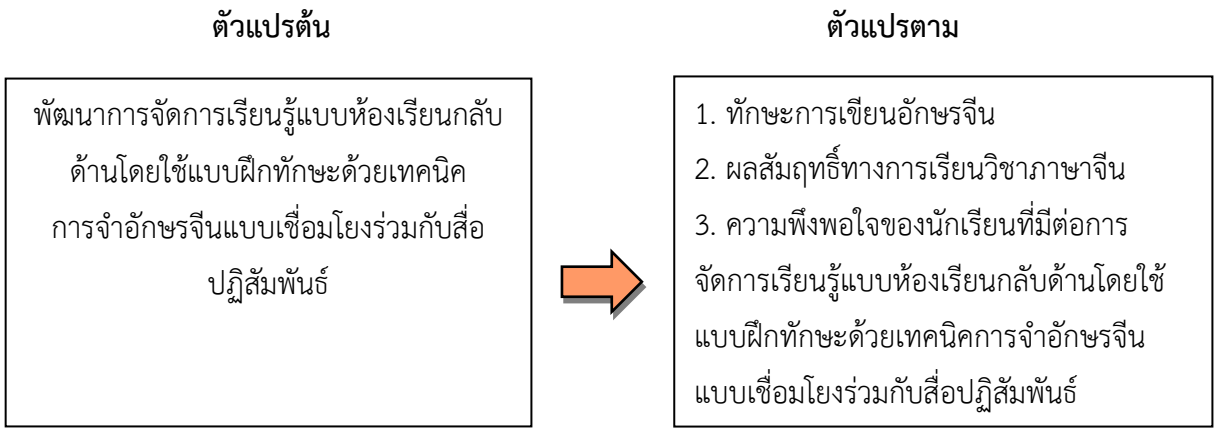
3.2.2 ทักษะการเขียนอักษรจีน

3.2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน

3.2.4 ความพึงพอใจของนักเรียน

4. **กรอบแนวคิดการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. **เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล**

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีน จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง

5.2 แบบวัดทักษะการเขียนอักษรจีน แบบอัตนัย จำนวน 30 ข้อ

5.3 แบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน จำนวน 6 ชุด

5.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน แบบปรนัย (ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก) จำนวน 30 ข้อ

5.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

6. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

6.1 นำแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอักษรจีนและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Pre-test) มาทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวัดความรู้ความสามารถพื้นฐานทางภาษาจีนของนักเรียนแต่ละคน

6.2 ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน รายวิชาภาษาจีน จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้

6.3 หลังการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอักษรจีนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Post-test) (ฉบับเดิมแต่ทำการสลับข้อถามและคำตอบ) ที่ผ่านกระบวนการหาคุณภาพมาแล้ว มาทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวัดความรู้ความสามารถทางภาษาจีนของนักเรียนแต่ละคนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

6.4 นำผลคะแนนการประเมินปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้จากในชั้นเรียนของนักเรียนมาหาคุณภาพ ประสิทธิภาพจากแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนอักษรจีนภาษาจีน

6.5 นำคะแนนทักษะการเขียนอักษรจีนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

6.6 นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 20 ข้อ

7. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่1 ใช้ E_1/ E_2 วัตถุประสงค์ข้อที่2 ใช้ค่าค่าเฉลี่ย (Mean)/ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วัตถุประสงค์ข้อที่3 ใช้สูตร t-test (Dependent Samples) และวัตถุประสงค์ข้อที่4 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)/ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประสิทธิภาพการเรียนรู้

จำนวนนักเรียน (n)	ผลรวมคะแนนการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (1,560)	E_1	ผลรวมคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (30)	E_2	ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรม E_1/ E_2
26	1,247	79.93	23.73	79.10	79.93/79.10

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 79.93/79.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อม โยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	T**	Sig
ก่อนเรียน	26	30	11.31	2.43	24	37.51	<0.00
หลังเรียน	26	30	22.88	2.39			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับเท่ากับ 11.31 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.88 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ ค่า t ปรากฏว่าค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 37.51เมื่อพิจารณาค่า t จากตาราง (df เท่ากับ 24) แสดงว่า มีคะแนนทักษะการเขียนอักษรจีนหลังเรียนสูงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาจีน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	T**	Sig
ก่อนเรียน	26	30	17.23	3.34	25	12.47	<0.00
หลังเรียน	26	30	23.73	2.16			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 17.23 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.73 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่า ค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 12.47 กล่าวได้ว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ด้านบทบาทของครูผู้สอน			
1. ครูมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาความเหมาะสม	4.85	0.36	มากที่สุด
2. ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความ	4.88	0.32	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
สะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม			
3. ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	4.46	0.50	มาก
4. ครูให้โอกาสนักเรียนได้ซักถามปัญหา	4.50	0.50	มาก
รวมเฉลี่ยด้านบทบาทของครูผู้สอน	**4.67**	**0.43**	**มากที่สุด**
ด้านบทบาทของผู้เรียน			
5. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนอักษรจีนมากขึ้น	4.88	0.32	มากที่สุด
6. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.77	0.43	มากที่สุด
7. ผู้เรียนมีโอกาสในการตั้งคำถามจากสิ่งที่ตนเองได้ศึกษามาแล้วเกิดข้อสงสัยกับครูผู้สอน	4.54	0.50	มาก
8. ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ	4.81	0.40	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยด้านบทบาทของผู้เรียน	**4.75**	**0.41**	**มากที่สุด**
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
9. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนานในการเรียน	4.81	0.40	มากที่สุด
10. การที่ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหามาล่วงหน้าทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.88	0.36	มากที่สุด
11. ระยะเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมความเหมาะสม	4.77	0.43	มากที่สุด
12. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ ทุกที่ ทุกเวลา	4.92	0.27	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยด้านกิจกรรมการเรียนรู้	**4.84**	**0.37**	**มากที่สุด**
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้			
13. ครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ	4.92	0.27	มากที่สุด
14. ครูใช้สื่ออย่างหลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม	4.85	0.36	มากที่สุด
15. สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ	4.85	0.36	มากที่สุด
16. สื่อการเรียนรู้ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.88	0.32	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	**4.88**	**0.33**	**มากที่สุด**
ด้านการวัดและประเมินผล			
17. ครูมีวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างหลากหลาย	4.73	0.45	มากที่สุด
18. ครูให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดแลประเมินผลตนเอง	4.77	0.43	มากที่สุด
19. ผู้เรียนทราบพัฒนาการในการเรียนของตนเองเป็นระยะ	4.81	0.40	มากที่สุด
20. ผู้เรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลในแต่ละกิจกรรม	4.85	0.36	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยด้านการวัดและประเมินผล	**4.79**	**0.41**	**มากที่สุด**
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	**4.78**	**0.39**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแบบฝึกทักษะตามเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยงมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (79.93/79.10) สามารถอธิบายได้จากกลไกของการเรียนรู้ตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายประการ ประการแรก การจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนผ่านสื่อวีดิทัศน์บน Edpuzzle ช่วยให้ผู้เรียนควบคุมจังหวะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “self-paced learning” และแนวคิดพื้นที่ความจำระยะใช้งาน (working memory) ที่ระบุว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนสามารถประมวลผลข้อมูลใหม่ในสภาพแวดล้อมที่มีภาระทางปัญญาเหมาะสม การที่ผู้เรียนสามารถหยุดย้อนกลับ หรือทบทวนเนื้อหาได้ ทำให้เข้ารหัสข้อมูล (encoding) ได้แม่นยำยิ่งขึ้น ก่อนนำความรู้เข้าสู่กิจกรรมในชั้นเรียน ประการที่สอง การใช้เทคนิคการจำแบบเชื่อมโยง (Associative Mnemonics) ช่วยเสริมการทำงานของความจำระยะยาวผ่านกลไก “association network” ซึ่งทฤษฎีโครงข่ายการกระจายการกระตุ้น (spreading activation) อธิบายว่าการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับภาพ เรื่องเล่า หรือรูปแบบที่คุ้นเคยช่วยลดภาระทางความคิดและเพิ่มความลึกของการประมวลผล (depth of processing) ทำให้ผู้เรียนจดจำรูปร่าง ลำดับขีด และองค์ประกอบของอักษรจีนได้เป็นระบบมากกว่าเพียงการท่องจำตามรูปแบบเดิม ประการที่สาม การบูรณาการกิจกรรมในชั้นเรียนผ่านการสนทนา ถาม-ตอบ และการฝึกเขียนร่วมกับครูสะท้อนหลักการของ “active learning” และ “mastery learning” ซึ่งชี้ว่าผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึกเมื่อได้ทดลองใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง และได้รับการป้อนกลับ (feedback) อย่างทันท่วงที ความเชื่อมโยงระหว่างการเตรียมตัวก่อนเรียนและการประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนจึงสร้างวัฏจักรการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ส่งผลให้ทักษะการเขียนอักษรจีนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีเหล่านี้อธิบายได้ว่าทำไมรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจึงมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ และสนับสนุนการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยงเป็นแนวทางที่เสริมสร้างทั้งความเข้าใจและความจำระยะยาวของผู้เรียนในบริบทการเรียนอักษรจีนอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ นครินทร์ สุกใส (2561: 28) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนจากการบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนกลับเป็นให้นักเรียนเรียนการบรรยายเนื้อหา (Lecture) ผ่านสื่อวีดิทัศน์ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ นอกเวลาเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา แล้วใช้เวลาในห้องเรียนสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดและฝึกประยุกต์ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery Learning)

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนก่อนและหลังเรียนพบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการเขียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 75.96) ซึ่งสามารถอธิบายได้จากกลไกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน ประการแรก การออกแบบแบบฝึกทักษะที่ค่อย ๆ เพิ่มระดับความยาก ใช้ภาษาที่ชัดเจน และเสริมด้วยภาพและสี ช่วยลดภาระทางปัญญา (cognitive load) ของผู้เรียน ทำให้การประมวลผลข้อมูลใหม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนสามารถจดจำโครงสร้างอักษรจีน ลำดับขีด และส่วนประกอบได้เป็นระบบ เนื่องจากได้รับข้อมูลที่ชัดเจน กระชับ และ

เชื่อมโยงกับสิ่งที่เข้าใจได้ง่าย ประการที่สอง การจัดลำดับกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้ำหลายครั้งสอดคล้องกับกลไก “reinforcement through repeated performance” ซึ่งอธิบายว่าความชำนาญเกิดจากการกระทำซ้ำในบริบทที่ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) อย่างต่อเนื่อง ในการเรียนครั้งนี้ ผู้เรียนได้ฝึกเขียนตัวอักษรในบริบทจริง ได้ตรวจสอบความถูกต้องทีละขั้น และได้รับการชี้แนะในห้องเรียนหลังจากศึกษาล่วงหน้าผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้การเข้ารหัสข้อมูล (encoding) และการจัดเก็บในความจำระยะยาวมีเสถียรภาพมากขึ้น ประการที่สาม การฝึกเขียนอักษรจีนในกิจกรรมแบบฝึกทักษะเป็นการเรียนรู้เชิงลงมือปฏิบัติ (experiential and performance-based learning) ทำให้ผู้เรียนได้แปลงความรู้จากสื่อก่อนเรียนไปสู่การใช้จริงในชั้นเรียน เกิดการประมวลผลเชิงลึก (deep processing) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการจำระยะยาว ผู้เรียนไม่ได้จดจำด้วยการท่องจำรูปอักษร แต่สร้างความเข้าใจจากการลงมือเขียนจริงและมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอักษร ส่งผลให้การเขียนแม่นยำขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การที่ทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน จึงเกิดจากการผสานระหว่างแบบฝึกทักษะที่ออกแบบอย่างมีโครงสร้าง และสภาพการเรียนรู้แบบเตรียมตัวมาก่อน (pre-class) ซึ่งช่วยให้การฝึกซ้ำ การทำงานของความจำ และการลงมือปฏิบัติทางภาษาเกิดขึ้นอย่างสอดประสาน นำไปสู่ทักษะการเขียนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธอร์นไดค์(Thorndike) เกี่ยวกับกฎแห่งการฝึกหัด การเรียนจะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อให้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ สะสมประสบการณ์ ถ้าผู้เรียนได้ฝึกฝน ได้ทำแบบฝึกหัด ได้ใช้ทักษะทางภาษามากเท่าใดก็จะช่วยให้มีทักษะดีมากขึ้นเท่านั้นซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา มาลี (2563) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกการเขียนอักษรจีนและแบบตัวอักษรประสม โดยใช้เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แบบฝึกการเขียนอักษรจีนแบบตัวอักษรประสมโดยใช้เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยง มีค่าประสิทธิภาพ 78.34/76.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ความสามารถในการเขียนอักษรจีนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแบบฝึกทักษะตามเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงมีผลต่อพัฒนาการด้านความเข้าใจเนื้อหาอักษรจีนอย่างแท้จริง ความก้าวหน้าดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากหลายกลไกทางทฤษฎี ประการแรก การเรียนรู้ล่วงหน้าผ่านสื่อปฏิสัมพันธ์ทำให้ผู้เรียนได้รับ “pre-activation of prior knowledge” หรือการกระตุ้นองค์ความรู้เดิมก่อนเข้าสู่บทเรียนจริง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดการประมวลผลสารสนเทศ (information processing). การที่ผู้เรียนมีเวลาในการทำความเข้าใจเนื้อหาเบื้องต้นผ่านวิดีโอที่ควบคุมจังหวะด้วยตนเองช่วยลดภาระทางปัญญา (cognitive load) ในช่วงเรียนจริง ทำให้เวลาในชั้นเรียนถูกใช้ไปกับการประยุกต์ ใช้เหตุผล และแก้ปัญหา มากกว่าการรับข้อมูลพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกขึ้น ประการที่สอง เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงส่งเสริมการจัดโครงสร้างความรู้ในสมองผ่านกระบวนการ “dual coding” และ “semantic association.” เมื่อผู้เรียนเชื่อมโยงรูปอักษรจีนกับภาพ จินตภาพ เรื่องเล่า หรือความหมายที่คุ้นเคย ข้อมูลใหม่จะถูกเชื่อมกับโครงสร้างความรู้เดิมอย่างเป็นระบบ ทำให้การเข้ารหัสข้อมูล (encoding) มี

ประสิทธิภาพมากขึ้น และเพิ่มโอกาสการเรียกคืนข้อมูล (retrieval) ได้แม่นยำ การเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงการจำลักษณะอักษร แต่เป็นการเข้าใจโครงสร้างและความหมายอย่างเชื่อมโยง ส่งผลต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน ประการที่สาม สื่อปฏิสัมพันธ์ช่วยสร้างการมีส่วนร่วม (engagement) และการตอบสนองอย่างต่อเนื่อง (contingent response). การตอบคำถามระหว่างดูวิดีโอ การได้รับ feedback ทันที และการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด “active cognitive engagement” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีความหมาย (meaningful learning). ผู้เรียนจึงไม่ได้เป็นผู้รับข้อมูลแบบพาสซีฟ แต่มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และตรวจสอบความเข้าใจของตนเองตลอดเวลา เมื่อพิจารณากลไกทั้งสามร่วมกัน จะเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการสื่อปฏิสัมพันธ์กับเทคนิคการจำแบบเชื่อมโยง ทำให้การเรียนรู้เกิดทั้งในเชิงความเข้าใจพื้นฐาน ความจำระยะยาว และการประมวลผลเชิงลึก ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญและสอดคล้องกับทฤษฎีทางการเรียนรู้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayer (2005) ที่ว่าการใช้สื่อมัลติมีเดียที่กระตุ้นการการคิดและมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้แบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.78 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 ($\bar{X}$=4.78, S.D.=0.39) ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับต้องการและความสนใจของนักเรียน เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้แอปพลิเคชัน Edpuzzle ผู้วิจัยได้ทำขั้นตอนการเข้าใช้งานอย่างชัดเจนไม่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละคลิปวีดีโอจะมีทั้งภาพ เสียงที่ดูแล้วนักเรียนจะเข้าใจได้ง่ายและใช้เวลาในการดูไม่นาน เหมาะกับเนื้อหาและนักเรียน เพราะสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ คือ การตอบคำถามในคลิปวีดีโอ มีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา โดยครูเป็นผู้ช่วยเหลือและแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อครูจัดกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการหรือความสนใจของนักเรียนได้ นักเรียนจึงมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการเมื่อได้รับความต้องการนั้นมนุษย์ก็พร้อมที่จะกระทำสิ่งที่ดี ๆ ออกมาและเมื่อมนุษย์ได้รับความพึงพอใจอย่างหนึ่งแล้วก็ยังคงเรียกร้องความพึงพอใจอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศิษพงษ์ นาคภู่ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชันสำหรับเรียนรู้ผ่านวีดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Edpuzzle) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.45, S.D.=0.52)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรปฐมนิเทศ ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน รวมถึงวิธีการเข้าถึงและใช้สื่อปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตน อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ครูผู้สอนสามารถประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้กับเนื้อหาสาระอื่นที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ การทำแบบฝึกทักษะ หรือการสร้างทักษะเฉพาะด้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในหลายมิติ

1.3 ควรบูรณาการเทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยงเข้ากับแผนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการจดจำโครงสร้างและความหมายของอักษรจีน ซึ่งจะช่วยลดความสับสนและเพิ่มความแม่นยำในการเขียนของผู้เรียน

1.4 การจัดกิจกรรมร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ควรได้รับการขยายผลและประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์การเรียนที่สนุกสนาน และช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลลัพธ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเขียนอักษรจีนในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของความรู้และทักษะหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบว่าผลที่เกิดขึ้นสามารถยั่งยืนได้ในระยะเวลาต่อเนื่องหรือไม่

2.2 ควรขยายการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย เพื่อระบุความเหมาะสม ข้อดี และข้อจำกัดของแต่ละแนวทางอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่บูรณาการแบบฝึกทักษะ เทคนิคการจำแบบเชื่อมโยง (Associative Mnemonics) ร่วมกับสื่อปฏิสัมพันธ์ ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในการสร้างเครือข่ายความหมายของอักษรจีนผ่านโครงสร้างเส้นขีดและส่วนประกอบอักษรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยให้หลักฐานเชิงประจักษ์ชัดเจนว่าการผสานสื่อดิจิทัลในช่วงก่อนเรียน (pre-class) เข้ากับกิจกรรมประยุกต์ในชั้นเรียน (in-class application) ช่วยลดความสับสนด้านลำดับขีด รูปแบบอักษร ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้เรียนไทยในทักษะการเขียนอักษรจีน นอกจากนี้งานวิจัยยังแสดงบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของ Flipped Classroom ในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้เชิงรับให้เป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับธรรมชาติของอักษรจีนในฐานะระบบภาษาเชิงสัญลักษณ์ อีกทั้ง

สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วม และคุณภาพการเรียนรู้อย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร สื่อการสอน และกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาจีนในระดับโรงเรียนได้อย่างมีคุณค่า และเป็นฐานสำหรับการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นครินทร์ สุกใส. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, *10*(1), 21–35.

นรินทชัย ฮะภูริวัฒน์. (2555). *จิตวิทยาการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พศิษพงษ์ นาคภู่. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชันสำหรับเรียนรู้ผ่านวีดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Edpuzzle)*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รุจิรา มาลี. (2563). *การพัฒนาแบบฝึกการเขียนอักษรจีนแบบตัวอักษรประสม โดยใช้เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยง โดยใช้เทคนิคการจำอักษรจีนแบบเชื่อมโยง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

โรงเรียนพังเคนพิทยา. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปี 2567*. โรงเรียนพังเคนพิทยา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4)*. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF

วิจารณ์ พานิช. (2557). *การเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. Washington, DC: International Society for Technology in Education.

Marlowe, C. A. (2012). *The effect of the flipped classroom on student achievement and stress* (Master's thesis, Montana State University, Bozeman, MT, United States).

McMahon, W. (2013). *The flipped classroom: A survey of the research. ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/285935974_The_flipped_classroom_A_survey_of_the_research

Millard, E. (2012). *5 reasons flipped classrooms work. University* Business, *15*(11), 26–29. Strayer, J. (2012). How learning in an inverted classroom influences cooperation, innovation and task orientation. *Learning Environments Research, 15*(2), 171–193. https://doi.org/10.1007/s10984-012-9108-4

UNESCO. (2022). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707

World Bank. (2023). *World development report 2023*: Migrants, refugees, and societies. https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023

การประเมินสถานศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

AN EVALUATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE TEACHING PRACTICE EXPERIENCE: A CASE OF FOURTH-YEAR BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS AT UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

วิรุธน์ บัวงาม[1*] ดำรงค์ ตุ้มทอง[2] เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง[3] อังคณา นาสารี[4]

Wirut Buangam[1*] Damrong Tumthong[2] Ekkapad Huengsaisong[3] and Angkana Nasaree[4]

[1-4]สาขาบริหารการศึกษาและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

[1-4]Educational Administration and Research Program, Faculty of Education, Ubon Ratchathani University

[*]Corresponding author e-mail: wirut.b@ubu.ac.th โทร 08-0155-5438

(Received: 25 September 2025, Revised: 2 December 2025, Accepted: 18 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 147 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบประเมินสถานศึกษาการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีลักษณะแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับดีมาก คือ ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60) รองลงมาคือด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.50) ด้านความพร้อมด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60) ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.74) และด้านความสะดวกและการเดินทาง ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.67) ตามลำดับ แนวทางในการพัฒนาการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาเสนอแนะศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรกำหนดในกรณีที่สามารถลาได้อย่างชัดเจนและขยายระยะเวลาส่งงานในการฝึกประสบการณ์ เนื่องจากมีระยะเวลากระชั้นชิดเกินไป นอกจากนี้การชี้แจงข้อมูลข่าวสารไปยังครูพี่เลี้ยง ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การประเมินผล; สถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ; การฝึกประสบการณวิชาชีพครู

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the current conditions of professional teaching practice in educational institutions among fourth - year students of the Bachelor of Education Program, Faculty of Education, Ubon Ratchathani University; and 2) explore guidelines for improving the implementation of professional teaching practice in educational institutions for the same group of students. The sample consisted of 147 fourth - year students who were undertaking teaching practice during the second semester of the 2024 academic year. Of these, 51 were male (34.70%) and 96 were female (65.30%), selected through stratified random sampling. The research instrument was a five - point rating scale questionnaire assessing the conditions of educational institutions, teaching practice, and professional experience. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that overall aspects were at a good level ($\overline{X}$= 4.50, S.D. = 0.59). Considering each aspect the highest - rated aspect was mentorship and supervision ($\overline{X}$ = 4.72, S.D. = 0.53), followed by school administration and policy ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.50), personnel readiness ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60), facilities and learning equipment ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.74), and convenience of transportation ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.67). For developing student suggest that, we would like the Teacher internship Center to clearly define the circumstances under which leave is permitted and to extend the deadline for internship assignments, as these deadlines are too short. Furthermore, we want to ensure that information is shared with mentor teachers to ensure a unified understanding.

Keywords : Evaluation of Educational Institutions; Teaching Practice; Professional Teaching Experience

บทนำ

การศึกษา เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพิ่มความเท่าเทียมในสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข ครูจึงมีบทบาทสำคัญ อย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ซึ่งครูเป็น

วิชาชีพชั้นสูงที่ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถผ่านการฝึกอบรมอย่างเข้มข้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทักษะทางปัญญาในการปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณ มีองค์กรวิชาชีพคือคุรุสภาเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามมาตรฐาน การผลิตครูที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นความคาดหวังของสังคมต่อสถาบันผลิตครู (อภิณห์พร สถิตภาคีกุลและคณะ, 2555)

สำหรับหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามหลักเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด โดยในปีการศึกษา 2/2567 ได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Teaching Practicum and Professional Experience) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาในฐานะครู ประยุกต์ใช้หลักการและประสบการณ์วิชาชีพในการออกแบบการเรียนรู้และการปฏิบัติการสอน กลยุทธ์การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ การปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูในสถานศึกษา ซึ่งการฝึกปฏิบัติในสถานศึกษาหรือการประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการเตรียมความพร้อมครูสู่การเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริงภายใต้กระบวนการเรียนรู้จากการเผชิญกับสถานการณ์หรือบริบทจริงภายในสถานศึกษาที่เต็มไปด้วยกิจกรรม เหตุการณ์ และสถานการณ์ที่ท้าทายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติเพื่ออบรม บ่มเพาะ เสริมสร้าง หรือพัฒนา อันจะนำมาซึ่งการเป็นครูที่ดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู และเป็นครูที่มีคุณภาพในเชิงประจักษ์อย่างแท้จริงสอดรับกับเป้าหมายของการเป็นวิชาชีพขั้นสูงตามที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภากำหนด (ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2568) รวมทั้งคุรุสภายังได้ออกประกาศ เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ด้านมาตรฐานการผลิตในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสาขาวิชาเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างปฏิบัติการสอนสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี โดยจะต้องมีชั่วโมงการฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่อเนื่องตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมง (คุรุสภา, 2567)

ดังนั้น จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และข้อเสนอแนะแนวทางในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ตามความคิดเห็นของนักศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนำสารสนเทศดังกล่าวมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเพื่อให้การผลิตบัณฑิตครูมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรศึกษาศาตรบัณฑิตชั้นที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษาที่ 2/2567 ที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 10 วิชาเอก จำนวน 249 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรศึกษาศาตรบัณฑิตชั้นที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษาที่ 2/2567 อยู่ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 10 วิชาเอก กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน 0.05 ตามแนวคิดของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1970) จำนวนทั้งสิ้น 151 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า5 ระดับ เกี่ยวกับการประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ และ วิชาเอก ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจต่อสถานศึกษา มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 5 ประการ ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา 2) ด้านความพร้อมด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ 4) ด้านความสะดวกและการเดินทาง และ 5) ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล และ ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในภาพรวม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินสถานศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการประเมินสถานศึกษาและกำหนดกรอบนิยามพฤติกรรมและจำนวนข้อคำถาม (Table of Specification) ที่จะใช้ในการสร้างเครื่องมือ 3.2) สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ 3.3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์โดยใช้แบบสอบถาม

ออนไลน์ google form โดยการส่งลิงค์ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านอีเมล์และไลน์กลุ่มของแต่ละโรงเรียนที่กำหนด และ 3.4) บันทึกข้อมูลลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป 3.5) นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาตรวจสอบความต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลได้จำนวน 147 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.35 แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าแจกแจงความถี่และวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 121)

ค่าเฉลี่ย	**การแปลความหมาย**
4.51 – 5.00	ดีมาก
3.51 – 4.50	ดี
2.51 - 3.50	พอใช้
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	ควรปรับปรุง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นอื่น ๆ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องต้องกันของข้อมูล (Method of Agreement)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา จำแนกรายด้าน

รายการ	($\overline{X}$)	**S.D.**	**แปลความหมาย**
1. ด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา			
1.1 ผู้บริหารติดตามการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา	4.46	0.66	ดี
1.2 ผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการฝึกประสบการณ์สอน	4.53	0.65	ดีมาก
1.3 สถานศึกษามีนโยบายที่เอื้อให้การฝึกประสบความสำเร็จ	4.56	0.62	ดีมาก
1.4 สถานศึกษามีการปฐมนิเทศและแนะนำการปฏิบัติตัวระหว่างการฝึก	4.76	0.49	ดีมาก
1.5 ผู้บริหารมีความเข้าใจต่อเป้าหมายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 4	4.60	0.59	ดีมาก

รายการ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลความหมาย
1.6 ผู้บริหารเข้าใจระบบการประเมินของการฝึกและสนับสนุนการประเมินการฝึกได้ดี	4.63	0.56	ดีมาก
1.7 ผู้บริหารเข้าใจและดูแลนักศึกษาให้ข้อแนะนำในการฝึกประสบการณ์อย่างใกล้ชิด	4.49	0.67	ดี
1.8 ผู้บริหารมีระบบการดูแลการฝึกที่เหมาะสม	4.51	0.63	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	**4.57**	**0.50**	**ดีมาก**
2. ด้านความพร้อมด้านบุคลากร			
2.1 สถานศึกษามีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าเรียนรู้ในงานอื่น ๆ	4.69	0.54	ดีมาก
2.2 สถานศึกษามีไม่มีความขาดแคลนด้านบุคลากร	4.44	0.74	ดี
2.3 สถานศึกษามีสิ่งแวดล้อมในการทำงานเหมาะสม	4.34	0.81	ดี
2.4 สถานศึกษาไม่มีข้อจำกัดในด้านความแตกต่างของเจเนอเรชั่นของบุคลากร	4.24	0.97	ดี
2.5 สถานศึกษามีครูพี่เลี้ยงมีจำนวนมากเพียงพอ	4.58	0.69	ดีมาก
2.6 สถานศึกษามีระบบที่ให้บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการฝึกประสบการณ์	4.48	0.71	ดี
เฉลี่ยรวม	**4.46**	**0.60**	**ดี**
3. ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้			
3.1 สถานศึกษามีอุปกรณ์ในการสอนครบถ้วน	4.20	0.91	ดี
3.2 สถานศึกษามีอาคารในการเรียนเหมาะสม	4.44	0.77	ดี
3.3 สถานศึกษาสนับสนุนอุปกรณ์ในการปริ้นหรือถ่ายเอกสารสำหรับการสอน	4.32	1.05	ดี
3.4 สถานศึกษามีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม	4.42	0.79	ดี
3.5 สถานศึกษามีระบบดูแลความปลอดภัยที่เหมาะสม	4.49	0.80	ดี
3.6 สถานศึกษาสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำสื่อการเรียนรู้	4.24	1.03	ดี
เฉลี่ยรวม	**4.35**	**0.74**	**ดี**
4. ด้านความสะดวกและการเดินทาง			
4.1 สถานศึกษามีสถานที่พักอาศัยใกล้กับสถานที่ฝึก	4.20	1.00	ดี
4.2 สถานศึกษาเดินทางไม่ไกลจากที่พักของนักศึกษา	4.38	0.78	ดี
4.3 การเดินทางจากสถานศึกษาถึงที่พักมีความสะดวกปลอดภัย	4.37	0.71	ดี
4.4 สถานศึกษามีร้านอาหารหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม	4.37	0.82	ดี
เฉลี่ยรวม	**4.33**	**0.67**	**ดี**
5. ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล			

รายการ	($\overline{X}$)	S.D.	แปลความหมาย
5.1 ครูพี่เลี้ยงมีคุณวุฒิตรงกับนักศึกษาฝึกสอน	4.81	0.50	ดีมาก
5.2 ครูพี่เลี้ยงดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำอย่างดี	4.78	0.57	ดีมาก
5.3 ครูพี่เลี้ยงตรวจแผนการสอนและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง	4.72	0.69	ดีมาก
5.4 ครูพี่เลี้ยงมีเมตตา อดทนในการดูแลเอาใจใส่	4.79	0.56	ดีมาก
5.5 ครูพี่เลี้ยงสามารถให้คำปรึกษาในการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้	4.57	0.78	ดีมาก
5.6 ครูพี่เลี้ยงสามารถให้คำแนะนำในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	4.69	0.66	ดีมาก
5.7 ครูพี่เลี่ยงสามารถให้คำแนะนำในการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.71	0.60	ดีมาก
5.8 ครูพี่เลี้ยงสามารถให้คำแนะนำในการทำโครงการในระหว่างการฝึก	4.65	0.71	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	**4.72**	**0.53**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาผลการประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่า เฉลี่ยรวมเป็นรายด้าน ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.72, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.50) ด้านความพร้อมด้านบุคลากร อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60) ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.74) และด้านความสะดวกและการเดินทาง ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.67) อยู่ในระดับดี

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องต้องกันของข้อมูล (Method of Agreement) พบว่า มีข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นที่เป็นแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นต่อสถานศึกษาฝึกประสบการณ์สอนที่ผ่านมา ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.1 นักศึกษาประทับใจการดูแลของสถานศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา ครูพี่เลี้ยงเอาใจใส่ให้ข้อแนะนำในการฝึกประสบการณ์เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามนักศึกษาได้เสนอแนะอยากให้ทางศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้กำหนดกรณีที่สามารถลาได้อย่างชัดเจน และนักศึกษาที่จะไปฝึกโรงเรียนดังกล่าวจะต้องมีความกระตือรือร้นกับกิจกรรมของโรงเรียน ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“ได้รับประสบการณ์ ในการฝึกสอน การทำงานและด้านอื่น ๆ ในโรงเรียน”

“คุณครูทุกท่านให้ความเอ็นดู คอยสอนงาน ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี”

“โรงเรียนให้ความดูแล เอาใจใส่เป็นอย่างดี”

“สถานศึกษาที่ดี พร้อมและได้รับการต้อนรับอยากอบอุ่น การเรียนการสอนเป็นระบบ กิจกรรมมากมาย”

“อาจจะมีการกำหนดวันลาและกรณีลาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น”

“ดีมาก ประทับใจมาก นักเรียนน่ารัก”

“โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจะมีกิจกรรมที่เยอะต้องกระตือรือร้น”

2.1.2 สถานศึกษามีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ครูพี่เลี้ยงในกลุ่มสาระให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างดี ครูพี่เลี้ยงเอาใจใส่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“ครูพี่เลี้ยงและครูที่กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีความเป็นกันเอง ประทับใจในการฝึกครั้งนี้มาก”

“ประทับใจคุณครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความดูแลเอาใจใส่เป็นกันเอง ให้คำแนะนำต่อเรื่องการสอน เรื่องงานต่าง ๆ”

“คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา”

“สถานศึกษาให้การต้อนรับและครูพี่เลี้ยงดูแลเป็นอย่างดี”

“ดีทุกอย่าง”

“เป็นโรงเรียนที่ดี ครูพี่เลี้ยงดูแลเอาใจใส่นักศึกษา ให้คำแนะนำในการทำงานเป็นอย่างดี”

2.2 ข้อเสนอแนะในการฝึกประสบการณ์ครั้งต่อไป ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

2.2.1. นักศึกษาสะท้อนว่า ระยะเวลาส่งงานในการฝึกประสบการณ์สอนค่อนข้างที่จะกระชับหรือมีระยะเวลาน้อยเกินไป อยากให้มีการขยายระยะเวลาให้มากกว่านี้ นอกจากนี้การชี้แจงข้อมูลข่าวสารไปยังครูพี่เลี้ยงอยากให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกันรวมไปถึงการปรับตัวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“ชี้แจงรายละเอียดในการทำชิ้นงาน เอกสารส่งศูนย์ฝึกให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกันทุกคน”

“ดำเนินการอนุมัติเอกสารการประเมินส่งคุรุสภาให้เร็วทันสอบ อปท”

“เวลาส่งงานอาจจะน้อยเกินไป”

“อาจจะมีการเพิ่มเวลาให้นักศึกษาเตรียมตัวล่วงหน้า”

“อยากให้อาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรชี้แจงหรือช่องทางรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ให้ชัดเจนมากกว่านี้”

“การปรับตัวเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. ผลการประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับดีมาก คือ ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา ด้านความพร้อมด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านความสะดวกและการเดินทาง ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ดำเนินการจัดประชุมอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาประจำแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อชี้แจงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาก่อนที่จะส่งตัวนักศึกษาไปยังแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องการศึกษาของวัชรากร ทองช่วยและคณะ (2566) ที่ศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นปฏิบัติการสอนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในด้านผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์วิชาเอก และอาจารย์นิเทศวิชาชีพ พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายข้อที่อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเรียงตามลำดับ 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อที่ 5.1 ครูพี่เลี้ยงมีคุณวุฒิตรงกับนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งจากผลการประเมินดังกล่าวเป็นผลจากการดำเนินงานของคณะศึกษาศาสตร์ซึ่งเป็นไปตามประกาศคุรุสภาเรื่องการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 ที่กำหนดให้ครูพี่เลี้ยงมีคุณวุฒิและประสบการณ์ตรงกับรายวิชาที่สอนโดยสัดส่วนครูพี่เลี้ยงต่อนักศึกษาไม่เกิน 1 : 3 โดยนับรวมทุกหลักสูตรที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (คุรุสภา, 2567) รองลงมา คือ ข้อ 5.4 ครูพี่เลี้ยงมีเมตตา อดทนในการดูแลเอาใจใส่ และข้อ 5.2 ครูพี่เลี้ยงดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำอย่างดีตามลำดับ สอดคล้องกับ เมษา นวลศรีและกุลชาติ พันธุวรกุล (2566) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า คุณลักษณะของนักศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ นิเทศก์กับนักศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างครูพี่เลี้ยงกับนักศึกษา กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคุณภาพของ สถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. แนวทางการพัฒนาตามข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นต่อสถานศึกษาฝึกประสบการณ์สอนที่ผ่านมา พบว่า ครูพี่เลี้ยงเอาใจใส่ให้ข้อแนะนำในการฝึกประสบการณ์เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามนักศึกษาได้เสนอแนะอยากให้ทางศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้กำหนดกรณีที่สามารถลาได้อย่างชัดเจนและนักศึกษาที่จะไปฝึกโรงเรียนดังกล่าวจะต้องมีความกระตือรือร้นกับกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับครูพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก โดยได้จัดประชุมอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาประจำแหล่ง

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพก่อนส่งตัวนักศึกษาไปยังแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้ครูพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา และได้มีการติดตามความก้าวหน้าเรื่องสมรรถนะของนักศึกษาระหว่างนักศึกษา คณาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง รวมทั้งมีการประชุมสัมมนาอาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยงเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับคู่มือการนิเทศและเกณฑ์การนิเทศอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคการศึกษาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Shea (1997, อ้างถึงใน สุเมธ เทศกุล, 2562) ที่กล่าวว่า พี่เลี้ยงเปรียบเสมือนเป็นที่ปรึกษาที่น่าเชื่อถือ เป็นครูและเป็นผู้ให้คำแนะนำที่เข้าใจ ช่วยเสริมสร้างให้ให้ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือได้เพิ่มพูนความรู้ ทั้งในด้านแนวทางในการดำเนินชีวิตและหนทางที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จและการศึกษาของ วัชรากร ทองช่วยและคณะ (2566) ที่พบว่าครูพี่เลี้ยงมีทั้งองค์ความรู้และประสบการณ์ตรงซึ่งสั่งสมมาจากการสอนและการปฏิบัติงานในโรงเรียน จึงทำให้สามารถอบรม บ่มเพาะถ่ายทอด ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ รวมถึงแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด

2.2 ข้อเสนอแนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครั้งต่อไป พบว่า ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรขยายระยะเวลาส่งงานในการฝึกประสบการณ์สอน เนื่องจากระยะเวลาที่กำหนดค่อนข้างที่จะกระชับหรือมีระยะเวลาน้อยเกินไป อยากให้มีการขยายระยะเวลาให้มากกว่านี้ นอกจากนี้การชี้แจงข้อมูลข่าวสารไปยังครูพี่เลี้ยงอยากให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกันรวมไปถึงการปรับตัวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกันสอดคล้องกับการศึกษาของผกามาศ รัตนบุษย์ (2564) ที่สรุปว่า ด้านนิเทศการสอน (ครูพี่เลี้ยง) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ให้คำแนะนำเรื่องการสอน กิจกรรมที่ใช้ สื่อการสอน อุปกรณ์กีฬา อาคารพลศึกษาและสถานที่ฝึกปฏิบัติอย่างชัดเจน ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ปัญหาในชั้นเรียน ให้คำปรึกษา การนิเทศนอกเวลา ตามลำดับ และการศึกษาของสุนทรี จูงวงศ์สุขและคณะ (2560) ศึกษาความต้องการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2559 พบว่านักศึกษาต้องการเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น เนื่องจากบางโรงเรียนให้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานวิชาการมากเกินไปทำให้บางครั้งสอนไม่ทันตามแผนการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า ผลการประเมินด้านความสะดวกและการเดินทาง มีผลประเมินอยู่ในระดับดีซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำที่สุด ดังนั้นศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ควรนำไปปรับปรุงในการกำหนดและคัดเลือกสถานศึกษาเครือข่ายแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีความสะดวกแก่นักศึกษาในการเดินทาง รวมถึงมีที่พักที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์ด้วย

2. การศึกษาครั้งต่อไป เพื่อให้การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความพร้อมและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา จึงควรมีการศึกษาถึงความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ซึ่งจะทำให้ทราบ

ความต้องการของนักศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นสารสนเทศที่จะนำไปปรับปรุงกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการประเมินสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ทำให้ทราบผลความคิดเห็นที่เป็นสภาพจริงขององค์ประกอบพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา 2) ด้านความพร้อมด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ 4) ด้านความสะดวกและการเดินทาง 5) และด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล โดยด้านที่นักศึกษาเห็นว่าอยู่ในระดับที่ดีมากที่สุดคือ ด้านครูพี่เลี้ยงและการดูแล รองลงมาคือด้านผู้บริหารและนโยบายของสถานศึกษา ด้านความพร้อมด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านความสะดวกและการเดินทาง ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุริยาสารส์น.

ประกาศคุรุสภา.เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 (2567, 6 กุมภาพันธ์ 2567). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 35 ง. หน้า 15 -19.

ผกามาศ รัตนบุษย์.(2564). การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา. *รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

เมษา นวลศรีและกุลชาติ พันธุวรกุล .(2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 18*(1),151-160.

วัชรากร ทองช่วยและคณะ .(2566).การศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพขั้นปฏิบัติการสอนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช, 15*(2),72-81.

ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (2568). *คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 4 (Professional Experience IIII) หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558). สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. *รายงานผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.*

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา.* สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สุเมธ เทศกุล. (2562). *การพัฒนารูบแบบการประเมินของครูพี่เลี้ยงสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรม.* ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญญบุรี.

อภิณห์พร สถิตภาคีกุลและคณะ.(2555). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิตครูในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช. *รายงานการวิจัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.*

Yamane. (1970). *Statistics: And Introductory Analysis*. Harper & Row.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION EXERCISES BY USING THE JIGSAW TECHNIQUE WITH KWL PLUS IN JAPANESE LANGUAGE SUBJECT FOR MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS

วรกันต์ สาเมฆ[1*] สาวิตรี เถาว์โท[2] สร้อยสุดา ณ ระนอง[3]

Woragun Samek[1*] Savitree Thaotho [2] Soysuda Na Ranong [3]

[1-2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1-2]Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[3]คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[3]Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: woragun.sg63@ubru.ac.th

(Received: 1 November 2025, Revised: 30 January 2026, Accepted: 5 February 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 18 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยคัดผู้เรียนแบบเก่ง กลาง อ่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus จำนวน 6 ฉบับ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดฝึกทักษะมีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.44/83.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.83 และหลังเรียนเท่ากับ 25.06 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คะแนนค่า t เท่ากับ 10.84 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.93 คะแนน อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดฝึกทักษะ; เทคนิคจิ๊กซอว์; KWL Plus

ABSTRACT

This research aimed to: 1) develop Japanese reading comprehension exercises by using the Jigsaw technique with KWL Plus for Mathayomsuksa 6 students to meet the efficiency criterion of 75/75, 2) compare the reading comprehension ability of Mathayomsuksa 6 students before and after using the exercises and 3) examine the students' satisfaction with the exercises. The sample consisted of 18 students from class 6/4, Benchama Maharat School, Muang District, Ubon Ratchathani Province, during the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected through cluster random sampling, with stratification by high, medium, and low academic achievement levels. The research instruments included: 1) six units of reading comprehension exercises developed by using the Jigsaw technique and KWL Plus, 2) six Japanese lesson plans (twelve hours in total), 3) a 30-item pre-test and post-test of reading comprehension and 4) a 20-item student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research findings revealed that: 1) the development of exercises achieved an efficiency (E1/E2) of 89.44/83.52, which exceeded the established criterion of 75/75; 2) the comparison of students' pre-test and post-test scores showed that the mean pre-test score was 15.83, while the mean post-test score was 25.06 out of a total score of 30. The t-value of 10.84 indicated that the students' reading comprehension ability after using the exercises was significantly higher than before learning at the .05 level of significance; and 3) the analysis of students' satisfaction revealed an overall mean score of 4.93 indicating that the students' satisfaction with the exercises was at the highest level.

Keywords: Development of Exercises; Jigsaw technique; KWL Plus

บทนำ

ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาหาความรู้ รวมไปถึงการประกอบอาชีพ นอกจากภาษาอังกฤษที่ควรศึกษาแล้ว ควรที่จะศึกษาภาษาต่างประเทศที่สองเพิ่มเติม เช่น ภาษาญี่ปุ่นภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน รวมไปถึงภาษาของประเทศที่เป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2556) ที่กล่าวไว้ว่า ในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่สองนอกเหนือจากภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นภาษาตะวันออกหรือภาษาตะวันตก จึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่นๆ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการ

เรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สองให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและก้าวสู่มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล จากการสำรวจสถานศึกษาที่สอนภาษาญี่ปุ่น ประจำปี 2021 ของเจแปนฟาวน์เดชั่นใน (Japan Foundation, 2021) พบว่าจำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในไทยประมาณ 180,000 คน มากเป็นอันดับ 5 ของโลก โดยร้อยละ 85 ของจำนวนดังกล่าวเป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นการสื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าหากสื่อสารได้หลากหลายภาษาที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ โอกาสในการศึกษา และการประกอบอาชีพก็จะมีมากกว่าคนที่สื่อสารได้แค่ภาษาเดียว ทั้งนี้การใช้ภาษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จำเป็นต้องศึกษาทั้งไวยากรณ์ โครงสร้างภาษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของภาษา วัฒนธรรม รวมไปถึงคำศัพท์ต่างๆ โดยอาศัยทักษะทั้ง 4 คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน มาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ทักษะการอ่าน เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆทั่วโลก ให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวังและมีความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ บุศรา โขมพัตร (2563) ที่กล่าวว่าการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ใช้เพื่อสื่อสาร และใช้ในการสืบทอดทางวัฒนธรรมของคนรุ่นต่อๆไป ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะต้องใช้การอ่านในการพัฒนาตนเองและใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งด้านความคิด จิตใจและร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายด้านผู้เรียนของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) รวมไปถึงกระทรวงศึกษาธิการ (2565) ก็ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอ่าน เนื่องจากในห้วงเวลาและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา ผู้เรียนเรียนอยู่ที่บ้านผ่านระบบออนไลน์ สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้น้อยและไม่หลากหลาย ความสนใจการอ่านหนังสือจึงน้อยลง ทำให้ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม อาจได้รับการพัฒนาอย่างไม่เต็มศักยภาพ และไม่เป็นไปตามช่วงวัย การฝึกฝนการอ่านและสร้างนิสัยรักการอ่านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียน รักการอ่านและมีทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ฟื้นฟูความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่หายไปได้ และสามารถใช้ความรู้จากการอ่านมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆของตนได้

การเรียนภาษาญี่ปุ่นจำเป็นที่จะต้องอาศัยทั้งทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน ซึ่งทักษะที่สำคัญที่สุดก็คือ ทักษะการอ่าน เพราะในการทำแบบทดสอบไม่ว่าจะเป็นแบบทดสอบในวิชาต่างๆ การสอบวัดระดับทางภาษาญี่ปุ่น การทดสอบความรู้เชิงวิชาการที่เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (A-Level) รวมไปถึงการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นที่จะต้องใช้ทักษะการอ่านเป็นหลัก จากการสำรวจสถิติการทดสอบความรู้เชิงวิชาการที่เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (A-Level) ของสมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (2567) พบว่าคะแนนเฉลี่ยปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.00 จากคะแนนเต็ม 100 และคะแนนเฉลี่ยปี พ.ศ.2567 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.63 จากคะแนนเต็ม 100 ซึ่งเป็นคะแนนที่ลดลง แสดงให้เห็นว่าผลคะแนนการทดสอบความรู้เชิงวิชาการที่

เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (A-Level) มีคะแนนเฉลี่ยตกต่ำลง และยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำโดยที่คะแนนยังไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม แสดงว่านักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน ไม่สามารถจับใจความสำคัญหรือประเด็นของเรื่องได้ ซึ่งอาจเกิดจากเนื้อหาที่ไกลตัวหรือเป็นเรื่องราวที่นักเรียนไม่ได้สนใจ จึงทำให้ขาดความพยายามและแรงจูงใจในการทำข้อสอบ

ในปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการอ่านบทความภาษาญี่ปุ่น จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบกลางภาคของภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านมาพบว่า คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ไปถึงปรับปรุง เนื่องจากเนื้อหาในรายวิชามีความยาก ซับซ้อนทั้งไวยากรณ์ คำศัพท์ รวมไปถึงตัวอักษรคันจิที่มีมากขึ้นที่พบในบทความภาษาญี่ปุ่น ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสนใจในการเรียน ทำให้ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนลดลง

จากสภาพปัญหาทำให้ผู้วิจัยตระหนักได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาทักษะการอ่านของนักเรียน สภาพและปัญหาในปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยทราบถึงสภาพปัญหาว่านักเรียนมีความบกพร่องในการอ่าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจแนวทางการสร้างชุดฝึกทักษะ ซึ่งเป็นชุดฝึกที่ต้องใช้ความคิดรอบคอบอย่างมีเหตุผล โดยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถให้แก่นักเรียน รู้จัก เข้าใจ วิเคราะห์สังเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าจากสิ่งที่อ่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา โพธิ์รัง (2561) ให้ความหมายของชุดฝึกทักษะไว้ว่า เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นอย่างมีจุดหมายที่แน่นอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการกระทำจริง เป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถเรียนรู้และจดจำสิ่งที่เรียนได้ดี และนำการเรียนรู้ที่ได้นั้นไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกันได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า เทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม โดยทุกคนนั้นมีความสำคัญ มีหน้าที่เหมือนกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อทุกคนจะได้ประสบความสำเร็จร่วมกัน เป็นการสอนที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพผู้เสนอวิธีการนี้คนแรก คือ Aronson และคณะ (1978, อ้างถึงใน สาวิตรี เถาว์โท, 2561) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนคือ 1)การเตรียมสื่อ การเรียนการสอน 2) การจัดสมาชิกของกลุ่มบ้านและของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ 3) การรายงานและการทดสอบย่อย ต่อมามีการปรับและเพิ่มเติมขั้นตอนแต่วิธีการหลักยังคงเดิม โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ รัชนี ทาเหล็ก (2556) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การจัดกลุ่มผู้เรียน ตามจำนวนหัวข้อย่อยในแต่ละชั่วโมงเรียน กลุ่มละ 4-5 คน และจัดนักเรียนเข้ากลุ่มบ้าน (Home group) ซึ่งจะได้นักเรียนที่คละความสามารถกัน (เก่ง กลาง อ่อน) ขั้นที่ 2 การมอบหมายงาน ครูแบ่งเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับ จำนวนสมาชิกในกลุ่มบ้าน ให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบเนื้อหาหัวข้อย่อยไปศึกษาค้นคว้า คนละ 1 หัวข้อ ขั้นที่ 3 การศึกษาค้นคว้า โดยสมาชิกในกลุ่มบ้านแยกย้ายไปรวมกับสมาชิก กลุ่มอื่นที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อเดียวกัน มารวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert group) เพื่อศึกษาหาความรู้จากสื่อ เอกสาร ใบงานและใบความรู้และเตรียมการ

ถ่ายทอดความรู้ต่อสมาชิกกลุ่มบ้าน ขั้นที่ 4 การถ่ายทอดความรู้ สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปยังกลุ่มบ้านของตนแล้วผลัดกันถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มจนทุกคนในกลุ่มเข้าใจ สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายและซักถามและขั้นที่ 5 ทดสอบความรู้ ทุกคนทำแบบทดสอบ ให้คะแนนรายบุคคลแล้วนำคะแนนทุกคนในกลุ่มบ้านมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล อีกทั้งผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิค KWL Plus ที่คิดค้นโดย Carr and Ogle (1987) นั้นเป็นเทคนิคการสอนที่น่าสนใจเพราะ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยผู้เรียนจะ ได้รับการฝึกให้ตระหนักถึงกระบวนการคิดในขณะที่อ่านเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านโดยใช้ โครงสร้างความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่ มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง นอกจากนี้มีการเพิ่มเติมในการสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้มานำเสนอเป็นผังความคิดหรือการเขียนสรุปข้อมูลด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนันท์ โม้พิมพ์ (2565) ให้ความหมายของเทคนิค KWL Plus ไว้ว่า เป็นกระบวนการสอนอ่านที่มีบทสรุปเป็นการเขียนสรุปความ โดย K คือ นักเรียนรู้อะไร W คือ นักเรียนต้องการรู้อะไร L คือ นักเรียนได้เรียนรู้อะไรและ Plus คือ ขั้นของการเขียนออกมาเป็นแผนผังความคิด และเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่าน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์และ KWL Plus เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในบทเรียนด้วยตนเองร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและช่วยกันหาคำศัพท์ ความหมายในส่วนที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน ใช้ความรู้เดิมของตนเองเป็นฐานในการเรียนรู้ ตั้งคำถามกับเรื่องที่อ่าน และจดบันทึกความรู้ใหม่ของตัวเอง รวมไปถึงการสรุปผลเป็นความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนแต่ละคนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมทุกคน สามารถประยุกต์ใช้กับวิชาต่างๆได้ สอดคล้องกับ C.S. Vinod Kumar (2560) ที่พบว่าเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นเครื่องมือการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถปรับแต่งให้เข้ากับความต้องการของหัวข้อต่างๆในสาขาวิชาต่างๆได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ศิลปชัย (2560), สาวิตรี เถาว์โท (2561), ณัฐนันท์ โม้พิมพ์ (2565) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์และ KWL Plus ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ดีขึ้น อีกทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมห้อง การทำงานเป็นกลุ่มสามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เมื่อถึงเวลาทำแบบทดสอบก็สามารถทำคะแนนได้มากขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Amel AlAdwani (2565) ที่พบว่าการใช้ KWL สามารถเพิ่มคะแนนความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนได้

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ เนื่องจากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำเป็นที่จะต้องฝึกฝนทักษะการอ่าน เพื่อใช้ในการสอบวัดระดับทางภาษาญี่ปุ่น การทดสอบความรู้เชิงวิชาการที่เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (A-Level) รวมไปถึงการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หากนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดความคุ้นชินกับการอ่านภาษาญี่ปุ่นและเกิดความชำนาญในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

ผลการวิจัยจะทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านภาษาญี่ปุ่นและเข้าใจเนื้อหา อันจะเป็นพื้นฐานในการเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากร**

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนภาษาญี่ปุ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โรงเรียนนารีนุกูล โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี และโรงเรียนปทุมพิทยาคม จำนวน 129 คน

2. **ตัวอย่าง**

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จำนวน 18 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

3. **ตัวแปรที่ศึกษา**

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3.2 ตัวแปรตาม คือ

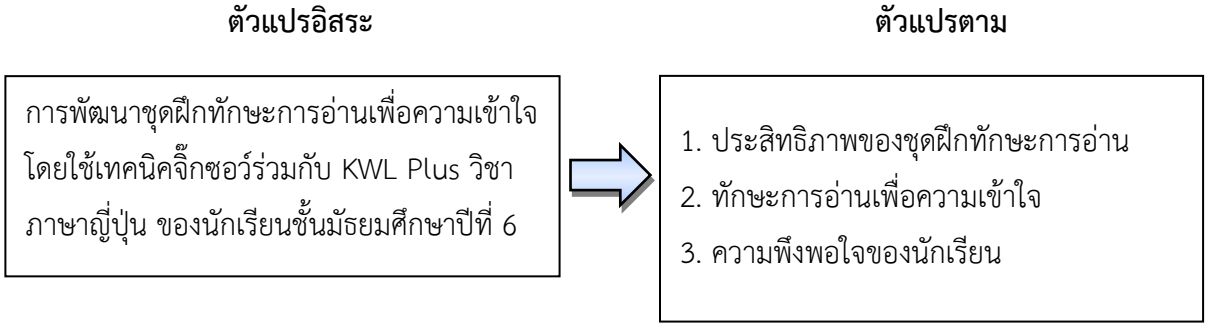
3.2.1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3.2.2 ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4

3.2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. **กรอบแนวคิดการวิจัย**

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. **เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล**

5.1 ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 6 ฉบับ ผลการประเมินชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 4.92 ซึ่งมีความเหมาะสมมากที่สุด

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 6 แผน

5.3 แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.59 - 0.78 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.77 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

5.4 แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที มีค่าความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

6. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

6.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียน แล้วบันทึกคะแนนที่ได้ไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดฝึกทักษะ เป็นเวลา 12 ชั่วโมง

6.3 หลังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดฝึกทักษะ ให้นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจ ที่มีต่อชุดฝึกทักษะ

6.4 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ หลังเรียน แล้วบันทึกคะแนนที่ได้ไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

6.5 นำคะแนนที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus และแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อชุดฝึกทักษะ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

7. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (Difficulty) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลของชุดฝึกทักษะ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของชุดฝึกทักษะฉบับที่1-6

ชุดฝึกทักษะฉบับที่	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ฉบับที่ 1 เรื่อง 猫(ねこ)になりたい (อยากเป็นแมว)	10	7.56	1.73	75.56
ฉบับที่ 2 เรื่อง 雨(あめ) (ฝน)	10	8.17	1.30	81.67
ฉบับที่ 3 เรื่อง おもしろい！鳥(とり)の漢字(かんじ) (คันจิของนก น่าสนุก!)	10	8.67	0.94	86.67
ฉบับที่ 4 เรื่อง 食欲(しょくよく)の秋(あき) (ความอยากอาหารในฤดูใบไม้ร่วง)	10	8.78	0.86	87.78
ฉบับที่ 5 เรื่อง おでん (โอะเด้ง)	10	9.06	0.67	90.56
ฉบับที่ 6 เรื่อง 桜(さくら) (ซะกุระ)	10	9.17	0.59	91.67
รวมเฉลี่ย (E_1)	**10**	**8.94**	**1.02**	**89.44**
แบบทดสอบหลังเรียน	30	25.06	3.15	83.52
รวม (E_2)	**30**	**25.06**	**3.15**	**83.52**

จากตารางที่ 1 ผลประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการทำแบบทดสอบท้ายชุดฝึกทักษะ จำนวน 6 ฉบับ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.44 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.52

ตารางที่ 2 ค่าประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

กระบวนการ/ผลลัพธ์	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	E_1/E_2
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	18	10	8.94	1.02	89.44	89.44/83.52
ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2)	18	30	25.06	3.15	83.52	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า ประสิทธิภาพด้านกระบวนการจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 89.44 และประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E_2) คิดเป็นร้อยละ 83.52 ดังนั้น การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 89.44/83.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ผลปรากฏดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น

คนที่	คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น	
	ก่อนเรียน (30 คะแนน)	หลังเรียน (30 คะแนน)
1	13	25
2	14	26
3	15	26
4	19	25
5	23	29
6	19	26
7	20	26
8	19	25

คนที่	คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น	
	ก่อนเรียน (30 คะแนน)	หลังเรียน (30 คะแนน)
9	18	24
10	20	28
11	5	20
12	6	19
13	22	27
14	7	22
15	20	28
16	21	27
17	20	29
18	4	19
$\bar{X}$	**15.83**	**25.06**
S.D.	**6.25**	**3.15**

จากตารางที่ 3 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น พบว่านักเรียนได้คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.83 คะแนน และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.06 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน

ผลคะแนนทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	18	30	15.83	6.25	17	10.84*	<.001
หลังเรียน	18	30	25.06	3.15			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 15.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.25 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 25.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.15 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่าค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 10.84 เมื่อพิจารณาค่า t จากตาราง (df เท่ากับ 17) มีค่า t เท่ากับ 1.73

แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

ที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	แปลความหมาย
	1. ด้านรูปแบบ			
1	ชุดฝึกทักษะมีคำชี้แจง/คำอธิบายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.78	0.42	มากที่สุด
2	ชุดฝึกทักษะมีองค์ประกอบที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3	ชุดฝึกทักษะมีการระบุวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
4	ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
5	ใช้สื่อ/ รูปภาพที่สื่อความหมายและเข้าใจง่าย	4.94	0.23	มากที่สุด
	เฉลี่ยด้านรูปแบบ	**4.94**	**0.13**	**มากที่สุด**
	2. ด้านเนื้อหา			
6	เนื้อหามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของชุดฝึกทักษะ	4.89	0.32	มากที่สุด
7	เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับและความสามารถของผู้เรียน	4.89	0.32	มากที่สุด
8	เนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปยาก ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ	4.94	0.23	มากที่สุด
9	การจัดการเนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลา	4.94	0.23	มากที่สุด
10	แบบฝึกหัดมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
11	คำอธิบายแบบฝึกหัดท้ายชุดฝึกมีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.94	0.23	มากที่สุด
	เฉลี่ยด้านเนื้อหา	**4.94**	**0.22**	**มากที่สุด**
	3. ด้านครูผู้สอน			
12	ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาของชุดฝึกทักษะ	5.00	0.00	มากที่สุด

ที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	แปลความหมาย
13	ครูผู้สอนมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	4.83	0.38	มากที่สุด
14	ครูผู้สอนมีขั้นตอนหรือกระบวนการสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
15	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	5.00	0.00	มากที่สุด
16	ครูผู้สอนสามารถใช้สื่อ/นวัตกรรมและชุดฝึกทักษะอย่างเกิดประสิทธิภาพ	4.83	0.38	มากที่สุด
	เฉลี่ยด้านครูผู้สอน	**4.93**	**0.15**	**มากที่สุด**
	4. ด้านผู้เรียน			
17	นักเรียนมีทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในบทความภาษาญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.89	0.32	มากที่สุด
18	ชุดฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าบทความภาษาญี่ปุ่นน่าสนใจและน่าเรียนรู้	4.94	0.23	มากที่สุด
	เฉลี่ยด้านผู้เรียน	**4.92**	**0.28**	**มากที่สุด**
	5.ด้านการวัดและประเมินผล			
19	มีการวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตุประสงค์และเนื้อหาที่เรียน	4.89	0.32	มากที่สุด
20	รูปแบบการวัดและประเมินผลมีความชัดเจน	4.94	0.23	มากที่สุด
	เฉลี่ยด้านการวัดและประเมินผล	**4.92**	**0.28**	**มากที่สุด**
	สรุปค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	**4.93**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลของความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.93 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21 ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus วิชาภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่าชุดฝึกทักษะมีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.44/83.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจบทอ่านภาษาญี่ปุ่นดี

ขึ้น โดยชุดฝึกถูกสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐาน และตัวชี้วัด กำหนดจุดประสงค์ คัดเลือกเนื้อหาบทความภาษาญี่ปุ่นที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย พร้อมภาพประกอบ เนื้อหาจัดลำดับจากง่ายไปยาก และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ก่อนปรับปรุงและทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จนได้มาตรฐาน ทั้งนี้ ชุดฝึกมีโครงสร้างลักษณะหนังสือ ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์ ใบความรู้ กิจกรรม แบบทดสอบและเฉลย ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น เรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้ความรู้เดิมเป็นฐาน ตั้งคำถามและสรุปความรู้ใหม่ เกิดความเข้าใจอย่างเท่าเทียมและทักษะที่คงทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sakuta Nanae (2564) ที่ชี้ว่าการใช้วัสดุการอ่านที่หลากหลายช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และตรงกับข้อเสนอของ ปิยวรรณ สังข์จันทราภรณ์ (2547) และ ถวัลย์ มาศจรัส (2550) ที่เน้นว่าชุดฝึกที่ดีควรสร้างตามหลักจิตวิทยา ใช้ภาษาง่าย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถ มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วรรณาภรณ์ พระเมเด (2562) ที่ระบุว่าแบบฝึกช่วยให้ผู้เรียนทบทวน ฝึกฝน และประเมินตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการสร้างชุดฝึกทักษะเป็นไปตามหลักการวางแผนอย่างเป็นระบบ ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ก่อนทดลองใช้ภาคสนามและปรับปรุงต่อเนื่อง จึงทำให้ชุดฝึกทักษะมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุผลดังนี้ นักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปถ่ายทอด แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม ได้ทบทวนเนื้อหาตั้งแต่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert group) จนกลับมากลุ่มบ้าน (Home group) ทำให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ นพดล ศิลปชัย (2560) ที่ชี้ว่าเทคนิคนี้ช่วยส่งเสริมการร่วมมือและสร้างบทเรียนที่สมบูรณ์ ขณะที่เทคนิค KWL Plus มุ่งพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยนักเรียนได้มีการทบทวนความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ผ่านการจดบันทึกในใบงาน KWL CHART ตลอดการเรียนรู้ รวมไปถึงการเขียนแผนภาพความคิดและสรุปผลเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ธนิตา เผ่าพงศ์ษา (2565) และ Carr and Ogle (1987) ที่เห็นว่าเป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงกระบวนการคิดในการอ่านและพัฒนาความเข้าใจ ทั้งสองเทคนิคช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ร่วมมือหาคำศัพท์และสรุปความรู้ใหม่ โดยครูทำหน้าที่เป็นโค้ช กระตุ้นการคิดและติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันดีขึ้น มีความกระตือรือร้น เมื่อถึงเวลาทำแบบทดสอบก็สามารถทำคะแนนได้มากขึ้น (สาวิตรี เถาว์โท, 2561; ณัฐนันท์ โม้พิมพ์, 2565)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจในแต่ละด้านเรียงจากลำดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ลำดับที่ 1 ด้านรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.13 อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบชุดฝึกทักษะโดยการใช้ภาพต่างๆที่สอดคล้อง

กับเนื้อหาในบทความ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน รวมไปถึงใช้สีต่างๆให้เหมาะสมกับบทความในแต่ละชุดฝึก ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและพอใจ สอดคล้องกับ วรรณภา ไชยวรรณ (2549, อ้างถึงใน วรรณาภรณ์ พระเมเด, 2562) ได้อธิบายถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดี คือ ควรมีความ หลากหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และต้องมีลักษณะที่เร้า ยั่วยุ จูงใจ ได้ให้คิดพิจารณา ได้ศึกษาค้นคว้าจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ แบบฝึกควรมีภาพดึงดูดความสนใจเหมาะสมกับวัย ของผู้เรียนตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีเนื้อหาพอเหมาะ ลำดับที่ 2 ด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 ลำดับที่ 3 ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 ลำดับที่ 4 ด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28 และลำดับที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28 ซึ่งความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus เป็นชุดฝึกทักษะที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจต้องใช้เวลามากครูผู้สอนอาจจะต้องยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของเนื้อหาและให้สอดคล้องกับเวลาตามแผนที่กำหนด

1.2 ครูผู้สอนควรศึกษาคู่มือครู ประกอบการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ รวมไปถึงศึกษาเทคนิคจิ๊กซอว์และ KWL Plus ให้เข้าใจอย่างละเอียด ก่อนนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus ที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา หรือการอ่านในรูปแบบอื่นๆ เช่น การอ่านอย่างมีวิจารญาณ

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น การนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้อื่นๆ มาผสมผสานร่วมกัน เป็นเทคนิคการเรียนรู้ใหม่เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.3 ควรทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยพบว่าชุดฝึกทักษะที่มีคุณภาพต้องได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งด้านโครงสร้าง กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล โครงสร้างของชุดฝึกที่ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์ ใบความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบ ช่วยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและสนับสนุนการพัฒนาทักษะอย่างเป็นลำดับขั้น ขณะเดียวกัน การบูรณาการ

เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับ KWL Plus ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย ผ่านการเชื่อมโยงความรู้เดิม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนและเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาชุดฝึกทักษะต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดฝึกทักษะดังกล่าวไม่เพียงเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังส่งเสริมเจตคติและความพึงพอใจของนักเรียนใน และเหมาะที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐนันท์ โม้พิมพ์. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบ KWL-Plus ที่มีต่อความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ. (2550). *แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียนและการจัดทำผลงานวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธารอักษร.

ธนิตา เผ่าพงศ์ษา. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม.* การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ แผน ข ระดับปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นพดล ศิลปชัย. (2560). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่ม เรื่อง โครงสร้างและหน้าที่ของพืชดอก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ I ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุศรา โขมพัตร. (2563). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ทีมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยวรรณ สังข์จันทราพร. (2547). *การพัฒนาชุดการสอนเสริมทักษะการเขียนสะกดคำ ภาษาไทยไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

รัชนี ทาเหล็ก. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง เส้นขนาน ที่มีต่อความสามารถในการคิด วิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วนิดา โพธิ์รัง. (2561). *การพัฒนาแบบฝึกการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรรณาภรณ์ พระเมเด. (2562). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยเพื่อแก้ปัญหา การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (2567). *สถิติการสมัคร สถิติการสอบ และคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดในปีที่ผ่านมา.* https://www.mytcas.com/stat/

สาวิตรี เถาว์โท. (2561). ผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์และเทคนิคLT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานกลุ่ม ในรายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 10*(1), 72-86.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเยอรมันตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.* สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน.* สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

AlAdwani, A., AlFadley, A., AlGasab, M., & Alnwaiem, A. F. (2022). The Effect of Using KWL (Know-Want-Learned) Strategy on Reading Comprehension Of 5th Grade EFL Students in Kuwait, *English Language Teaching, 15*(1), 79-91.

Carr, E., & Ogle, D. (1987). KWL Plus: A strategy for comprehension and summarization. *Making Readers Independent, 30*(7), 626-631.

Japan Foundation. (2021). 年度日本語教育機関調査結果. https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/survey/area/country/2022/

Vinod Kumar, C. S. (2017). Effectiveness of Jigsaw technique compared to tutorial in improving cognitive skills among medical students in microbiology. *Journal of Educational Research and Medical Teaching, 5*(3), 162–168.

Sakuta, N. (2021). Developing Knowledge through TADOKU in Japanese: TADOKU Class for Advanced Learners. *Annual Report of the Research Institute for Intercultural Studies, 27*(1), 18–26.

ผลการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยสำหรับเด็กปฐมวัย

EFFECTS OF ORGANIZING EXPERIENCES TO PROMOTE SCIENCE SKILLS AND DATA COMMUNICATION USING A SCIENCE HOME ACTIVITY KIT FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

ธิดารัตน์ จันทะหิน I Thidarat Jantahin
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University,
Corresponding author e-mail: Thidarat.ja@ubru.ac.th
(Received: 1 November 2025, Revised: 2 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยและ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนบ้านโนนบอน (คำหล้าประชานุเคราะห์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิจัยใช้วิธีกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) รูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยในการจัดประสบการณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบประเมินทักษะทางวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยอยู่ในระดับดี (M = 7.97, S.D. = 0.85) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง (M = 5.59) และหลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(28) = 5.67$, $p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยมีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย , ทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย, เด็กปฐมวัย.

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the effects of organizing experiences using The Little Scientists' House Activity Kit to promote early childhood children's science communication skills, and 2) to compare the children's science communication skills before and after receiving the organized experiences. The sample consisted of 29 kindergarten 3 students from Ban Non Bon (Kham La Prachanukhro) School, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4, selected using Purposive Sampling. The research employed a Quasi-Experimental Design using the One-Group Pretest-Posttest Design. The Little Scientists' House Activity Kit was used to organize the experiences, and data were collected using a Science Communication Skills Assessment Form (through observation) both before and after the activities. The data were analyzed using descriptive statistics (mean, standard deviation) and the Dependent Samples t-test. The research findings revealed that the early childhood children's science communication skills after receiving the organized experiences using The Little Scientists' House Activity Kit were at a Good level (M = 7.97, S.D. = 0.85) The comparison between the mean scores before the experiment (M = 5.59) and after the experiment indicated that the mean scores after the experiment were significantly higher than those before the experiment at the .05 level of statistical significance ($t(28) = 5.67$, $p < .05$) This demonstrates that The Little Scientists' House Activity Kit is effective in developing early childhood children's science communication skills.

Keywords: Little Scientists' House Activity Kit, Science Communication Skills, Early Childhood Children.

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นช่วงเวลาทองของการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางสมองและการเรียนรู้ของมนุษย์ เด็กในช่วงวัย 0–6 ปี มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุดเมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมผ่านการเล่นการสำรวจและการสื่อสารกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยเฉพาะด้าน "ทักษะวิทยาศาสตร์" ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในอนาคต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านวิทยาศาสตร์ยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการวางรากฐานของ ทักษะศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกันและความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักและความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ตั้งแต่วัยเยาว์จะช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science Process Skills) เช่น การสังเกต การตั้งสมมติฐาน การทดลองและที่สำคัญคือ การสื่อความหมายทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Communication Skill) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กสามารถอธิบาย ผลการเรียนรู้ ถ่ายทอดสิ่งที่ค้นพบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Kuhn & Pearsall, 2018) จากการสำรวจแนวปฏิบัติในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหลายแห่ง พบว่า การจัดกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์มักเน้นที่การให้เด็กสังเกตหรือฟังครูสอน มากกว่าการเปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารหรืออธิบายสิ่งที่ค้นพบด้วยตนเอง (กองส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย, 2563) ส่งผลให้เด็กมีความเข้าใจแบบจำกัดและขาดทักษะในการอธิบายหรือเชื่อมโยงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์กับประสบการณ์จริง นอกจากนี้ ครูผู้สอนบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ เนื่องจากมองว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องยากและซับซ้อนสำหรับเด็กเล็ก (ศศิธร วัฒนกูล , 2564) ทำให้กิจกรรมที่จัดไม่สามารถกระตุ้นให้เด็กคิด วิเคราะห์หรือสื่อสารได้อย่างเต็มศักยภาพ

ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทยซึ่งจัดทำโดยมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงถือเป็นนวัตกรรมการจัดประสบการณ์ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง ชุดกิจกรรมนี้ออกแบบตามแนวคิด “เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและ“สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมุ่งให้เด็กได้สังเกต ทดลอง สำรวจและอภิปรายร่วมกับเพื่อน เด็กจึงได้ฝึกการใช้ภาษา การตั้งคำถาม การคาดคะเนผล การบอกเล่าขั้นตอนและการสรุปสิ่งที่ค้นพบ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการสื่อความหมายทางวิทยาศาสตร์ (บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย, 2561) ทักษะการสื่อความหมายทางวิทยาศาสตร์ในเด็กปฐมวัยไม่ได้เป็นเพียงการพูดหรือการเขียนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การวาดภาพ การเล่าเรื่องหรือการใช้ท่าทางประกอบเพื่อถ่ายทอดสิ่งที่เด็กเข้าใจจากประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมให้เด็กสื่อสารอย่างหลากหลายรูปแบบจะช่วยให้เด็กเชื่อมโยงความรู้ระหว่างประสบการณ์ใหม่กับความรู้เดิมเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลได้อย่างยั่งยืน (Bruner, 1990) ผลการวิจัยในต่างประเทศชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การบูรณาการทักษะการสื่อสารเข้ากับกิจกรรมวิทยาศาสตร์ที่เน้นการสอบถาม มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงอนุมานและการใช้เหตุผลของเด็กปฐมวัย (McClure, Guido, & Almazan, 2021) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Kallery และ Antala (2020) ยังเน้นย้ำว่า การให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจและใช้เครื่องมือที่มุ่งเน้นการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จะช่วยลดช่องว่างระหว่างการรับรู้ทางวิทยาศาสตร์กับการแสดงออกของเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การนำชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยไปใช้ในสถานศึกษายังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความเข้าใจของครูผู้สอนในการบูรณาการกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรปฐมวัย และการขาดแนวทางในการวัดหรือประเมินทักษะการสื่อความหมายของเด็กอย่างเป็นระบบ (นพเก้า คงสุวรรณ, 2563) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าการจัด

ประสบการณ์ในลักษณะนี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กอย่างไรและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลของการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายโดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยสำหรับเด็กปฐมวัยกับนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนบ้านโนนบอน (คำหล้าประชานุเคราะห์) เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของการเรียนรู้ทั้งในด้านพฤติกรรมการสื่อสารเชิงวิทยาศาสตร์และความเข้าใจเชิงเหตุผล ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูปฐมวัยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และเป็นต้นแบบของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารในเด็กปฐมวัยไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย·

สมมติฐานงานวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยจะมีคะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายโดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยสำหรับเด็กปฐมวัย มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในหลายมิติ ดังนี้

1. ความสำคัญเชิงวิชาการเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยืนยันประสิทธิผลของชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจง คือ ทักษะด้านการสื่อความหมายเป็นรากฐานสำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ STEM Education เข้ากับทักษะทางภาษาและการสื่อสารในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นประเด็นที่ทันสมัยและมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นในระดับสากล ช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการวัดและประเมินทักษะการสื่อความหมายทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและเป็นระบบ

2. ความสำคัญเชิงปฏิบัติ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยในการนำชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายอย่างเป็นขั้นตอนเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์เชิงปฏิบัติการที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการอธิบายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการบันทึกผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ การเล่าเรื่อง ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของการสนับสนุนสื่อและเครื่องมือที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการสื่อสารในชั้นเรียนปฐมวัย

3. ความสำคัญเชิงนโยบาย ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาการขยายผลหรือการปรับปรุง หลักสูตรการอบรมครูปฐมวัยในการบูรณาการทักษะการสื่อสารเชิงวิทยาศาสตร์เข้ากับกิจกรรมตามหลักสูตรอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโนนบอน (คำหล้าประชานุเคราะห์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 61 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโนนบอน (คำหล้าประชานุเคราะห์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 29 คน โดยเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย

2.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

3.1 การสื่อความหมายทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการถ่ายทอดหรือนำเสนอข้อมูลจากการสังเกตและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งวัดได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกผ่าน การพูด

อธิบาย, การวาดภาพ, การใช้สัญลักษณ์, การใช้ท่าทางหรือการจัดทำบันทึกอย่างง่ายตามเกณฑ์การให้คะแนนในแบบประเมินทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย หมายถึง ชุดกิจกรรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง จำนวน 8 กิจกรรม ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายแก่กลุ่มตัวอย่าง

3.3 เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโนนบอน (คำหล้าประชานุเคราะห์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 29 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

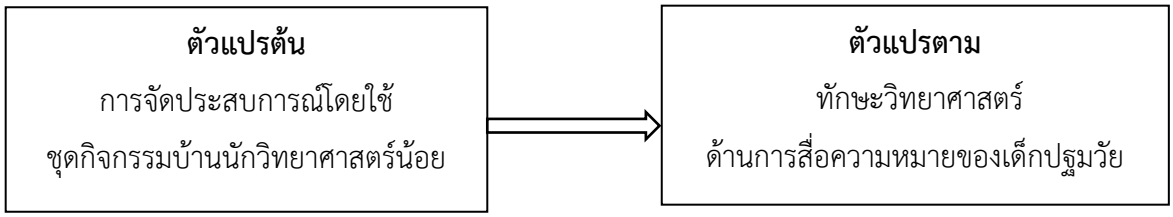
กิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย จำนวน 8 กิจกรรม ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย ของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยกิจกรรมทั้งหมดถูกออกแบบและปรับปรุงให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และเน้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการสื่อความหมายผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

5. ระยะเวลาในการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการทดลองรวม 3 สัปดาห์ ในการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย รวมทั้งสิ้น 8 ครั้ง และใช้เวลาจัดกิจกรรมครั้งละ 60 นาที

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้พัฒนาขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย กับทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

7.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการจัดประสบการณ์ จำนวน 8 แผน สำหรับจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย

2. ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย จำนวน 8 ชุด ตามที่กำหนดในตารางกิจกรรม โดยใช้เป็นสื่อหลักในการจัดประสบการณ์

7.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดและประเมินทักษะดังกล่าว ก่อนและหลัง การจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย

ตารางชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ดังนี้

สัปดาห์	วัน	กิจกรรม
ประเมินก่อนการทดลอง		
1	จันทร์	กิจกรรมที่ 1 หลอดดำน้ำ
	พุธ	กิจกรรมที่ 2 สูดอากาศเข้าไปในปอด
	ศุกร์	กิจกรรมที่ 3 ลูกโป่งพองโต
2	จันทร์	กิจกรรมที่ 4 ติดหนึบโดยไม่ต้องใช้กาว
	พุธ	กิจกรรมที่ 5 เงาเปลี่ยนสี
	ศุกร์	กิจกรรมที่ 6 การฟังเสียงผ่านของแข็งและน้ำ
3	จันทร์	กิจกรรมที่ 7 น้ำจืด น้ำเค็ม
	พุธ	กิจกรรมที่ 8 กล่องนมชูชีพ
แบบประเมินหลังการทดลอง (Posttest)		
รวมระยะเวลาการจัดกิจกรรมทั้งหมด 3 สัปดาห์ (รวม 8 ครั้ง)		

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมทั้ง 8 แผน ดังนี้:

- แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 “หลอดดำน้ำ”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 “สูดอากาศเข้าไปในปอด”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 “ลูกโป่งพองโต”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 “ติดหนึบโดยไม่ต้องใช้กาว”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 “เงาเปลี่ยนสี”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 6 “การฟังเสียงผ่านของแข็งและน้ำ”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 7 “น้ำจืด น้ำเค็ม”
- แผนการจัดกิจกรรมที่ 8 “กล่องนมชูชีพ”

แต่ละแผนการจัดกิจกรรมถูกออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 โดยบูรณาการทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายผ่านการสังเกต การทดลอง การสรุปผลและการอภิปรายร่วมกับเพื่อนในทุกขั้นตอนของกิจกรรม

8. การหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

การหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยดำเนินตามกระบวนการ 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงและการหาความเชื่อมั่น ดังนี้:

8.1 การสร้างและตรวจสอบความเที่ยงตรง การสร้างแบบประเมินความสามารถในการใช้ทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย โดยใช้กิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย สำหรับเด็กปฐมวัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 โดยเน้นที่ สาระการเรียนรู้และ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์

2. ศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและองค์ประกอบของทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย ในระดับปฐมวัยเพื่อกำหนดขอบเขตและองค์ประกอบของพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. กำหนด จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและตัวชี้วัดทักษะ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรมที่ใช้ในการวิจัย

4. สร้างแบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้

1 คะแนน: เมื่อตัวเด็กสามารถทำกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมได้ ถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด/แสดงออกถึงทักษะได้อย่างชัดเจน

0 คะแนน: เมื่อตัวเด็ก ไม่สามารถทำกิจกรรม หรือ ไม่แสดงพฤติกรรม ที่กำหนดในการวัดทักษะ

5. ส่งแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการวัดผล จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยใช้ค่า IOC ตามเกณฑ์การให้ความคิดเห็น

+1 เมื่อตรวจสอบแล้วแน่ใจว่าแบบวัดนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์

0 เมื่อตรวจสอบแล้วไม่แน่ใจว่าแบบวัดนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์

-1 เมื่อตรวจสอบแล้วแน่ใจว่าแบบวัดนั้นวัดได้ไม่ตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและคัดเลือกข้อสังเกตพฤติกรรมที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จำนวนที่ผ่านเกณฑ์ จากนั้นจัดพิมพ์เป็นแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

8.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือมีความสำคัญอย่างยิ่งในการยืนยันความคงที่และความน่าเชื่อถือของคะแนนที่วัดได้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายฉบับที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญไป ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักเรียนปฐมวัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 10-15 คน

2. นำผลการประเมินที่ได้มาวิเคราะห์หา ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

3. ถ้าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าแบบประเมินมีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้และพร้อมนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน หลักตามรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง

1. การวัดผลก่อนการทดลอง (Pretest): ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายก่อนการจัดประสบการณ์เพื่อวัดระดับทักษะเริ่มต้นของเด็กปฐมวัย

2. การดำเนินการทดลอง (Intervention) ผู้วิจัยดำเนินการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน รวมทั้งหมด 8 ครั้ง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

3. การวัดผลหลังการทดลอง (Posttest) หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายอีกครั้ง (หลังการจัดประสบการณ์) เพื่อประเมินผลการพัฒนาทักษะของเด็กจากกิจกรรมที่จัด

10. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

10.1 การวิเคราะห์ผลลัพธ์ นำคะแนนจากแบบประเมินทั้งก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าคะแนนรวม เพื่อศึกษาความสามารถในการใช้ทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

10.2 สถิติเชิงพรรณนา หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายเพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\overline{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D.)

10.3 สถิติเชิงอ้างอิง เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายก่อนและหลังการจัดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์ค่า t-test แบบ Dependent Samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถโดยรวมก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ การวิเคราะห์ผลโดยรวมใช้การทดสอบค่า t สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายก่อนและหลัง การจัดกิจกรรม

คะแนน	N	$\overline{x}$	S	t	df	p-value (Sig.)
ก่อนจัดกิจกรรม	29	5.59	0.77	16.53	28	< .001
หลังจัดกิจกรรม	29	7.97	0.18			
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05						

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย หลังการจัดประสบการณ์ (M = 7.97, S.D. = 0.18) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ (M = 5.59, S.D. = 0.77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t(28) = 16.53, p < .001) โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2.38 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถรายข้อก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย รายข้อ ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ ผลการวิเคราะห์ค่า t รายข้อแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถรายข้อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ข้อที่	รายการประเมิน (ชุดกิจกรรม)	M ก่อน	M หลัง	t	p-value	สรุปนัยสำคัญ
1	การบีบขวดจะทำให้หลอดลอยขึ้น-ลง (หลอดดำน้ำ)	0.31	1.00	2.15	< .05	มีนัยสำคัญทางสถิติ
2	การเป่าลมเข้าไปในแก้วน้ำ (สูดอากาศ)	0.79	1.00	2.33	< .05	มีนัยสำคัญทางสถิติ
3	การทำลูกโป่งให้สามารถพองขึ้นเอง (ลูกโป่งพองโต)	0.21	1.00	2.50	< .05	มีนัยสำคัญทางสถิติ
4	การไม่ใช้กาวสิ่งของจะติดลูกโป่งขึ้นมา (ติดหนืบ)	0.79	1.00	2.70	< .05	มีนัยสำคัญทางสถิติ
5	การทำให้แสงส่องผ่านวัตถุ (เงาเปลี่ยนสี)	0.97	1.00	2.70	< .05	มีนัยสำคัญทางสถิติ
6	การทำเสียงเดินทางผ่านเชือก (การฟังเสียง)	0.93	0.97	3.83	< .01	มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อที่	รายการประเมิน (ชุดกิจกรรม)	M ก่อน	M หลัง	t	p-value	สรุปนัยสำคัญ
7	การทำไข่ในน้ำที่ใส่เกลือให้ลอย (น้ำจืด น้ำเค็ม)	0.93	1.00	7.88	< .001	มีนัยสำคัญทางสถิติ
8	การทำเรือกระดาษ/กล่องนมไม่ละลาย (กล่องนมชูชีพ)	0.66	1.00	19.36	< .001	มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ผลการวิจัยที่สำคัญนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาทักษะด้านการสื่อความหมายผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย หลังการจัดประสบการณ์ (M = 7.97, S.D. = 0.18) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ (M = 5.59, S.D. = 0.77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(28) = 16.53$, $p < .001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลนี้ยืนยันว่า ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยมีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะดังกล่าว การอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎีสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ของ Piaget และ Vygotsky การจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการที่เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความเห็นกับเพื่อน (Vygotsky, 1978) ทักษะการสื่อความหมายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เด็กเชื่อมโยงสิ่งที่ทำกับสิ่งที่เข้าใจสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยสนับสนุนผลการศึกษาของ McClure, Guido, & Almazan (2021) ที่พบว่า การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นการสนทนาและการสื่อสาร (Dialogic Science Instruction) ส่งผลให้ความสามารถในการคิดเชิงอนุมานและการใช้เหตุผลของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น การที่เด็กต้องอธิบายผลการทดลองในชุดกิจกรรม เช่น การอธิบายเหตุผลที่ไข่ลอยในน้ำเกลือ ทำให้เด็กได้ฝึกการใช้ภาษาและการคิดเชิงเหตุผลควบคู่กัน

2. ประสิทธิผลรายกิจกรรมและรูปแบบการสื่อความหมายที่เด่นชัด ผลการเปรียบเทียบรายข้อแสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน ทุกกิจกรรม (ค่า t รายข้อมีค่าตั้งแต่ 2.15 ถึง 10.36, $p < .05$) ซึ่งสะท้อนว่าชุดกิจกรรมทุกชุดสามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดการสื่อความหมายได้ดี โดยเฉพาะกิจกรรมที่ค่า t สูง เช่น การทำเรือกระดาษกับเรือกล่องนมให้ไม่ละลายในน้ำ ($t = 10.36$, $p < .001$) และการไข่ในน้ำที่ใส่เกลือให้ลอย ($t = 7.88$, $p < .001$) การอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎีความซับซ้อนของแนวคิด กิจกรรมที่มีค่า t สูงสุด มักเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องอาศัยการสื่อสารเพื่ออธิบายแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อน เช่น ความหนาแน่นและการลอยตัว ทำให้เด็กถูกกระตุ้นให้ใช้รูปแบบการสื่อความหมายที่หลากหลายเพื่อถ่ายทอดความเข้าใจ เช่น การวาดภาพแสดงชั้นความหนาแน่นหรือการใช้ท่าทางอธิบาย ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ Bruner (1990) ที่ระบุว่าการสื่อสารหลายรูปแบบ (Symbolic, Iconic, Enactive) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายการเอาชนะความท้าทายของครู ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ชุดกิจกรรมสำเร็จรูปที่มีโครงสร้างชัดเจนสามารถช่วยลดความกังวลและเพิ่มความมั่นใจให้กับครูในการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ (Kallery & Antala, 2020) ทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างสม่ำเสมอและเปิดโอกาสให้เด็กสื่อสารมากขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ระบุไว้ในบทนำว่าครูบางส่วนขาดความมั่นใจในการสอนวิทยาศาสตร์

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยโดยเน้นย้ำว่าต้องเน้นกระบวนการสื่อสาร ครูควรให้ความสำคัญกับการให้เด็กอธิบาย (Explain), สรุป (Summarize),และบันทึก (Record) สิ่งที่ค้นพบด้วยรูปแบบที่หลากหลาย การพูด, การวาดภาพ, การใช้สัญลักษณ์ ไม่ใช่เพียงแค่การสังเกตการใช้เครื่องมือที่มุ่งเน้นการสื่อสารควรมีการพัฒนาเครื่องมือประเมินทักษะการสื่อความหมายอย่างเป็นระบบ เช่น แบบประเมินที่ใช้ในการวิจัยนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูสามารถวัดและส่งเสริมทักษะนี้ได้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านการประเมินที่พบในงานวิจัยของนพเก้า คงสุวรรณ (2563)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 บทบาทของครูในการส่งเสริมการสื่อความหมาย ครูควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็น ผู้กระตุ้นการสื่อสาร โดยเน้นการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ อธิบายเหตุผลหรือคาดคะเนผลลัพธ์ ก่อนระหว่างและหลังการทดลอง ควรให้ความสำคัญกับการเสริมแรงเชิงบวกต่อความพยายามในการสื่อสารของเด็ก แม้ว่าคำอธิบายนั้นจะยังไม่สมบูรณ์เพื่อสร้างความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นเชิงวิทยาศาสตร์

1.2 การสนับสนุนการสื่อความหมายด้วยเครื่องมือที่หลากหลายการจัดกิจกรรมควรส่งเสริมให้เด็กใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย นอกเหนือจากการพูด เช่น การวาดภาพ การใช้สัญลักษณ์ การจดบันทึกภาพอย่างง่าย เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่ทักษะทางภาษายังไม่พัฒนาเต็มที่ ควรจัดเตรียม พื้นที่และวัสดุที่เอื้อต่อการบันทึกผล เช่น กระดาษขนาดใหญ่ สี ดินสอ ป้ายชื่อ ให้เพียงพอและหยิบใช้ง่ายเพื่อสนับสนุนให้เด็กทำการสื่อความหมายและบันทึกผลการทดลองได้ทันที

1.3 การจัดการสภาพแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นบรรยากาศเชิงวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ (Constructive-Critical Atmosphere) โดยสร้างข้อตกลงร่วมกันว่า เด็กทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นและสามารถแลกเปลี่ยนหรือโต้แย้งข้อมูลกับเพื่อนได้ด้วยเหตุผลเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลควบคู่ไปกับการสื่อความหมาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงเปรียบเทียบและการวัดผลที่มีมาตรฐานควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบโดยใช้กลุ่มควบคุมหรือรูปแบบการทดลองที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นเพื่อยืนยันประสิทธิผลของชุดกิจกรรมอย่างแท้จริงและ

ควบคุมตัวแปรภายนอกให้รัดกุมยิ่งขึ้นควรมีการพัฒนาและหาคุณภาพ แบบประเมินทักษะการสื่อความหมายในรูปแบบมาตรวัดที่ละเอียดอ่อนกว่าและวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลไปพร้อมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านพัฒนาการสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

2.2 การขยายขอบเขตการประยุกต์ใช้ควรมีการศึกษาผลการพัฒนาความพร้อมทางวิทยาศาสตร์โดยใช้ชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยในด้านอื่น ๆ ที่เป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เช่น ทักษะการสังเกต การลงความเห็นจากข้อมูลและการจำแนกประเภทเพื่อยืนยันการประยุกต์ใช้ชุดกิจกรรมแบบองค์รวมควรมีการศึกษาปัจจัยด้านการถ่ายโยงผลการเรียนรู้ โดยการวัดว่าทักษะการสื่อความหมายที่เด็กได้รับจากการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์สามารถถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารในสถานการณ์อื่นๆ ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญต่อมิติของการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมาย โดยมีสาระสำคัญที่เพิ่มเข้าสู่ฐานความรู้ทางวิชาการ การยืนยันประสิทธิผลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าชุดกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยที่ได้รับการออกแบบและจัดประสบการณ์อย่างเป็นระบบ สามารถส่งเสริมพัฒนาการของทักษะวิทยาศาสตร์ด้านการสื่อความหมายในเด็กปฐมวัยได้อย่าง มีนัยสำคัญความเข้าใจในมิติการสื่อความหมาย องค์ความรู้ที่ค้นพบได้ขยายความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายในเชิงลึกโดยระบุว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์นี้สามารถพัฒนาทักษะได้ทั้งในด้าน การอธิบายด้วยถ้อยคำและการบันทึกด้วยภาพและสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะทางภาษาเข้ากับกระบวนการคิดเชิงเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดประสบการณ์รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นการสืบเสาะอย่างสร้างสรรค์ผ่านชุดกิจกรรมนี้ ถือเป็น แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีพัฒนาการของ Jerome Bruner (1966) และ Lev Vygotsky (1978) สามารถนำไปปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ปฐมวัยในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน นวัตกรรมด้านการวัดและประเมินผล งานวิจัยได้สร้างแบบประเมินและแบบสังเกตทักษะการสื่อความหมายที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง ซึ่งเป็นนวัตกรรมเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินสมรรถนะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). *แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (อายุ 3–6 ปี).* โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

กองส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย. (2563). *รายงานผลการสำรวจการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในสถานศึกษาปฐมวัย.* สำนักบริหารงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

นพเก้า คงสุวรรณ. (2563). *การพัฒนาแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวทาง STEM Education.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย. (2561). *คู่มือครูบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย ระดับปฐมวัย (พิมพ์ครั้งที่ 2).* มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

ธัญญาเรศ จิตสง่า. (2565). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ต่อทักษะการคิดและการสื่อสารของเด็กปฐมวัย. *วารสารครุศาสตร์ปฐมวัย, 14(2), 55–68.*

ศศิธร วัฒนกูล. (2564). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22(3), 123–139.*

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2561). *แนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย (4-6 ปี).* สสวท.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษาเรื่อง ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล.* กระทรวงศึกษาธิการ.

Bruner, J. S. (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press.

Kallery, M., & Antala, V. (2020). *Improving preschool teachers' confidence and quality in teaching science through an action research project.* Research in Science Education, *50*(5), 1839–1856.

Kuhn, D., & Pearsall, S. (2018). Developmental origins of scientific thinking. *Journal of Cognition and Development, 19(2), 209-224.*

McClure, R., Guido, J., & Almazan, C. (2021). *The effects of dialogic science instruction on preschool children's inferential thinking.* Early Childhood Research Quarterly, *57*, 174-184.

Piaget, J. (1973). *The Child and Reality: Problems of Genetic Psychology.* Grossman.

Siraj-Blatchford, J. (2010). *Learning in the early years: Young children's thinking and understanding* (2nd ed.). Routledge.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

THE RELATIONSHIP OF CAUSAL MODEL OF FACTORS AFFECTING TO THE ADJUSTMENT ABILITY IN VUCA WORLD OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS, THE SCHOOL EXPANDS UNDER THE OFFICE OF UBONRATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 5

วิชญาฎา วงศ์เพม[1*] ปาริชาต รัตนราช[2] จำลอง วงษ์ประเสริฐ[3]

Wichayada Wongpem[1] Parichat Rattanaraj [2] Jumlong Vongprasert[3]

[1, 3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1,3] Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[2] คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2] Faculty of Nursing, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Wichayada.wg64@ubru.ac.th

(Received: 4 November 2025, Revised: 23 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงที่ส่งผลต่อการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส (2) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียน (3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 840 คน ที่ได้จากการสุ่มตามหลักสถิติที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม MPlus ผลการวิจัยพบว่า 1) จากการศึกษาปัจจัยเชิงที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRLeader) การรู้ดิจิทัล (Digital) ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Res) และกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth) 2) ตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการปรับตัว ได้แก่ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Res) (0.794) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (TRLeader) (0.264) และการรู้ดิจิทัล (Digital) (0.199) ขณะเดียวกันตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อผ่านตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ กรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth) (0.408) ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวผ่านความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Res) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลเชิงสาเหตุพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2/df = 1.15, CFI = 0.992, TLI = 0.991, SRMR = 0.026, RMSEA = 0.014)

คำสำคัญ: ความสามารถในการปรับตัว; โลกยุคพลิกผัน; นักเรียนชั้นมะยมศึกษาปีที่ 3; รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ; สมการโครงสร้าง

ABSTRACT

This research aimed to: (1) study the causal factors affecting the Adjustment Ability in VUCA World of Mathayomsuksa 3 Students, the School Expands Under the Office of Unbonratchathani Primary Educational Service Area 5 (2) study the relationship of causal influence on the adjustment ability in VUCA World of Students and (3) verify consistency of the developed causal relationship model with empirical data. The sample was obtained from random multi-stage sampling of 840 of Mathayomsuksa 3 Students, the School Expands. The research tool was a questionnaire on causal factors influencing the Adjustment Ability in VUCA World of Mathayomsuksa 3 Students. Data were analyzed using descriptive statistic, Pearson's correlation analysis, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling (SEM) with Mplus program. The research findings were as follows: 1) The study of the causal factors affecting the Adjustment Ability in VUCA World consisted of key variable; including transformational leadership (TRLeader), digital literacy (Digital) ,resilience (Res) and growth Mindset (Growth); 2) The factor with highest direct influence were Resilience (Res) (0.794), followed by transformational leadership (TRLeader) (0.264) and digital literacy (Digital) (0.199). The indirect influencing through mediating variables was growth mindset (Growth) (0.408) influenced the adjustment ability in VUCA world through resilience (Res); and The developed model is consistent with the empirical data, when considering the criteria x^2/df = 1.15, CFI = 0.992, TLI = 0.991, SRMR = 0.026, RMSEA = 0.014.

Keywords: Adjustment Ability; VUCA world; Mathayomsuksa 3 Students; Relationship of causal model; Structural Equation Modeling

บทนำ

โลกยุคพลิกผัน (VUCA world) เป็นสภาวะที่สังคมปัจจุบันต้องเผชิญ ซึ่งประกอบด้วยความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) แนวคิดดังกล่าวริเริ่มโดยวิทยาลัยกองทัพบกสหรัฐอเมริกา (Whiteman, 1998) เพื่อใช้อธิบายบริบทของโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้บริบทดังกล่าว ทักษะและความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจไม่เพียงพอต่อการรองรับความต้องการของการเรียนรู้และการประกอบอาชีพในอนาคต สภาวะแวดล้อมที่มีความท้าทายและยากต่อการคาดการณ์ (Dengscherz, 2023) ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ

ใหม่ ๆ การเปิดรับการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้จากความล้มเหลว เพื่อให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว นอกจากการปรับตัวด้านวิชาการแล้ว การปรับตัวทางสังคม ถือเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนา เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hadar et al., 2020) นอกจากนี้ การมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน การเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายและการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของผู้เรียนในยุคโลกพลิกผัน

การปรับตัวในยุคโลกพลิกผันนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีสมรรถนะหรือทักษะพร้อมทั้งได้รับการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะปรับตัวและดำรงอยู่ได้ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ จากการศึกษาของ Coopersmith (2022), Shliakhovchuk (2021), Salun (2021), Ehlers (2020) และ Shavkun and Dybchinska (2020) กล่าวว่า การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นั้นสำคัญสำหรับการปรับตัวในยุคของโลกพลิกผันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 ที่ว่า เด็กและเยาวชนควรได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเป็นพลเมืองสร้างสรรค์และผู้นำในการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การศึกษาของ Carolina และ Froielin (2020) บุคคลจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) มีส่วนสำคัญในการปรับตัวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ของผู้เรียนทั้งทางด้านการเรียน และการใช้ชีวิตในปัจจุบันของผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการเองยังได้กำหนดกรอบสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับต้องได้รับการพัฒนาตลอดการเรียนในทุกช่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) เนื่องจากในยุคปัจจุบันนั้นเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททั้งต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเท่าทันสามารถใช้เครื่องมือและเข้าใจเทคโนโลยีในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนนี้

จากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวทางสังคมในยุคโลกพลิกผันของผู้เรียน และมีทักษะที่จำเป็นต่อการปรับตัวหลากหลายทักษะ ดังนั้นผู้วิจัยสนใจในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในยุคโลกพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในยุคโลกพลิกผันของนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงกับโลกที่ไม่มีความแน่นอน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขพร้อมทั้งสามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันและการทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมุติฐานการวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในยุคโลกพลิกผัน กับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน 2,057 คน จาก 91 โรงเรียน

1.2 ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน 840 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (muti-stage random sampling) การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) โดยตัวแปรสังเกตได้จำนวน 19 ตัวแปร และมีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 38 ค่า จำนวนขนาดตัวอย่างเท่ากับ 760 คน เพื่อให้ได้ความเป็นตัวอย่างที่ดีมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้ตัวอย่างทั้งหมด 840 คน โดยทำการเลือกแบบหลายขั้นตอน โดบเลือกแบ่งชั้นตามอำเภอที่อยู่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน 6 อำเภอ และกำหนดสัดส่วนกลุ่มประชากรของแต่ละอำเภอ และสุ่มอย่างง่ายโดยการสุ่มโรงเรียนในแต่ละอำเภอจนกว่าจะได้ตัวอย่างจำนวน 840 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

เครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ตามแบบลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ โดยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน แล้วสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัว เป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (TRLeader) การรู้ดิจิทัล (Digital) ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (RES) และกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 มาตรวัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัว

1. มาตรวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นมาตรวัดที่พัฒนามาจากการจำแนกองค์ประกอบของ Bass and Avolio (1993) จำนวน 20 ข้อ

2. มาตรวัดการรู้ดิจิทัล โดยเป็นมาตรวัดที่พัฒนามาจากการจำแนกองค์ประกอบของ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2559) จำนวน 14 ข้อ

3. มาตรวัดกรอบแนวคิดแบบเติบโต ผู้วิจัยปรับมาตรวัดความฉลาด The Dweck Mindset Instrument : DMI) ของ Dweck (2006) จำนวน 20 ข้อ

4. มาตรวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจ ผู้วิจัยปรับมาตรวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจ ของกรมสุขภาพจิตที่ได้ดัดแปลงจากแนวคิดของ Kathryn M. Connor and Jonathan R.T. Davidson (2003) จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 3 มาตรวัดความสามารถในการปรับตัวในยุคโลกพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พัฒนามาจากการจำแนกองค์ประกอบของ สาธร ใจตรง (2548) จำนวน 18 ข้อ

3. **การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย**

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันและพฤติกรรมบ่งชี้ ผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (IOC) โดยมีค่าดัชนีตั้งแต่ 0.40 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.355 ถึง 0.791 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ติดต่อและประสานไปยังสังกัดของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นตัวอย่าง

4.2 กำหนดวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง

4.3 ผู้วิจัยส่ง QR Code แบบสอบถาม/แบบวัดรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปยังโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งประสานงานกับครูที่ทางโรงเรียนมอบหมาย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง

5. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้แต่ละคู่ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน สถิติที่ใช้ Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) โดยค่าที่ได้ควรมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่าข้อมูลชุดนั้นเหมาะสม และสถิติ Bartlett’s sphericity test ควรมีค่ามากกว่า 0.05 จึงจะนำไปวิเคราะห์พหุระดับได้ (อรัญ ซุยกระเดื่อง,2561)

5.2 วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการพิจารณาความกลมกลืน (สุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2554) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

x^2 / df น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 CFI / TLI มีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป RMSEA น้อยกว่า 0.05 และ SRMR น้อยกว่า 0.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ กรอบแนวคิดแบบเติบโต มีค่าเฉลี่ย 3.78 (S.D = 0.86) ความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 (S.D. = 0.84) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 7 (S.D. = 0.85) และ ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรวมน้อยที่สุด คือ การรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (S.D. = 0.77)

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงสูงสุดในโมเดลที่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน คือ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (β = 0.794) รองลงมา ได้แก่ ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (β = 0.264) และการรู้ดิจิทัล (β = 0.199) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดและผลการวิเคราะห์แสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดอิทธิพลทางตรงในโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Unstandardized Direct Effects)

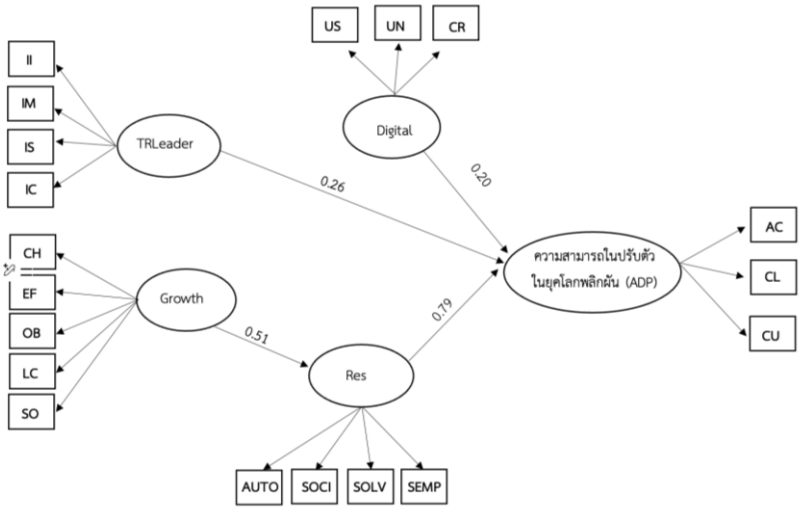
ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่าอิทธิพล (β)	P-value
TRLeader	ADP	0.264	<0.001
Digital	ADP	0.199	<0.001
Res	ADP	0.794	<0.001
Growth	Res	0.514	<0.001

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน คือ กรอบแนวคิดแบบเติบโต โดยมีความยืดหยุ่นทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน (β = 0.408) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดและผลการวิเคราะห์แสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ขนาดอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมในโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

ค่าอิทธิพลทางอ้อม		IE	TE	P-Value
Growth to ADP	ผ่าน Res	0.408	0.408	<0.001

3. ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 ซึ่งโมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม โดยใช้สถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) (สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. 2555) โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ สัมพันธ์ (x^2 / df =) ดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบควรค่าไม่ต่ำกว่า 0.95 (Comparative Fit Index : CFI = 0.992) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้วควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.95 (Tucker-Lewis Index: TLI = 0.991) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือในรูปแบบคะแนนมาตรฐานมีค่าต่ำกว่า 0.05 (SRMR = 0.026) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่ามีค่าต่ำกว่า 0.05 (Root Means Square Error of Approximation: RMSEA = 0.014) นำเสนอดังภาพที่ 1

Chi-Square = 164, df= 142, p-value = 0.1, SRMR = 0.026, RMSEA = 0.014

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบความสัมพันธ์ของของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5

อธิปรายผล

การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเชิงที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันทางตรง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 (S.D. = 0.84) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 (S.D. = 0.85) และการรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (S.D. = 0.77) ทั้งสามปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันทางอ้อมคือ ปัจจัยด้านกรอบแนวคิดแบบเติบโต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 (S.D. = 0.86)

2. ผลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันมากที่สุดคือ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.794 ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.264 และการรู้ดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.199 นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลอิทธิพลเชิงบวกต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจ คือ กรอบแนวคิดแบบเติบโต โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.514

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2 = 164 df = 142) ค่าไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p=0.100) ดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.95 (Comparative Fit Index : CFI = 0.992) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้วควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.95 (Tucker-Lewis Index : TLI = 0.991) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือในรูปแบบคะแนนมาตรฐานมีค่าต่ำกว่า 0.05 (SRMR = 0.026) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่ามีค่าต่ำกว่า 0.05 (Root Means Square Error of Approximation : RMSEA = 0.014) จากค่าดัชนีวัดความสอดคล้องข้างต้น แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูง ส่งผลให้นักเรียนสามารถปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ทำให้นักเรียนสามารถเผชิญและเรียนรู้ที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ตัวแปรความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผันของนักเรียน ($\boldsymbol{\beta}$ = 0.794) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การรับรู้ เข้าใจ ทั้งในตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ได้ดี การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนร่วมชั้น และการมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและเห็นคุณค่าในตัวเอง ทำให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในสถาณการณ์ที่แปรปรวนและภายใต้แรงกดดันได้ดี และสามารถแก้ไขปัญหาได้ดี ส่งผลให้เกิดความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ได้อย่างดี ดังที่ ตระกูล วงศ์ ฦๅชา และคณะ (2567) กล่าวว่า การส่งเสริมความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้และการอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน และยังช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเพื่อเอาชนะอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการที่นักเรียนมีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูง จะช่วยให้นักเรียนไม่ยอมแพ้ต่อเป้าหมาย สามารถยอมรับในสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ และสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างดี

ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการปรับตัวไปในทางที่ดีด้วย เช่นเดียวกับ นถภัค ฤธาทิพย์ และสตรีรัตน์ รุจิระชาคร (2565) ได้กล่าวว่า การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจให้กับนักเรียนนั้นเป็นส่วนช่วยให้พวกเขาสามารถที่จะจัดการกับปัญหา และก้าวผ่านสถาณการณ์วิกฤติ และดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงในโลกปัจจุบัน นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ มณีวงษ์ (2024) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับโลกยุคใหม่ พบว่าการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตได้แค่ ทักษะความยืดหยุ่น (Resilience Skills) นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะมีทักษะในการฟื้นตัวจากความล้มเหลวหรือปัญหาที่ไม่คาดคิด จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีในยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jahju Hartanti et. al. (2024) ที่ได้ทำการศึกษาผลของความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียนต่อความสามารถในการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลง พบว่าความยืดหยุ่นทางจิตใจนั้นมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.45

2. ตัวแปรด้านภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ($\boldsymbol{\beta}$ = 0.264) กล่าวคือ การมีภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนนั้นเป็นกระบวนการภายในที่ช่วยให้นักเรียนมองเป้าหมายร่วมกัน สร้างแรงบันดาลใจภายในให้กับเพื่อนในกลุ่ม สื่อสารกับเพื่อนร่วมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาหรือทำงานร่วมกัน จะส่งผลให้นักเรียนสามารถปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotter (1995) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงช่วยสร้างความมั่นใจให้กับตนเองและผู้อื่นได้ในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน รวมไปถึงเป็นส่วนช่วยให้กล้าตัดสินใจและทำงานร่วมกันได้อย่างยืดหยุ่น แสดงว่า การที่นักเรียนสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นเพื่อนในกลุ่ม เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ Dwi Novita Sari และคณะ (2024) ที่ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมของทักษะของนักเรียนในการเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคพลิกผัน ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่นักเรียนควรได้รับการพัฒนา เนื่องจากภาวะผู้นำลักษณะนี้มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการกระตุ้นแรงจูงใจ ทั้งในระดับตนเองและเพื่อนร่วมทีม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวในสภานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

3. ตัวแปรด้านการรู้ดิจิทัล เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน ($\boldsymbol{\beta}$ = 0.199) แสดงว่า การรู้เท่าทันและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ การประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าและมีจริยธรรม นั้นเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Dwi Novita Sari และคณะ (2024) ที่ได้อธิบายว่า นักเรียนที่สามารถสืบค้นข้อมูล และสามารถใช้ข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการประเมินสื่อที่ได้รับได้อย่างเหมาะสม เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยนักเรียนสามารถปรับตัวให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แสดงว่า การที่นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อเทคโนโลยี ประเมินค่าของสื่อที่ใช้หรือที่ได้รับ ได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถ

สร้างสรรค์งานจากสื่อเทคโนโลยีที่มีคุณค่าและมีจริยธรรมนั้น จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในโลกยุคพลิกผันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jahju Hartanti et al. (2024) พบว่า การรู้ดิจิทัลมีผลเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.30 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ Cheng (2024) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของนักเรียนต่างชาติ ก็พบผลลัพธ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า การรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียนทั้งทางด้านการเรียนรู้ สังคม อารมณ์ส่วนบุคคล ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4. ตัวแปรด้านกรอบแนวคิดแบบเติบโต เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการปรับตัวในโลกยุคพลิกผัน โดยมีตัวแปรความยืดหยุ่นทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน (IE= 0.408) แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีชุดความคิดที่ว่าสติปัญญาของตนเองและความสามารถของตนเองนั้นสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม เข้าใจในตนเอง และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเองโดยไม่กลัวความล้มเหลว และพร้อมจะมองความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ มีส่วนช่วยให้นักเรียนเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจได้ดีขึ้น และส่งผลให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้แรงกดดันได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ Dweck และ Leggett (1988) ได้อธิบายว่ากรอบแนวคิดแบบเติบโตช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความล้มเหลวได้อย่างสร้างสรรค์ รักษาความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ส่งผลให้นักเรียนมีมุมมองเชิงบวกต่อความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่และพร้อมรับมือกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตินันท์ บุญสถิรกุล และคาลอส บุญสุภา (2024) ชี้ว่า การเอาชนะอุปสรรคจำเป็นต้องอาศัยทั้งกรอบแนวคิดแบบเติบโตและความยืดหยุ่นทางจิตใจ เนื่องจากความพยายามและทัศนคติเชิงบวกเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและคงความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในสถานการณ์ที่ท้าทายได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chi-Keung et al. (2023) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกรอบแนวคิดแบบเติบโตและการเมตตากรุณาต่อตนเองกับความยืดหยุ่นทางจิตใจ พบว่าผู้ที่มีระดับกรอบแนวคิดแบบเติบโตสูงจะมีระดับความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงขึ้นตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดแบบเติบโตเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียน และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับตัวในโลกยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 สถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักเรียนอย่างเป็นระบบในหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อช่วยยกระดับความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

1.2 สถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ให้นักเรียนมีความสามารถในการมองเห็นภาพอนาคต มีแรงบันดาลใจ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้อื่น และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

1.3 สถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมและพัฒนาให้บูรณาการทักษะการรู้ดิจิทัลเข้ากับการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ให้นักเรียนมีความสามารถในการเข้าถึง ประเมิน วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลดิจิทัลได้อย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม

1.4 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนากรอบแนวคิดแบบเติบโต เพื่อให้นักเรียนเชื่อมั่นว่าความสามารถของนักเรียนสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาศักยภาพ กระบวนการประเมินเพื่อการเรียนรู้ และการสะท้อนการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและสถาบันครอบครัวร่วมด้วย เพื่อเข้าใจถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางในการพัฒนาปัจจัยภายในตัวของนักเรียน เช่น ความสัมพันธ์กับครู ความไว้วางใจในโรงเรียน และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาและทดลองใช้ชุดกิจกรรมหรือโมดูลการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างพัฒนาการปัจจัยสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง การรู้ดิจิทัล และกรอบแนวคิดแบบเติบโต อย่างเป็นระบบ

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างเต็มรูปแบบโดยใช้การออกแบบการวิจัยแบบติดตามผล (Longitudinal Design) เพื่อติดตามพฤติกรรมการปรับตัวของนักเรียนในช่วงระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง เช่น 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

ในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) เป็นบริบทสังคมโลกที่กำลังเผชิญกับความผันผวน (Volatility) ความแน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) ส่งผลให้นักเรียนต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างไม่หยุดนิ่ง ตลาดแรงงานที่เน้นทักษะใหม่ ๆ และความพร้อมในการแข่งขันระดับโลก และในขณะเดียวกันนักเรียนยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางสุขภาพจิตและความท้าทายในการปรับตัวเพิ่มขึ้น ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้สามารถรับมือกับบริบทดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการศึกษาในยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) 2) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformative Leadership) 3) การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) และ 4) กรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ทั้งนี้การพัฒนานักเรียนในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) นั้นจำเป็นต้องพัฒนาทั้งด้านความคิด อารมณ์ และการใช้เทคโนโลยีควบคู่กัน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ และทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560–2564 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โรงพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์

จิตตินันท์ บุญสถิรกุล และ คาลอส บุญสุภา. (2024). การพัฒนากรอบแนวคิดแบบเติบโตเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจ เมื่อเผชิญปัญหา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 12*(3), 1230 – 1240. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/271761

ตระกูลวงศ์ ฦๅชา และคณะ. (2567). ความยืดหยุ่นในชีวิต เป้าหมายในชีวิต และการปรับตัวเพื่อข้ามผ่านอุปสรรคของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกของประเทศไทย: การวิจัยเชิงคุณภาพ.*วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 32*(3), 1-14. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Nubuu/article/view/269598

นฤภัค ฤธาทิพย์ และ สตรีรัตน์ รุจิระชาคร. (2565). การศึกษาผลโปรแกรมการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจในวัยรุ่นโดยใช้คู่มือสร้างสรรค์พลังใจให้วัยทีน. *Journal of Sakon Nakhon Hospital, 25*(2), 54 – 62.

สาธร ใจตรง. (2548). *การศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่น.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินรวิโรฒ.

สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2554). *โปรแกรม Mplus กับการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิยาลัยมหาสารคาม.

สมใจ มณีวงษ์. (2567). การเตรียมตัวเพื่อรับมือกับโลกยุค BANI. *Journal of Integration Social Science and Development, 4*(2), 29–36.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2559). *การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy).* สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. https://www.nstda.or.th/th/nstda-knoeledge/142-knowledges/2632

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้ดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มจังหวัดร้อยแกนสารสินธุ์. *วารสารครุศาสตร์, 15(2), 79-90.*

Bass, B.M. and Avolio, B. (1993). Transformational leadership: A response to critiques. In M.M. Chemers and R. Ayman (Ed.), L*eadership theory and research: Perspectives and directions.* SanDiego, CA.

Carolina Axelsson and Sofia Frojelin. (2023). *Competence Development in VUCA World: How to make Employees Better Equipped for Handling VUCA*. Master's thesis, Management of School of Economics and Management of LUND University. Lunds University. http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9125953

Chi-Keung Chan, Zhi-Tong Jessie Fang, Hin-Wah Chris Cheung, Theresa Sze-Ki Luk, Kung-Ho Leung and Xiaohan Chen. (2023). The Interplay of Growth Mindset and Self-Compassion with Psychological Resilience Among Chinese Emerging Adults During the COVID-19 Pandemic. In Leontopoulou, S., Delle Fave, A. (Eds), *Emerging Adulthood in the COVID-19 Pandemic and Other Crises: Individual and Relation Recourse. Cross-Cultural Advancements in Positive Psychology, vol 17*. (117-133). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-22288-7_8

Coopersmith, Kevin. (2022). Personal Development Planning and Vertical Leadership Development in a VUCA World. The Journal of Values-Based Leadership*, 15*(1), 1-27. https://doi.org/10.22543/0733.151.1380

Connor, K. M. and Davidson, J. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davison Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety,* 18(2), 76-82. https://doi.org/10.1002/da.10113

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success.* Random House Publishing Group.

Dweck, C.S. and Leggett, E.L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and Personality. *Psychological Review, 95*(2), 256-273. https://doi.org/10.1037/0033-295X.95.2.256

Dengscherz Sabine. (10 July 2023). *Navigating Student Life in a VUCA World.* Fakutas Sastra Universitas Negeri Malamg.

Dwi Novita Sari, Amrin Soamole and Prasastiara Eka Marsella. (2024). Preparing Student's Competencies to Face the Challenges of the VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity Era). *Journal of Development Economics and Digitalization, Tourism Economics, 1*(3), 181–190. https://doi.org/10.59407/jdedte.v1i3.926

Elena Sliakhovchuk. (2021). After cultural literacy: new models of intercultural competency for life and work in VUCA world. *Educational Review*, 73(2), 229-250. https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1566211

Ehlers, U.-D. (2020). *Future Skills – Future Learning, Future Higher Education*. BoD – Books on Demand.

Hadar, L., Ergas, O., Alpert, B., & Ariav, T. (2020). Rethinking teacher education in VUCA world: student teacher's social-emotional competencies during the Covid-19 crisis. *European Journal of Teacher Education, 42*(4), 573-586. https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1807513

Jahju Hartanti, Adi Winarno, Prayogo and Erasmos Charamba. (2024). The Efeect of Reslience and Digital Capabilities on Students' Adaptability to Change Moderated by Oranizational Learning. *Journal Pendidikan Progresif, 14*(3), 1578–1598. http://dx.doi.org/10.23960/jpp.v14.i3.2024108

Kevin Coopersmith. (2022). Personal Development Planning and Vertical Leadership Development in a VUCA World. *The Journal of Values-Based Leadership, 15*(1), 1-27. https://doi.org/10.22543/0733.151.1380

Kotter, JP. (1995). Leading Change: why transformation efforts fail. *Harvard Business Review*, 73(2), 59-67.

Maryna Salun, Kateryna Zaslavska, Radka Vaníčková , and Kristýna Šindelková. (2021). Formation of Entrepreneurial Skills in Students in a Changing World. *SHS Web of Conferences, 90*(4), 1-8. https://doi.org/10.1051/shsconf/20219002009

Shavkun, I. and Dybchinska, Ya. (2020). Vertical leadership development: problems of conceptualization and implementation. *Management and entrepreneurship: trends of development, 1*(11), 67-80. https://doi.org/10.26661/2522-1566/2020-1/11-05

Shliakhovchuk, E. (2021). After Cultural Literacy: New Models of Intercultural Competency for Life and Work in a VUCA World. *Educational Review, 73*(2), 229-250. https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1566211

Shuangling Cheng, Yeohee Kim and Jae-Hwag Choi. (2024). The Effect od Digital Literacy on Internation Students' Adjustment to University Life: Focusing on the Mediating Effect of ICT Self-efficacy. In Sserwanga,I., et al. (Eds.), *Wisdom, Well-Being, Win-Win. iConference 2024. Leture Note in Computer Science.* (pp. 358-374). Changchun, China. https://doi.org/10.1007/978-3-031-57850-2_27

Whiteman, W. (1998). *Training and Educating Army Officers for the 21st Century: Implications for the United States Military Academy*. Army War College.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3

THE RELATIONSHIP BETWEEN STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL ACADEMIC ADMINISTRATION UNDER THE JURISDICTION OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE AREA 3

สุริยัน จันทร์ผาย[1*] สุรศักดิ์ ศรีกระจ่าง[2] ประกาศิค อานุภาพแสนยากร[3]

Suriyan Janphai[1*] Surasak Srikrachang[2] Pakasit Arnupharbsaenyakorn[3]

[1-3]คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[1-3]Faculty of Education, Sisaket Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: stu6530117106@sskru.ac.th

(Received: 16 November 2025, Revised: 20 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากประชากร 1,779 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 322 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตัวแปรที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.98 และตัวแปรที่ 2 ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เท่ากับ 0.99 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน **ผลการวิจัยพบว่า** 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ การมีคุณค่า จริยธรรม การคิดเชิงปฏิรูป การสร้างวัฒนธรรมองค์การและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า หลักสูตรของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การวัดผลและประเมินผล ระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการนิเทศการศึกษา 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the strategic leadership of school administrators, 2) the effectiveness of school academic administration, and 3) the relationship between strategic leadership and the effectiveness of school academic administration. The sample consisted of school administrators and teachers, with a sample size determined using the Krejcie-Morgan table from a population of 1,779

people, resulting in a sample size of 322 people. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 for variable 1 (strategic leadership of school administrators) and 0.99 for variable 2 (effectiveness of school academic administration). The reliability of the entire questionnaire was also 0.99. The statistical methods used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The results revealed: 1) Strategic leadership was at the highest level overall, with findings in strategic direction, values, ethics, reform thinking, organizational culture building, and human resource management; 2) Academic administration effectiveness was at a high level overall, with findings in the school curriculum, instructional management, media, innovation, and technology, measurement and evaluation, educational quality assurance systems, and educational supervision; and 3) Strategic leadership of school administrators was positively and significantly related to school academic administration effectiveness at the 0.01 level.

Keywords: Leadership, Strategic Leadership, Academic Administration Effectiveness

บทนำ

สังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านเกิดการแข่งขันทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ส่งผลกระทบให้ทุก ๆ หน่วยงานต้องมีการบริหารงานที่ดีในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในขณะที่การจัดการศึกษาไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มุ่งผลิตคนที่มีความรู้ทักษะจำนวนหนึ่งไปทำงานในโรงงานและหน่วยธุรกิจในระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่ผ่านมาเป็นเรื่องล้าสมัยแล้ว ปัญหาด้านการศึกษาส่วนหนึ่ง คือครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ปัญหาผลการเรียนของเด็กไทยค่อนข้างต่ำเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีการประเมินจากการทดสอบ O - Net ซึ่งมีผลการสอบในเกือบทุกกลุ่มสาระวิชาและทุกกลุมระดับชั้นมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำระดับชาติที่กำหนดไว้ ความสำเร็จของสถานศึกษาด้านการบริหารวิชาการ จะเป็นตัวบงชี้หรือนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษา และเป็นตัวการที่เป็นเครื่องตัดสินใจในขั้นสุดท้ายว่า การบริหารประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด (วิราพร ดีบุญมี, 2556)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก ดังนั้นจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา ความท้าทายที่นักบริหารกำลังเผชิญในปัจจุบันคือการเปลี่ยนแปลงที่เร่งขึ้น ความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น และการแข่งขันที่ทวีคูณมากขึ้น การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยผู้บริหารมืออาชีพ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารในองค์การทุกด้าน ผู้นำจึงต้องปรับเปลี่ยนตนเองและองค์การ ให้

สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกับคู่แข่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำองค์การไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีความรอบรู้หลักการบริหารจัดการที่ดี รู้หลักการจัดการใช้ทรัพยากรในองค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุด นั่นคือความสำเร็จของการบริหารงาน เป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างบุคคลากรในองค์การภายใต้การนำของผู้บริหารในองค์การ ผู้บริหารจะทำหน้าที่บริหารงานต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพ ประหยัดกำลังคน กำลังทรัพย์ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างยิ่ง ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน การบริหารงานเชิงกลยุทธ์มีแบบแผนที่ชัดเจน มีการบูรณาการในการทำงานที่รวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ทำให้มีคุณภาพในการบริหารงานและผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น รูปแบบการบริหารงานทำให้เกิดประสิทธิผลที่ดี นำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (ปริญญา มีสุข, 2565)

การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารวิชาการจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิดพลวัตร (Academic Affair Dynamic) อยู่ตลอดเวลาส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลและคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา พิจารณาได้จากประสิทธิผลการบริหารด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา เป็นงานที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุก ๆ ด้านการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้านอื่น ๆ แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการบริหารงานวิชาการจะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตร และนโยบายการบริหารของหน่วยงานระดับกรม และการบริหารสถานศึกษามีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ คุณภาพของผู้เรียนเป็นแหล่งพัฒนาประชากรของประเทศที่สำคัญยิ่งและเป็นหน่วยงานที่ใช้ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ จำนวนมากมาย หากการบริหารงานในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศย่อมล่าช้าตามไปด้วย การบริหารให้ประสบผลสำเร็จในองค์การ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ความรอบรู้หลักการบริหารจัดการที่ดี รู้หลักการจัดการใช้ทรัพยากรในองค์กร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณลักษณะพิเศษ เพราะผู้นำมีความสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ทิศทางที่เหมาะสม ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในสถานศึกษาต้องมีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นนักบริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ในการบริหารที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2564)

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนยังประสบปัญหาอยู่มาก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีพื้นที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีที่ผ่านมา สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test: NT) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ความสามารถด้านคณิตศาสตร์และความสามารถด้านภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปที่ 6 ปีการศึกษา 2566 (O-NET) ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ มีระดับต่ำกว่าเกณฑ์ในระดับชาติและผลคะแนนจากการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียนด้านคุณภาพผู้เรียน โดยรวมความสามารถด้านวิชาการของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 3.67 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาส ปีการศึกษา 2566 (O-NET) ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ระดับชาติ และผลการเปรียบเทียบการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน ด้านคุณภาพผู้เรียนกับเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 4.09 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2567) และนอกจากนี้ยังประสบปัญหาทางด้านความพร้อมของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณวุฒิของครูไม่ตรงตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ครูไม่ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องนำครูในกลุ่มสาระอื่นไปสอนทดแทน ส่งผลต่อคุณภาพการสอนของและคุณภาพผู้เรียน เทคนิคในการสร้างแบบทดสอบครู ส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญในการสร้างเครื่องมือวัดผู้เรียน ในการใช้ทักษะการคิดระดับสูงและการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนและระดับชาติไม่สัมพันธ์กันเนื่อง จากการวัดและการประเมินผลของครูการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลผู้เรียนยังไม่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จึงควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จที่ต้องการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธของผู้บริหารสถานศึกษาและเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผน กำหนดนโยบาย ปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมและพัฒนางานบริหารวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 214 คน และครู 1,779 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,993 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 35 คน และครูในโรงเรียน จำนวน 287 คน กำนดให้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มตัวอย่าง 136 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การคิดเชิงปฏิรูป 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) การสร้างวัฒนธรรมองค์การ และ 5) การมีคุณค่า จริยธรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) หลักสูตรของสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การนิเทศการศึกษา 5) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี และ 6) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

3. การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

2) เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถาม ซึ่งได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

3) ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.99

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาร้อยละ นำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การคิดเชิงปฏิรูป 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) การสร้างวัฒนธรรมองค์การ และ 5) การมีคุณค่า จริยธรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และแปลผลของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103) ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามาก
2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาน้อย
1.0 – 1.50 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) หลักสูตรของสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การนิเทศการศึกษา 5) สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี และ 6) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และแปลผลของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103) ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนน้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไป

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน (n=322)	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ผู้บริหารสถานศึกษา	35	10.90
ครู	287	89.10
ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก (สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 119 คน ลงไป)	177	55.00
ขนาดกลาง (สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 - 719 คน)	123	38.20
ขนาดใหญ่ (สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 720 – 1,679 คน)	22	6.80

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน (n=322)	ร้อยละ
รวม	**322**	**100.00**

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง ส่วนมากเป็นครู คิดเป็นร้อยละ 89.10 และสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 55.00 ตามลำดับ

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.78	0.43	มากที่สุด
การคิดเชิงปฏิรูป	4.57	0.60	มากที่สุด
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	4.43	0.69	มาก
การสร้างวัฒนธรรมองค์การ	4.50	0.71	มาก
การมีคุณค่า จริยธรรม	4.77	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.61**	**0.59**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเรียงตามลำดับ คือ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.78, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ การมีคุณค่า จริยธรรม ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.53) การคิดเชิงปฏิรูป ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.60) การสร้างวัฒนธรรมองค์การ ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.71) และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

3. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ตารางที่ 3 ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หลักสูตรของสถานศึกษา	4.65	0.63	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอน	4.60	0.64	มากที่สุด
การวัดผลและประเมินผล	4.38	0.79	มาก
การนิเทศการศึกษา	4..34	0.78	มาก

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.40	0.64	มาก
ระบบประกันคุณภาพการศึกษา	4.36	0.79	มาก
เฉลี่ย	**4.48**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเรียงตามลำดับ คือ หลักสูตรของสถานศึกษา มีระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.64) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.64) การวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.79) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.79) และการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	X1	X2	X3	X4	X5	X	Y
X1	1	.157**	.210**	.313**	.322**	.440**	.289**
X2		1	.711**	.489**	.011	.762**	.357**
X3			1	.423**	.137*	.844**	.562**
X4				1	.550**	.785**	.301**
X5					1	.502**	.135**
X						1	.518**
Y							1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1) การคิดเชิงปฏิรูป (X_2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (X_3) การสร้างวัฒนธรรมองค์การ (X_4) การมีคุณค่า จริยธรรม (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน (Y) ด้วยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน 0.289, 0.357, 0.562, 0.301และ 0.135 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการให้ความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการกำหนด กลยุทธ์วางยุทธศาสตร์และมีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนและมีการดำเนินการตามกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อดิพงษ์ ผะเดียงฉันท์ (2565) พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธี จันทโร (2566) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรวดี ซ้อนเพชร (2566) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร ยงยุทธ (2566) พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Davies (2005) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และพบว่ารูปแบบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะประกอบด้วยความสามารถในการนำองค์กรรวม 5 ประการ อันได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การเปลี่ยนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 3) การจัดวางบุคลากรและองค์กรไปตามทิศทางของกลยุทธ์ 4) การตัดสินใจจุดที่จะแทรกแซงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) การพัฒนาสมรรถภาพทางกลยุทธ์

2. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร เพื่อการวางแผนจัดหาบุคลากร จัดทำแผนการสอน การจัดตารางเรียนในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์อย่างเพียงพอในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร ยงยุทธ (2566) พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตติพร จิตตรี (2567) พบว่า การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาตรี มาประจง (2567) พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การปรับปรุงหลักสูตรการสร้างแรงจูงใจครูในการพัฒนาการสอน ครูจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพนักเรียน ส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีเครือข่ายพัฒนาความรู้ การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนและส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เมธี จันทโร (2566) พบว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรวดี ซ้อนเพชร (2566) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับงานวิชาการ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 มีความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร ยงยุทธ (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษา มีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคและกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วยกระบวนการมีส่วนรร่วมระหว่างครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

1.2 ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ควรมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและสารท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอและสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น การอบรม การประชุม สัมมนาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเกี่ยวกับเครื่องมือการวัดระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาด้านการนิเทศการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

จิตติพร จิตตรี. (2567*). การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ชาตรี มาประจง. (2567). *การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ธงชัย สันติวงษ์. (2564). *พฤติกรรมบุคคลในองค์การ.* โรงพิมพ์เจริญพัฒน์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุง* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุรีวิยาสาส์น.

ปริญญา มีสุข. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง 1.* ดุษฎีนิพนธ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

เมธี จันทโร. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เรวดี ซ้อนเพชร. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 4*(1), 93–104.

วิราพร ดีบุญมี. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศศิธร ยงยุทธ. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2567). *สารสนเทศทางการศึกษา.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.

อดิพงษ์ ผะเดียงฉันท์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Davies. (2005). *The Leadership Experience* (5th ed). Mason, OH: Thomson South – Western.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Measurement*, *30*(3), 607–610.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BURIRAM

ปัญญา เอิบอิ่ม[1*] วินิรณี ทัศนะเทพ[2] วรวัฒน์ พรหมเด่น[3]

Panya Uerb-im[1*] Winiranee Thassanatep[2] Worrawat Promden[3]

[1-3] สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

[1-3] Department of Educational Administration, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: 670426021006@bru.ac.th

(Received: 26 November 2025, Revised: 23 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 240 คน โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ใช้แบบสอบถาม 2 ส่วน คือ ปัจจัยการบริหารและประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.982 และ 0.977 ตามลำดับ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ เทคโนโลยีสารสนเทศการบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย คือ การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก 3) ปัจจัยการบริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) สมการพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า มีจำนวน 4 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (X_1) การบริหารแบบมีส่วน (X_2) และภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_3) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้ร้อยละ 68.10

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -.838 + .330X_1 + .472X_5 + .118X_3 + .231X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .279Z_{X1} + .349Z_{X5} + .149Z_{X3} + .169Z_{X2}$$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร, โรงเรียนมาตรฐานสากล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ABSTRACT

The purpose of this research was to study 1) the level of administrative factors; 2) the level of the effectiveness of world-class standard schools; 3) the relationship between administrative factors and the effectiveness of world-class standard schools; and 4) to construct a prediction equation for the effectiveness of world-class standard schools. The sample consisted of 240 administrators and teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Buriram, selected by stratified random sampling. Research tools were estimation scale questionnaire consisting of two parts namely the administrative factors and the effectiveness of world-class standard schools. The reliability values were 0.982 and 0.977, respectively. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, pearson correlation coefficient and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) The overall level of administrative factors affecting the effectiveness of world-class standard schools was at a high level. Ranked from highest to lowest were information technology, participative management, personnel development, organizational climate and culture, and leadership of school administrators; 2) The overall effectiveness of world-class standard schools was also at a high level. Ranked from highest to lowest were quality management system, teaching and learning management comparable to world-class standards, and students' potential as global citizens; 3) All administrative factors were significantly correlated with the effectiveness of world-class standard schools at the .01 level; 4) The prediction equation obtained through multiple regression analysis indicated that four variables significantly predicted the effectiveness of world-class standard schools at the .01 level: information technology (X_5), organizational climate and culture (X_1), participative management (X_2), and leadership of school administrators (X_3). These factors together explained 68.10% of the variance in effectiveness.

Predicted equation of raw scores :

$$Y' = -.838 + .330X_1 + .472X_5 + .118X_3 + .231X_2$$

Predicted equation of standard scores :

$$Z_Y' = .279Z_{X1} + .349Z_{X5} + .149Z_{X3} + .169Z_{X2}$$

Keywords: administrative factors; world-class standard schools; Secondary Educational Service Area Office, Buriram

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่สภาวการณ์ของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา ประเทศที่จะอยู่รอดได้ หรือคงความได้เปรียบก็คือประเทศที่มีอำนาจทางความรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2565) ซึ่งจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ ตระหนักถึงความสำคัญด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย โดยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ 2568 – 2569 โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต ตามนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2567–2568

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายต้องการยกระดับโรงเรียนชั้นนำทั่วประเทศที่มีความพร้อม ให้เป็นโรงเรียนดีมีมาตรฐานสากล โดยให้สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษา สังเคราะห์เอกสาร จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากโรงเรียนและประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์โรงเรียนมาตรฐานสากล จึงเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับ โดยเริ่มดำเนินการนำร่องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน เทียบเท่าสากล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 - 2568 จำนวน 2,890 โรง ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ด้วยการให้โรงเรียนในโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2568) และเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ความเป็นสากล

ในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับประสิทธิผล การบริหารโรงเรียนเป็นลักษณะของความสามารถของโรงเรียนในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะในสมัยยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา ความมีประสิทธิผลของโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อโรงเรียนสามารถปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในโรงเรียนให้สนองตอบต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ และในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ก็ต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งก็คือ ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยมีความหมายว่า ผลของ

การบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา โดยประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลประกอบด้วย ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World Class Standard) และบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) ระบบบริหารจัดการได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมิน คือ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2565)

ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ย่อมอาศัยปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งปัจจัยทางการบริหาร เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งมีหลายปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารที่สำคัญในการบริหารโรงเรียน เช่น การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์การ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรเพื่อผลสัมฤทธิ์สูงสุด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ปัจจัยการบริหารต่าง ๆ จากตำราและงานวิจัย และได้ปัจจัยการบริหาร ดังต่อไปนี้ 1) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ 2) การบริหารแบบมีส่วน 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) เทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 66 โรงเรียน ให้ สามารถจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อบริการประชาชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพตรงตามจุดเน้นและเป้าหมายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการของชุมชนและของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีโรงเรียนในสังกัดที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ปีการศึกษา 2568 จำนวน 45 โรง การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประสบปัญหาในประสิทธิผลของการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยปัญหาด้านคุณลักษณะของผู้เรียน พบว่า คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปี 2567 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ มีค่าเฉลี่ยยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จ อันเนื่องมาจากกระบวนการการจัดการ

เรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล พบว่า ยังขาดแคลนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ขาดทักษะการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนปัญหาในด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์, 2568)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการศึกษาครั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
2. การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
3. การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
4. การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1.1 ประชากรประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 45 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,814 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 40 เท่าของตัวแปรพยากรณ์สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามแนวคิดของ Pallant (Pallant, 2005, อ้างถึงใน ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2558) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรพยากรณ์จำนวน 5 ตัวแปร จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 240 คนและใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ดังนี้ เริ่มจากใช้สหวิทยาเขตเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มี 9 สหวิทยาเขต โดยสุ่มมาร้อยละ 50 ได้ 5 สหวิทยาเขต ได้แก่ 1) สหวิทยาเขตเมืองบุรีรัมย์ 2) สหวิทยาเขตนางรอง 3) สหวิทยาเขตประโคนชัย 4) สหวิทยาเขตลำปลายมาศ และ 5) สหวิทยาเขตพุทไธสง ในแต่ละสหวิทยาเขตแบ่งขนาดโรงเรียน

ออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งใช้ขนาดของโรงเรียนแต่ละสหวิทยาเขตเป็นหน่วยในการสุ่มมาร้อยละ 30 โดยได้จำนวนโรงเรียนขนาดกลาง 4 โรง โรงเรียนขนาดใหญ่ 5 โรง และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 5 โรง รวมทั้งหมด 14 โรง จากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งหมด 45 โรงจากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามขนาดสถานศึกษาแบบสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ทำให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 22 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 62 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 156 คน รวมทั้งสิ้น 240 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์จากการสังเคราะห์ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารและครู

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหาร 5 ด้าน คือ 1) ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ 2) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร และ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 3 ด้าน 1) ด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และ 3) ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ การดำเนินงานประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรการวัด ของลิเคอร์ท กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ

3. **ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ**

3.1 ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามตามคำนิยามศัพท์เฉพาะ และนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถามและหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index Of Item Objective Congruence: IOC) พบว่ามีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 57 ข้อ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80-1.00

3.2 ปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2558)โดยนำค่าความสัมพันธ์ไปเทียบกับค่าวิกฤติ (Critical Value) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .599 - .947 และนำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2558) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เท่ากับ .982 และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เท่ากับ .977 นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

3.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย โดยส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผ่านไปยังผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถาม โดยแนบลิงค์ QR code แบบสอบถาม

3.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถเก็บรวบรวมมาได้ 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. **วิเคราะห์ข้อมูล**

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นบันได (Stepwise Method)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยการบริหาร โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวม

ด้าน	ปัจจัยการบริหาร	ระดับปัจจัยการบริหาร			
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1	บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ	4.53	0.53	มากที่สุด	4
2	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.61	0.46	มากที่สุด	2
3	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	4.42	0.79	มาก	5
4	การพัฒนาบุคลากร	4.60	0.53	มากที่สุด	3
5	เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.65	0.46	มากที่สุด	1
	รวมเฉลี่ย	**4.56**	**0.48**	**มากที่สุด**	

จากตาราง 1 พบว่า จากการศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เหลืออีก 1 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.65) รองลงมา คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.61) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.42)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวม

ข้อ	ด้านประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล	ระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล			
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1	ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก	4.39	0.64	มาก	3
2	การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล	4.41	0.67	มาก	2
3	การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ	4.52	0.68	มากที่สุด	1
	รวมเฉลี่ย	**4.44**	**0.63**	**มาก**	

จากตาราง 2 พบว่า จากการศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เหลืออีก 2 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ($\bar{X}$ = 4.52) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ($\bar{X}$ = 4.41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก ($\bar{X}$ = 4.39)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ตาราง 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
X_1	1.000	.733**	.625**	.845**	.738**	.753**
X_2		1.000	.616**	.685**	.657**	.694**
X_3			1.000	.714**	.552**	.620**
X_4				1.000	.756**	.721**
X_5					1.000	.748**
Y	-	-	-	-	-	1.000

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่.620 - .753 และปัจจัยทุกด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (X_1) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_2) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_3) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_4) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (r = .753) รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (r = .748) ด้านการพัฒนาบุคลากร (r = .721) ด้านการบริหารแบบมีส่วน (r = .694) และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (r = .620)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise

ตาราง 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE_B	β	t	P - Values
ค่าคงที่ (Constant)	-.838	.259		-3.228	.001
ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (X_1)	.330	.076	.279	4.330	.000
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5)	.472	.077	.349	6.157	.000
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_3)	.118	.039	.149	2.995	.003
ด้านการบริหารแบบมีส่วน (X_2)	.231	.079	.169	2.906	.004
R = .825	R^2 = .681		-	F = 8.445**	

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลได้สูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (β. B) เป็น .349 และ .472 ตามลำดับ รองลงมาเป็น ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (X_1) โดยมีค่า สัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (β. B) เป็น .279 และ .330 ตามลำดับ รองลงมาเป็น ด้านการบริหารแบบมีส่วน (X_2) โดยมีค่า สัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (β. B) เป็น .169 และ .231 ตามลำดับ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_3) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลได้ต่ำสุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานและค่า สัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (β. B) เป็น .149 และ .118 ตามลำดับ โดยเขียนเป็น สมการพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -.838 + .330X_1 + .472X_5 + .118X_3 + .231X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .279Z_{X1} + .349Z_{X5} + .149Z_{X3} + .169Z_{X2}$$

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีระดับปัจจัยการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมให้การบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากลให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร ผิวรักษา (2567) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

2. ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร ผิวรักษา (2567) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การพยากรณ์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลฯ มีทั้งหมด 4 ตัวแปร คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งสามารถอภิปรายผลแต่ละตัวแปร โดยเริ่มจาก 1) เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับบุคลากรและนักเรียน และสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจ การบริหารงานด้านต่าง ๆ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ 2) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ เป็นอีกตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมกับสถานศึกษาอันนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา 3)การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ตลอดการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา การบริหารงานของสถานศึกษามีความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ และผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นตัวแปรสุดท้ายที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล อาจเนื่องมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการชี้นำบุคลากรให้ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มศักยภาพ และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุฒิพงศ์ ศิลาแยง (2565) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียนที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบุคลากร และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณ์นารา ตะลาโส (2565) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ปัจจัยการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ มีอิทธิผลร่วมกันต่อประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมา คือ ปัจจัยการพัฒนา บุคลากร และปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ พหุคูณระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับประสิทธิผลของโรงเรียน เป็น 0.857 และปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 73.4 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริยากรณ์ จันทะราช (2565) ได้ศึกษา ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้ ปัจจัยทางการบริหาร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการบริหารงาน ด้านทรัพยากร และด้านโครงสร้างองค์การ มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 84.90 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นราดล ยตะโคตร (2566) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษานครพนม พบว่ามี 6 ตัวแปรย่อยที่ สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษานครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะ ผู้นำของผู้บริหาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ และด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เมื่อใช้ปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหารทั้ง 6 ตัว ดังกล่าวเป็นตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับ 0.69 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 69 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์ (2566) ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านวัฒนธรรมองค์การ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู 4) ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร ผิวรักษา (2567) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ สรุปผลได้ดังนี้ ปัจจัยการบริหารที่ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของ โรงเรียนมาตรฐานสากลได้ร้อยละ 73.90 คือ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์การ ด้านกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ .859 และมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้ร้อยละ 73.90 (R^2 = .739) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการพัฒนาบุคลากร ไม่ได้เป็นตัวแปรที่พยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมาตรฐานสากลส่วนใหญ่มีนโยบายการพัฒนาบุคลากรใกล้เคียงกัน เช่น การอบรมครูตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ ผลลัพธ์จากการพัฒนาบุคลากรต้องใช้เวลา เช่น การอบรมหรือการศึกษาต่อ มักให้ผลในระยะยาว แต่การเก็บข้อมูลอาจสะท้อน ผลในปัจจุบัน ไม่ทันเห็นผลเชิงประสิทธิผลของโรงเรียน จึงทำให้ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ชัดเจนในสมการพยากรณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลักษณ์นารา ตะลาโส (2565) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัย ได้ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) บรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์การ 2) เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ภาวะผู้นำ 4) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และ 5) การพัฒนาบุคลากร และผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ มีอิทธิผลร่วมกันต่อประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมา คือ ปัจจัยการพัฒนาบุคลากร และปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ พหุคูณระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับประสิทธิผลของโรงเรียน เป็น 0.857 และปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวน ประสิทธิผลของโรงเรียน ได้ร้อยละ 73.4 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประยูร ผิวรักษา (2567) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัย ได้ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) บรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์การ 3) การบริหารทรัพยากรบุคคล 4) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และ 5) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปผลได้ดังนี้ ปัจจัยการบริหารที่ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของ โรงเรียนมาตรฐานสากลได้ร้อยละ 73.90 คือ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์การ ด้านกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ .859 และมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้ร้อยละ 73.90 (R^2 = .739) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 จัดทำแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและนโยบายดิจิทัลของประเทศ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ระบบ Wi-Fi และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอและมีคุณภาพ

1.2 จัดตั้งศูนย์หรือคณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรับผิดชอบ การวางระบบ ดูแล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และความปลอดภัยไซเบอร์

1.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มคุณภาพ เช่น สื่ออินเทอร์แอคทีฟ ระบบ LMS หรือ AI ช่วยสอน ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เช่น การทำโครงงานดิจิทัล Coding หรือการใช้สื่อออนไลน์ อย่างมีจริยธรรม และประเมินผลการใช้งานเทคโนโลยีสม่ำเสมอ ทั้งด้านประสิทธิภาพ คุ้มค่า และผลลัพธ์ต่อการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย อปท. หรือเอกชน เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

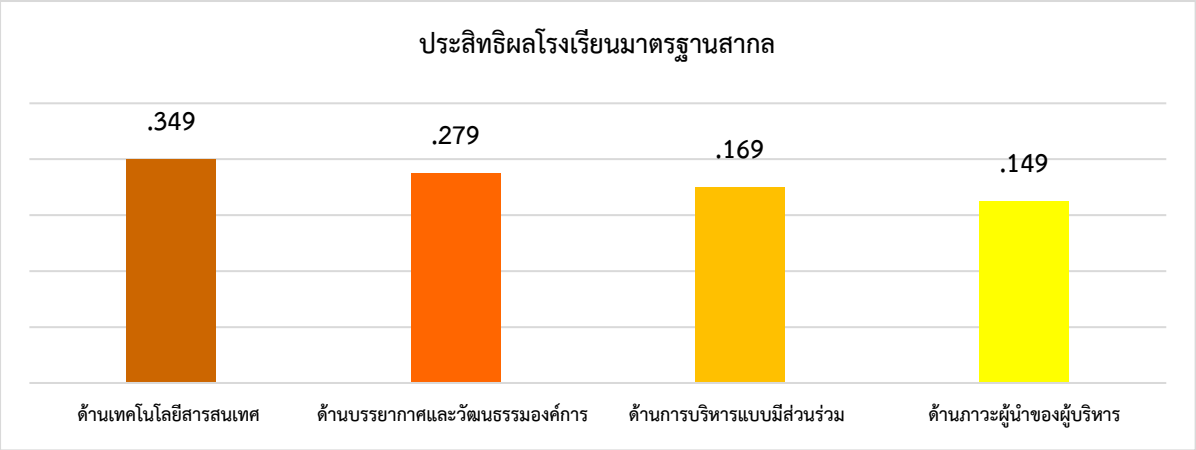
2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยการบริหารด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

2.3 ควรมีการนำองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ด้านการบริหารแบบมีส่วน และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล มาพัฒนาเป็นรูปแบบปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

2.4 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้ได้วิธีใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลาย และจะเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลได้สูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ (X_1) ด้านการบริหารแบบมีส่วน (X_2) และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_3) ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้พร้อม เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและระบบเครือข่ายที่ปลอดภัย นำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

แผนภูมิแสดงปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2*. https://www.sesao30.go.th

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2558). *การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ ข้อมูลงานวิจัย* (พิมพครั้งที่ 7). ตักสิลาการพิมพ์.

ประยูร ผิวรักษา ปณิธาน วรรณวัลย์ และเพ็ญนภา สุขเสริม. (2567). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี, 6*(1), 2411-2422.

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และ เพลินพิศ ธรรมรัตน์. (2566). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล โรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7*(2), 1-19.

พุฒิพงษ์ ศิลาแยง, เยาวลักษณ์ สุตะโคตร และศิกานต์ เพียรธัญญกรณ. (2565). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(40), 122-131.

ลักษณ์นารา ตะลาโส. (2565). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ศิริยากรณ์ จันทะราช, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ และ เพ็ญผกา ปัญจนะ. (2565). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(40), 321-331.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. (2568). *การดำเนินโครงการการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ปีงบประมาณ 2568*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล (ฉบับบปรับปรุง)*. สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2568). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. https://academic.obec.go.th/web/news/view/75

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ETHICAL OF THE ADMINISTRATORS OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION WITH THE MORALE AND ENCOURAGEMENT IN THE WORK OF SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION PERSONNEL SISAKET PROVINCE

เอกพล บุรกรณ์[1*] สุรศักดิ์ ศรีกระจ่าง[2] ประกาศิต อานุภาพแสนยากร[3]

Aekkapon Burakorn[1] Surasak Srikrachang[2] Pakasit Arnupharbsaenyakorn[3]

[1-3]คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[1-3]Faculty of Education, Sisaket Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: aekkapon_burakorn@hotmail.com

(Received: 11 November 2025, Revised: 16 January 2026, Accepted: 23 January 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษกำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากประชากร 8,278 คนได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 368 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.983 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด ศรีสะเกษ ทั้ง 8 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the ethical leadership of administrators, 2) study the morale and motivation of personnel, and 3) study the relationship between the ethical leadership of administrators and the morale and motivation of personnel in sub-district administrative organizations in Sisaket Province. The sample size was determined using the Krejcie-Morgan table from a population of 8,278 people, resulting in a sample size of 368 people, using purposive and stratified sampling methods. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.60 – 1.00 and a total reliability coefficient of 0.983. The statistical methods used for data analysis were frequency (f), percentage (%), mean ( ), standard deviation (S.D.), and Pearson correlation coefficient. The research results showed that 1) the overall opinion on the five aspects of ethical leadership of administrators in sub-district administrative organizations in Sisaket Province was at a high level, and 2) the morale and motivation of personnel... The overall opinion regarding the eight aspects of ethical leadership of administrators and morale among personnel in sub-district administrative organizations in Sisaket Province was found to be at a high level. 3) The relationship between the ethical leadership of administrators and the morale of personnel in sub-district administrative organizations in Sisaket Province was found to have a statistically significant positive correlation at the 0.01 level.

Keywords: Leadership; Ethical Leadership; Work Morale

บทนำ

ภาวะผู้นำมีความสำคัญในการบริหารงานคือ หัวใจเป็นศูนย์กลางขององค์การเป็นจุดรวมแห่งพลังกำลังใจ ทิศทางการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะต้องอาศัยภาวะผู้นำ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์การ ภาระหน้าที่อันจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหาร คือ การอำนวยการให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการอำนวยการเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัยสั่งการและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงาน ยังรวมถึงการจัดการที่สง่างาม ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำหรือใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่ดีจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน (พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2565)

การเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม มีความสำคัญมากสำหรับผู้บริหารในการบริหารงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารที่มีความรอบรู้ มีสติปัญญาสูงแต่ขาดจริยธรรมหรือจะขาดซึ่งความฉลาดทางด้านอารมณ์ ไม่เป็นที่ยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะส่วนมากต้องการและอยากได้รับ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจและความเสมอต้นเสมอปลายจากผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารในองค์กร จึงเป็นความหวังของการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมแก่ส่วนรวม (ผ่องศรี พรมวิชัย, 2560)

ขวัญและกำลังใจเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะขวัญของบุคลากรในองค์การเป็นหน่วยงานที่บุคลากรมีขวัญและกำลังใจดี ตำแหน่งหน้าที่ตามที่มุ่งหวังไว้สามารถทำงานในองค์การ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานต่างซึ่งอาจ เกิดจากความไม่พึงพอใจในด้านต่างๆ เช่น เงินเดือนสวัสดิการการบริหารงานหรือนโยบายของ หน่วยงานรวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญ และเป็นกลไกหลักที่การที่จะประสานและขับเคลื่อนระบบพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าด้วยการมีภาวะ ผู้นำทางคุณธรรม จริยธรรม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับการบริหารองค์กรและส่งเสริมด้าน คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการทำงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร
2. เพื่อศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร: ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 179 คน และ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 8,099 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8,278 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 368 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 123 คน และบุคลากร จำนวน 245 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ตำแหน่ง เพศและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความไว้วางใจ 4) ความเคารพ 5) ความรับผิดชอบ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 8 ด้าน 1) ความพอใจในการทำงาน 2) ความก้าวหน้าในการทำงาน 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 5) สวัสดิการและเงินเดือนในการทำงาน 6) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน 7) ความมั่นคงใน การทำงาน และ 8) สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน

3. การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3.2 เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามแต่ละข้อที่เห็นสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ซึ่งเครื่องมือวิจัยได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.983

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้การแจกแจงความถี่และหาร้อยละ นำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความไว้วางใจ 4) ความเคารพ 5) ความรับผิดชอบ โดยใช้ค่า $\overline{X}$ และ S.D.

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 8 ด้าน 1) ความพอใจในการทำงาน 2) ความก้าวหน้าในการทำงาน 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 5) สวัสดิการและเงินเดือนในการทำงาน 6) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน 7) ความมั่นคงใน การทำงาน และ 8) สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน โดยใช้ค่าค่า $\overline{X}$ และ S.D.

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวามสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความยุติธรรม	4.35	0.63	มาก
2. ความซื่อสัตย์	4.37	0.63	มาก
3. ความไว้วางใจ	4.51	0.63	มากที่สุด
4. ความเคารพ	4.53	0.58	มากที่สุด
5. ความรับผิดชอบ	4.48	0.60	มาก
เฉลี่ย	**4.45**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดโดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านความเคารพ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.58) ด้านความไว้วางใจ ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.63) ด้านความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.60) ด้านความซื่อสัตย์ ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.63) และ ด้านความยุติธรรม ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความพอใจในการทำงาน	4.40	0.67	มาก
2. ความก้าวหน้าในการทำงาน	4.33	0.66	มาก
3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.40	0.62	มาก
4. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	4.34	0.66	มาก
5. สวัสดิการและเงินเดือนในการทำงาน	4.41	0.62	มาก
6. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน	4.39	0.61	มาก
7. ความมั่นคงในการทำงาน	4.37	0.65	มาก
8. สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน	4.42	0.63	มาก
เฉลี่ย	**4.38**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 8 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดโดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.63) รองลงมาได้แก่ ด้านสวัสดิการและเงินเดือนในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.62) ด้านความพอใจในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.67) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.62) ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.61) ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.65) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.66) และ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	X1	X2	X3	X4	X5	X	Y
X1	1	.277**	.329**	.272**	.346**	.331**	**.454****
X2		1	.347**	.340**	.418**	.356**	**.607****
X3			1	.297**	.220**	.277**	**.518****
X4				1	.339**	.338**	**.594****
X5					1	.409**	**.701****
X						1	**.739****
Y							1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยุติธรรม (X_1) มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในระดับปานกลาง (r= 0.454, P=0.00) ด้านความซื่อสัตย์ (X_2) มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในระดับสูง (r= 0.607, P=0.00) ด้านความไว้วางใจ (X_3) มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในระดับปานกลาง (r= 0.518, P=0.00) ด้านความเคารพ (X_4) มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในระดับปานกลาง (r= 0.594, P=0.00) และด้านความรับผิดชอบ (X_5) มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในระดับสูง (r= 0.701, P=0.00) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ ธรรมโหร (2564) พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรร สุระเสียง (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเคารพ ด้านความไว้วางใจส่วนด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายคือ ด้านความยุติธรรม

2. ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์เพ็ญ พึ่งเพ็ง (2560) พบว่า สภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาด เล็ก โดยรวมพบว่า ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นินทร์ลดาว ปานยืน (2560) พบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พเยาว์ หมอเล็ก (2560) พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกวลิน เมืองชู (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ด้านความเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความเอื้ออาทร และ ด้านความยุติธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์ 2) ด้านความยุติธรรม 3) ด้านการปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจ 4) ด้านการเอาใจใส่และเห็นใจผู้อื่น 5) ด้านการเคารพและให้เกียรติ

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร อบต. ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเน้นหนักที่ด้านความรับผิดชอบ ความเคารพ และความไว้วางใจ ส่วนด้านความยุติธรรมอยู่ในอันดับท้ายสุด ขณะเดียวกัน ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งผลลัพธ์ทั้งสองส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัยระดับพื้นที่และบริบททางการศึกษาในอดีต ที่สำคัญคือ ทั้งสองปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง (0.01) สะท้อนให้เห็นว่า "จริยธรรมของผู้นำ" คือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน "พลังใจของคนทำงาน" โดยคุณลักษณะ 5 ด้านหลัก ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเคารพ ความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร และความยุติธรรม ล้วนเป็นองค์ประกอบร่วมทางจริยธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยตรง องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า หากต้องการยกระดับขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารจำเป็นต้องเร่งพัฒนาภาวะผู้นำ โดยเฉพาะ "ด้านความยุติธรรม" เพื่อสร้างสมดุลเชิงจริยธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดอบรมและพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติงานตามหน้าที่โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

1.2 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้บุคลากรมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สนับสนุนความก้าวหน้าในการเลื่อนระดับสู่การเป็นผู้บริหารที่สูงขึ้นอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในองค์กร ให้มีความรักและผูกพันในองค์กร ส่งเสริมสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจในการให้บริการอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ โดยยึดหลักธรรรมภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าตามบทบาทหน้าที่การทำงานของบุคลากร ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

เกวลิน เมืองชู. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 6(3), 76-86.

จันทร์เพ็ญ พึ่งเพ็ง. (2560). *ขวัญและกำลังใจของข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นินทร์ลดา ปานยืน. (2560). *ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัด เทศบาลนครยะลา.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุง* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุรีวิยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.* ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พเยาว์ หมอเล็ก. (2560). *ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองจังหวัดยะลา.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิรัตน์ ธรรมโหร. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถาน ศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนานาทัศนะร่วมสมัยปัจจุบัน.* ทิพย์วิสุทธิ์.

เสกสรร สุระเสียง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(36): 24–32.

Krejcie and Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE COMPETENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE TEACHING EFFICIENCY OF TEACHERS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

เนตรศิริ ชินชัย[1*] อุดมพันธุ์ พิชญประเสริฐ[2] ปกรณ์ชัย สุพัฒน์[3]

Netsiri Chinchai [1] Udompun Pitparsert [2] Pakornchai Suphat [3]

[1-,3]คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[1-3]Faculty of Education, Sisaket Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding author e-mail: Stu6630117219@sskru.ac.th

(Received: 27 October 2025, Revised: 2 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครู และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผภาพการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 335 คน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทักษะการบริหาร ด้านความรู้ ด้านความร่วมแรงร่วมใจและด้านแรงจูงใจ 2) ประสิทธิภาพการสอนของครู ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียนและด้านการใส่ใจในงานสอน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า ด้านความรู้ ด้านทักษะการบริหาร ด้านแรงจูงใจ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความร่วมแรงร่วมใจกับประสิทธิภาพการสอนของครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; สมรรถนะ; สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิภาพการสอนของครู

ABSTRACT

The relationship between the competence of school administrators and the teaching efficiency of teachers is an important factor in continuously developing the quality of students and school management, leading to successful and efficient school management. This research aimed to 1) study the competence level of school administrators, 2) study the teaching efficiency level of teachers, and 3) study the relationship between school administrators' competence and teachers' teaching efficiency. The sample group consisted of 335 school administrators and teachers. The stratified sampling method was used to collect data. The data were collected using questionnaires. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's momentum correlation coefficient. The results showed that 1) school administrators' competence in all five dimensions was at the highest level. When considering each aspect, it was found that personality had the highest opinion on school administrators' competence, followed by management skills, knowledge, cooperation, and motivation. 2) Teachers' teaching efficiency in all five dimensions was at the highest level. When considering each aspect, it was found that increasing the efficiency of the learning process had the highest opinion on teachers' teaching efficiency, followed by using diverse teaching activities and active learning management. In terms of creating clarity in lessons and paying attention to teaching work, 3) the relationship between the competence of school administrators and the teaching efficiency of teachers found that knowledge, management skills, motivation, personality, and cooperation with the teaching efficiency of teachers had a significant positive relationship at the 0.01 level.

Keywords: Relationship; Competence; Competence of educational administrators; Teacher teaching efficiency

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในฐานะผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการ และขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร ซึ่ง สมรรถนะผู้บริหารเป็นความรู้ ทักษะ ทัศนคติ บุคลิก แรงจูงใจ บทบาททางสังคมและภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะ ที่สำคัญสำหรับผู้บริหารมืออาชีพในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารนำพาการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2565: 1)

การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ผลการดำเนินงานดังนี้ 1) โรงเรียนในสังกัดขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คิดเป็นร้อยละ 100 2) ผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้งในรูปแบบ on site และ online พบว่า โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมากขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 91.23 นอกจากนี้จากการศึกษารายงานผลการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการศึกษา (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ด้านจุดอ่อน มีปัญหา 4 ข้อสำคัญ คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ RT, NT, O–NET ไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมาย 2) ไม่นำผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาไปปรับใช้ทำให้หลักสูตรไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายได้ 3) การขาดแคลนครูอันเนื่องมาจากการเกษียณ ปัญหาครูสอนไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงวิชาเอก และ 4) นักเรียนบางส่วนยังขาดสมรรถนะในศตวรรษที่ 21

ผลการดำเนินงานข้างต้นนี้ พบว่า ครูผู้สอนจะดำเนินการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากขึ้นไป แต่ผลการ SWOT Analysis ของต้นสังกัดกลับพบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์การทดสอบนานาชาติไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมาย ผลการวิเคราะห์นี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ผู้วิจัยควรศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงผลักดันให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีศักยภาพ มีสมรรถนะเพียงพอในการบริหารการศึกษาให้พร้อมกับยุคดิจิทัลเพื่อการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดกับนักเรียน รวมถึงมีสมรรถนะด้านภาวะผู้นำยุคดิจิทัลซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาอันจะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2568)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการจัดการให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สมรรถนะของผู้บริหาร จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมาก หากผู้บริหารมีสมรรถนะที่ดีจะสามารถส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะและทักษะสำคัญในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องและยั่งยืนอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมสู่ยุคดิจิทัล 5.0 ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ก้าวทันเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผภาพการสอนของครู

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 209 คน และครู 2,217 คน รวม 2,426 คน จาก 209 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 335 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครู จำนวน 306 คน และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยใช้อำเภอเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

2.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะการบริหาร 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านแรงจูงใจ 4) ด้านความรู้ และ 5) ด้านความร่วมแรงร่วมใจ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน 2) ด้านการใส่ใจในงานสอน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก 4) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ

3. การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งสังเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะการบริหาร 3) ด้านแรงจูงใจ 4) ด้านบุคลิกภาพ และ 5) ด้านความ

ร่วมแรงร่วมใจ จากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2557) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ภิชาพัชญ์ โหนา (2562) กุลจิรา รักษนคร (2563) บุรีรักษ์ คุ้มกลาง (2563) Mc Clelland (1973) Boyatzis (1982) Spencer (2003) Kaplan (2016) และ Hellinger (2005) และสังเคราะห์ประสิทธิภาพการสอนของครู ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน 2) ด้านการใส่ใจในงานสอน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย จากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของครูของ นัยนา กวนวงค์ (2552); มัสยา นามเหลา (2553); กอบศักดิ์ มูลมัย (2554); เบญจมาศ กระตารัตน์ (2556); สุพรรณี ชาญประเสริฐ (2557); วณิชญา นิยมญาติ (2559); ปริศนา กล้าหาญ (2559); Schwartz (1980); Beach (1989) และ Borich (2004)

2) เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้างและเนื้อหา ด้านรูปแบบของแบบสอบถาม ด้านการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ ของข้อคำถามแต่ละข้อที่เห็นสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.99

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาร้อยละ นำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะการบริหาร 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านแรงจูงใจ 4) ด้านความรู้ และ 5) ด้านความร่วมแรงร่วมใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด 2560: 103) ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหาสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน 2) ด้านการใส่ใจในงานสอน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก 4) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103) ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายความว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยใช้สถิติทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 144)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 (X_{tot})	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้ (X_1)	4.65	0.66	มากที่สุด
2. ด้านทักษะการบริหาร (X_2)	4.66	0.65	มากที่สุด
3. ด้านแรงจูงใจ (X_3)	4.51	0.72	มากที่สุด
4. ด้านบุคลิกภาพ (X_4)	4.68	0.60	มากที่สุด
5. ด้านความร่วมแรงร่วมใจ (X_5)	4.67	0.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.63**	**0.66**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านบุคลิกภาพ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านความร่วมแรงร่วมใจ ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.66) ด้านทักษะการบริหาร ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.65) ด้านความรู้ ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.66) และด้านแรงจูงใจ ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการสอนของครู

ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 (Y_{tot})	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน (Y_1)	4.48	0.66	มาก
2. ด้านการใส่ใจในงานสอน (Y_2)	4.41	0.47	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Y_3)	4.51	0.58	มากที่สุด
4. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ (Y_4)	4.66	0.32	มากที่สุด
5. ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย (Y_5)	4.54	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.52**	**0.37**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.32) รองลงมาคือ ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.39) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.58) ด้านการสร้างคามชัดเจนในบทเรียน ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.66) และด้านการใส่ใจในงานสอน ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมและรายด้าน (X_{tot})

ประสิทธิภาพการสอน / สมรรถนะของผู้บริหาร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_1	.407**	.361**	.278**	358.**	.600**	.450**
X_2	.380**	.395**	.261**	.428**	.660**	.469**
X_3	.470**	.679**	.834**	.752**	.355**	.807**
X_4	.419**	.422**	.258**	.488**	.691**	.506**
X_5	.643**	.570**	.268**	.486**	.593**	.668**
X_{tot}	.685**	.677**	.295**	.609**	.772**	.777**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) และประสิทธิภาพการสอนของครู (Y_{tot}) โดยรวมมีความสัมพันธ์กันสูง (rxy = .777) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านแรงจูงใจ (X_3) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Y_3) มีความสัมพันธ์กันสูงมาก (rxy = .834) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 รองลงมาคือ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลิกภาพ (X4) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย (Y_5) มีความสัมพันธ์กันสูง (rxy = .691) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแรงจูงใจ (X_3) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการใส่ใจในงานสอน (Y_2) มีความสัมพันธ์กันสูง (rxy = .679) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนข้อที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดคือ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลิกภาพ (X_4) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Y_3) มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ (rxy = .258) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตาม

ข้อบังคับคุรุ สภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวด 2 ว่าด้วยผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษามีมาตรฐานการปฏิบัติงานคือ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ มีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ ด้วยการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาครูด้านการจัดทำแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ด้วยการร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาและในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ตลอดจนมีการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ พฤติกรรมของผู้บริหารด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การจัดการงาน รวมถึงการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กรและผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายตามกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร โหงวเกิด (2563) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะหลักของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะหลักของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ส่วนสมรรถนะหลักด้านที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาตนเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ทองดี คณะศรี (2566) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพและเจตคติ ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์

2. ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นครูมืออาชีพมีการส่งเสริมและพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อการสอนและตำราเรียนต่างๆ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การพัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัด และประเมินผลผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพการสอนของครูด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จีรพรณัฏฐ์ ภุมรินทร์ (2562) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับการศึกษาของ วิชิต แสงสว่าง (2562) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะ

ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเตรียมคนไทย 4.0 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการเตรียมคนไทย 4.0 ของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการปรับกระบวนทัศน์และทักษะครูไทย ด้านการพัฒนาระบบบริการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนและด้านการวางระบบนิเวศการสนับสนุนการเรียนรู้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มานะ ครุธาโรจน์ (2564) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคการศึกษา 4.0 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์สูงในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ ทองดี คณะศรี (2566) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย ความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและสร้างความตระหนักในด้านความรู้ ความสามารถ โดยการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ตลอดจนสามารถรวบรวมและประมวลความรู้ในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพเพื่อการวางแผนการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบและส่งเสริมการพัฒนาครูด้วยการอบรมและพัฒนาวิชาชีพในด้านการสอนเกี่ยวกับรูปแบบแนวทางหรือเทคนิคที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนเพื่อกระตุ้น ความสนใจในชั้นเรียนการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งทางด้านห้องเรียน สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรด้านสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร โหงวเกิด. (2563). *สมรรถนะหลักของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

กอบศักดิ์ มูลมัย. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

กุลจิรา รักษนคร. (2563). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21. *Journal of Modern Learning Development*, *5*(3), 328–344.

จีรพรณัฏฐ์ ภุมรินทร์. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 11(1), 207–223.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2565). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0.* ตองสาม ดีไซน์.

ทองดี คณะศรี. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2), 313–325.

นัยนา กวนวงค์, (2552). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

บุรีรักษ์ คุ้มกลาง. (2563). *การประเมินโครงการจัดภูมิทัศน์พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประชานุกูล (ขำสนิทอนุเคราะห์).* สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร.

เบญจมาศ กระตารัตน์. (2556). *ปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ปริศนา กล้าหาญ. (2559). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ภิชาพัชญ์ โหนา. 2562. *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

มัสยา นามเหลา. (2553). *ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครพนม.

มานะ ครุธาโรจน์. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคการศึกษา 4.0. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 351–369.

วณิชญา นิยมญาติ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของงครูโรงเรียนในกลุ่มเครือขข่ายไตรรัตน์สัมพันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

วิชิต แสงสว่าง. (2562). *การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบโครงสร้างเชิงเส้น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2568). *นโยบายแผนและยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. 2568.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561–2579.* พริกหวานกราฟฟิค.

สุพรรณี ชาญประเสริฐ. (2557). สะเต็มศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *สสวท, 42*(186), 3–5.

Beach, D.M. (1989). *Supervision Focus on Instruction.* Haroer & Row.

Borich, G.D. (2004). *Effective teaching methods* (2nd ed). Macmillan Publishing.

Boyatzis, R.E., et.al. (1982). *Human Characteristics and School Learning.* McGraw–Hill.

Hellinger, D. (2005). *A Competency-Based Approach* (10th ed.). Thomson South–Western.

Kaplan, C. (2016). *What Does It Mean to be a Professional Teacher?.* https://www.enotes.com/homeworkhelp/what-meanprofessional-teacher-657625.

Krejcie and Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Mc Clelland, D.C. (1973). Test for Competency. Rather than Intelligence. *American Psychologists*, *17*(7), 57–83.

Schwartz, J. (1980). Criteria for Effective University Teaching. *Improving College and University Teaching*, *28*(3), 120–121.

Spencer, L.M. (2003). *Competence at work : Model for superior performance.* Wiley.

พัฒนาการแนวคิดและวิธีการวิจัยรูปแบบ : จากปัญหาสู่แนวทางการแก้ไข

DEVELOPMENT OF MODEL RESEARCH CONCEPTS AND METHODS: FROM PROBLEMS TO SOLUTIONS

สมาน อัศวภูมิ I Saman Assawapoom
คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University
Corresponding author email: drsam2564@sskru.ac.th
(Received: 27 October 2025, Revised: 2 December 2025, Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเป็นงานวิจัยที่นักศึกษานิยมทำเป็นดุษฎีนิพนธ์ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือเป็นผลงานวิจัยในการเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับต่างๆ ค่อนข้างมาก แต่จากการได้มีโอกาสในการให้คำปรึกษา หรือการประเมินผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ายังมีปัญหาและประเด็นที่เข้าใจคลาดเคลื่อนหลายเรื่อง ทั้งในด้านการดำเนินการและการรายงานผลการวิจัย ดังนั้นจึงเห็นความจำเป็นต้องศึกษาและหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้เพื่อให้ผู้ที่สนใจและเห็นประโยชน์ในการวิจัยรูปแบบได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถทำวิจัยดังกล่าวได้ตรงจุดและมีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่องหลายปี จึงอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ ดังนั้นจึงตัดสินใจที่จะทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและใช้วิธีการวิจัยรูปแบบเป็นเครื่องมือในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบให้ดียิ่งขึ้นสำหรับนักศึกษาและผู้สนใจต่อไป โดยมีเนื้อหาที่จะกล่าวถึงในบทความนี้สี่ตอนคือ บทนำสู่การวิจัยรูปแบบ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรูปแบบ การวิจัยรูปแบบ: แนวคิดสู่การปฏิบัติ และท้ายสุดคือบทสรุปและการนำไปใช้

คำสำคัญ: แนวคิด; วิธีการ; วิจัยรูปแบบ; แนวทางการแก้ไข

ABSTRACT

Model construction or model development is a type of researches that students choose to conduct as dissertations in educational administration field or administrators in all levels use as research work for promotion evaluation. Based on the author's experiences as an advisor or a research evaluator, there are problems and misunderstanding related to the concept in many aspects, both research conducts and reports. So, it is high time to study and look for solutions on the matter to help model building researchers to understand the concept and apply the concept correctly to conduct the research in order to achieve better quality result. The author, as one of those people who are interested in the field for years,

would like to take parts to solve the problem again by reviewing the concepts and theories related to models, model construction or model development, and how to use researches as bases to construct or develop models for students and those who are interested in this type of research. The article covers four sections, including introduction to model research, understanding on models, model research: concept to practice, and finally, summary and implication.

Keywords: concepts, methods, model research, revised guidelines

บทนำ

คำว่า ‘รูปแบบ’ เป็นศัพท์เทคนิคทางวิชาการที่ผู้เขียนแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า ‘model’ ในการทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในปี 2537 และผู้เขียนเป็นนักเรียนปริญญาเอก[1] รุ่นแรกในสาขาวิชานี้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมีความกดดันหลายด้าน ทั้งด้านการเรียนรายวิชาเพราะมีหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 103 หน่วยกิต และด้านการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เพราะวิทยานิพนธ์ระดับนี้มีค่า 36 หน่วยกิต ซึ่งเป็น 3 เท่าของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท แต่สิ่งที่เป็นความกดดันมากที่สุด คือ อาจารย์ผู้สอนบอกว่า ‘คนที่เรียนจบปริญญาเอกต้องมี model เป็นของตนเอง’ ซึ่งในขณะนั้นก็ยังไม่มีความชัดเจนว่า ‘คำว่ามี model เป็นของตัวเอง’ หมายถึงอะไร แต่กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของผู้เขียนก็คือต้องมีคำว่า ‘model’ อยู่ในชื่อหรือหัวข้อของวิทยานิพนธ์ อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญของกลยุทธ์นี้ก็คือ ต้องทำความกระจ่างชัดก่อนว่า ‘model’ คืออะไร และจะใช้คำภาษาไทยว่าอย่างไร มีใครวิจัยเรื่องลักษณะนี้ไว้แล้วบ้าง เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ในประเทศไทยในช่วงนั้น ‘ยังไม่มีใครทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเกี่ยวกับการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ[2]’ มาก่อน และเท่าที่ค้นพบก็คือ มีงานวิจัยที่ใช้คำว่า ‘รูปแบบ’ อยู่ในชื่อเรื่อง 2-3 เล่ม เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท และลักษณะการวิจัยจะเป็นการศึกษาว่ารูปแบบที่เป็นอยู่ของเรื่องนั้นๆ เป็นแบบไหนและอย่างไร เป็นการศึกษาว่า ‘แนวการดำเนินงานเรื่องนั้นๆ’ เป็นอย่างไร เช่น สมมติว่างานวิจัยคือ ‘การศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพิเศษของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัด....’ ผลการวิจัยก็จะรายงานว่า (1) กิจกรรมพิเศษของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดมีอะไรบ้าง (2) ในแต่ละด้าน มีการดำเนินงานอย่างไร (3) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญมีอะไรบ้าง และมีเรื่องหนึ่งที่มีคำว่าพัฒนารูปแบบในหัวข้อวิทยานิพนธ์ (ธิดา พิทักษ์สินสุข อ้างในสมาน อัศวภูมิ, 2537) แต่เนื้อในเป็นการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาทั่วไปเท่านั้น อย่างไรก็ดีในขณะที่กำลังศึกษา

[1]รศ. ดร. อุทัย บุญประเสริฐ จะเรียกนักศึกษาระดับปริญญาเอกว่า ‘นักเรียนปริญญาเอก’ ซึ่งหมายถึงบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

[2] ในสมัยนั้นยังไม่มีอินเตอร์เน็ตให้สืบค้น

ค้นคว้าและหาข้อมูลว่าจะทำอย่างไรดี ผู้เขียนสอบได้ทุนฟูลไบร์ทเพื่อไปทำวิจัยนำร่องก่อนจะทำวิทยานิพนธ์จริงที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์ก วิทยาเขตเมืองบัฟฟาโล หรือที่รู้จักกันในนาม UB แต่จริงๆ แล้วชื่อเต็มคือ New York State University Buffalo Campus หรือ SUNY และที่ UB นั่นเองที่ผู้เขียนก็ได้อ่านดุษฎีนิพนธ์เล่มหนึ่งคือ “The Development of a Model to Link State Education Agencies and Local Education Agencies in Policy Formulation” (Acree,1974) ซึ่งเป็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์แสงแรกให้กับผู้เขียน แต่แหล่งอ้างอิงเพียงเล่มเดียวคงไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการทำวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์คงต้องแสวงหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมากกว่านี้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของบุญชม ศรีสะอาด (2533) ซึ่งทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ และบทความเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบของ Keeves (1988) และองค์ประกอบของรูปแบบในหนังสือของ Brown และ Moberg (1980) ผู้เขียนจึงตัดสินใจทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปบบโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด (สมาน อัศวภูมิ, 2537) ซึ่งตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐาน (Assumption) ที่ว่า ‘ถ้าจังหวัดมีอำนาจในการจัดการศึกษาเบ็ดเสร็จได้ด้วยตนเองแล้ว รูปแบบการบริหารการประถมศึกษาจะเป็นอย่างไร นี่คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการวิจัยพัฒนารูปแบบมากว่าสามสิบปี เพราะเห็นว่าการวิจัยรูปแบบเป็นเครื่องมือสำคัญของนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนาทุกคน จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และบทความนี้เป็นอีกก้าวหนึ่งของความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูป ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการวิจัยรูปแบบ ทั้งที่ได้ทำวิจัยด้วยตนเอง การเป็นที่ปรึกษางานวิจัยรูปแบบ การเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินวิจัยรูปแบบ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพก็พบว่ายังมีปัญหาที่ต้องทบทวนและแก้ไขอีกหลายอย่าง ดังกล่าวมาแล้วและที่จะนำเสนอต่อไป เพื่อให้การวิจัยรูปแบบมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการค้นพบกุญแจสำคัญที่จะไขข้อข้องใจและปัญหาเกี่ยวกับการวิจัยรูปแบบที่ผ่านมาได้อย่างตรงเป้าและมีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญที่จะนำเสนอในสี่ประเด็น คือ บทนำสู่การวิจัยรูปแบบ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรูปแบบ การวิจัยรูปแบบ: แนวคิดสู่การปฏิบัติ และท้ายสุดคือบทสรุปและการนำไปใช้ ดังจะได้นำเสนอต่อไป

ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ

ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มีสาระสำคัญที่จะนำเสนออยู่สามส่วนคือ ต้นเหตุความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จุดเปลี่ยนของความเข้าใจรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ และความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ ซึ่งมีเนื้อหาสาระดังนี้

ต้นเหตุความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

การค้นพบต้นเหตุความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ ซึ่งนำไปสู่แนวคิดใหม่เกี่ยวกับเรื่องนี้เริ่มต้นเมื่อประมาณสองปีที่แล้ว จากการได้กลับไปทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เคยใช้ใน

การทำวิทยานิพนธ์เมื่อ 30 กว่าปีที่แล้วอีกครั้ง เพราะมีความเข้าใจบางที่ยังไม่สะเด็ดน้ำและสร้างปัญหาหลายประการในช่วงที่ผ่านมา ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันนี้เรามีหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ศึกษาค้นคว้ามากขึ้น มีนักศึกษาและนักวิจัยสนใจทำวิจัยรูปแบบมากขึ้น แต่ทำไหมจึงยังมีปัญหาที่ยังถกเถียงและหาข้อสรุปกันไม่ได้ โดยเฉพาะสองปัญหาต่อไปนี้คือ (1) ปัญหาความสับสนกันระหว่าง **องค์ประกอบของรูปแบบ** (Components of a model) กับ **องค์ประกอบ** (Factors) ในการศึกษาปัจจัยหรือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และ (2) ปัญหาความไม่เข้าใจในความแตกต่างระหว่าง **องค์ประกอบของรูปแบบ** (Components of a model) กับ **องค์ประกอบเนื้อหาของรูปแบบ** (Components of a model essence) ซึ่งปัญหาเหล่านี้เรื่องนี้พอสรุปได้ดังนี้

ปัญหาความเข้าใจในมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

ต้นเหตุของปัญหาแรกนั้นน่าจะเกิดมาจากการแปลคำในภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ ‘factor กับ component’ ว่า ‘องค์ประกอบ’ เหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่สองคำนี้มีความหมายแตกต่างกันในเชิงมโนทัศน์ กล่าวคือ คำว่า Factor ในการวิเคราะห์ปัจจัย ‘Factor Analysis’ นั้นเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ใต้ตัวแปรในแต่ละปัจจัยซึ่งเป็นองค์ประกอบของทฤษฎีที่นำมาศึกษา (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560; สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล,วิจิตรวรรณา, และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์, 2551; Martin & Bridgmon,2012; Bollen, 1989; Brown, 2006; Kline, 2023) 2560; Martin & Bridgmon,2012; Bollen, 1989; Brown, 2006; และ Kline, 2023) ดังนั้นสิ่งที่นำมาวิเคราะห์คือปัจจัย (Factors) ไม่ใช่องค์ประกอบ (components) ของทฤษฎีที่นำมาศึกษา แต่เป็นปัจจัยที่สะท้อนองค์ประกอบของทฤษฎี จุดร่วมของการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวนี้กับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของ Acree (1974) บุญชม ศรีสะอาด (2533) หรือของสมาน อัศวภูมิ (2537) คือ ‘องค์ประกอบ (Components)’ ของตัวแปรที่นำมาศึกษา แต่นำมาใช้ในความหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน จึงเกิดความสับสนและเป็นปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น

ความแตกต่างระหว่างปัจจัยกับองค์ประกอบ

การศึกษาองค์ประกอบในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบแตกต่างจากการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis’ ที่กล่าวมาในย่อหน้าที่แล้วอย่างยิ่ง กล่าวคือ ‘การศึกษาองค์ประกอบ’ ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเป็นการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปว่า ‘องค์ประกอบของรูปแบบ’ ที่จะพัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนั้นๆ มีองค์ประกอบกี่ตัว และอะไรบ้างเท่านั้น ซึ่งอาจจะหาได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเดียว เหมือนกันกับที่ Acree (1974) หรือสมาน อัศวภูมิ (2537) ใช้ในการดำเนินการในการทำวิทยานิพนธ์ก็ได้ หรือจะทำแบบที่ชวนคิด มะเสนะ (2554) ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ กล่าวคือชวนคิด มะเสนะเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และหลังจากได้ชุดขององค์ประกอบจากการศึกษาวรรณกรรมแล้ว ชวนคิด มะเสนะ ก็ดำเนินการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบดังกล่าวอีกครั้งโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนที่จะสรุปแนะนำใช้เป็นองค์ประกอบของรูปแบบในการวิจัยต่อไป แต่การที่เข้าใจว่าการศึกษาองค์ประกอบในการวิเคราะห์ปัจจัยกับการศึกษาองค์ประกอบเพื่อพัฒนารูปแบบเป็นสิ่งเดียวกัน ก็จะนำวิธีการศึกษาองค์ประกอบและการวิเคราะห์ปัจจัย ซึ่ง

เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องใช้วิธีการทางสถิติขั้นสูงในการ จึงเป็นปัญหาดังกล่าวมาแล้ว แต่ปัญหานี้จะได้รับการแก้ไขในบทความนี้

ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทขององค์ประกอบ

ปัญหาที่สอง คือความสับสนและการแยกกันไม่ออกระหว่าง **องค์ประกอบของรูปแบบ** (Components of a model) กับ **องค์ประกอบเนื้อหาของรูปแบบ** (Components of a model essence) หรือที่ผู้เขียนเรียกว่า ‘องค์ประกอบหลักของรูปแบบ’ ปัญหานี้เกิดขึ้นเพราะเดิมที่นั้นคำว่า ‘องค์ประกอบของรูปแบบ’ ก็จะหมายถึงเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างหรือพัฒนาขึ้น เช่น วิทยานิพนธ์ของ Acree (1974) ที่วิจัยรูปแบบในการบูรณาการแนวปฏิบัติในการวางแผนระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาระดับมลรัฐกับหน่วยงานระดับท้องถิ่นเพื่อให้วางแผนสอดคล้องกัน ก็นำเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบคือ (1) กระบวนการพัฒนานโยบายของทั้ง 2 ระดับ (2) คณะทำงานพัฒนานโยบายภายในหน่วยงาน และ (3) คณะทำงานร่วมกันทั้งสองระดับในการพัฒนานโยบาย โดยแยกนำเสนอเป็นสองส่วนคือระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่นรวมเป็น 6 องค์ประกอบย่อย และงานวิจัยของบุญชุม ศรีสะอาด (2533) ที่วิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบในการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น ก็จะนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบเช่นกัน คือมี 2 องค์ประกอบ และ 7 กิจกรรม (หรือองค์ประกอบย่อย) ดังนี้คือ องค์ประกอบที่ 1 การเตรียมเค้าโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์ มี 5 กิจกรรม คือ (1) ทำแผนปฏิบัติงานวิจัย (2) ตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิง (3) ทำแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหมาย สมมติฐานในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และงานวิจัยที่ให้ผลสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัย (4) จำลองลักษณะของการเสนอผลการวิจัย และ (5) ตรวจสอบความพร้อมในการเสนอเค้าโครงการวิจัย ส่วนองค์ประกอบที่ 2 ขั้นเขียนรายงานการวิจัยนั้นมี 2 กิจกรรม คือ (6) ตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิง และ (7) ทำสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย และในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน (สมาน อัศวภูมิ) ซึ่งใช้งานวิจัยทั้งสองเรื่องดังกล่าวเป็นต้นแบบ จึงนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบเช่นกัน คือ ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ และเนื่องจากผู้เขียนใช้แนวทางการวิจัยทั้งสองเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นเป็นฐานในการออกแบบ ดังนั้นองค์ประกอบของรูปแบบจึงนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบเช่นกัน (สมาน อัศวภูมิ, 2537) ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ คือ การจัดองค์กรในการบริหาร การกำหนดนโยบายและแผน การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานการเงินและพัสดุ และการบริหารด้านการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน

ถ้าการทำวิจัยรูปแบบใช้วิธีการวิจัยและรายงานผลการวิจัยในแบบเดียวกันกับการวิจัยรูปแบบทั้งสามเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาความสับสนระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบกับองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบก็คงไม่เกิดขึ้น กล่าวคือผู้วิจัยรูปแบบก็นิยามองค์ประกอบของรูปแบบเฉพาะ ‘องค์ประกอบในส่วนที่เป็นเนื้อหา (Content area components)’ และรายงานผลการสร้างหรือพัฒนารูปแบบเฉพาะองค์ประกอบในส่วนที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบตามที่นิยามไว้ แต่ผู้วิจัยรูปแบบต้องกล่าวถึงเนื้อหาส่วนอื่นๆ ที่จะทำให้เห็น

ประโยชน์ของรูปแบบ หรือแนวทางในการนำใช้รูปแบบ เช่น กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของรูปแบบไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบไว้ในการทบทวนวรรณกรรม กล่าวถึงแนวทางในการประเมินผลการใช้รูปแบบไว้หลังจากนำเสนอตัวรูปแบบ และเสนอแนะแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ไว้ในการรายงานผลการวิจัย เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้เขียนจึงตั้งข้อสังเกตว่า 'ทำไมเราจึงไม่นิยามองค์ประกอบของรูปแบบให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมดที่จะช่วยทำให้เราเข้าใจรูปแบบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นในการเขียนบทความเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบในการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก (สมาน อัศวภูมิ, 2550) ผู้เขียนจึงเสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 7 องค์ประกอบ และแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2561(สมาน อัศวภูมิ, 2561) โดยการลดองค์ประกอบของรูปแบบเหลือ 5 องค์ประกอบคือ (1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (2) หลักการพื้นฐานของรูปแบบ (3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ [ซึ่งเป็นไปตามชื่อองค์ประกอบเนื้อหาของรูปแบบ] (4) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ และ (5) แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ แต่ข้อเสนอเหล่านี้ก็สร้างปัญหาใหม่ขึ้น คือ ความสับสนระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบและองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามปัญหานี้ก็จะได้รับการแก้ไขในบทความนี้เช่นกัน

บทสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ

จากปัญหาที่กล่าวถึงในตอนที่แล้วทำให้ผู้เขียนต้องย้อนกลับไปศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เคยใช้ในการทำวิทยานิพนธ์อีกครั้ง โดยเฉพาะบทความของ Keeves (1988) และที่ปรับปรุงใหม่และตีพิมพ์ในปี 2008 (Keeves, 2008) หนังสือของ Brown และ Moberg (1980), Bordens และ Abbott (2002) ตลอดจนหนังสือ งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมอีกหลายรายการ ดังที่อ้างถึงข้างต้น และหนังสือที่ได้รวบเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินงานแบบต่าง ๆ ของ Van Assen, Van den Berg และ Pietersma (2515) Lambert (1996) และ Evans (2013) ซึ่งทำให้ผู้เขียนค้นพบความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบที่แตกต่างจากที่เคยเข้าใจมาก่อน ดังนี้

จุดเปลี่ยนที่สำคัญเกิดขึ้นหลังจากที่อ่านบทความของ Keeves (2008) อีกหลายรอบ และสดุจตาประโยคสำคัญประโยคหนึ่งความว่า 'รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎีและทฤษฎีไม่ใช่รูปแบบ' ซึ่งทำให้ผู้เขียนฉุกคิดขึ้นมาว่า แล้วที่เราวิจัยรูปแบบที่ผ่านมานั้นเราทำวิจัยอะไร และผลการวิจัยเป็นรูปแบบหรือเป็นทฤษฎี แต่ Keeves ก็ไม่ได้อธิบายข้อสงสัยดังกล่าวไว้ อย่างไรก็ตามแนวคิด Keeves ดังกล่าวสอดคล้องกับ Bordens และ Abbott (2003) ซึ่งกล่าวไว้ว่าทฤษฎีไม่ใช่รูปแบบ และขยายความว่าทฤษฎีเกี่ยวกับหนึ่งๆ อาจจะมีหลายรูปแบบความคิด และแต่ละรูปแบบก็มีวิธีการตรวจสอบแตกต่างกัน แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าหมายความว่าอย่างไร จนกระทั่งผู้เขียนได้อ่านหนังสือที่รวบรวมเกี่ยวกับ Models หรือ รูปแบบของนักวิชาการอีกหลายเล่ม เช่น หนังสือของ Van Assen, Van den Berg & Pietersma (2515); Lambert (1996); และ Evans (2013) จึงได้ข้อสรุปว่าทฤษฎีไม่ใช่รูปแบบเพราะสิ่งที่นักวิชาการแต่ละคนเสนอไว้นั้นก็เป็น 'รูปแบบหนึ่งของทฤษฎี' เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการในแบบของ Maslow ที่เรียกกว่าทฤษฎีลำดับฐานความต้องการของมนุษย์ (Gordon, 1996) ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของทฤษฎีที่บรรยายเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

หรือทฤษฎีความความต้องการของ McCleland (Schermerhorn, Hunt, & Osborn, 1994) ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นข้อสรุปก็คือสิ่งที่นักทฤษฎี หรือนักวิจัยสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้นคือ ‘ทฤษฎี’ ไม่ใช่ ‘รูปแบบ’ แต่ทฤษฎีที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเป็นอีก ‘รูปแบบหนึ่ง’ ของทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ นั่นเอง

ข้อค้นพบข้างต้นทำให้ได้ความกระจ่างต่อเนื่องคือ การต้นพบวิธีการแบ่งประเภทของรูปแบบใหม่ว่ามี 3 แบบคือ รูปแบบเชิงทฤษฎี รูปแบบเชิงปฏิบัติ และรูปแบบเชิงกายภาพ ซึ่งรูปแบบแต่ละอย่างคือแบบจำลองของสิ่งนั้นๆ กล่าวคือ รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theory oriented model) เป็นแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรยาย อธิบาย หรือทำนายปรากฏการณ์นั้นๆ ส่วนรูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practice oriented model) เป็นแบบจำลองของแนวปฏิบัติในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแนวทางแก้ปัญหา หรือพัฒนาการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนรูแบบเชิงกายภาพ (Physic oriented model) เป็นแบบจำลองที่เป็นต้นแบบทางกายภาพของสิ่งต่างๆ เพื่อนำเสนอเป็นตัวอย่าง หรือภาพจำของสิ่งนั้น ๆ (สมาน อัศวภูมิ, 2567) อย่างไรก็ตามในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะ ‘รูปแบบเชิงทฤษฎี กับรูปแบบเชิงปฏิบัติ’ ซึ่งเป็นกุญแจดอกสำคัญในการไขปริศนาความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบของผู้เขียนมากกว่า 30 ปี ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ

จากปัญหาและข้อค้นพบที่สำคัญดังกล่าวมาข้างต้นทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบเปลี่ยนไป กล่าวคือ ‘สิ่งที่นักวิชาการ หรือนักวิจัยรูปแบบสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้นคือ ‘ทฤษฎี (กรณีที่เป็นรูปแบบเชิงทฤษฎี) หรือแนวปฏิบัติ (กรณีที่เป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ)’ ไม่ใช่ ‘รูปแบบ’ แต่การที่เราเรียกสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นว่า ‘รูปแบบ’ เพราะสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นแต่ละครั้งนั้นเป็น ‘รูปแบบหนึ่งของทฤษฎี (รูปแบบเชิงทฤษฎี) หรือรูปแบบหนึ่งของแนวปฏิบัติ (รูปแบบเชิงปฏิบัติ)’ ดังนั้นเป้าหมายในการสร้างหรือพัฒนาจึงเป็น ‘ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติ’ ไม่ใช่รูปแบบ และบนฐานของความเข้าใจดังกล่าวนี้นักวิชาการ หรือนักวิจัยรูปที่จะสร้างหรือพัฒนารูปแบบนั้นต้องเลือกก่อนว่าจะพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎี หรือรูปแบบเชิงปฏิบัติ เพราะรูปแบบทั้งสองแบบนี้มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน มีวิธีการสร้างหรือพัฒนาแตกต่างกัน และการนำเสนอผลการสร้างหรือพัฒนาแตกต่างกัน แต่ก่อนจะกล่าวถึงการวิจัยรูปแบบแนวใหม่ต่อไป ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบเชิงทฤษฎี และรูปแบบเชิงปฏิบัติก่อนดังนี้

รูปแบบเชิงทฤษฎี

ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ตอนที่ผู้เขียนทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเมื่อสามสิบปีที่แล้วนั้น หนังสือหรือบทความที่เขียนเกี่ยวกับรูปแบบมีค่อนข้างจำกัด งานเขียนส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบเชิงทฤษฎีเป็นหลัก เช่น บทความของ Keeves (1988 อ้างในสมาน อัศวภูมิ, 2537) ซึ่งนิยามรูปแบบไว้ว่าเป็นสมมติฐานเชิงโครงสร้างที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ (elements) ชุดของสมมติฐานเหล่านี้อาจจะพัฒนาขึ้นจากการหยั่งรู้ การทบทวนงานที่ศึกษามาก่อน หรือจากทฤษฎี ซึ่งนำเสนอเพื่อการตรวจสอบและยืนยัน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ Analogue Model (รูปแบบเชิงอุปมาอุปไมย) Semantic Model

(รูปแบบเชิงสื่อสารหรือการบรรยาย) Mathematical Model (รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์) และ Causal Model (รูปแบบสัมพันธ์เชิงสาเหตุ) และอธิบายว่ารูปแบบคือทฤษฎีเบื้องต้นที่รอการพิสูจน์นั่นเอง และถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็นไปตามข้อเสนอก็จะกลายทฤษฎี

ในช่วงทำวิทยานิพนธ์อยู่นั้นผู้เขียนเข้าใจว่า model หรือรูปแบบก็คือรูปแบบ ไม่ได้แยกว่าแบบไหนเป็นรูปแบบเชิงทฤษฎี และแบบไหนเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ เพราะยังไม่เคยมีใครกล่าวถึงรูปแบบเชิงปฏิบัติมาก่อน และตอนนั้นผู้เขียนเข้าใจว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นรูแบบเชิงสื่อสารหรือการบรรยาย (Semantic Model) ตามแนวคิดของ Keeves แต่หลังจากมีความเข้าใจมากขึ้นจึงพบว่ารูปแบบเชิงสื่อสารหรือการบรรยายดังกล่าวนั้นเป็นทฤษฎีที่ใช้ภาษาเป็นหลักในนำเสนอทฤษฎีเช่นเดียวกันกับทฤษฎีลำดับฐานความต้องการของมนุษย์ หรือ Hierarchy of Needs ของ Maslow (Gordon, 1996) หรือทฤษฎีสองปัจจัย หรือ Two-factor Theory ของ Herzberg (Schermerhorn, Hunt, & Osborn, 1994) ส่วนรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน (สมาน อัศวภูมิ, 2537) หรือของ Acree (1974) หรืองานวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด (2533) เป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ[3] ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

วัตถุประสงค์หลักของรูปแบบเชิงทฤษฎี หรือทฤษฎีรูปแบบหนึ่งนั้น คือเพื่อบรรยาย อธิบาย หรือทำนายปรากฏการณ์ กล่าวคือ ถ้ารูปแบบเชิงทฤษฎีที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นในการวิจัยนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายประสงค์ก็จะมุ่งการบรรยายปรากฏการว่าคืออะไรและเป็นอย่างไรเป็นหลัก ขณะที่รูปแบบเชิงทฤษฎีเพื่ออธิบายปราฏการณ์นั้น นอกเหนือจากการบรรยายปรากฏการณ์แล้วยังอธิบายความสัมพันธ์ของชุดตัวแปรหรือองค์ประกอบของทฤษฎีที่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกันและกันด้วยว่าเป็นมีความสัมพันธ์กันในแบบไหนและอย่างไร ส่วนรูปแบบเชิงทฤษฎีเพื่อทำนายปรากฏการณ์นั้น นอกจากจะบรรยายปรากฏการณ์และอธิบายปรากฏการณ์แล้ว ยังระบุทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาว่าตัวแปรใดส่งผลต่อตัวแปรใด ซึ่งจะเป็นการกำหนดว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรทำนาย หรือตัวแปรพยากรณ์ (Predictor Variables) และตัวแปรใดเป็นตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variables) หรือตัวแปรที่ถูกทำนาย ซึ่งมีชื่อเรียกอีกแบบหนึ่งว่าตัวแปรตาม (Dependent Variables) นั่นเอง

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎีนั้นจะใช้วิธีการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีที่จะนำเสนอในบทความนี้หรือใช้วิธีการวิจัยทฤษฎีดังเสนอไว้ในบทความของ Keeves หรือนักวิชาการอื่นๆ ที่เขียนเกี่ยวกับการสร้างและตรวจสอบทฤษฎี ซึ่งจะรวมถึงวิธีการวิเคราะห์ปัจจัยแบบต่างๆ วิธีการวิจัยทฤษฎีฐานราก การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย การศึกษาอนาคตภาพ การวิจัยปฏิบัติการ และอื่น ๆ ทำนองนี้ได้

รูปแบบเชิงปฏิบัติ

จากแนวคิดที่นำเสนอไปข้างต้นผู้อ่านคงเข้าใจแล้วว่ารูปแบบเชิงทฤษฎีเป็นแบบไหน และอย่างไร ตอนนี้ลองมาทำความเข้าใจกันต่อว่ารูปแบบเชิงปฏิบัตินั้นเป็นแบบไหนและอย่างไร ต่างจากรูปแบบเชิงทฤษฎี

[3] จริงๆ แล้วผู้เขียนแบ่งรูปแบบออกเป็น 3 ลักษณะคือรูปแบบเชิงทฤษฎี รูปแบบเชิงปฏิบัติ และรูปแบบเชิงกายภาพ ซึ่งหมายถึงรูปแบบที่เป็นวัตถุธาตุ ทั้งมีชีวิต เช่น บุคคลคนต้นแบบ นางแบบ หรือไม่ชีวิต เช่น หมู่บ้านตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ หรือสื่อการเรียนการสอนที่เป็นต้นแบบ เป็นต้น แต่ไม่ค่อยมีการนำมาใช้ในการวิจัยรูปแบบ จึงไม่นำมากล่าวถึงในบทความนี้

อย่างไร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบ อย่างไรก็ดีผู้เขียนกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ตอนที่ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด” (สมาน อัศวภูมิ, 2537) นั้นผู้เขียนยังไม่รู้ว่ารูปแบบมีสองลักษณะ คือรูปแบบเชิงทฤษฎีกับรูปแบบเชิงปฏิบัติ แต่หลังจากมีประสบการในการวิจัยเรื่องนี้มากขึ้น โดยฉพาะหลังจากได้อ่านงานเขียนทางวิชาการและหนังสือที่นักวิชาการที่ได้รวบรวมรูปแบบซึ่งมีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติมากขึ้น เช่น หนังสือที่เขียนโดย Van Assen, Van den Berg และ Pietersma (2515) Lambert (1996) และ Evans (2013) เป็นต้น จึงพบว่ารูปแบบเหล่านี้มีลักษณะแตกต่างจากรูปแบบเชิงทฤษฎีอย่างเห็นได้ชัด และมีวัตถุประสงค์ต่างกัน กล่าวคือ รูปแบบเชิงปฏิบัติมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ขณะที่รูปแบบเชิงทฤษฎีนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการบรรยาย อธิยาย หรือทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นองค์ประกอบของรูปแบบเชิงปฏิบัติจึงจะประกอบขึ้นด้วยชุดของแนวทางหรือวิธีการดำเนินงาน หรือการแก้ปัญหาใน ‘รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง’ ดังนั้นผู้เขียนจึงเรียกแนวทางหรือวิธีการในลักษณะนี้ว่า ‘รูปแบบเชิงปฏิบัติ’ เช่นรูปแบบเชิงปฏิบัติของ Acree (1974) หรืองานวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด, 2533) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ผู้เขียนนำมาใช้เป็นตัวแบบความคิดในทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง ‘*การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด*’ (สมาน อัศวภูมิ, 2537) ส่วนรูปแบบเชิงปฏิบัติทางการบริหารที่คุ้นเคยกันดี คือกระบวนการบริหารตามแนวคิดวงจรคุณภาพของ Deming ที่รู้จักกันในนาม PDCA (Rao, Carr, Kopp, Martin, Rafii, & Schelsinger, 1996) ที่ประกอบด้วย P หรือ Plan (แผน) D หรือ Do (ดำเนินการ) C หรือ Check (ตรวจสอบ) และ A หรือ Act (ดำเนินการต่อ) และรูปแบบที่รวบรวมไว้ในหนังสือของ Van Assen, Van den Berg และ Pietersma (2515) Lambert (1996) และ Evans (2013) เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีกับรูปแบบเชิงปฏิบัติที่สำคัญคือรูปแบบเชิงทฤษฎีจะนำเสนอตัวแบบเชิงแนวคิดเพื่อบรรยาย อธิยาย หรือทำนายปรากฏการณ์เพื่อความเข้าใจและการประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านั้น ส่วนรูปแบบเชิงปฏิบัติจะมุ่งเน้นว่าจะดำเนินการในเรื่องนั้นๆ อย่างไร แต่ในการนำเสนอสาระของรูปแบบทั้งสองแบบก็ต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือรูปแบบเชิงทฤษฎีมุ่งความเข้าใจในรูปแบบที่นำเสนอ ส่วนการนำความเข้าใจไปประยุกต์ใช้เป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง ส่วนรูปแบบเชิงปฏิบัติมุ่งการให้แนวทางในการนำใช้รูปแบบนั้นๆ ในการดำเนินงาน แต่การสื่อสารเพื่อให้เข้าใจรูปแบบทั้งสองลักษณะดังกล่าวก็ต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร แต่ความแตกต่างกันคือรูปแบบเชิงทฤษฎีมุ่งเข้าใจสาระของทฤษฎีที่นำเสนอ ส่วนรูปแบบเชิงปฏิบัติมุ่งการนำใช้วิธีการรที่นำเสนอในรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานนั่นเอง ดังจะได้ขยายความต่อไป

การวิจัยรูปแบบ: แนวคิดสู่การปฏิบัติ

การวิจัยรูปแบบ หรือการใช้กระบวนการวิจัยในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะได้มาซึ่งรูปแบบที่ต้องการ แต่หลายกรณีเราจะเห็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบโดยไม่ใช้วิธีการวิจัย อย่างไรก็

ตามการสร้างหรือการพัฒนารูปแบบที่กล่าวถึงในบทความนี้จะหมายถึงการใช้กระบวนการวิจัยเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติในการวิจัยรูปแบบต่อไปนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรได้ทำความเข้าใจแนวคิดที่เป็นปัญหาในการวิจัยรูปแบบอีกสองคำคือ ‘การสร้างและการพัฒนารูปแบบ’ ก่อน เนื่องจากมีความเข้าใจว่า ‘การสร้างใช้กับสิ่งที่ยังไม่มีมาก่อน ส่วนการพัฒนานั้นเป็นการทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น’ แต่จริงๆ แล้ว ‘การสร้าง’ เป็นเพียงกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นว่ามีการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดขึ้น เช่น การสร้างบ้าน การสร้างโบสถ์ ดังนั้นการสร้างจึงไม่จำกัดอยู่ที่ว่าสร้างใหม่หรือสร้างต่อ ส่วนคำว่า ‘การพัฒนา’ การเป็นเพียงกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นว่ามีอะไรบางอย่างพัฒนาขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวอาจจะพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือพัฒนาจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสิ่งที่สร้างใหม่หรือพัฒนาขึ้นใหม่ อาจจะเป็นสิ่งใหม่ หรือพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นก็ได้ และประเด็นที่กังวลใจที่สุดคือมีความพยายามที่จะเชื่อมโยง ‘คำว่าการพัฒนากับนวัตกรรม และคำว่าการพัฒนากับการทดลอง’ ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้เป็นปัญหาต่อการวิจัยรูปแบบอย่างยิ่งกล่าวคือ การที่เชื่อมโยงคำว่าการพัฒนากับนวัตกรรมนั้นมีการนำใช้มากในการทำผลงานวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าใจว่า ‘การพัฒนาเชื่อมโยงกับนวัตกรรม’ จะชี้ว่าผู้ที่จะทำผลงานระดับเชี่ยวชาญ (ซี 9) นั้น ชื่องานวิจัยต้องมีคำว่า ‘การพัฒนารูปแบบ’ ด้วยจึงจะถือว่าเป็นผลงานที่สร้างนวัตกรรม ซึ่งความจริงแล้ว ‘เป็นนวัตกรรม หรือไม่เป็นนวัตกรรม อยู่ที่ผลผลิตที่สร้าง’ ไม่ได้อยู่ที่ชื่อเรื่อง และการวิจัยรูปแบบเป็นการพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่แล้ว จะมีคำว่า ‘การพัฒนา หรือไม่มีคำว่าการพัฒนาอยู่ในชื่อวิจัย’ ก็ตาม และที่น่ากังวลใจที่สุดก็คือมีผู้ทรงคุณวุฒิบางคนยืนยันว่า ถ้าชื่องานวิจัยมีคำว่า ‘การพัฒนา’ ต้องมีการทดลองใช้รูปแบบด้วย ซึ่งความจริงแล้วจะมีการทดลองหรือไม่ทดลองใช้รูปแบบนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับชื่องานวิจัย แต่จะขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปแบบว่าสามารถทดลองใช้ได้หรือไม่ และมีข้อจำกัดอย่างอื่นหรือไม่ต่างหาก ดังนั้นจึงฝากประเด็นเหล่านี้ไว้พิจารณา ส่วนสาระสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยรูปแบบนั้นมีสาระที่จะนำเสนอ 4 ประเด็น คือจุดเริ่มต้นและปลายทางของการวิจัยรูปแบบ การวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎี การวิจัยรูปแบบเชิงปฏิบัติ และองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

จุดเริ่มต้นและปลายทางของการวิจัยรูปแบบ

คำถามแรกที่นักวิจัยรูปแบบต้องตอบคือ ‘ทำไมจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูแบบใหม่’ ซึ่งเป็นคำถามพื้นฐานของการวิจัยทุกแบบ เพราะการวิจัยเป็นวิธีการหนึ่งในการหาคำตอบ เพียงคำถามในการวิจัยรูปแบบนั้นจะเกี่ยวข้องกับรูปแบบเท่านั้น และคำถามถัดไปก็คือรูปแบบที่จะตอบคำถามดังกล่าวนั้นเป็นรูปแบบเชิงทฤษฎี หรือรูปแบบเชิงปฏิบัติ ซึ่งจุดแบ่งที่สำคัญคือ ถ้าคำถามที่ถามนั้นต้องการคำตอบเชิงแนวคิดหรือคำอธิบาย รูปแบบที่จะวิจัยคือรูปแบบเชิงทฤษฎี แต่ถ้าคำตอบเป็นแนวงานในการดำนการอย่างใดอย่างหนึ่ง รูปแบบที่จะวิจัยจะเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ และปลายทางขอการวิจัยก็เป็นรูปแบบที่เลือกเป็นทางเลือกในการวิจัยแต่ละครั้งนั่นเอง ส่วนวิธีการและการออกแบบการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละแบบนั้นจะได้กล่าวถึงต่อไป นี่คือจุดเริ่มต้นและปลายทางของการวิจัยรูปแบบแนวใหม่

การวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎี

นักทฤษฎีและนักวิจัยรูปแบบรู้จักและนำใช้กระบวนการวิจัยแบบต่างๆ ในการพัฒนาทฤษฎีมาเกือบศตวรรษแล้ว แต่รู้จักและนำใช้วิธีการดังกล่าวเป็นเพียงวิธีการวิจัยแบบหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่วิธีการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีตามที่เสนอไว้ในบทความนี้ เช่น การวิจัยฐานราก (Glaser & Strauss, 1967) การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Garson,2013) การวิจัยอนาคตภาพ (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2546) และการศึกษาความสัมพันธ์แบบต่างๆ (Airy, Jacobs, Razavieh & Sorensen, 2006) แต่ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการวิจัยเหล่านี้เป็นวิธีวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีอีกแบบหนึ่งด้วย ดังจะได้นำเสนอต่อไป

การวิจัยฐานราก *(Grounded Theory Research)* เป็นวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีจากสภาพที่เป็นอยู่สู่การนำเสนอข้อค้นพบในเชิงทฤษฎี ซึ่งอาจจะจบด้วยการนำเสนอทฤษฎี หรือมีการประเมินทฤษฎีที่สร้างขึ้นด้วยก็ได้

การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (*Delphi Technique Research)* เป็นวิธีวิจัยเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการสำรวจความเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิสอง หรือสามรอบ และใช้วิธีการทางสถิติที่เรียกว่า ‘Quartile range’ เป็นวิธีการในการสกัดและจัดกลุ่มความคิดเกี่ยวกับประเทศที่ศึกษา ซึ่งก็เป็นทฤษฎีอีกลักษณะหนึ่งนั่นเอง

การวิจัยอนาคตภาพ *(EDFR หรือ Ethnographic Delphi Futures Research)* ใช้เทคนิคเดียวกันกับเดลฟาย แต่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ในอนาคต โดยศึกษาความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงเป็นการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีอีกลักษณะหนึ่งด้วยเช่นกัน

การศึกษาความสัมพันธ์แบบต่างๆ *(Association Research)* เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป มีหลายวิธี ตั้งแต่การศึกษาสหสัมพันธ์ทั่วไป การศึกษาปัจจัยเชิงสำรวจ การศึกษาปัจจัยเชิงยืนยัน และการศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง เป็นต้น ที่ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการวิจัยเหล่านี้เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีอีกแบบหนึ่งนั้น เพราะทุกวิธีการวิจัยเหล่านี้ ต่างก็เริ่มต้นจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งก็คือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา และจบลงด้วยการตรวจสอบทฤษฎีในภารสนามโดยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ หรือการทดลองใช้รูปแบบเชิงทฤษฎีที่สร้างขึ้น จึงเป็นวิธีการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีอีกแบบหนึ่งตามทัศนะของผู้เขียน นอกจากวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีนักวิชาการหลายท่าน เช่น Creswell (2009) เสนอวิธีการวิจัยแบบพหุวิธีในการสร้างและตรวจสอบทฤษฎี ซึ่งผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยรูปแบบ เรียกว่าการวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะ (Multiphase Mixed Method Research) ดังนี้

การวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะ วิธีการวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่ง (สมาน อัศวภูมิ, 2567) ซึ่งอาจจะเป็นพหุระยะแบบ 2 หรือ 3 หรือ 4 ระยะก็ได้ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในตอนถัดไป) เช่น ถ้าผู้วิจัยเลือกวิธีการวิจัยแบบพหุระยะแบบ 2 ระยะ ผู้วิจัยอาจจะกำหนดระยะที่ 1 เป็นระยะการศึกษาข้อมูลประกอบการพัฒนารูปแบบ กับระยะที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบและประเมินรูปแบบ ซึ่งแต่ละระยะอาจจะดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1.2 สำรวจสภาพและปัญหาในกลุ่มเป้าหมายตามองค์ประกอบของรูปแบบ และ ขั้นตอนที่ 1.3 ศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการสร้างรูปแบบ ส่วนระยะที่สองอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 2.2 ปรับปรุงรูปแบบ และ ขั้นตอนที่ 2.3 ประเมินรูปแบบ การวิจัยแบบพหุระยะนี้น่าจะเหมาะสมกับการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีขั้นต้น คือทฤษฎีเชิงบรรยาย ส่วนการวิจัยรูปแบบเชิงปฏิบัติในช่วงที่ผ่านมานั้นมีนำใช้รูปแบบพหุวิธีหลายระยะนี้เป็นหลัก ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

การวิจัยรูปแบบเชิงปฏิบัติ

เดิมนั้นนักวิชาการและนักวิจัยไม่ได้แยกการรูปแบบและวิจัยรูปแบบออกเป็นรูปแบบเชิงทฤษฎีและรูปแบบเชิงปฏิบัติ แต่กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบแบบเหมารวม โดยมีหลักในการแยกกันโดยพฤติกรรมว่ารูปแบบเชิงทฤษฎี คือ ‘ทฤษฎี’ ส่วนแนวทางหรือวิธีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งคือ ‘รูปแบบ’ แต่หลังจากมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบในประเทศไทยมากขึ้น จึงเกิดความสับสนกันระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีกับรูปแบบเชิงปฏิบัติดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อ ‘ต้นเหตุความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน’ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และในบทความนี้ผู้เขียนจึงแยกรูปแบบเชิงทฤษฎีกับรูปแบบเชิงปฏิบัติออกจากกันเพราะรูปแบบทั้งสองลักษณะมีฐานคิดและการนำใช้ที่แตกต่างกัน ในตอนที่แล้วผู้เขียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบเชิงทฤษฎีไปแล้ว และตอนนี้จะกล่าวถึงรูปแบบเชิงปฏิบัติ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. ประการแรก รูปแบบเชิงปฏิบัติเป็นการนำเสนอชุดของแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการนำใช้ หรือประยุกต์ใช้หลักการ ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ และมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้นๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการประเมินผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบดังกล่าว และเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การนำใช้รูปแบบดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จ (สมาน อัศวภูมิ, 2561) ด้วยหลักคิดดังกล่าวองค์ประกอบของรูปแบบเชิงปฏิบัติจึงควรประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (2) หลักการหรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างรูปแบบ (3) แนวปฏิบัติในการดำเนินงานตามรูปแบบ (4) แนวทางในการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำใช้รูปแบบ และ (5) เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การนำใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ

2. ประการที่สอง กระบวนการพัฒนารูปแปแบบเชิงปฏิบัตินั้นโดยทั่วไปจะใช้ (1) กระบวนการวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะ หรือ (2) ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วในตอนที่แล้ว เพียงแต่เนื้อหาในการพัฒนาเปลี่ยนจากการพัฒนาทฤษฎี เป็นการพัฒนาแนวปฏิบัติในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

2.1 กระบวนการวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะ

กระบวนการวิจัยแบบพหุวิธีหลายระยะเป็นวิธีการหลักที่นำใช้ในการพัฒนารูปแบบเชิงปฏิบัติ มี 3 แบบ (สมาน อัศวภูมิ, 2561) ดังนี้

2.1.1 วิธีวิจัยแบบพหุวิธีแบบสองระยะ เป็นการวิจัยรูปแบบที่แบ่งระยะในการวิจัยออกเป็น 2 ระยะคือระยะการศึกษาข้อมูลประกอบการพัฒนารูปแบบ กับระยะการสร้างรูปแบบและประเมินรูปแบบ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

2.1.2 วิธีวิจัยแบบพหุวิธีแบบสามระยะ เป็นการวิจัยรูปแบบที่แบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งอาจแบ่งระยะไว้ดังนี้คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบจากการทบทวนวรรณกรรม 1.2 การตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 1.3 การสรุปผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ ระยะที่ 2 การสร้างและปรับปรุงรูปแบบ ประกอบด้วย 2.1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางในการสร้างรูปแบบ 2.2 การร่างรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2.3 การประเมินร่างรูปแบบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบ และ 2.4 การปรับปรุงรูปแบบ และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ ซึ่งอาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประเมินโดยวิธีการประชุมองค์ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือการประเมินโดยผู้ใช้รูปแบบ หรือผสมผสานกันหลายวิธี หรือใช้วิธีอื่นๆ ที่เหมาะสมก็ได้

2.1.3 วิธีวิจัยแบบพหุวิธีแบบสี่ระยะ เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบที่อาจจะเพิ่มวิธีการนำรูปแบบไปทดลองใช้ ถ้ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นไปได้ในการนำไปทดลองใช้ ซึ่งอาจจะทดลองเต็มรูปแบบหรือกึ่งการทดลอง หรือทดลองใช้บางส่วนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และเงื่อนไขข้อจำกัดอื่นๆ อย่างไรก็ดี หากมีการออกแบบให้มีการทำลองใช้รูปแบบด้วยนั้นควรดำเนินการก่อนประเมินรูปแบบ เพราะผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบนั้นผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบอีกทีก่อนที่จะมีการประเมินรูปแบบอีกครั้งก่อนการรายงานผลการวิจัยพัฒนารูปแบบต่อไป และควรนำผลการทดลองใช้รูปแบบไปรายงานเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานผลการประเมินรูปแบบด้วย จะทำให้การประเมินผลรูปแบบมีความสมบูรณ์ยิ่ง

2.2 การประยุกต์ใช้วิธีการพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎี

ผู้วิจัยอาจจะประยุกต์ใช้วิธีการพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมาใช้กับการพัฒนารูปแบบเชิงปฏิบัติได้ เพียงแต่เปลี่ยนตัวแปรในการวิจัยจาก ‘องค์ประกอบเชิงทฤษฎีมาเป็นองค์ประกอบเชิงปฏิบัติ’ ยกเว้นวิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์แบบต่างๆ เพราะตัวแปรที่นำมาวิจัยในลักษณะนี้ควรเป็นตัวแปรเชิงทฤษฎีที่ต้องมีการทบทวนวรรณกรรมและมีการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีที่สมบูรณ์ ขณะที่รูปแบบเชิงปฏิบัตินั้นเป็นการประยุกต์ใช้หลักการและทฤษฎีเป็นหลัก ส่วนการวิจัยทฤษฎีฐานราก การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย และการวิจัยอนาคตภาพนั้น เป็นวิธีการวิจัยรูปแบบเชิงทฤษฎีเชิงบรรยาย จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบเชิงปฏิบัติ จึงประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ เพียงแต่เปลี่ยนเนื้อหาการวิจัยจากเนื้อหาเชิงทฤษฎีเป็นเนื้อหาเชิงปฏิบัตินั่นเอง เช่น สมมติว่าผู้วิจัยจะนำใช้เทคนิคเดลฟายในการพัฒนารูปแบบเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยก็จะพัฒนาองค์ประกอบในการบริหา รงานวิชาการที่เป็นวิธีการดำเนินงานวิชาการแต่ละองค์ประกอบ เช่น การวางแผนงานวิชาการ ก็จะกล่าวถึงวิธีการวางแผนงานวิชาการว่าจะทำอะไร อย่างไร โดยใคร และอย่างไร ซึ่งแนวทางการดำเนินงานวิชาการด้านการวางแผนงานวิชาการก็จะเป็น ‘แนวปฏิบัติในการวางแผนงานวิชาการ’ ไม่ใช่ทฤษฎีการวางแผนงานวิชาการ ส่วนกระบวนการวิจัยก็จะดำเนินการไปตามขั้นตอนและวิธีการของเทคนิคเดลฟาย และผลการวิจัยก็จะเป็นรูปแบบการดำเนินงานในการบริหารงานวิชาการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั่นเอง

3. ประการสุดท้ายคือ การประเมินรูปแบบเชิงปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นอาจจะใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง หรือการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ หรือการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือประเมินโดยผู้ใช้ หรือหลายลักษณะประกอบกัน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการวิจัย เช่น รูปแบบนั้นเอื้อต่อการทดลองไหม มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการ หรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ หรือกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้หรือไม่ อย่างไรก็ตามการพัฒนารูปแบบทุกรูปแบบก็ควรจบและสรุปด้วยการประเมินรูปแบบ ส่วนจะเป็นวิธีไหน และอย่างไรก็เป็นไปตามเงื่อนไขและระดับการยอมรับได้ของผลการวิจัยนั้น แต่ผู้เขียนไม่ค่อยเห็นด้วยที่จะนำรูปแบบเชิงปฏิบัติด้วยวิธีการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์แบบต่างๆ เพราะวิธีการดังกล่าวเหมาะสมกับการตรวจสอบรูปแบบเชิงทฤษฎีมากกว่า ดังกล่างมาแล้วข้างต้น

องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบเป็นหัวใจของการวิจัยรูปแบบ แต่ขณะเดียวกันเป็นเป็นตัวสร้างปัญหามากที่สุดเช่นเดียวกัน ประการแรกคือควาเหมือนและความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบซึ่งแปลมาจาก ‘Component กับ Factor’ ซึ่งเชื่อว่าปัญหาดังกล่าวนี้ได้รับการแก้ไขแล้วในบทความนี้ ส่วนปัญหาประการที่สองคือ คำว่า ‘องค์ประกอบของรูปแบบ’ นั้นหมายถึงอะไรกันแน่ ผู้เขียนเชื่อว่าความเข้าใจความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบที่แปลว่าจาก Component กับ Factor นั้นน่าจะเป็นพื้นฐานในการเข้าใจคำว่า ‘องค์ประกอบของรูปแบบ’ มากขึ้น แต่ยังมีประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมดังนี้

ประการแรก คำว่าองค์ประกอบของรูปแบบในนิยามของการวิจัยรูปแบบจะหมายถึงตัวแปรที่กำหนดให้เป็นส่วนประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ไม่ว่ารูปแบบนั้นจะเป็นรูปแบบเชิงทฤษฎี เช่น ทฤษฎีลำดับฐานความต้องการของ Maslow (Gordon, 1996) ซึ่งมีอยู่ 5 องค์ประกอบ หรือรูปแบบเชิงปฏิบัติ เช่น วงจรคุณภาพของ Deming (Rao & Others, 1996) ซึ่งมีอยู่ 4 องค์ประกอบ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งผู้อ่านคงมีข้อสังเกตว่าตัวอย่างรูปแบบทั้งสองดังกล่าวไม่มีองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้เหมือนที่สมาน อัศวภูมิ (2561) เสนอไว้เลย ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายแล้วว่า แม้ว่าผู้เสนอทฤษฎีจะไม่ได้ระบุองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ แต่ก็จะกล่าวถึงทั้งสามเรื่องไว้ในส่วนใดส่วนหนึ่งของการนำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบเหล่านั้น เพียงแต่ไม่ได้กำหนดให้เนื้อหาส่วนนั้นเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ ส่วนหลักการหรือทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานคิดในการออกแบบรูปแบบที่พัฒนาขึ้นก็จะนำเสนอไว้ในรูปแบบอยู่แล้ว แต่ในฐานผู้วิจัยรูปแบบก็ต้องศึกษาและนำใช้หลักการหรือทฤษฎีที่เป็นฐานคิดของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ดังนั้นเพื่อให้นักวิจัยรูปแบบได้ตระหนักถึงเนื้อหาส่วนประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ส่วนนี้ ผู้เขียนจึงเสนอให้องค์ประกอบของรูปแบบเชิงปฏิบัติมี 5 องค์ประกอบ และให้นำองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบไปเสนอไว้ในองค์ประกอบของรูปแบบที่เรียกว่า ‘องค์ประกอบหลักของรูปแบบ’ โดยให้เปลี่ยนชื่อองค์ประกอบหลักตามเนื้อหาของรูปแบบ เช่น ถ้ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นคือ ‘รูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน’ องค์ประกอบหลักของรูปแบบนั้นก็จะเปลี่ยนไปเป็น ‘การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา’

ประการที่สองคือเมื่อการนำเสนอผลการพัฒนารูปแบบหรือทฤษฎีมีสองทางเลือกคือ การเสนอเฉพาะองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ กับการเสนอที่มีองค์ประกอบอื่นพร้อมกับเนื้อหาของรูปแบบในแบบที่ผู้เขียนเสนอไว้นั้น แล้วนักวิจัยรูปแบบควรเลือกแบบไหนดี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะเลือกทางไหนก็อยู่ที่การนิยามคำว่า ‘องค์ประกอบของรูปแบบ’ ในการวิจัยนั้นๆ ถ้านิยามองค์ประกอบของรูปแบบเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ นิยามขององค์ประกอบของรูปแบบก็ระบุเฉพาะตัวแปรที่เป็นส่วนประกอบของรูปแบบ อย่างไรก็ตามถ้าผู้วิจัยรูปแบบเลือกแนวทางนี้ก็ควรได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ไว้ในส่วนใดส่วนหนึ่งของการรายงานผลการพัฒนารูปแบบด้วย แต่ถ้าผู้วิจัยรูปแบบเลือกอีกแนวทางหนึ่งคือนิยามองค์ประกอบของรูปแบบให้ครอบคลุมเนื้อหาส่วนอื่นด้วยเหมือนที่ผู้เขียนเสนอไว้ในบทความ (สมาน อัศวภูมิ) ก็จะตระหนักและใส่ใจในทุกองค์ประกอบของรูปแบบตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการรายงานผลการพัฒนารูปแบบ และที่สำคัญคือผู้จะนำรูปแบบไปใช้ก็จะเห็นภาพรวมของรูปแบบจากองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

ประการสุดท้ายคือการเขียนแผนภูมิประกอบการนำเสนอรูปแบบ ซึ่งเป็นวิธีการนำเสนอรูปแบบที่นิยมใช้เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ที่จะนำรูปแบบไปใช้ได้เห็นภาพรวมทั้งหมดของรูปแบบ แต่มักจะพบว่ามีปัญหาว่าแผนภูมิที่จะนำเสนอนั้นจะนำเสนอเฉพาะส่วนประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ (องค์ประกอบหลักของรูปแบบ) หรือนำเสนอองค์ประกอบทั้งหมดในกรณีที่เลือกองค์ประกอบของรูปแบบที่รวมเนื้อหาส่วนอื่นนอกเหนือจากองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของรูปแบบ ทางเลือกที่ควรเป็นก็คือ ‘ให้นำเสนอแผนภูมิตามนิยามองค์ประกอบของรูปแบบ’ และแผนภูมิประกอบการเสนอรูปแบบต้องทำให้ผู้อ่านและผู้จะนำรูปแบบไปใช้เข้าใจรูปแบบมากขึ้น เห็นความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องขององค์ประกอบของรูปแบบทุกองค์ประกอบว่าเป็นแบบไหนและอย่างไร และที่สำคัญที่สุดคือองค์ประกอบเหล่านั้นทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบอย่างไร

บทสรุปและการนำไปใช้

จากแนวคิดและสาระที่นำเสนอไปข้างต้นนั้นมีประเด็นสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการวิจัยรูปแบบดังนี้ ประการแรกคือ ผลการวิจัยรูปแบบที่ดำเนินการวิจัยแต่ละครั้งคือ ‘ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง’ ไม่ใช่ ‘รูปแบบ’ แต่ด้วยทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยแต่ละครั้งนั้นมีความแตกต่างจากทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติที่เคยมีมาก่อนหน้านั้น เราจึงเรียก ‘ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติ’ ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ว่า ‘รูปแบบ’ ซึ่งหมายถึง ‘เป็นทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติรูปแบบใหม่’ ที่แตกต่างจากทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติแบบเก่า ดังนั้นเวลานักวิชาการหรือนักศึกษาทำวิจัยรูปแบบจึงเป็นการศึกษาและค้นหาทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานแบบใหม่ และผลการวิจัยที่ได้ก็คือ ‘ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติรูปแบบใหม่’ นั่นเอง

ประการที่สอง ผู้เขียนได้กล่าวถึงมาแล้วว่าเดิมนั้นเมื่อการถึงรูปแบบและการวิจัยรูปแบบเราจะเหมารวมรูปแบบทุกลักษณะไว้ด้วยกัน เพียงแต่อาจจะมีการแยกประเภทเอาไว้ตามความเห็นของตน เช่น Keeves (1988 อ้างในสมาน อัศวภูมิ, 2537) แบ่งไว้ 4 ประเภท คือ Analogue Model Semantic Model

Mathematical Model และ Causal Model ดังกล่าวมาแล้ว แต่ต่อมาผู้เขียนค้นพบว่ารูปแบบที่ Keeves กล่าวถึงนั้นเป็น ‘รูปแบบเชิงทฤษฎี’ เท่านั้น ส่วนรูปแบบที่ Acree (1972) หรือ บุญชุม ศรีสะอาด (2533) หรือ สมาน อัศวภูมิ (2537) วิจัยและกล่าวถึงนั้นเป็น ‘รูปแบบเชิงปฏิบัติ’ และจากการค้นพบดังกล่าวผู้เขียนจึงแบ่งรูปแบบในทางสังคมศาสตร์เป็น 2 แบบ คือ รูปแบบเชิงทฤษฎี และรูปแบบเชิงปฏิบัติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน และมีแนวทางในการดำเนินการวิจัยที่แตกต่างกัน ดังนำเสนอไปแล้วข้างต้น

ประการที่สาม ผู้เขียนได้นำเสนอถึงปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบและทางเลือกในการกำหนดองค์ประกอบและการนิยามองค์ประกอบไว้สองแนวทางคือ กำหนดองค์ประกอบเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อหาของทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติที่จะพัฒนาขึ้น หรือกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบที่รวมเนื้อหาส่วนอื่นและส่วนที่เป็นเนื้อหาไว้เป็นองค์ประกอบของรูปแบบ เพื่อความเป็นเอกภาพในการพัฒนารูปแบบ การทำความเข้าใจและการนำใช้รูปแบบ ซึ่งไม่ว่าผู้วิจัยรูปแบบจะเลือกทางเลือกไหนก็นิยามองค์ประกอบของรูปแบบตามทางเลือกนั้นๆ และออกแบบการวิจัยให้สอดรับกับทางเลือกที่นำใช้ในการวิจัย

ส่วนการนำแนวคิดที่เสนอไว้ในบทความนี้ไปใช้นั้นผู้เขียนเชื่อว่าความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับรูปแบบ และการวิจัยรูปแบบที่นำเสนอไปแล้วข้างต้นนั้น จะทำให้ผู้วิจัยรูปแบบมีความชัดเจนตั้งแต่ต้นว่าจะมุ่งพัฒนารูปแบบในลักษณะใด เพื่ออะไร และได้ผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ประสงค์ของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของรูปแบบยิ่งขึ้น นอกจากนั้นผู้วิจัยก็จะไม่นำเอาวิธีการวิจัยแต่ละแบบมาปนกัน ซึ่งสร้างปัญหาในการวิจัยรูปแบบอย่างที่ผ่านมาและเป็นอยู่ในปัจจุบัน ท้ายสุดนี้ผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะไขปริศนาและแก้ปัญหาความเข้าใจรูปแบบ และการวิจัยรูปแบบทั้งในระดับแนวคิดและการปฏิบัติ และทำให้การวิจัยรูปแบบเป็นเครื่องมือที่ทรงคุณค่าสำหรับนักวิจัยและนักบริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2546). ปฏิบัติการวิจัยอนาคต ด้วย EDFR. *วารสารครุศาสตร์, 32*(1),1-19.

ชวนคิด มะเสนะ. (2554). *รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2533). *รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์*. อภิชาตการพิมพ์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (ฉบับปรับปรุงใหม่)* (พิมพ์ครั้งที่ 17). เอส.อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักจำกัด

สุภมาส อังศุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL* (พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุง). เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

สมาน อัศวภูมิ. (2537). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,* 2(2), 76-85.

_____. (2561). ทบทวนแนวคิดและวิธีวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 18*(1), 1-13.

สมาน อัศวภูมิ. (2567). รูปแบบและการพัฒนารูปแบบโดยการวิจัยในการบริหารการศึกษา. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 6*(1), 114-126.

Acree, J. (1974). *The development of a model to link state education agencies and local education agencies in policy formulation*. Doctoral dissertation, University of Alabama, Michigan.

Bollen, K.A. (1989). *Structural equations with latent variables.* John Wiley & Sons.

Bordens, K.S. & Abbott, B.B. (2002). *Research design and methos: A process approach* (5th ed.). McGraw-Hill.

Brown, T.A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research.* The Gulford Press.

Brown, W.B. & Moberg, D.J. (1980). *Organization theory and management: A macro approach.* John Wiley and Sons.

Garson, G.D. (2013). *The Delphi Method in Qualitative Research.* Statistical Publishing Associate.

Glaser, B.G & Strauss, A.L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research.* Aldine Publishing Company.

Glass, G.V. & Stanley, J.C. (1970). *Statistical methods in education and psychology.* Pretice-Hall.

Gordon, J. (1996). *Organizational behavior: A diagnostic approach* (5th ed.). Prentice Hall International, Inc.

Creswell, J.W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE Publication.

Evans, V. K. (2013). *Key strategy tools: The 80+ tools for every manager to build a winning strategy.* Pearson.

Keeves, J.P. (1988). Models and model building. In J.P. Keeves (Eds), *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook* (pp.386-394). Oxford: Pergaman Press.

Keeves, J.P. (2008). Models and model building. In J.P. Keeves (Eds), *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook* (2nd ed.) (pp.386-394). United Kingdom: CPI Antony Rowe, Chippenham and Eastbourne.

Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of behavioral research* (3rd ed). CBS Publishing Japan Ltd.

Kline, R.B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling* (5th ed.). The Gulford Press.

Lambert, T. (1996). *Key management solutions: 50 leading-edge solutions to executive problems.* Prentice Hall.

Levine, D.M., Stephen, D., Krehbiel, T.C., & Berenson, M.L. (2002). *Statistics for managers using Microsoft Excel* (3rd ed). Prentice-Hall.

Martin, W.E & Bridgmon, K.D. (2012). *Quantitative and statistical research methods: From hypothesis to results*. Jossey-Bass.

Nash, J. (1950). *Theory of Games and Economic Behavior: A None-Cooperative Game*. Doctor of Philosophy Dissertation. Department of Mathematics, Princeton University.

Rao, A.L. Carr, I.D. Kopp, R.J. Martin, J. Rafii, F. & Schelsinger, P.F. (1996). *Total quality management: A cross functional perspective*. John Wiley & Sons.

Schermerhorn, J.R, Jr. Hunt, J.G. & Osborn, R.N. (1994). *Managing organizational behavior* (5th ed.). John Wiley & Sons.

Van Assen, M.; Van den Berg, G. & Pietersman, P. (2009). *Key management models: The 60+models every manager needs to know* (2nd ed). FT Prentice Hall.

ประเมินทางการศึกษาอย่างไร ให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

HOW TO EVALUATE EDUCATION, TO TRULY BENEFIT

เอกพัฒน์ เฮืองใสส่อง I Ekkapad Huengsaisong
สาขาบริหารการศึกษาและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Educational Administration and Research Program, Faculty of Education, Ubon Ratchathani University
Corresponding author e-mail: Ekkapad.h@gmail.com
(Received: 17 October 2025, Revised: 17 November 2025, Accepted: 25 November 2025)

บทคัดย่อ

การประเมินทางการศึกษาให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องใช้รูปแบบการประเมินแบบเน้นการใช้ประโยชน์ (Utilization-Focused Evaluation: UFE) ด้วยเหตุที่เป็นรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จะนำมาซึ่งผลการประเมินหรือประโยชน์ที่ตรงตามฉันทามติของทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน และโดยเฉพาะผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง โดยอาศัยหลักการ “Active”, “Reactive” และ “Adaptive” ของนักประเมินในการสมมุติบทบาทตัวเองอาทิเช่น เป็นผู้ดำเนินรายการ วิทยากร ผู้ฝึกสอนหรือโค้ช นักนวัตกร นักเจรจาต่อรอง ผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นต้น และรวมถึงการดำเนินการตรวจสอบการประเมินตามรูปแบบการตรวจสอบการประเมินแบบเน้นการใช้ประโยชน์ซึ่งจะนำมาซึ่งข้อตกลงที่เป็นเอกฉันท์ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องจนก่อเกิดเป็นประโยชน์ที่แท้จริงจากการประเมินในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินทางการศึกษา, การประเมินแบบเน้นการใช้ประโยชน์, การตรวจสอบกระบวนการประเมินทางการศึกษา

ABSTRACT

To truly benefit educational evaluation, a Utilization-Focused Evaluation (UFE) model is required. This approach aims to produce results or benefits that meet the consensus of stakeholders, those who need to use the evaluation results, and those who specifically want to use the actual evaluation results. The model relies on the principles of “Active,” “Reactive,” and “Adaptive” for the evaluator to assume roles such as a Moderator, lecturer, trainer, Innovator, negotiator, facilitator, or participant in the evaluation. This approach also involves conducting evaluation audits using a Utilization-Focused Evaluation model, which will

lead to a unanimous agreement among all involved, ultimately generating true benefits from the evaluation.

Keywords: Educational Evaluation, Utilization-Focused Evaluation, Educational Evaluation Checklist

บทนำ

ณ ปัจจุบัน มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างง่ายดายเพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัส การดำรงอยู่หรือใช้ชีวิตประจำวันทั้งที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ สิ่งของ ตัวบุคคล พวกพ้อง กลุ่ม ทีม หรือกระทั่งองค์กรก็ดี อาทิเช่น ความเชื่อที่มีต่อบุคคลหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้จากสื่อในรูปแบบต่างๆ การเลือกซื้อสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภค หรือการเลือกกระทำ การแสดงออก การปฏิบัติ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ดี ล้วนต้องอาศัยการประเมินเพื่อระบุ ตีความ เสนอแนะข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนา หรือตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งสิ้น (Weiss, C. H., 1998) จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่มิอาจหลีกเลี่ยงหรือละเลยได้ในทุกช่วงเวลาของการดำรงอยู่ของชีวิตหรือการใช้ชีวิตในแต่ละวัน โดยเฉพาะภายในองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่การประเมินมีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ นโยบายหรือพันธกิจ หรือเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Ramirez, R. and Brodhed, D., 2013) ด้วยเหตุที่การประเมินเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งข้อมูลและสารสนเทศที่มีทั้งความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

การดำเนินกิจกรรม (Activity) แผนงาน (Program) หรือโครงการ (Project) ทางการศึกษาใดๆ ก็ตาม ล้วนมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันของหลายฝ่ายงาน หรือมีจำนวนผู้ต้องการผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นจำนวนมาก (สำราญ มีแจ้ง, 2558) อาทิเช่น กระทรวง ทบวง กรม เขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น ตามแต่เนื้อหาหรือเรื่องที่ดำเนินการ ดังนั้นเรื่องของผลประโยชน์ที่ไม่ครอบคลุมหรือไม่ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่ายงาน หรือทุกหน่วยสมาชิกในการดำเนินการ (รัตนะ บัวสนธ์, 2550) กล่าวคือ ข้อครหา ขัดข้อง ปัญหาและอุปสรรค การทุจริตหรือคอรัปชั่น ...ฯลฯ ที่พบหลังจากเริ่มการดำเนินการหรือเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการแล้วก็ดีจะตามมาหรือบังเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้นักคิด นักวิชาการ และนักการศึกษาจึงสร้างแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ หรือแนวทางการประเมินขึ้นมามากมายตามแต่บริบทที่ตนเองเล็งเห็นคุณค่าเสมอ

การประเมิน (Evaluation) มีจุดเริ่มต้นเมื่อไหร่นั้นไม่แน่ชัดแต่ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พอจะนำมาอนุมานได้พบว่าเกิดขึ้นราว 2000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช โดยถูกใช้เป็นกระบวนในการคัดเลือกทหารเพื่อออกรบและรวมถึงการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งแก่ทหารและขุนนางในราชวงศ์จีน และเริ่มเป็นรูปเป็นร่างในราวปี ค.ศ. 1660 และถูกพัฒนาเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน (Weiss, C. H., 1998; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554) ที่แบ่งออกเป็น 3 ด้านหรือแนวทาตามแนวคิดของ Alkin, M. C. (2013) อันได้แก่ 1) การประเมินที่เน้นคุณค่าของสิ่ง

ที่ประเมิน (Valuing) มีรากฐานมาจากหลักคิดเกี่ยวกับญาณวิทยา (Epistemology) ยกตัวอย่างแนวคิดที่สำคัญเช่น การประเมินตามแนวคิดของ Scriven, M. (1967) และ Stake, R. E. (1967, 1975) เป็นต้น 2) การประเมินที่มุ่งเน้นวิธีการที่ใช้ในการประเมิน (Methods) มีรากฐานมาจากหลักคิดเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ความจริงทางสังคม (Social Inquiry) ยกตัวอย่างแนวคิดที่สำคัญเช่น การประเมินตามแนวคิดของ Campbell, D. T. (1957), Campbell, D. T. and Stanley, J. C. (1966) และการประเมินตามแนวคิดของ Rossi, P. H., Freeman, H. E. and Wright, S. R. (1979) เป็นต้น และ 3) การประเมินที่มุ่งเน้นการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Use) มีรากฐานมาจากหลักคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบันด้วยเหตุที่ช่วยลดข้อครหา ยกตัวอย่างแนวคิดที่สำคัญเช่น การประเมินตามแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. (1960) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินแบบเน้นการใช้ประโยชน์ (Utilization-Focused Evaluation: UFE) ตามแนวคิดของ Patton, M. Q. (1970) ที่ผู้เขียนจะนำเสนอในบทความนี้ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินการประเมินโครงการทางการศึกษาอันจะนำมาซึ่งการประเมินที่มีคุณภาพหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเกี่ยวข้องกับการประเมินอย่างแท้จริง

การประเมินแบบ UFE คืออะไร

การประเมินแบบ UFE เป็นรูปแบบหรือแนวทางในการดำเนินการประเมินที่เน้นฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน (Intended Users) หรือผู้ใช้หลักหรือผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง (Primary Intended Users)

ความเป็นมาของการประเมินแบบ UFE

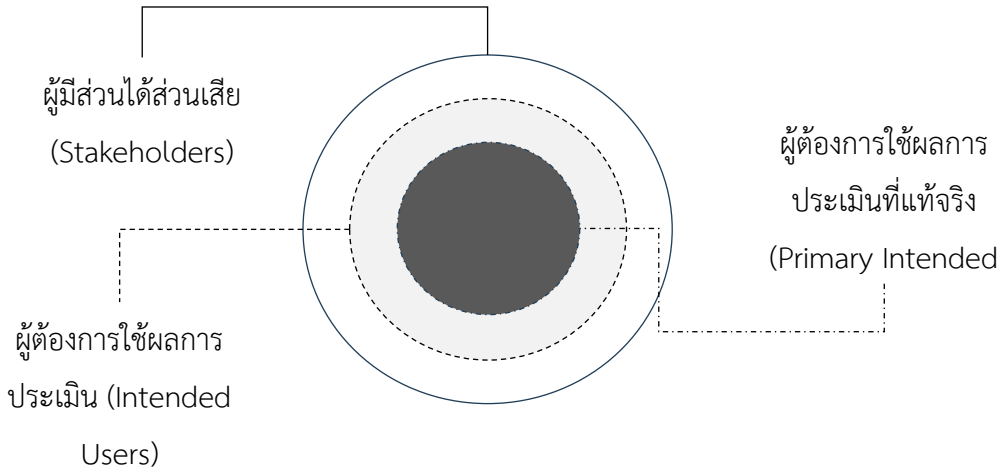
การประเมินแบบ UFE เป็นรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1970 ตามแนวคิดการประเมินของมิเชล ควีน แพตตัน (Michael Quinn Patton) นักคิดนักทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์แนวประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่มีพื้นฐานความเชื่อว่าความจริงหรือสิ่งที่ถูกต้องคือการสร้างประโยชน์หรือความสุขแก่คนหมู่มาก (Patton, M. Q., 2008) อดีตศาสตราจารย์ทางด้านสังคมวิทยามหาวิทยาลัยมินเนโซตา ประเทศสหรัฐอเมริกาผู้มากด้วยประสบการณ์ด้านการวิจัยและการประเมินทางพฤติกรรมศาสตร์หรือสังคมศาสตร์กว่า 40 ปี ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานองค์กร Utilization-Focused Evaluation (องค์กรอิสระด้านการพัฒนารูปแบบและการดำเนินการประเมินแผนงานหรือโครงการที่เขาก่อตั้งขึ้น) โดยมีแนวคิดแรกเริ่มว่าเป้าหมายในการประเมินควรมุ่งสร้างประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) หรือผู้ต้องการใช้ผลประโยชน์จากการประเมิน (Intended User) และผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง (Primary Intended Users) ในท้ายที่สุด

ลักษณะสำคัญของการประเมินแบบแบบ UFE

การประเมินแบบ UFE มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ อันได้แก่ 1) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่มีกรอบของเนื้อหา เนื้อเรื่อง ที่เป็นแนวคิดหรือทฤษฎี จะมีก็เพียงแต่กรอบหรือแนวทางในการดำเนินการ 2) เป็นการประเมินที่เน้นการมีส่วนร่วมหรือความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง และ 3) นักประเมินเป็นเพียงผู้คอยอำนวยความสะดวกที่ต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการประเมินอย่างแท้จริงเพราะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงทั้งกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ต้องการใช้ผลประโยชน์ และผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง

บทบาทนักประเมินในการประเมินแบบ UFE

การประเมินแบบ UFE นักประเมินหรือผู้ประเมิน (Evaluator) จะต้องมีความกระตือรือร้นหรือมีปฏิภาณไหวพริบ “Active” ในการตั้งคำถาม การเจรจา หรือต่อรอง ต้องมีการตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ “Reactive” ต่อทั้งแนวคิด บทสนทนา หรือพฤติกรรม และต้องมีความอดทน ยืดหยุ่น หรือสามารถปรับตัว “Adaptive” บทบาทของตนเองหรือบทบาทสมมุติอาทิเช่น เป็นผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกร เป็นวิทยากร เป็นผู้ฝึกสอนหรือโค้ช เป็นนวัตกร เป็นนักวิเคราะห์ หรือผู้คอยช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวก ... ฯลฯ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือบริบทจริงในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจนสามารถกำหนดหรือระบุได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เข้าร่วมในฐานะที่เป็นหน่วยสมาชิก (Stakeholders or Audience) ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน (Intended Users) และผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง (Primary Intended Users) จนนำมาซึ่งฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ และนำมาซึ่งข้อตกลงที่เป็นเอกฉันท์ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องจนก่อเกิดเป็นประโยชน์ที่แท้จริงจากการประเมินในท้ายที่สุด

กระบวนการประเมินแบบ UFE

การประเมินแบบ UFE มีขั้นตอนในการดำเนินการที่สำคัญ 17 ขั้นตอน (Patton, M. Q., 2013) ได้แก่ 1) ประเมินความพร้อมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ประเมินความพร้อมในการทำการประเมินแบบ UFE ของนักประเมิน 3) ค้นหาผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 4) วิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมในการทำการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง โดยในขั้นตอนมีการดำเนินการที่สำคัญคือการกำหนดหหรือระบุผู้เข้าร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการทั้งหมด (Stakeholders) ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน (Intended Users) หรือผู้ใช้หลักหรือผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง (Primary Intended Users) จากการระบุผลการประเมินที่ต้องการหรือประโยชน์จากผู้เข้าร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 5) ระบุวัตถุประสงค์หลักหรือประโยชน์ที่ต้องการจากการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 6) สร้างกระบวนการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 7) พัฒนาคำถามในการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 8) พิจารณาผลลัพธ์หรือผลปะโยชน์จากการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 9) พิจารณากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมในการประเมินร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 10) พิจารณาวิธีการประเมินว่ามีความเหมาะสมเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 11) อภิปรายและเลือกระเบียบวิธีการที่มีความเหมาะสมร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 12) จำลองการใช้ข้อค้นพบร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง 13) เก็บรวบรวมข้อมูล 14) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อค้นพบ 15) รายงานผลการประเมิน 16) ดำเนินการติดตามการใช้ผลการประเมิน และ 17) ประเมินอภิมานหรือประเมินการประเมิน

การตรวจสอบความสำเร็จของการประเมินแบบ UFE

การตรวจสอบความสำเร็จของการประเมินแบบ UFE สามารถดำเนินการโดยพิจารณาตรวจสอบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินว่าดำเนินการลุล่วงแล้วหรือไม่ดังตาราง

กระบวนการ	ประเด็น
ขั้นตอนที่ 1 : การประเมินความพร้อมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (องค์กรที่จะทำการประเมิน / โครงการประเมิน)	1.1 ความพร้อมด้านบริบท
	1.2 ความพร้อมด้านงบประมาณ
	1.3 ความพร้อมของแผนการประเมิน
	1.4 ความพร้อมของผู้เข้าร่วมการประเมิน
	1.5 ความพร้อมของมาตรฐานการประเมินและกรอบการประเมิน
ขั้นตอนที่ 2 : การประเมินความพร้อม	2.1 สมรรถนะที่จำเป็นของนักวิจัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติวิชาชีพ, ทักษะการตั้งคำถาม, ทักษะการจัดการโครงการ, ความสามารถในการ

กระบวนการ	ประเด็น
ของนักประเมิน	ปฏิบัติงาน, ทักษะการสื่อสาร และความรู้ความสามารถทางประเพณีและวัฒนธรรม
	2.2 ความมุ่งมั่นในการประเมินให้แล้วเสร็จ
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะประเมิน
	2.4 ความสามารถในการปฏิบัติตามหลัก Active – Reactive - Adaptive
	2.5 ความสามารถในการประเมินทั้งแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
ขั้นตอนที่ 3 : การประเมินการผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง	3.1 ดำเนินการค้นหาผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงจากความรู้ ความสนใจ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความยืดหยุ่นทางความคิด เป็นต้น
	3.2 การอธิบายกระบวนการประเมินแบบ UFE แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
	3.3 การจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน และผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	3.4 การตรวจสอบความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน และผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	3.5 การพิจารณาเพิ่มผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงใหม่ๆ จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน
ขั้นตอนที่ 4 : การประเมินสถานการณ์แวดล้อม	4.1 การประเมินประสบการณ์เดิมอาทิเช่น ผลของแผนงานหรือโครงการเดิม รวมถึงปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อการประเมิน
	4.2 การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการประเมิน
	4.3 การวิเคราะห์ทรัพยากรและระยะเวลาที่ใช้ในการประเมิน
	4.4 ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการประเมิน เช่น แนวคิด การดำเนินการ หลักฐานการปฏิบัติ เป็นต้น
	4.5 วิเคราะห์สถานการณ์โดยรวมของการประเมิน
ขั้นตอนที่ 5 : การประเมินการะบุวัตถุประสงค์หลักจากการประเมิน	5.1 การทบทวนวัตถุประสงค์จากความต้องการของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	5.2 การจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์การประเมิน
ขั้นตอนที่ 6 : การประเมินการสร้างการประเมิน	6.1 การพิจารณาประโยชน์หรือผลการประเมินของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	6.2 การพิจารณาผลทั้งทางบวกและทางลบที่มีต่อการประเมิน

กระบวนการ	ประเด็น
	6.3 การพิจารณาความสอดคล้องสืมพันธ์ของขั้นตอนกระบวนการแต่ละขั้น
	6.4 การพิจารณากระบวนการในการออกแบบการประเมิน
ขั้นตอนที่ 7 : การประเมินการพัฒนาคำถามในการประเมิน	7.1 การพิจารณาการเป็นคำถามที่ดีของการประเมินเช่น ถามว่า “ทำไม”
	7.2 การพิจารณาคำถามจากผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงตามลำดับความสำคัญ
	7.3 การพิจารณาตรวจสอบคำถามและจุดประสงค์ว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่
	7.4 การนำเสนอข้อคำถามร่วมกันเพื่อตรวจสอบสิ่งที่มุ่งประเมิน
ขั้นตอนที่ 8 : การประเมินผลลัพธ์หรือผลปะโยชน์ของการประเมิน	8.1 การพิจารณาตัวเลือกเกี่ยวกับผลการดำเนินการหรือประเมิน
	8.2 การพิจารณาตัวเลือกเกี่ยวกับผลลัพธ์การดำเนินการหรือประเมิน
	8.3 การพิจารณาความสำคัญและลำดับความเกี่ยวข้องของแหล่งที่มาของผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 9 : การประเมินกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมในการประเมิน	9.1 การสร้างแบบจำลองตรรกะหรือแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการประเมิน
	9.2 การพิจารณาตัวเลือกในการออกแบบการประเมิน
	9.3 การพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของการประเมินผล
ขั้นตอนที่ 10 : การประเมินวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ	10.1 การพิจารณาเลือกคำถามที่สำคัญๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามความต้องการของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	10.2 การพิจารณาตรวจสอบให้แน่ใจว่าวิธีการวัดมีความถูกต้องทั้งในแง่มุมของวิธีการและตรงตามหลักจริยธรรม
	10.3 ดำเนินการเจรจาร่วมกันเกี่ยวกับข้อจำกัดต่างๆ ทั้งในด้านทรัพยากรและเวลา
	10.4 การพิจารณาระบุข้อจำกัดที่ส่งผลต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของการประเมิน
	10.5 การพิจารณาปรับเงื่อนไขกระบวนการต่างๆ ให้เข้ากับสถานการณ์และบริบทจริง
ขั้นตอนที่ 11 : การประเมินความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	11.1 การพิจารณาการเลือกวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับคำถามการประเมิน
	11.2 การอภิปรายร่วมกันของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง ว่ามีความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับวิธีการประเมิน

กระบวนการ	ประเด็น
ขั้นตอนที่ 12 : การประเมินการจำลองการใช้ข้อค้นพบ	12.1 การสร้างข้อค้นพบอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ และเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้น
	12.2 การให้ผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงตีความข้อค้นพบที่อาจเกิดขึ้น
	12.3 การให้ผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงตีความเกี่ยวเครื่องมือวัดอาทิเช่นข้อคำถาม เพื่อพัฒนาการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ดียิ่งขึ้น
	12.4 การพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลที่จะได้รับจากการประเมินแก่ผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
ขั้นตอนที่ 13 : การประเมินการเก็บรวบรวมข้อมูล	13.1 ดำเนินการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม
	13.2 ดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล
	13.3 ดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล
	13.4 ดำเนินการตรวจสอบระยะเวลาที่เหมาะสม
	13.5 ดำเนินการแจ้งให้ผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงทราบเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่ 14 : การประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อค้นพบ	14.1 ดำเนินการตีความร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	14.2 ดำเนินการจัดระเบียบข้อมูลตรงตามการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	14.3 ดำเนินการร่วมกับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงในการตัดสินผลการประเมิน
	14.4 ร่วมอภิปรายข้อเสนอแนะภายใต้ความต้องการของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	14.5 พิจารณาตรวจสอบข้อค้นพบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด
ขั้นตอนที่ 15 : การประเมินการจัดทำรายงาน	15.1 ตรวจสอบประเภทและรูปแบบรายงานให้มีความเหมาะสม
	15.2 พิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการเผยแพร่ผลการประเมิน
	15.3 พิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสมในการเผยแพร่ผลการประเมิน
ขั้นตอนที่ 16 : การประเมินการใช้ผลการประเมิน	16.1 ดำเนินการวางแผนพัฒนาการติดตามผลการใช้ผลการประเมินจากผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	16.2 ดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการติดตามผล

กระบวนการ	ประเด็น
	16.3 ดำเนินการวางแผนเชิงรุกในการติดตามผลการใช้ผลการประเมินจากผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริง
	16.4 ดำเนินการพิจารณากาโอกาสในการเพิ่มผลลัพธ์จากการประเมิน
ขั้นตอนที่ 17 : การประเมินอภิมาณหรือประเมินการประเมิน	17.1 ดำเนินการเลือกผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงได้อย่างเหมาะสม
	17.2 ดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์หลักและการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม
	17.3 ดำเนินการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม
	17.4 ดำเนินการจัดสรรเวลา งบประมาณและทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
	17.5 ดำเนินการประเมินตามขั้นตอนการประเมินแบบ UFE
	17.6 ดำเนินการสะท้อนผลระบบการประเมินและการนำไปใช้ประโยชน์

สรุป

การประเมินทางการศึกษาให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องใช้รูปแบบการประเมินแบบ UFE ด้วยเหตุที่เป็นรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่ช่วยลดปัญหาเรื่องผลจากการประเมินที่ไม่ครอบคลุมหรือไม่ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือลดการทุจริตคอรัปชั่นเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตน พวกพ้อง หรือกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้ต้องการใช้ผลการประเมินที่แท้จริงอันจะนำสู่การประเมินเทียม (Pseudo Evaluation) ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่ครั้งในอดีตจวบจนถึง ณ ปัจจุบัน ดังปรากฏในการดำเนินโครงการทางการศึกษาต่างๆ อาทิเช่น การทุจริตหรือคอรัปชั่นในโครงการก่อสร้างอาคารสถานที่ โครงการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ โครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น ทั้งนี้แม้จะไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับวงการประเมินไทยแต่กลับไม่ค่อยมีคนนำมาใช้เท่าที่ควรจะเป็นสืบเนื่องมาจากการประเมินแบบ UFE เป็นวิธีการที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนและมีความซับซ้อนในการปฏิบัติที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลโดยตรง ดังนั้นนักประเมินหรือผู้ประเมินจึงต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการตามหลักวิธีการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงจักการันตีได้ว่า การดำเนินการประเมินจะนำมาซึ่งข้อตกลงที่เป็นเอกฉันท์ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียจนก่อเกิดเป็นประโยชน์ที่แท้จริงจากการประเมินในท้ายที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

เนื้อหาในบทความนี้เป็นทางเลือกหรือแนวทางในการประเมินทางการศึกษาสำหรับผู้บริหาร นักวิชาการ นักการศึกษา หรือผู้ที่มีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับการทำการประเมิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการและการตรวจสอบการดำเนินการประเมิน 17 ขั้นตอน (จากเดิมที่เคยนำเสนอไว้เฉพาะการ

ดำเนินการ 12 ขั้นตอน) จึงทำให้การดำเนินการประเมินมีประสิทธิภาพ และรวมถึงได้รับประโยชน์จากการดำเนินการอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ต้องการใช้ผลการประเมินอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). *ทฤษฎีการประเมิน.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). *วิธีวิทยาการประเมิน ศาสตร์แห่งคุณค่า.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำราญ มีแจ้ง (2558). *การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Alkin, M. C. (2013). *Evaluation Roots, A Wider Perspective of Theorists' Views and Influences*. SAGE Publications, Inc.

Patton, M. Q. (2008). *Utilization - Focused Evaluation*. Sage Publication, Inc.

Patton, M. Q. (2013). *Utilization - Focused Evaluation Checklist (U-FE).* https://files.wmich.edu/s3fs-public/attachments/u350/2014/UFE_checklist_2013.pdf

Ramirez, R. and Brodhed, D. (2013). *Utilization Focused Evaluation A Primer for Evaluators*. Southbound Penang.

Stufflebeam, D. L. and Coryn, Chris L. S. (2014). *Evaluation theory, models, and applications*. Jossey-Bass

Weiss, C. H. (1998). *Evaluation Method for Studying Programs and Policies*. Prentice - Hall, Inc.